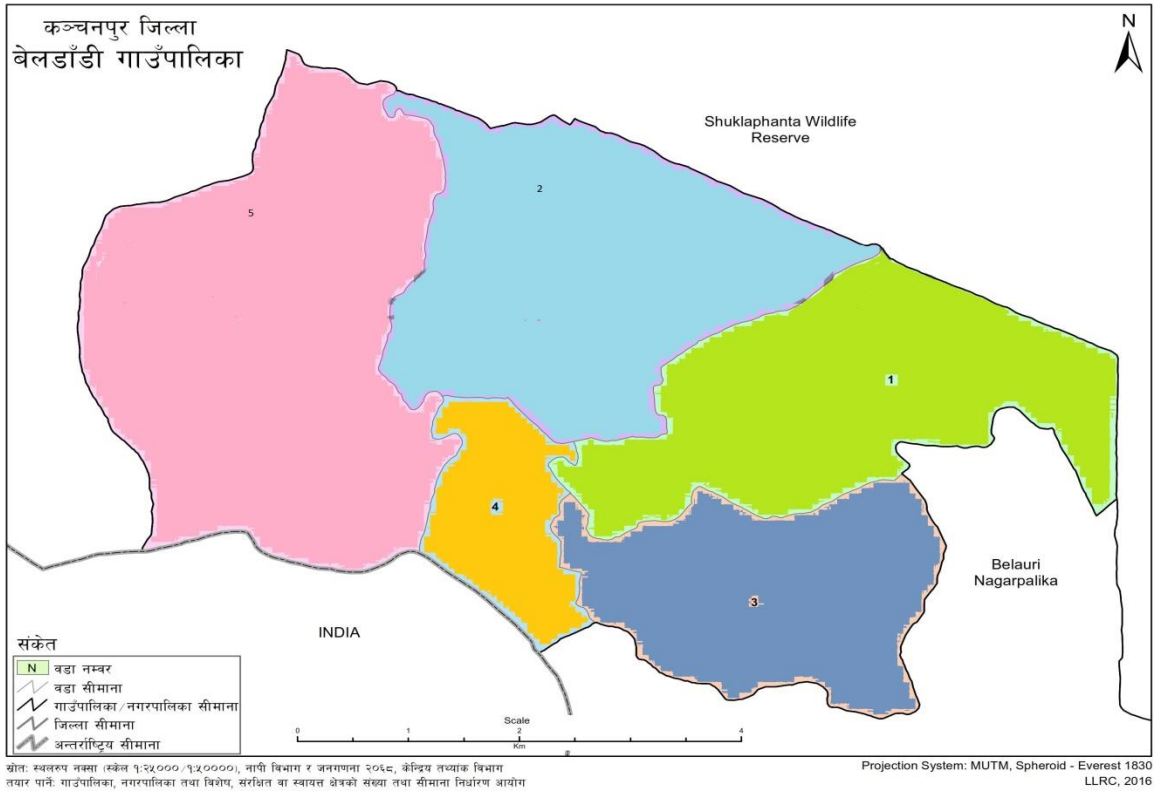

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

बेलडाँडी गाउँपालिकाको प्रथम पञ्चवर्षिय आवधिक योजना २०७६ – २०८१

बेलडाँडी गाउँपालिका

कञ्चनपुर

विषय सूचि

परिच्छेद १: परिचय

- १.१ पृष्ठभूमि
- १.२ बेलडाडी गाँउपालिका वस्तुस्थिती विवरण
- १.३ बेलडाडी गाँउपालिकाको विकास समिक्षा

परिच्छेद २: बेलडाडी गाँउपालिकाको आवधिक योजना प्रक्रियाहरु

- २.१ पृष्ठभूमि
- २.२ आवधिक योजना तर्जुमाका उद्देश्यहरु
- २.३ आवधिक गाँउपालिका विकास योजना तर्जुमा प्रक्रिया
- २.४ सिमितताहरु

परिच्छेद ३: बेलडाडी गाँउपालिकाको आवधिक योजना

- ३.१ गाँउपालिकाको समग्र विकासका सिकाई, सवलपक्षहरु, अवसर, संभावनाहरु
- ३.२ योजना खाका
  - ३.२.१ गाँउपालिकाको विकासका सिद्धान्तहरु
  - ३.२.२ बेलडाडी गाँउपालिकाको दूरदृष्टि
  - ३.२.३ बेलडाडी गाँउपालिकाको लक्ष्य
  - ३.२.४ बेलडाडी गाँउपालिकाको उद्देश्य
  - ३.२.५ विकासका प्राथमिकताका क्षेत्रहरु
  - ३.२.६ दिगो विकासको स्थानीयकरण र बेलडाडी गाँउपालिकाको परिणात्मक लक्ष
  - ३.२.७ बेलडाडी गाँउपालिकाको विकास रणनीति
- ३.३ समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य र खाका
  - ३.३.१ आर्थिक वृद्धिदर
  - ३.३.२ लगानीको आवश्यकता र स्रोत
  - ३.३.३ सार्वजानिक श्रोत व्यवस्थापन
  - ३.३.४ अन्तर सरकारी वित्त
  - ३.३.५ श्रोत साधनहरुको वाँडफाँड तथा परिचालनका आधारहरु
  - ३.३.६ प्रस्तावित लगानीवाट समष्टिगत अर्थतन्त्रमा पार्ने प्रभाव

परिच्छेद ४ समष्टिगत आर्थिक नीति

- ४.१ सार्वजानीक वित्त
  - ४.१.१ सार्वजानीक खर्च
  - ४.१.२ गाँउपालिकाको आर्थिक कार्यनीतिहरु
  - ४.१.३ राजश्व
  - ४.१.४ सार्वजानिक, निजी र सहकारी साभेदारी

“बैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

- ४.१.४.१ संघिय सरकार
- ४.१.४.२ प्रदेश सरकार
- ४.१.४.३ बेलडाडीका गाँउपालिका
- ४.१.४.४ निजी क्षेत्र
- ४.१.४.५ सहकारी क्षेत्र
- ४.१.४.६ गैरसरकारी तथा समुदायमा आधारीत संस्थाहरु
- ४.१.४.७ वैदेशिक लगानी
- ४.१.४.८ पालिकामा कार्यरत विकास साभेदारहरु

परिच्छेद ५: आर्थिक क्षेत्र

- ५.१ कृषि
- ५.२ पशुपंक्षी
- ५.३ सिचाई
- ५.४ पर्यटन
- ५.५ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति
  - ५.५.१ उद्योग
  - ५.५.२ वाणिज्य
  - ५.५.३ आपूर्ति
- ५.६ भूमि व्यवस्था
- ५.७ जलश्रोत
- ५.८ खाद्य तथा पोषण
- ५.९ वन तथा जैविक विविधता
- ५.१० खनिज सम्पदा

परिच्छेद ६: सामाजिक क्षेत्र

- ६.१ जनसंख्या तथा बसाईसराई
- ६.२ शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधी
- ६.३ स्वास्थ्य तथा पोषण
- ६.४ खानेपानी तथा सरसफाइ
- ६.५ युवा तथा खेलकुद
  - ६.५.१ युवा
  - ६.५.२ खेलकुद
- ६.६ लैंगिक समानता तथा महिला सशक्तीकरण, बालबालिका तथा किशोरकिशोरी, ज्येष्ठ नागरीक, अपाँगता भएका व्यक्ति तथा सामाजिक सुरक्षा
  - ६.६.१ लैंगिक समानता तथा महिला सशक्तीकरण
  - ६.६.२ बालबालिका तथा किशोरकिशोरी
  - ६.६.३ ज्येष्ठ नागरीक
  - ६.६.४ अपाँगता भएका व्यक्तिहरु
  - ६.६.५ सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

परिच्छेद ७: पूर्वाधार क्षेत्र

- ७.१ जलविद्युत, नवीकरणीय ऊर्जा तथा अन्य ऊर्जा
- ७.२ यातायात पूर्वाधार
  - ७.२.१ सडक यातायात
  - ७.२.२ केवलकार रञ्जुमार्ग
  - ७.२.३ हवाई यातायात
  - ७.२.४ जल यातायात
  - ७.२.५ यातायात व्यवस्थापन
- ७.३ सञ्चार तथा सूचना प्रविधी पूर्वाधार
- ७.४ प्रादेशीक तथा स्थानीय पूर्वाधार
- ७.५ भवन तथा आवास (वस्ती विकास)
- ७.६ पुननिर्माण

परिच्छेद ८: लोकतन्त्र र शुसासन

- ८.१ पालिकाको एकता
- ८.२ शान्ति सुव्यवस्था र सुरक्षा
  - ८.२.१ शान्ति
  - ८.२.२ सुव्यवस्था र सुरक्षा
- ८.३ नेतृत्व निर्माण
- ८.४ मानव अधिकार
- ८.५ न्याय प्रणाली
- ८.६ संघिय शासन प्रणाली
- ८.७ स्थानीय तहको सन्तुलित विकास
- ८.८ सासकीय तथा प्रसासकीय सुधार र वित्तिय सुधार
  - ८.८.१ सासकीय तथा प्रसासकीय सुधार
  - ८.८.२ वित्तिय सुशासन
- ८.९ भ्रष्टचार निवारण
- ८.१० मानव वेचविखन तथा ओसारपसार नियन्त्रण

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संसाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

८.११ आयोजना बैक

८.१२ तहगत सम्बन्ध तथा अन्तरसरकार समन्वय

परिच्छेद ९: अन्तर सम्बन्धित विषय

९.१ गरिवी निवारण

९.२ श्रम तथा रोजगारी

९.३ मानव संसाधन विकास

९.४ अनुसन्धान तथा विकास

९.५ उद्यमशिलता विकास

९.६ समानता र समावेशीकरण

९.६.१ समानता

९.६.२ समावेशीकरण

९.७ सामाजिक सुधार

९.८ सामाजिक साँस्कृतिक विविधता

९.९ विपद व्यवस्थापन

९.१० जलवायु परिवर्तन

९.११ सामुदायिक साभेदारी र गैरसरकारी संस्थाहरु

परिच्छेद १०: योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मुल्यांकन

१०.१ योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन

१०.२ अनुगमन तथा मुल्यांकन

परिच्छेद ११: श्रोत र साधनको लेखाजोखा

परिच्छेद १२: अनुसुचीहरु

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

संक्षेपीकरणको सूचि

आ.व.	आर्थिक वर्ष
कि.मी.	किलो मिटर
क्यू.फि.	क्यूविक फिट
जि.स.स.	जिल्ला समन्वय समिति
गैसस	गैर सरकारी संस्था
मे. टन	मेट्रिक टन
स. क्षे.	संरक्षण क्षेत्र
गा.पा.	गाउँपालिका
भु-उपयोग	भूमि उपयोग

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

शुभकामना

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

शुभकामना

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

दुई शब्द

नेपालको संविधान २०७२ ले नेपाललाई संघिय संरचनामा पुनः संरचित गरेर स्थानीय तहहरूलाई एक स्वशासित, अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला संस्थाको रूपमा स्थापित गरेको यथार्थ सर्वत्र विदितै छ । नयाँ पुनसंरचना सँगसगै स्थानीय स्तरको समग्र विकासको जिम्मेवारी स्थानीय तहमा नै आएकोछ । यो एक ऐतिहासिक अवसर पनि हो र यस अवसरको पुर्ण सदुपयोग गरेर समग्र बेलडाँडी गाउँपालिको सकारात्मक रुपान्तरण हाम्रो दायित्व, जिम्मेवारी र कर्तव्य हो । तीन तहको सरकार मध्ये जनताको दिनानुदिनका अवस्थसँग प्रत्यक्षरूपमा सरोकार र साभेदार गर्ने सरकारको रूपमा रहेको स्थानीय सरकारका सामु स्थानीय विकास र समृद्धिका लागि महत्वपूर्ण जिम्मेवारीहरू रहेका छन् ।

बेलडाँडी गाउँपालिकालाई प्रदेश सुदुर पश्चिम तथा नेपालकै उत्कृष्ट गाउँपालिकाको रूपमा विकास गर्न यहाँका नागरीकहरूको दक्षता तथा क्षमतामा अभिवृद्धि गरी सामाजिक तथा आर्थिक विकासका नयाँ अवसरहरू सिर्जना गरेर जनसहभागितामा आधारित द्रुत तथा दिगो विकासका माध्यमले नागरीकको गुणस्तरीय जीवनको सुनिश्चित गर्न **”वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास, मानव संशाधन परिचालन, पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”** भन्ने दूर दृष्टिका साथ बेलडाँडीवासीको खुशी र समृद्धिको लागि यस आवधीक योजनामा आधारित रहेर जनसहभागिता अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।

नेपालको संविधान २०७२ ले व्यवस्था गरे अनुरूप स्थानीय सरकार संचालनका काम, कर्तव्य र अधिकारहरूको आत्मसात गर्दै, स्थानीय स्तरमा उपलब्ध श्रोत र साधनहरूको समुचित व्यवस्थापन र अधिकतम सदुपयोग गर्दै, समुदायमा आधारित संघ संस्थाहरू, गैर सरकारी संघ संस्थाहरू, व्यापारीक प्रतिष्ठानहरू, नीजि तथा पब्लिक संस्थाहरू, विकास साभेदारहरू, छिमेकी स्थानीय सरकार, प्रादेशीक सरकार, संघिय सरकारसँग सहकार्य गर्दै बेलडाँडी गाउँपालिकाको समृद्धि एवं सुन्दर भविष्यको सुनिश्चितता गर्ने दृढ अठोट गर्दै योजनावद्ध तवरबाट कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न यो पांच वर्षे आवधीक योजना तर्जुमा गरि लागु गरिएको छ ।

सबै क्षेत्र, राजनैतिक दलहरू तथा अवस्थित सरोकारवालाहरूको सहभागितामा सहभागीतात्मक प्रकृयाद्वारा यो आवधीक योजना तयार गरिएको छ । आवधीक योजना तर्जुमामा मुख्य भूमिका निर्वाह गर्नु हुने पालिकाकी उपाध्यक्ष, सबै वडा अध्यक्षहरू लगायतका जन प्रतिनिधीहरू, सबै राजनैतिक दलका मित्रहरू, कर्मचारीहरू, विज्ञताको सहयोग उपलब्ध गराउनु हुने एन एल आर नेपालका सह निर्देशक नन्दलाल वांस्तोला लगायत संलग्न कर्मचारीहरू, यस योजनाको लागि सहयोग गर्नु हुने एन एल आर नेपाल संस्थालाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अध्यक्ष

बेलडाँडी गाउँपालिका

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

समाजवाद उन्मुख बेलडाँडी गाउँपालिका हाम्रो अभियान

नेपालको संविधान २०७२ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ एवं योजना तर्जुमा सम्बन्धि रहेका नीगित व्यवस्थाहरु र विभिन्न दिगदर्शन को अधिनमा रही बेलडाँडी गाउँपालिकाको दिगो र द्रुत विकासकासको लागि ”वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास, मानव संशाधन परिचालन, पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण” भन्ने दूर दृष्टिका साथ यो आवधीक योजना तयार गरिएको छ । बेलडाँडी गाउँपालिकाको यो नै विकासको पहिलो मार्गचित्र भएकोले यसमा समय अनुसार सुधार गर्दै यसले निर्दिष्ट गरेको दूर दृष्टिमा आधारीत लक्ष्य र उद्देश्य प्राप्त गर्न निरन्तर नेतृत्वदायी भुमिका खेलिनेछ । यस आवधीक योजनाले जनताको सहभागीतामा समग्र बेलडाँडी गाउँपालिकाको आमुल रुपान्तरण गरेर नेपालको संविधानले परिकल्पना गरे अनुसारको समाजवाद उन्मुख समाजको निर्माण गर्ने लक्ष्य लिएको छ । यस गाउँपालिकाले निर्दिष्ट गरेका विकासका सिद्धान्तहरु, दूर दृष्टि, लक्ष्य, उद्देश्यहरु, रणनीतिहरु, कार्यनीतिहरु, कार्यक्रमहरु र कृयाकलापहरु त्यस दिशा तर्फ उन्मुख हुने गरी निर्माण गरिएका छन । बेलडाँडी गाउँपालिकावासीहरुको खुशी र समृद्धि नै यस आवधीक योजनाको पहिलो र अन्तिम लक्ष्य हो । बेलडाँडी गाउँपालिका वासीहरुमा समर्पित यस आवधिक योजना तयार गर्न विविध पक्षहरुमा सहयोग गर्नुहुने गाउँपालिकाका सम्पूर्ण जनप्रतिनिधीहरु, कर्मचारीहरु, अमुल्य सल्लाहरु सुभाब उपलब्ध गराउनु हुने जिल्ला समन्वय समितका अध्यक्ष लगायत पदाधिकारीहरु, संघिय संसदका माननीय ज्यू, प्रदेस सभाका माननीयज्यूहरु, सम्पूर्ण राजनीतिक पार्टीका नेता तथा कार्यकर्ताहरु, विद्यालय शिक्षकहरु, छलफलमा सहभागीहुने सम्पूर्ण गाउँपालिकावासी दिदीवहिनी तथा दाजु भाईहरु, विज्ञ समुहका सदस्यहरु प्रति हार्दिक धन्यवाद तथा आभार व्यक्त गर्दछु ।

उपाध्यक्ष

बेलडाँडी गाउँपालिका

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

बेलडाँडी गाउँपालिका समृद्धिको मार्गचित्र

नयाँ सविधान २०७२ अनुसार गठन भएको स्थानीय तह अन्तरगत साविकका दुईवटा गाविसलाई मिलाएर बेलडाँडी गाउँपालिका निर्माण भएको हो । बेलडाँडी गाउँपालिका कञ्चनपुर जिल्लाको पुर्वि-दक्षिण गाउँपालिका हो । बेलडाँडी गाउँपालिका प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक विविधताको संगमस्थल हो । यहाँ उपलब्ध प्राकृतिक, सामाजिक, साँस्कृतिक तथा आर्थिक श्रोतहरूमा प्रविधी, सिप, दक्षताको समिश्रणले यस गाउँपालिकाको आमूल रुपान्तरण गर्न सकिन्छ भन्ने मान्यतालाई मनन गर्दै समृद्ध गाउँपालिका र सुखी गाउँपालिकावासी निर्माण गर्न **“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास, मानव संशाधन परिचालन, पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”** भन्ने दूर दृष्टिका साथ यो आवधिक योजना निर्माण गरी लागु गर्ने अठोट गरिएको छ । यस योजनाले नयाँ र परिवर्तीत अवस्थाका राजनीतिक, सामाजिक, साँस्कृतिक, प्राकृतिक, विज्ञान तथा प्रविधी र मानवसंसाधनमा अन्तरनिहित संभावनाहरूको प्रष्फुटन गरी द्रुत तथा दिगो विकासको मार्ग कोरेको छ जसले गर्दा सम्पूर्ण बेलडाँडी गाउँपालिकावासीहरूमा नयाँ उत्साह र उमंग सिर्जना भएको छ ।

यस आवधिक योजना निर्माणका लागि नेतृत्वदायी भुमिका खेल्नुहुने बेलडाँडी गाउँपालिकाका आदारणीय अध्यक्षज्यू, उपाध्यक्षज्यू, सम्पूर्ण जनप्रतिनिधीज्यूहरू, कर्मचारी साथीहरू यस योजना निर्माणको सन्दर्भमा गाउँपालिकालाई निरन्तर मार्गनिर्देशन प्रदान गर्नु हुने जिल्ला समन्वय समितिका अध्यक्ष लगायत पदाधिकारीहरू, संघिय संसदका माननीय ज्यू, प्रदेश सभाका माननीयज्यूहरू, सम्पूर्ण राजनीतिक पार्टीका नेता तथा कार्यकर्ताहरू, विद्यालय शिक्षकहरू, छलफलमा सहभागीहुने सम्पूर्ण पालिकावासी दिदीवहिनी तथा दाजु भाईहरू, विज्ञ समुहका सदस्यहरू प्रति हार्दिक धन्यवाद तथा आभार व्यक्त गर्दछु ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
बेलडाँडी गाउँपालिका

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

आवधिक योजनाको सारांश

नेपालको संविधान २०७२ ले नेपाललाई एक बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक, बहुसाँस्कृतिक तथा बहुभौगोलिक विविधतायुक्त राष्ट्रको रूपमा स्विकार गर्दै नागरीक स्वतन्त्रता, मानव अधिकार, वालिग मताधिकारको सुनिश्चितता सहित सबै प्रकारका विभेदहरूको अन्त्य गर्दै आर्थिक समानता, समृद्धि र सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्न समानुपातिक समावेशी र सहभागितामुलक सिद्धान्तका आधारमा समाजवाद उन्मुख समाज सहितको राष्ट्रको परिकल्पना गरेको छ । नयाँ संविधानले नेपाललाई संघिय संरचनामा पुनरसंरचित गरी स्थानीय, प्रादेशीक र संघिय संरचनामा विभाजन गरेको छ । स्थानीय तहलाई स्वायत्त, अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला संस्थाको रूपमा स्थापित गरी स्थानीय स्तरको समग्र तथा दिगो विकासको लागि जिम्मेवार तहको रूपमा स्थापित गरेको छ । संविधानको प्रावधान अनुसार प्रदेश नम्बर ७ (सुदूरपश्चिम प्रदेश) अन्तरगत कञ्चनपुर जिल्लाको बेलडाँडी गाउँपालिकाको स्थापना भएको छ । यस गाउँपालिकाको सन्तुलित र समग्र विकास गरी संविधानले परिकल्पना गरेका मौलिक अधिकारहरूको सुनिश्चितता र समृद्ध पालिका निर्माण गर्ने उद्देश्यका साथ प्रक्रियागत चरणहरू तय गरी आवधिक योजना तर्जुमा गरिएको छ । यो आवधिक योजनाले **“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास, मानव संशाधन परिचालन, पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”** भन्ने दुरदृष्टि सहित **सामाजिक रुपान्तरण तथा समावेशी विकास सहितको समाजवाद उन्मुख बेलडाँडीको अभियान** भन्ने अभियानलाई मार्ग निर्देश गर्ने छ ।

यस आवधिक योजना निर्माणको सन्दर्भमा बेलडाँडी गाउँपालिका भित्र रहेका सामाजिक, प्राकृतिक, साँस्कृतिक, आर्थिक, भौतिक श्रोतहरूको सूक्ष्म विश्लेषण गरी विगतका सफल सिकाईहरू, वर्तमानमा भएका अवसरहरू र संभावित अवसरहरू तथा श्रोतहरूको समेत विश्लेषण सहित ती सबैले सिर्जना गर्न सक्ने संभावनाहरूको लेखाजोखा गरी गाउँपालिकाको समग्र विकासलाई सकारात्मक योगदान दिएर समावेशी, समुन्नत, वातवारणीय सन्तुलन सहितको भौतिक विकास र समृद्ध समाज निर्माण गर्न दिगो विकास र सामाजिक न्यायमा आधारित विकासका सिद्धान्तहरू निर्माण गरेर विकासको दूर दृष्टि, लक्ष्य, उद्देश्यहरू र विकासका कार्यक्रमहरू निर्माण गरिएको छ । यो योजना अवधिमा बेलडाँडी गाउँपालिकाको आर्थिक विकासलाई ११ देखि १५ प्रतिशतको दरमा कायम गरी निरपेक्ष गरिवीलाई शून्यमा झारेर सबै प्रकारका सामाजिक विसंगती, कुरीति र विभेदहरूलाई अन्त्य र सामाजिक न्यायमा आधारित गुणस्तरीय जीवन सहितको समृद्ध र समावेशी समाजको निर्माण गर्ने लक्ष्य रहेको छ ।

यस आवधिक योजना जनसहभागीतामा आधारित सहभागितामुलक योजना तर्जुमा पद्धतीहरू तथा प्रसंसनीय खोजका विधीहरूको प्रयोगका साथै नागरीकका भावना तथा चाहनाहरू, गाउँपालिका भित्रका सूचना र तथ्यांकहरू, नेपालको संविधान, ऐन, कानून, नीति, नियम र कार्यक्रमहरू, अन्य सरोकारवालाहरूसँग अन्तरक्रिया मार्फत संकलित अभिमत, सूचना र तथ्यांकहरू, राजनैतिक दलका घोषणापत्रहरू, आन्तरीक तथा वाह्य श्रोतहरूको विस्तृत लेखाजोखा लगायतको व्याख्या एवम विश्लेषण गरेर तयार गरिएको छ । यो एक गतिशिल दस्तावेज हो । यसले बेलडाँडी गाउँपालिकाको समग्र विकासलाई मार्ग निर्देशन गर्नेछ । गाउँपालिकाले आगामी दिनमा प्राप्त गर्ने उपलब्धी एवम् नयाँ अवसरहरूलाई ध्यानमा राखी यसमा थप परिमार्जन तथा सुधार गर्दै जानेछ । गाउँपालिकाका विकासलाई वैज्ञानिक दृष्टिकोणका आधारमा व्यवस्थित गर्न र यस आवधिक योजनालाई उपयोगी नेपाल सरकारबाट प्राप्त नीतिगत निर्देशनका आधारमा ११ भाँगमा बाँडिएको छ । यस योजना अवधिमा अनुमानित रु. १९४९५३२००० लगानी हुने अनुमान गरिएको छ, र यो रकमलाई गाउँपालिकाको वजेट, प्रादेशीक सरकार, संघिय सरकार, स्थानीयवासी, गैसस, नीजि क्षेत्र समेतको सहकार्यमा कार्यान्वयन गरिनेछ । योजनाले निदिष्ट गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरूको निमयमित अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रक्रिया मार्फत विकासको गुणस्तरीयता र शुसाशनलाई सुनिश्चितता गरिएको छ ।

**“बैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

परिच्छेद १: परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

कञ्चनपुर जिल्ला नेपालको सुदूरपश्चिम प्रदेश अन्तर्गत पर्ने तराइको जिल्ला हो । यस जिल्लाको जम्मा क्षेत्रफल १,६१,७४१ हेक्टरमध्ये ५९,५३२ हेक्टर खेतियोग्य तथा ८८,२०० हेक्टर वन जंगल र खोला नालाले ओगटेको र अन्य १४,००९ छ । भौगोलिक विभाजनको आधारमा यस जिल्लालाई चुरे भूभाग, भावरको भूभाग र तराई मैदान गरि ३ भागमा विभाजन गरि हेर्न सकिन्छ । जलवायुको दृष्टिकोणले चुरे पर्वतीय श्रृङ्खला बाहेक अन्य क्षेत्रमा उष्ण तथा उपोष्ण खालको हावापानी पाईन्छ र तापक्रम औषतमा अधिकतम ४३० से. र औषत न्यूनतम ४० से. सम्म पुग्न जान्छ । औषत तापक्रम ३०.५० से. रहेको पाईन्छ । औषत वर्षा वार्षिक १७७१.५ मि.लि. रेकर्ड गरिएको छ । यहाँको जलवायुमा प्रचुर मात्रामा आर्द्रता पाईन्छ, जुन सरदर ७१.१६ प्रतिशत रेकर्ड गरिएको छ । ८८,२०० हेक्टर वनक्षेत्र मध्ये आरक्ष क्षेत्र ३०,५०० हेक्टर रहेको छ । जिल्लाको चुरे तथा भावर क्षेत्र खेतियोग्य छ । जिल्ला भित्र जल निकासको हिसावले प्रमुख नदी प्रणालीको रूपमा महाकाली, चौधर, दोधा र मोहना नदी प्रणालीहरु रहेका छन् । राजनितिक विभाजनको आधारमा जिल्लालाई ३ निर्वाचन क्षेत्रहरु, ११ इलाका हरु, ७ वटा नगरपालिका र २ वटा गाउँपालिकाहरुमा विभाजन गरिएको छ ।

संघिय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको राज्य संरचना अनुसार कञ्चनपुर जिल्ला प्रदेश नं ७ मा अवस्थित छ । विगतको प्रशासनिक विभाजन अनुसार सेती र महाकाली अन्चल अन्तर्गतका ९ जिल्ला रहेको यो प्रदेशको कञ्चनपुर जिल्ला महाकाली अन्चलमा पर्ने तराइको जिल्ला हो । राज्य पुर्नसंरचना अनुसार यस जिल्लामा ९ स्थानीय तह रहेका छन् जसमा ७ नगरपालिका र २ गाउँपालिका रहेका छन् । यस जिल्ला अन्तर्गतका २ गाउँपालिका मध्ये बेलडाँडी गाउँपालिका एक हो । बेलडाँडी गाउँपालिका यस जिल्लाको दक्षिण क्षेत्रमा अवस्थित गाउँपालिका हो । कञ्चनपुर जिल्लाको दक्षिणी भागमा अवस्थित यो गाउँपालिका प्राकृतिक सम्पदामा धनी तर भौगोलिक विकटताको कारण विकासमा ओभ्केलमा परेको छ । यस गाउँपालिकाको उत्तर दिशामा शुक्लाफाटा राष्ट्रिय निकुञ्ज, पूर्वमा बेलौरी नगरपालिका र पश्चिम भारतको उत्तर प्रदेशको पिलिभित रहेको छ ।

कञ्चनपुर जिल्लाको दक्षिण भेगमा अवस्थित यो गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल ३६.५४ रहेको छ भने यो गाउँपालिका साविकका रौतेली बिचवा गाविस का ७, ८ र ९ वडाहरु, साविक बेलडाँडी गाविस का पुरै १ देखि ९ वडाहरु लाई मिलाएर यस गाउँपालिकाको निर्माण भएको हो । यस गाउँपालिकामा जम्मा ५ वटा वडाहरु रहेका छन् । यो गाउँपालिका २८.४६ उत्तरी अक्षांश तथा ८०.१६ पूर्वी देशान्तरमा अवस्थित छ । कञ्चनपुर जिल्लाको दक्षिण पूर्वी भागमा अवस्थित यस गाउँपालिका जिल्ला सदरमुकाम भिमदत्त नगरपालिका (महेन्द्रनगर बजार) देखि २९ किलोमिटरको दुरीमा रहेको छ ।

उष्ण जलवायुको प्रभाव देखिने यस भेगमा हिउदमा कम वर्षा हुने गर्दछ भने वर्षातको समयमा भारी वर्षा हुने गर्दछ । समय समयमा महाकाली, भरना सागर र चौधर नदीमा वर्षायाममा आउने बाढीबाट यो गाउँपालिका पनि प्रभावित हुने गरेको देखिन्छ । उष्ण हावापानी हुने भएकाले यस क्षेत्रमा अन्न बालीमा धान, गहुँ, मकै, तेलहन बाली त्यसैगरी दाल बालीमा मुसुरो, अरहर, चना, फलफुलमा आँप, केरा, लिची, अम्बा आदि फलफुल बाली उत्पादन हुने गरेको पाइन्छ । कृषि यस गाउँपालिकाको मुख्य पेशा हो । समथर उब्जाउ चिम्ट्याइलो, दोमट र बलौटे माटो भएकाले यस क्षेत्रमा कृषि उत्पादनको अझ सम्भावना देखिन्छ । यस गाउँपालिकाको अधिकांश भूमि कृषिमा उपयोग भएको छ भने, त्यस पश्चात जंगल, बस्ती, नदी किनारा, बाटो आदि क्षेत्रले ओगटेको छ । यस गाउँपालिकामा कृषी तथा पशुपालनको क्षेत्रमा करिब ९० प्रतिशत मानिसहरु संलग्न रहेका छन् ।

१.२ बेलडाँडी गाउँपालिकाको वस्तुस्थिती विवरण

समुन्द्र सतह देखि १६५ मिटर उचाइमा रहेको यस बेलडाँडी गाउँपालिकाका ३६.५४ वर्ग कि.मि क्षेत्रफलमा फैलिएको छ । सन २०१८ मा गरिएको घरधुरी सर्वेक्षण अनुसार यस गाउँपालिकामा जम्मा ४१०८ घरधुरी रहेका र ४५३७ परिवार बसोबास गरेको पाइन्छ । जम्मा २९४२८ जनसंख्या रहेको यस गाउँपालिकामा पुरुष १५०८०, महिला १४३४३ र ५ जना तेश्रो लिंगी रहेको देखिन्छ भने प्रति १०० महिलामा १०५ जना पुरुष रहेको पाइन्छ । बेलडाँडी गाउँपालिकामा बसोबास गरिरहेका जनसंख्याको वार्षिक औषत वृद्धिदर ०.९ रहेको देखिएको छ ।

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रूपान्तरण”**

यस गाउँपालिकामा विभिन्न किसिमका जातिय समूदायहरु बसोवास गर्दैआईरहेका छन भने ५ जातीहरुको वाहुल्यता रहेको छ र ती मध्ये बहुसंख्यक क्षेत्री जाती (३६.०३ प्रतिशत), थारु जाती (२४.९३ प्रतिशत), दलित जाती (१८.८७ प्रतिशत), ब्राम्हण जाती (१३.३९ प्रतिशत) र ठकुरी जाती (५.८४ प्रतिशत) रहेका छन । धर्मका आधारमा सबैभन्दा बढी जनसंख्या हिन्दु (९७.७ प्रतिशत) र किस्चियन (१.९ प्रतिशत) धर्मालम्बीहरु रहेका छन् र बौद्ध र इस्लाम धर्म मान्नेहरु पनि उल्लेखनिय संख्यामा रहेका छन् । भाषाका आधारमा सबैभन्दा बढी प्रयोग हुने बभांगी (२७.९) र दोश्रोमा बैतडी (१५.७), तेस्रोमा चौधरी (१३.१) रहेको देखिएको छ भने अन्य भाषाहरु पनि प्रयोग हुने देखिएको छ ।

बेलडाँडी गाउँपालिकाको जम्मा २९४२८ जनसंख्यामा उमेर १८ वर्ष भन्दा माथिको जनसंख्या मध्ये ८७०२ कृषि तथा पशुपालन, ४०३ व्यापार, ६३१ सरकारी तथा अन्य जागिर, ३१६६ वैदेशिक रोजगार तथा ४६७१ आंशिक वेरोजगार रहेको देखिन्छ । जम्मा जनसंख्याको १.९४ प्रतिशत वा ५७१ जना अपांगता भएका व्यक्तिहरु तथा ८०२ जना एकल महिला रहेको देखिन्छ । विवाहित जम्मा संख्या १५३४७ मध्ये ८३३५ जनाको २० वर्ष भन्दा कम उमेरमा विवाह भएको देखिन्छ ।

बेलडाँडी गाउँपालिकाको जम्मा वार्षिक आम्दानी ने.रु. २७९८५५१८९ ।- र जम्मा खर्च ने.रु. २०३३९३७६१- भई वार्षिक ने.रु. ७६४६१४७३१- बचत भएको देखिन्छ । यस गाउँपालिकाको कुल ४५३७ परिवारलाई खाद्यान्न पर्याप्तताको आधारमा वर्गीकरण गर्दा ३ महिना भन्दा कम खाद्यान्न प्राप्त गर्ने १६.१ प्रतिशत घरधुरी, ६ महिनाभन्दा कम खाद्यान्न प्राप्त गर्ने १५.२ प्रतिशत घरधुरी, ९ महिना भन्दा कम खाद्यान्न प्राप्त गर्ने ११.८ प्रतिशत घरधुरी, र वर्षभरिलाई खाद्यान्न प्राप्त गर्ने ३८.९ प्रतिशत घरधुरी, र आफ्नो खेतवारीको उत्पादनवाट खान पुगेर बेच विखन गर्ने घरपरिवार १८.० प्रतिशत रहेको देखिएको छ । विपद्को समय हुनसक्ने खाद्य अभावलाई परिपूर्ति गर्ने गरी खाद्यान्नको सुरक्षा तथा भण्डारणको लागि संस्थागत रुपमा व्यवस्थापन नगरिएको अवस्था छ । वार्षिक आम्दानी रु २००००० भन्दा कम भएको तथा आफ्नै उब्जनीवाट ६ महिना भन्दा कम खान पुग्ने परिवारलाई गरिवीको रेखा मुनी भएको परिवारलाई आधार मान्दा बेलडाँडी गाउँपालिकामा गरिवीको दर १६.१ प्रतिशत देखिएको छ । सबै भन्दा बढी गरिवी दर वार्ड ३ मा र सबै भन्दा कम वार्ड १ मा रहेको देखिन्छ ।

बेलडाँडी गाउँपालिका क्षेत्रभित्र ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, भौगोलिक रुपमा महत्वपूर्ण पर्यटकीय स्थलहरु रहेका छन् । यस गाउँपालिकाको क्षेत्रमा भएका पर्यटकीय स्थलहरुको प्रचार प्रसार र उक्त स्थलहरुमा पर्यटन पूर्वाधारको विकास गर्न सकेमा दैनिक रुपमा सयौंको संख्यामा पर्यटक भित्रन सक्ने देखिन्छ । यहाँका सबै वडाहरुमा पर्यटकीय स्थल भएता पनि सबै भन्दा बढी वडा नं. २ मा रहेको देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा विभिन्न चाडबाड तथा पर्वहरुमा उल्लेख्य मात्रामा पर्यटकहरु आउने गरेको पाइन्छ । पर्यटकिय क्षेत्रको प्रचुर संभावना रहेको भएता पनि यसका लागि चाहिने आवश्यक पूर्वाधारहरु तथा होटल, होमस्टे आदिको कुनै पनि व्यवस्था नभएको एवं भएका रमणीय, ऐतिहासिक, प्राकृतिक सुन्दरता आदिको उपयुक्त प्रचार प्रसार तथा सडक नभएका कारण पर्यटक भित्राउन र व्यवस्थापन हुन नसकि रहेको अवस्था छ ।

बेलडाँडी गाउँपालिकामा सम्पूर्ण उमेर समुहमा हेर्दा साक्षरता दर ७९ प्रतिशत रहेको देखिएता पनि जातजाती, लिंग, अपांगता आदिका आधारमा निकै असमानता रहेको देखिन्छ । अधिकांस बालबालिकाहरु २० वर्ष भन्दा पहिले नै विवाह हुने प्रचलन, वैदेशिक रोजगारी आदिमा जाने भएकाले शिक्षाको हिसाबले निकै पछाडि रहेको देखिन्छ यस गाउँपालिका । यस गाउँपालिकामा १८ वटा आधारभुत विद्यालय (सरकारी ८ र निजी १०), ६ सरकारी माध्यमिक, १ सरकारी कलेज र १६ वालविकास गरि हाल सम्म जम्मा २७ वटा शैक्षिक संस्थाहरु संचालनमा रहेको देखिन्छ । विद्यालयहरुमा सबैका लागि पहुंचयुक्त.सं.रचना अभाव, सौचालय र खानेपानी अभाव, शिक्षक दरवन्दीको कमी, शिक्षक तालीम एवं भौतिक संरचनाहरु शिक्षा सुधारका लागि मुख्य चुनौतीहरु रहेका छन ।

यस गाउँपालिकामा हाल सम्म कुनै पनि प्रकारको अस्पताल संचालनमा नरहेको र तीन वटा स्वास्थ्य चौकि वाट पाच वटै वडाहरु समेटने गरी स्वास्थ्य सेवा प्रवाह भइरहेको अवस्था छ । यस गाउँपालिकाको खोपको कभरेज जम्मा ९५ प्रतिशत, कुपोषण १.२ प्रतिशत, ४५३७ घरपरिवार मध्ये ३२.७७ प्रतिशत घरपरिवारमा व्यवस्थित किसिमको सौचालय भएको र बाँकी १७.४७ घरपरिवारमा कुनै किसिमको सौचालय नभएको र ४५.३७ प्रतिशत घरपरिवारले साधारण सौचालय प्रयोग गर्ने गरेको

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संसाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रूपान्तरण”**

पाइन्छ । स्वास्थ्य तथा सरसफाइको क्षेत्रमा सबैका लागि पहुंचयुक्त संरचना अभाव, स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई तालीम, स्वास्थ्य उपकरणहरू तथा जनचेतनामुलक कार्यक्रमको तिव्र आवश्यकता रहेको छ ।

यस बेलडाँडी गाउँपालिकामा, गाउँपालिका स्तरीय घरधूरी सर्वेक्षण २०७५, बेलडाँडी गाउँपालिका विषयगत कार्यालयहरूबाट प्राप्त सुचना एवं सहभागितामुलक सुचनाहरू समेतलाई आधार मानी गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गर्ने क्रममा गरिएको विश्लेषणका आधारमा मानव विकास सूचकांक ..... , मानव संसाधन सुचकांक ..... र सामाजिक सुचकांक ..... पाइएको छ । यहाँ प्राप्त तथ्यांकको आधारमा यस गाउँपालिकामा बसोवास गर्ने मानिसहरूको औसत आयु ..... वर्ष देखिएको छ भने औसत वार्षिक आमदानी प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष अमेरिकन डलरमा ५७५ रहेको पाइएको छ ।

१.३ बेलडाँडी गाउँपालिकाको विकास समिक्षा

देशमा भएको राजनैतिक परिवर्तन संगै नयां संविधान जारी तथा तीन तहका संरचनाहरूको निर्माण क्रममा बेलडाँडी गाउँपालिका गठन भई अधिकार सम्पन्न स्थानीय तहले पुर्णता पाए संगै गाउँपालिकाको विकासमा केही नयां आयामहरूको शुरुवात भएको देखिन्छ । संघीय तथा प्रादेशिक नीतिगत व्यवस्थाहरूले पुर्णता नपाएको, विषयगत कार्यालयहरूमा कर्मचारीहरू व्यवस्थापनमा जटिलता रहेको तथा निर्वाचित राजनैतिक प्रतिनिधिहरूमा विकास र आधुनिक विकास अवधारणाको यथोचित प्रबोधिकरण भइ नसकेको जस्ता विविध कारणहरूले व्यवस्थित योजना तर्जुमा (आवधिक योजना समेत) गर्न नसकिएको अवस्था स्पष्ट नै छ । यिनै विविध वस्तुगत यथार्थका बावजूद पनि भौतिक तथा पूर्वाधार विकासमा भने उल्लेख्य कार्यहरू भएका पाइन्छन् । यस गाउँपालिकामा कुल घरपरिवारको ८०.८ प्रतिशतले विजुली प्रयोग गर्ने गरेको साथै सोलार र मिश्रित स्रोत प्रयोग गर्ने घरपरिवार क्रमश ३.९ र १२.५ प्रतिशत रहेको हाल आएर यस गाउँपालिका क्षेत्रमा अहिले पनि धेरै ठाउँहरूमा विद्युत विस्तारको कार्य भै रहेको जस्ता उल्लेखनिय विकासका प्रक्रियाहरू संचालनमा रहेको देखिन्छ ।

सडक संजालको विद्यमान अवस्थालाई हेर्दा यस गाउँपालिकाका हालसम्म पक्क सडक नरहेको अवस्था छ र अहिले रहेका सडकहरू पनि सबै कच्ची र निर्माणाधिन रहेका छन् । यस गाउँपालिकाला भित्र प्रवेश गर्ने तथा शाखा सडक सञ्जालहरू पनि सबै अस्थाइ तथा निर्माणाधिन अवस्थामा रहेकाले वर्षातको समयमा यस गाउँपालिकाको विभिन्न स्थानमा यातायातको ठुलो समस्या नै रहेको देखिन्छ । यस गाउँपालिकाको पश्चिम तिर बग्ने महाकाली नदीले वर्षातमा त्यस क्षेत्रका मानिसहरूलाई ठुलो समस्या सिर्जना गर्ने गर्दछ ।

भौतिक विकास (सडक, खानेपानी, विजुली आदि) लाई मात्र विकासको प्राथमिकता मान्ने परंपरागत सोच, चलन र दृष्टान्त रहेका कारण विकासको संभावना वोकैका थुप्रै क्षेत्रहरू एवं मानविय विकासका पक्षहरूमा भने यो गाउँपालिकामा अवका दिनमा वढी जोड दिनु पर्ने देखिएको छ । शिक्षा, स्वास्थ्य, पर्यटन प्रवर्द्धन, उपलब्ध जल जमिन खानीजन्य पदार्थहरू आदिको सहि सदुयोग तथा संरक्षण, कृषिमा आधुनिकिकरण, मानव जनशक्ति विकास र यसमा लगानी जस्ता थुप्रै क्षेत्रहरूलाई यस गाउँपालिकामा व्यवस्थित गर्न जरुरी देखिएको छ । विकासको मुलधारमा जनसहभागिता, जनताको अपनत्व, जनताको निर्णय दिगो विकासका अपरिहार्य पक्षहरू हुन र यसलाई आत्मसात गर्न वाञ्छनीय छ । अवको विकासलाई दिगो विकास लक्ष्यले लिएका लक्ष्य, सहायक लक्ष्यहरू तथा सुचकहरूसंग तालमेल गरि तुलनात्मकरूपमा प्रगतिको समिक्षा हुनु अपरिहार्य छ । यसका लागि समेत स्थानीय स्तरमा नै मानविय क्षमता विकास गरि सृजनात्मक तथा वैज्ञानिक सोचहरूको विकास र समग्र गाउँपालिकाको परिवर्तनकारी पहलमा नवोद्धित सोचको प्रयोग महत्वपूर्ण पक्षहरू हुन सक्दछन् । बेलडाँडी गाउँपालिकाले समृद्ध गाउँपालिकामा रूपान्तरणका लागि श्रमजीवि अवधारणा वा खान पुग्ने स्थिती निर्माणको सोच भन्दा औधोगिक विकास सहित द्वितीय वा तृतीय स्तरको उत्पादनको लागि मानव संसाधन तयार सहित आवश्यक विकास योजनाहरू सोही अनुरूप तयार गर्नु अहिलेको सान्दर्भिकता हुन आउदछ ।

परिच्छेद २ : बेलडाँडी गाउँपालिकाको आवधिक योजना प्रक्रियाहरू

२.१ पृष्ठभूमि

स्थानीय तहको पुनःसंरचना पश्चात् स्थानीय निकायहरू स्थानीय सरकारमा रूपान्तरित भई संविधान प्रदत्त अधिकार बमोजिम स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले दिएको जिम्मेवारी र कार्य प्रणाली अनुसार बेलडाँडी गाउँपालिकाको यो पहिलो

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

मध्यकालीन आवधिक गाउँपालिका विकास योजना तर्जुमा गरिएको हो । सबै स्थानीय तहले आफ्ना अधिकार क्षेत्रका विषयमा आवधिक, वार्षिक र रणनीतिगत विषयमा मध्यकालीन तथा दीर्घकालीन विकास योजना बनाई लागू गर्नु पर्ने नीतिगत व्यवस्थाको आधारमा रहि यो पञ्चवर्षीय योजना तर्जुमा गरिएको छ । योजना तर्जुमाका क्रममा स्थानीय तहको कार्य जिम्मेवारी सम्बन्धी संवैधानिक एवं कानुनी व्यवस्थाहरु, स्थानीय तथा प्रादेशिक सरकारका मार्ग दिर्शनहरु, स्थानीय तहका प्रमुख समस्या र संभावनाहरु, स्थानीय तहमा रहेका विभिन्न राजनैतिक दलहरुका घोषणा पत्रहरु आदि लाई ध्यानमा राखिएको छ । योजना तर्जुमाका क्रममा गाउँपालिकाका आवश्यकता, सम्भावना र क्षमतालाई दृष्टिगत गर्दै सहभागितामूलक, समावेशी प्रक्रिया अपनाइएको छ ।

नीतिगत प्रक्रियाहरु पुरा गरि बेलडाँडी गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण (पार्श्वचित्र) तयार भएको हुनाले आवधिक योजना तर्जुमाका लागि आवश्यक सुचनाहरुको आधार तयार भएको हो । यसरी वस्तुगत विवरण तयार गर्ने क्रममा घरधुरी सर्वेक्षण, संस्थागत तथ्यांक संकलन र सहभागितामूलक तरिका अपनाई उपलब्ध तथ्यांकहरुको विश्लेषणमा सन् २०१५ को संयुक्त राष्ट्र संघको महासभाबाट सन् २०३० सम्म हासिल गरिसक्ने प्रतिबद्धतासहित स्वीकार गरिएका दिगो विकासका लक्ष्यहरु र नेपालमा राष्ट्रिय योजना आयोगले सोही अनुरूप निर्धारण गरेका सन् २०२२ र सन् २०२५ सम्मका लक्ष्यहरूसंग तुलनात्मक विश्लेषण सहित लक्ष्यहरु निर्धारण गरिएका छन । नेपालको त्यस बेलासम्म मध्यम आयवर्गको मुलुकहरुको स्तरमा पुग्ने लक्ष्य, नयाँ संविधान निर्माणसँगै विकासप्रति जनआकांक्षा उच्च रूपमा बढेको सन्दर्भमा समेत बेलडाँडीको यो योजनाले ती अपेक्षाहरुलाई सम्बोधन गर्दै जानुपर्ने स्थिति छ । पहिलो पञ्च वर्षीय आवधिक योजना तयार गर्दा यिनै कुराहरुलाई ध्यानमा राखिएको छ । नेपालको संविधानबाट परिलक्षित अर्थतन्त्रलाई समाजवाद उन्मुख, आत्मनिर्भर, स्वतन्त्र तथा उन्नतिशील बनाउने सोचलाई कार्यान्वयन गर्दै दिगोपन सहितको समृद्धिको मार्गमा बेलडाँडीलाई अगाडि बढाउनेतर्फ यो योजना उन्मुख छ । त्यसैगरी रोजगारमुखी र न्यायोचित वितरण सहितको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सरकारी साथै निजी तथा सहकारी क्षेत्रलाई परिपूरक रूपमा परिचालन गर्नु आवश्यक छ । यी तीनओटै क्षेत्रबाट थप लगानी र लगानीको उत्पादकत्व वृद्धिको माध्यमबाट उच्च आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने, प्रतिव्यक्ति आयलाई छिट्टै मध्यम आम्दानी भएको मुलुकमा स्तरोन्नति हुने स्तरमा पुऱ्याउने र अन्ततः दिगो आर्थिक समृद्धि हासिल गर्नेतर्फ यो पहिलो आवधिक योजनालाई केन्द्रित गरिएको छ ।

आवधिक योजना तर्जुमाका उद्देश्यहरु

बेलडाँडी गाउँपालिकालाई समग्र विकासमा समृद्ध गाउँपालिकामा रुपान्तरणको सोच सहित आगामी पाँच वर्ष (२०७५/७६-२०७९/८०) का लागि यो आवधिक योजना तयार गरिएको छ । यसले तय गरिएको दीर्घकालीन सोच अनुसार सरोकारवालाहरुको समेत संलग्नतामा निर्धारण भएका समष्टिगत लक्ष्य र उद्देश्यहरु हासिल हुनेछन । त्यसका लागि रणनीति, कार्यनीति, प्रमुख कार्यक्रमहरु तथा लक्ष्य सहितका प्रमुख क्रियाकलापहरु र यो पाँच वर्षको अवधिका लागि प्राथमिकताका क्षेत्र समेत पहिचान एवं औषत लगानीको प्रक्षेपण गरिएको छ । यस आवधिक योजनालाई प्रत्येक वार्षिक योजनाको पथ प्रदर्शकका रूपमा लिइनेछ ।

यस आवधिक गाउँपालिका विकास योजनाका उद्देश्यहरु निम्न छन् :

- निर्धारित लक्ष्य र उद्देश्यहरु हासिल गर्न उचित सहायक कार्यक्रमहरु पहिचान गरी वार्षिक योजना प्रक्रियामा मार्गदर्शन गर्ने ।
- क्षेत्रगत रणनीतिक योजना तथा महत्वपूर्ण विकास प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रमहरु तर्जुमा गर्न मार्ग निर्देशन गर्ने ।
- बेलडाँडी गाउँपालिकाको समग्र विकासका लागि आवश्यकताका आधारमा स्रोत वितरण र परिचालनको अवस्था सुनिश्चित गर्ने ।
- उपलब्ध स्रोतहरु र आवश्यक स्रोतहरुको विश्लेषण गरी आन्तरिक तथा वाट्य स्रोत व्यवस्थापनमा सहजीकरण गर्ने ।
- विकास साभेदार तथा निजी क्षेत्रको लगानी र स्रोत परिचालन गर्न आधार दस्तावेज हुने ।

आवधिक गाउँपालिका विकास योजना तर्जुमा प्रक्रिया

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

आवधिक योजना प्रक्रिया भन्दा पहिले नीतिगत निर्देशन र व्यवस्था अनुरूप वडागत रुपमा गणक, सामाजिक परिचालक, समुदायमा आधारित पुर्नस्थपना सहजकर्ता, वडा समिति तथा कार्यालयहरूलाई परिचालन गरी घरधुरी सर्वेक्षण, संस्थागत तथ्यांक संकलन र आवश्यकता अनुसार सहभागितामुलक सुचना संकलन गरि ती प्रारम्भिक तथ्याङ्कमा आधारित भई निर्देशित छ वटां चरणहरू पुरा गरी गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तयार पारिएको छ । वस्तुगत विवरणलाई यथार्थपरक बनाउन सरोकारवालाहरूबीच कार्यशाला आयोजना गरी प्रमाणिकरण गरिएको छ ।

आवधिक योजनाको शुरुवातका लागि गाउँपालिका स्तरीय बैठकबाट विभिन्न कार्यहरू, सो कार्य संचालनमा संलग्न रहनु पर्ने व्यक्ति तथा संस्थाहरूको निर्धारण तथा समयावधि समेत किटान गरी कार्यतालीका निर्धारण गरियो । यसका साथै योजना निर्माण प्रक्रियाका लागि गाउँपालिका स्तरीय निर्देशक समिति गठन गरी उक्त निर्देशक समितिको मातहतमा पहिले देखि नै गठन भएका ६ वटा विषयगत समितिहरूलाई थप जिम्मेवारी प्रदान गरियो । यसरी तयार भएका विषयगत समितिहरूमा योजना तर्जुमा अवधि सम्मका लागि केही विज्ञहरू समेत थप गरिएका छन् । समितिहरूको विस्तृत विवरण अनुसूची १ मा उल्लेख गरिएको छ ।

यस आवधिक योजना तर्जुमाका क्रममा स्थानीय सरकारका कार्य जिम्मेवारी, दायित्व र कर्तव्य बारे सरोकारवालाहरूका अवधारणा लिइएको थियो । त्यसका लागि अभिमुखीकरण, तथ्याङ्क संकलन कार्यशाला, सोच लक्ष्य निर्धारण कार्यशाला, दस्तावेजको पुष्टिकरण कार्यशाला जस्ता चरणबद्ध कार्यक्रम आयोजना गरियो । अवधारणात्मक स्पष्टता गर्दै योजना तर्जुमा प्रक्रिया अगाडि बढाइएको थियो । योजना प्रक्रियामा सात चरण अवलम्बन गरिएको थियो । कार्यशालाहरूमा रहेका सहभागिहरूको विवरण अनुसूची २ मा उल्लेख गरिएको छ भने सहभागिहरूबाट यसको कार्यान्वयन समेतमा हुने योगदानवारे प्रतिबद्धता अनुसूची ३ मा उल्लेख गरिएको छ । आवधिक गाउँपालिका विकास योजना दस्तावेजहरूको तयारीमा उपरोक्त कार्यशालाहरूबाट आवधिक योजनाको दूरदृष्टि, मध्यकालीन समष्टिगत लक्ष्य र प्रमुख उद्देश्यहरू तथा रणनीति र कार्यक्रम क्षेत्रहरू निर्धारण र परिमार्जन भएका छन् । उक्त प्रक्रिया बमोजिम तयार गरिएका यी दस्तावेजहरूलाई कार्यपालिका र सभाको बैठकबाट पारित गरी लागू गर्ने प्रतिबद्धता जाहेर गरिएको छ ।

सिमितिताहरू

यस आवधिक गाउँपालिका विकास योजनाका सीमाहरू निम्न बमोजिम छन् :

- केन्द्र, जिल्लास्तर तथा वैदेशिक स्रोतबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमको प्रक्षेपित कार्यक्रम बजेट, सम्पत्ति र दायित्व हस्तान्तरण भइनसकेकाले आवधिक योजनामा समेट्न कठिनाई भएको छ ।
- गाउँपालिकाको स्थायी प्रशासनिक संरचनाको टुङ्गो लागिनसकेको अवस्थामा अन्तरिम संरचनाका आधारमा समष्टिगत एवं विषयगत चालू खर्च प्रक्षेपण गर्नु परेकाले यथार्थपरक बनाउन कठिनाई भएको छ ।
- प्रदेश सरकार सञ्चालन ऐन जारी हुन बाकी नै रहेको, प्रदेशबाट स्थानीय तहमा निक्षेपण गरिने विषयको यकिन हुन नसकी यस आवधिक योजनाको कार्यक्षेत्रभित्र समेट्न नसकिएको ।
- गाउँपालिकाको तथ्यांक व्यवस्थापन पुर्ण रुपमा व्यवस्थित भै नसकेको हुनाले विषयगत कार्यालयहरूबाट उपलब्ध तथ्यांकहरूका आधारमा लक्ष्यहरूलाई यथार्थपरक बनाउन कठिनाई भएको छ ।

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रूपान्तरण”**

परिच्छेद ३: बेलडाँडी गाउँपालिकाको आवधिक योजना

बेलडाँडी गाउँपालिकाको समग्र वस्तुस्थितीको विश्लेषण विषयगत क्षेत्र अनुसार हालसम्म गरिएका विकास प्रक्रियाहरुको सिकाई, पालिकामा अवस्थित अवसरहरु र समग्र विकासकालागि संभावनाहरुको लेखाजोखा तलका तालीकाहरुमा उल्लेख गरिएको छ ।

१. आर्थिक विकास

उप- क्षेत्रहरु	सिकाईहरु	सवल पक्षहरु	अवसरहरु	संभावनाहरु
१. प्रमुख आर्थिक विवरण	<ul style="list-style-type: none"> ● उत्पादन, प्रवर्द्धन र व्यवस्थापन गर्नु पर्ने ● आर्थिक वृद्धिका तत्कालीन तथा दिर्घकालीन क्षेत्रहरुको पहिचान सहित व्यवस्थित योजना तर्जुमा गर्नु पर्ने ● आयतलाई निर्यातले विस्थापित गर्नु पर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● पर्याप्त स्रोत साधन को उपलब्धता ● खाद्यन्न तथा तरकारीमा आत्मनिर्भरता ● कृषि तथा पशुपालनमा अनुभवी तथा दक्ष कृषकहरुको बाहुल्यता रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ● आर्थिक वृद्धिदर बढाउन सकिने ● लगानीकर्ताहरु भित्र्याउन सकिने ● प्राविधिक सीपयुक्त तथा विशेष दक्षता भएका मानव संशाधन बढाउन सकिने 	<ul style="list-style-type: none"> ● उत्पादन तथा निकासि पैठारीको उपयुक्त व्यवस्थापन निती निर्माण गर्ने ● लगानी मैत्रि वातावरण सृजना गर्ने ● राजश्व संकलनलाई व्यवस्थित गर्ने ● वैदेशिक रोजगार तथा आंशिक बेरोजगारलाई स्थानीय व्यवसायमा आकर्षण गर्ने
२. भू- उपयोग तथा स्वामित्व	<ul style="list-style-type: none"> ● अव्यवस्थित बसोबासलाई व्यवस्थित गर्नु पर्ने ● बजारीकरणका लागि क्षेत्र निर्धारण र व्यवस्थापन गर्नु पर्ने ● आंसिक सुकुम्बासिलाई व्यवस्थापन गर्नु पर्ने ● भू-उपयोग तथा स्वामित्वमा महिलाहरुको समान हैसियत निर्धारण गर्नु पर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● भौगोलिक बनेट अनुसार भू-उपभोग तथा आफ्नो स्वामित्वमा रहन प्रसस्त उपलब्ध भएको ● निजी, सरकारी तथा सामुदायिक वनको स्वामित्व रहेको ● कृषि, वन तथा चरण क्षेत्रहरु उल्लेख्य रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ● तालतलैया, सिमसार तथा नदिनालाले ओगटेको क्षेत्रलाई उत्पादनशिल प्रयोजनका लागि उपयोग गर्न सकिने ● ऐलानी जग्गालाई निर्धारित मापदण्ड वनाई उचित सदुपयोग सहित आमदानी बढाउन सकिने 	<ul style="list-style-type: none"> ● नीतिगत व्यवस्था सहित कृषिजन्य वांभो जमिनलाई उत्पादनशिल प्रयोगमा ल्याउने ● भुस्वामीत्वमा नरहेको जनसंख्यालाई जमिनको व्यवस्थापन सहित आर्थिक रुपमा सक्रिय बनाउने
३. कृषि तथा पशु विकास	<ul style="list-style-type: none"> ● परम्परागत खेती प्रणालीलाई आधुनिकिकरण गरिनु पर्ने ● उचित बजारिकरण र मुल्य निर्धारण हुनु पर्ने ● पशुपंछी तथा कृषिमा लाग्ने रोग 	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रसस्त खेति योग्य जमिन तथा उपयुक्त वातावरणको उपलब्धता ● माछा पालन र उत्पादन बढाउन उपयुक्त वातावरण ● सिंचाइका लागि प्रयाप्त पानीका 	<ul style="list-style-type: none"> ● कृषि जन्य उत्पादनमा वृद्धि सहित कृषकहरुको आर्थिक वृद्धिदर बढाउन सकिने ● लगानी कर्ताहरु भित्र्याउन सकिने ● असला, तिते तथा ट्राउट जस्ता 	<ul style="list-style-type: none"> ● उच्चत मुल्यु र बजारिकरणको निती निर्माण गर्ने ● निर्वाह मुखि नभई निर्यात मुखि उत्पादन गर्ने ● खाद्यन्न लगायत अन्य वालीहरुको

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संसाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रूपान्तरण”**

उप- क्षेत्रहरू	सिकाईहरू	सबल पक्षहरू	अवसरहरू	संभावनाहरू
	<p>तथा किराहरूको व्यवस्थापन गरिनु पर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● जैविक मलको प्रयोग तथा विषादि मुक्त अवस्था सृजन गरि माटोको उर्वरा शक्ति बढाउन व्यवस्था गरिनु पर्ने 	<p>स्रोतहरू</p> <ul style="list-style-type: none"> ● पशुपालनका लागि घांस तथा चरणहरूको उपलब्धता 	<p>माछाहरूको उत्पादन बढाउन सकिने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● खेती योग्य तर खेती नगरिएका जमिनहरूलाई प्रयोगमा ल्याउन सकिने ● वनजंगल तथा चरण क्षेत्रहरूलाई व्यवस्थित गरि व्यावसायिक पशुपंछी पालन गर्न सकिने 	<p>उत्पादनमा वृद्धि गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● पशुपंछीजन्य उत्पादन वृद्धि, प्रोत्साहन र व्यावसायिककरण गर्ने ● संकलन तथा चिस्यान केन्द्रहरूको स्थापना र प्रवर्द्धन गर्ने ● अग्र्यानिम खेती प्रवर्द्धन, रासायनिक र विषादि मुक्त अभियान संचालन गर्ने
४. पर्यटन विकास	<ul style="list-style-type: none"> ● महत्वपूर्ण पर्यटकिय क्षेत्रहरूमा पर्यटन पूर्वाधार विकास गरिनु पर्ने ● पर्यटकिय क्षेत्रहरूको वारेमा राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा तथा प्रचार प्रसार गरिनु पर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रसस्त धार्मिक तथा पर्यटकिय क्षेत्रहरू भएको ● अनुपम प्राकृतिक सौन्दर्य सहितका मनोरम तथा ऐतीहासिक क्षेत्रहरू रहेको ● भु वनौट तथा वातावरणीय विविधता सहितका पर्यटन स्थलहरू रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ● आर्थिक वृद्धि बढाउन सकिने ● आन्तरिक तथा बाह्य पर्या-पर्यटन भित्राउन सकिने ● फालोट लामपोखरी र लालिगुरांस क्षेत्रलाई व्यवस्थित गरि पर्यटन प्रवर्द्धन गर्न सकिने 	<ul style="list-style-type: none"> ● पर्यटन सम्बन्धि निती कार्यक्रम र बजेटको व्यवस्थापन गर्ने ● पर्यटकिय गन्तव्यहरूलाई प्राथमिककरण सहित पूर्वाधार विकास गर्ने ● पर्यावरणीय पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने ● होटल, रिसोर्ट, होमस्टे सहित पर्यटकिय सेवा सुविधाहरूको वृद्धि गर्ने
५. उद्योग, व्यापार तथा बैंकिङ	<ul style="list-style-type: none"> ● लगानीको बढावा तथा लगानी मैत्री वातावरण सृजना गरिनु पर्ने ● विषय विज्ञताको व्यवस्थापन गरिनु पर्ने ● वित्तीय साक्षरता वृद्धि गरिनु पर्ने ● लघु वित्तीय बैकरुले आन्तरिक पुजी पलायन गर्ने अवस्थाको अन्त्य गरिनु पर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● साना, मझौला तथा घरेलु उद्योगहरू संचालनमा रहेको ● दुइ वटा बैक मार्फत बैकिङ कारोवार संचालनमा रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ● उद्योग, व्यापार तथा बैकिङ सेवा विस्तार गर्न इच्छुक लगानी कर्ता तथा बैकहरू भित्राउन सकिने ● उद्योग तथा व्यापार प्रवर्द्धन सहित बैकिङ कारोवार बढाउन सकिने 	<ul style="list-style-type: none"> ● उद्योग, व्यापार, बैक तथा सहकारी प्रवर्द्धनको लागि प्रस्ट निती कार्यक्रम तथा बजेटको व्यवस्थापन गर्ने ● उद्योगहरूको स्तरिकरण, दर्ता सहित व्यवस्थापन गर्ने ● कृषि, वन तथा पशुमा आधारित उद्योगहरूको स्थापना र स्तरोन्नती गर्ने ● खनिज तथा इन्धनको सहि उत्खनन गर्न निती तथा समन्वयको वातावरण निर्माण गर्ने

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संसाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रूपान्तरण”**

२. सामाजिक विकास क्षेत्र

उप- क्षेत्रहरु	सिकाई	सवल पक्षहरु	अवसरहरु	संभावनाहरु
१. शैक्षिक तथा मानव संशासधन विकास	<ul style="list-style-type: none"> ● विद्यालय उमेरका विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाहरुलाई विद्यालय मा ल्याउनु पर्ने ● सबैका लागि उपयुक्त कार्य वातावरण बनाउनु पर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रत्येक वडामा विद्यालय स्थापना हुनु ● प्रत्येक विद्यालयमा भवन स्थापना नव प्रवेश शिक्षकको प्रवेश 	<ul style="list-style-type: none"> ● आधारभुत शिक्षा अनिवार्य ● भवन निर्माण भवन र शिक्षक तालिमको व्यवस्था 	<ul style="list-style-type: none"> ● विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिका लाई पहुचमा ल्याउने ● भवन सहिताको कार्यान्वयन गर्नुका लागि दक्ष तथा योग्य व्यक्तिहरुलाई क्रियाशिल गराउने
२. स्वास्थ्य तथा पोषण	<ul style="list-style-type: none"> ● मे.अ. को दरबन्दी परिपुर्ति गर्नुपर्ने ● हाल करिब २ प्रतिशत बालबालिका कुपोषित रहेकोमा कुपोषित मुत्त उन्मुख पालिका हुनुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रा.स्वा.के. को स्थापना हुनु ● कुल बालबालिका मध्ये करिब ९८ प्रतिशत पोषित हुनु । 	<ul style="list-style-type: none"> ● स्वास्थ्य नीतिमा दरबन्दी राखिएको ● सुआहारा २ संस्थाले कुपोषण न्यूनीकरण गर्नु सहयोग पुर्याएका 	<ul style="list-style-type: none"> ● नेपाल सरकारको नीति अनुसार मे.अ. व्यवस्थापनका लागि उचित प्रबन्ध मिलाउने ● खानपान व्यवहार परिवर्तन गर्न प्रयाप्त मानव संशाधनको परिचालन गर्ने ।
३. खानेपानी तथा सरसफाई	<ul style="list-style-type: none"> ● उपयुक्त पिउने पानीको व्यवस्था गर्नुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रयाप्त मात्रामा पानीको श्रोत भएको 	<ul style="list-style-type: none"> ● सरकारले खानेपानी टुकी सहित शुद्ध पिउने पानीको व्यवस्था गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● खानेपानीका लागि आवश्यक बजेटको पहल गर्ने
५. कला, भाषा तथा संस्कृति	<ul style="list-style-type: none"> ● स्थानीय कला तथा संस्कृतिको संरक्षण तथा सम्बर्धन गर्नुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● विभिन्न जातजातीका कला भाषा तथा संस्कृति रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ● बेलडाडी गा.पा ले कला संस्कृति तथा भाषा सम्बन्धी नीतिमा जोड दिनुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रयाप्त मात्रामा बजेट विनियोजन र अनुगमन संयन्त्रको व्यवस्थन गर्ने
६. शान्ती तथा सुरक्षको अवस्था	<ul style="list-style-type: none"> ● जनसंख्या अनुसार प्रहरी दरबन्दी मिलाउनु पर्ने र सशस्त्र प्रहरी बलको स्थापना गर्नुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● इप्रका १ प्रहरी चौकी १ भएको 	<ul style="list-style-type: none"> ● शासस्त्र प्रहरी बल स्थापना गर्न नीतिगत निर्णय भएको 	<ul style="list-style-type: none"> ● भारतबाट सिमा अतिक्रमण, सिमामा चोरी,डकैती नियन्त्रण गर्न सुरक्षा संयन्त्रको व्यवस्था मिलाउने ।
७. युवा तथा खेलकुद र	<ul style="list-style-type: none"> ● खेलकुद क्षेत्रमा पर्याप्त लगानी गरीनुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● क्षमतावान खेलाडी भएको 	<ul style="list-style-type: none"> ● खेलकुद सम्बन्धी निति नियम बनाएर कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● खेलकुद सम्बन्धी नियम र कार्यविधि बनाएर लागु गर्नु पर्ने ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संसाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रूपान्तरण”

मनोरञ्जन			
----------	--	--	--

३. वन तथा वातावरणीय क्षेत्र

उप-क्षेत्रहरू	सिकाइहरू	सवल पक्षहरू	अवसरहरू	संभावनाहरू
१. वन क्षेत्रको अवस्था	<ul style="list-style-type: none"> वन क्षेत्रको अतिक्रमणमा रोक लगाउनु पर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> किसान सा.वन २७२.७३ हेक्टर तथा राधाकृष्ण सा.वन ७२ विघा, गिन वेल्ड ७२ विघा (प्रशस्त मात्रामा वन रहेको) 	<ul style="list-style-type: none"> सरकारी वन ऐन तथा निति, नियम वाप्य प्राविधिक सहयोग लिन सकिने 	<ul style="list-style-type: none"> अन्तर पार्टी कलह, सरकारबाट असहयोग, निर्णय कार्यान्वयन गराउन कठिनाई जस्ता पक्षको लागि आवश्यक समन्वय गर्ने समुदायको आवश्यकता र सरकारी निति, नियम आपसमा मिलाइ वन क्षेत्रको विकासमा टेवा पुरयाउने
२. जलस्रोत तथा जलाधर क्षेत्र	<ul style="list-style-type: none"> यस क्षेत्रमा रहेका जलासयहरूको संरक्षण तथा संवर्द्धन गर्नुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> कालिकिच तथा अन्य तालहरू रहेका 	<ul style="list-style-type: none"> प्रायपर्यटनको विकास गर्न सकिने, आय आर्जन गर्न सकिने 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक वजेटको आवश्यकता अनुसार व्यवस्था गर्ने
३. जैविक विविधता र वातावरणीय सेवा	<ul style="list-style-type: none"> वातावरणिय संरक्षणमा सबैको ध्यानाकर्षण गरी यसको संरक्षणमा सबैको संलग्नता बढाउनुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ताल, तलैया, हरियाली वन क्षेत्र, सिमसार वन्यजन्तु तथा जैविक विविधताले सम्पन्न 	<ul style="list-style-type: none"> अध्ययन, अनुसन्धान तथा अवलोकनको सम्भावना 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक तथा प्राविधिक व्यवस्थापन मिलाउने
४. विपद् जोखिम व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> जोखिम न्यूनिकरणका लागि जनचेतना, उपकरण र आर्थिक व्यवस्थापन गर्नुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> नदी किनारमा रुखहरू रहेका विपद् जोखिमका योजनाहरू न्युन मात्रामा रहेका 	<ul style="list-style-type: none"> विपद्, जोखिम व्यवस्थापनका नितिहरू रहेका 	<ul style="list-style-type: none"> नितिहरू कार्यान्वयन कडाइका साथ कार्यान्वयन गराउने

४. भौतिक विकास

उप-क्षेत्रहरू	सिकाइहरू	सवलपक्षहरू	अवसरहरू	संभावनाहरू
१. यातायात	<ul style="list-style-type: none"> श्रोतसाधन अनुसारका 	<ul style="list-style-type: none"> साधनश्रोत प्रयाप्तच मात्रामा 	<ul style="list-style-type: none"> सडक गुणस्तरयुक्त बनाउनु पर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> दक्ष जनशक्ति उचित व्यवस्थापन

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संसाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रूपान्तरण”**

पूर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> बाटाघाटाहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने ● मर्मत सेन्टर र दक्ष जनशक्ति निर्माणका लागि लगानी गर्नुपर्ने ● व्यवस्थित गरी प्रयोगमा ल्याउनुपर्ने ● गुणस्तरयुक्त.सं.डक सञ्जाल निर्माण गर्नुपर्ने ● सिण्डिकेट प्रथाको अन्त्य हुन पर्ने ● अटो , रिक्सा व्यवस्थितरूपमा दर्ता गरी सञ्चालन गर्नुपर्ने 	<p>रहेको</p> <ul style="list-style-type: none"> ● बसपार्क स्थापना गरिएको ● सडक सञ्जालहरु फैलिएको ● यातायात सेवा सञ्चालन रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ● व्यवसायिक रूपमा दक्ष जनशक्ति उत्पादन गरी मर्मत सेन्टर सञ्चालन गर्नुपर्ने ● बसपार्कलाई व्यवस्थित गरी सञ्चालन गरिनु पर्ने ● मापदण्डमा आधारित रही गुणस्तरयुक्त.सं.डक निर्माण गरिनु पर्ने ● अटो , रिक्सा व्यवस्थितरूपमा सञ्चालन र दर्ता गर्नु पर्ने 	<p>तथा मर्मत सेन्टरमा लगानी गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● आर्थिक अभाव कम गर्दै लैजाने ● व्यवसायिक रूपमा चासो तथा सक्रिय बनाउने
२ विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा	<ul style="list-style-type: none"> ● सबै घरहरुमा र विद्यालयहरुमा विद्युत जडान हुनुपर्ने ● प्रयाप्त मात्रामा ट्रान्स फर्मर जडान गर्नुपर्ने ● आर्थिक, सामाजिक र जनचेतनाका फैलाइ बैकल्पिक उर्जा प्रयोगमा जोड दिनुपर्ने ● वायो प्लान्ट निर्माण तथा मर्मत कार्य जटिल र भन्जटिलो भएकाले दक्ष जनशक्ति व्यवस्था गरिनुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● सबै वार्डहरुमा विद्युत सेवा पुगेको ● बैकल्पिक उर्जा उपलब्ध रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ● विद्युत महसुल काउन्टरको व्यवस्था हुनु पर्ने ● सबै घर तथा विद्यालयहरुमा विद्युत जडान गरिनु पर्ने ● सम्बन्धित निकायले प्राथमिकीकरण गर्दै प्रोत्साहान गर्नुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● सम्बन्धित निकायले प्राथमिकरण गरी कार्यान्वयन गर्ने वातावरण मिलाउने ● आर्थिक कारणले दाउराको प्रयोग गर्ने वर्गको तथ्यांक लिइ बैकल्पिक उर्जाको सम्भावना तथा त्यस तर्फ आकर्षण गर्नुपर्ने
३.सञ्चार तथा प्रविधि	<ul style="list-style-type: none"> ● मोबाईल सेवा बाहेक इन्टरनेट र ल्यान्डलाइन सेवा विस्तार गरिनुपर्ने ● स्थानीय सञ्चारको लागी रेडियो स्टेशन ,स्थानीय पत्रपत्रिका सञ्चालनका लागि वातावरण मिलाउनुपर्ने ● पहिले निर्माण भएका आवाश तथा भवनहरुको पनसंरचना र अपाङ्ग 	<ul style="list-style-type: none"> ● सञ्चारका लागि मोबाईल सेवा सञ्चालन रहेको ● पछिल्लो समयमा आवाश तथा भवनहरु मापदण्डमा आधारित रहि 	<ul style="list-style-type: none"> ● सबै कार्यलयहरुमा इन्टरनेट सेवा व्यवस्था गर्नु ● मापदण्डमा आधारित रहि घरनक्सा पास गरेर मात्र भवनहरु 	<ul style="list-style-type: none"> ● अप्टिकल फाइबर सहितको टेलिफोनलाईन जडान गर्ने ● सुचनाको प्रवाहको लागी प्रयाप्त जनशक्ति र संचार माध्यमको व्यवस्था गर्ने ● व्यवस्थित रूपमा घर निर्माण गर्न प्रभावकारी निति नियम हुनु पर्ने ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संसाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

४. आवास तथा भवन	<p>मैत्री बनाउनुपर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● अब्यवस्थीत रुपमा निर्माण भैरहेका घरहरुमा रोक लगाइ व्यवस्थित बसाइ लाइ प्रोत्साहन गर्नुपर्ने ● बिना मापदण्ड तयार भैरहेका घरहरु निर्माण कार्यमा रोक लगाउनुपर्ने । 	निर्माण भईरहेको	<p>निर्माण गर्नु पर्ने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● सम्बन्धित निकायले अनुगमन र मुल्यांकन गर्नु पर्ने । 	
-----------------	---	-----------------	---	--

५. संस्थागत तथा सुशासनको स्थिति

उप-क्षेत्रहरु	सिकाइहरु	सवलपक्षहरु	अवसरहरु	संभावनाहरु
१. संगठनात्मक तथा मानव संसाधनको अवस्था	<ul style="list-style-type: none"> ● विकास निर्माणका कार्यमा दक्ष जनशक्ति परिचालन गर्नुपर्ने ● राजनैतिक दबाव निरुत्साहित गरिनुपर्ने ● दरबन्दी अनुरूप कर्मचारी पदपूर्ती गरिनुपर्ने ● ऐन ,नियम , कार्यविधि तथा मापदण्ड समयमै निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● दक्ष जनशक्तिहरु रहेको ● विभिन्न क्षेत्रमा आवश्यककिय संरचनाहरु तयार भएको 	<ul style="list-style-type: none"> ● स्थानिय सेवा संचालन ऐनको व्यवस्था 	<ul style="list-style-type: none"> ● छनौट प्रक्रियालाइ नियम संगत बनाउनुपर्ने ● संरचना अनुरूप जनशक्ति छनौट र नियुक्ति गर्ने
२. सेवा सुविधा संचालन र व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> ● श्रोत साधनको प्रयाप्त मात्रामा व्यवस्था गरिनुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● स्थानिय निकायमा उपलब्ध सेवाको बारे सुसुचितको व्यवस्था मिलाएको ● नागरिक वडापत्रको व्यवस्था भएको 	<ul style="list-style-type: none"> ● स्थानिय सरकार संचालन ऐन 	<ul style="list-style-type: none"> ● श्रोत , साधन को आपूर्ति गर्नु पर्ने
३. संस्थागत सम्बन्ध र नागरिक संगठन	<ul style="list-style-type: none"> ● तथ्यांक आधावधिक हुनुपर्ने ● प्रयाप्त तालिमको व्यवस्था गरिनुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● सूचना अधिकारी व्यवस्था गरिएको ● मसिक बैठक नियमित रुपमा सञ्चालन भैरहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ● सुशासन ऐन, नियमावली ● सूचनाको हक ● सि.वि.आर. एफ सहजकर्ता 	<ul style="list-style-type: none"> ● तथ्यांकहरु अधावधिक गर्नुपर्ने ● सुशासन कायम गर्ने ● तथ्यांक संकलन गर्दा सही सूचना

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संसाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रूपान्तरण”**

		<ul style="list-style-type: none"> ● तथ्यांक अपडेटका लागि टयाव उपलब्ध गराएको 		उपलब्ध गराउने
४. ऐन, नीति, नियम र कार्यप्रणाली	<ul style="list-style-type: none"> ● राजनैतिक हस्तक्षेपलाइ निरुत्साहित गरिनुपर्ने ● ऐनको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुनु पर्ने ● स्थानिय कानून बनाइ कार्यान्वयन गरिनुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● कानून बनाउने अधिकार स्थानीय स्तरलाइ रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ● कार्यपालिका र गाउँ सभाको गठन भएको 	<ul style="list-style-type: none"> ● स्थानिय ऐन नियमावली लागु गर्ने

६. वित्तिय व्यवस्थापन

उप-क्षेत्रहरू	सिकाईहरू	सवल पक्षहरू	अवसरहरू	चुनौतिहरू
१. गार्हस्थ्य उत्पादन	<ul style="list-style-type: none"> ● सिंचाई व्यवस्था प्रयाप्त मात्रामा गरिनु पर्ने ● खेति योग्य उपकरणको उपलब्धता हुनुपर्ने ● परम्परागत खेती प्रणालीलाइ विस्थापन गर्नुपर्ने ● बजार व्यवस्थापल गर्नुपर्ने ● स्थानीय बीउहरूको संरक्षण गर्नु पर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● धान जमिन प्रयाप्त मात्रामा रहनु ● गहुँ/ ग्राहस्थ्य ● उखु उत्पादन को सम्भावना ● विभिन्न किसिमका व्यापार व्यवसायहरू सञ्चालन भैरहेको ● स्थानीय प्राचीन तालहरू रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ● खेति योग्य जमिन छ ● आधुनिक कृषी प्रणालीप्रति नागरिक सचेत ● बाटोघाटो बन्दै गरेको ● पर्यटकिय क्षेत्रको रूपमा विकास गराउन सकिने 	<ul style="list-style-type: none"> ● बन्यजन्तुको आतंक नियन्त्रण गर्ने ● चिनी मिलको समभमव्यता अध्ययन गर्ने ● व्यापार व्यवसायहरू लाइ दर्ता गनी करको दायरामा ल्याउने ● अतिक्रमणमा रोक लगाइ ठोस निती नियम तयार गर्ने
२. आन्तरिक राजश्व	<ul style="list-style-type: none"> ● निति नियम कार्यन्वयन गराउनुपर्ने ● कडाइका साथ राजस्व संकलन गरिनुपर्ने ● सबै प्रकारका राजस्व तथा कर उठाउनु पर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● आन्तरिक राजस्वमा वृद्धी ● एकिकृत सम्पती कर लागु ● व्यवसाय करको निती नियम तयार 	<ul style="list-style-type: none"> ● राजस्वको स्रोतहरू पहिचान गरी स्रोत बढाउन सकिन्छ ● घर धनि र जग्गा धनि पुर्जा एकिन भएको 	<ul style="list-style-type: none"> ● कर छल्ने प्रवृति निरुत्साहित गर्ने ● जनतामा करको महत्व तथा फाइदाका बारेमा छलफलहरू चलाउने ● स्थानिय द्वारा नै विरोध नहुने खालको वातावरण तयार गर्ने
३. अन्य आन्तरिक	<ul style="list-style-type: none"> ● रजिष्ट्रेशन शुल्क समयमा उठाउनुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● रजिष्ट्रेशन बाट राजस्वहर संकलन भैरहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ● रजिष्ट्रेशन शुल्क थप गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● विभिन्न चलखेल रोक्ने

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संसाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

आम्दानी				
४. संघ, संस्था तथा विभिन्न दातृ निकायहरु र सहयोग	<ul style="list-style-type: none"> ● दातृ निकाय संग समन्वय तथा साभेदारी बढाउनुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● विभिन्न संघ सस्थाहरु संग परिचय, समन्वय तथा साभेदारी 	<ul style="list-style-type: none"> ● आधुनिक विकाश को आयाम पहिचान, ● समाज परिवर्तनमा सहयोग, दिगोविकाशको लक्ष्यहरु प्राप्त गर्नमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> ● देशको आन्तरिक स्रोतसाधनको पहिचान र परिचालन गर्ने
५. संघीय तथा प्रादेशिक सराकार वाट प्राप्त सहयोग	<ul style="list-style-type: none"> ● विभिन्न योजना/आयोजना को विस्तृत विवरण पेश गरिनुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● मानव संसाधनको उचित व्यवस्थापन तथा विकासका कामहरु सञ्चालन 	<ul style="list-style-type: none"> ● विकाशको गति बढाउन सकिने 	<ul style="list-style-type: none"> ● उचित योजनाहरु छनोट तथा योजनाहरुको छिटो छरितो कार्यान्वयन गर्ने
६. वित्तिय व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> ● स्रोतहरुको पहिचान गरिनुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● वित्तिय स्रोतलाई बढि भन्दा बढि परिचालन गरी विकास गर्न सकिन्छ 	<ul style="list-style-type: none"> ● स्रोत पहिचान गरि आम्दानी बढाउन सकिन्छ 	<ul style="list-style-type: none"> ● बृहत छलफल गरी जन समुदाय तथा राजनितिक विरोध नआउने खालको क्रियाकलाप गर्ने ● सबै पक्षको प्राथमिकतालाई ध्यानमा राखी उचित कृयाकलाप कार्यान्वयन गर्ने

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

३.२ योजना खाका

यस आवधीक योजनाले बेलडाँडी गाउँपालिकाको समग्र विकासका पक्षहरूलाई निर्देशित गरेको छ र यसमा तल उल्लेखीत क्षेत्रका योजनाहरूलाई समेटेको छ ।

१. **आर्थिक विकास क्षेत्रका योजना:** यस विषय अन्तरगत कृषि, पशुपालन, सिंचाई खाद्य तथा पोषण, वन तथा वातावरण, उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति जस्ता क्षेत्र समेटिएका छन् ।
२. **सामाजिक विकास क्षेत्रका योजना:** यस विषय अन्तरगत जनसंख्या व्यवस्थापन, शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी र सरसफाई, महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरीक, युवा, खेलकुद, सामाजिक सुरक्षा, असायः अपाँगहरूको समग्र विकास सुनिश्चित गर्ने योजनाहरू समेटिएका छन् ।
३. **पूर्वाधार क्षेत्र:** यस विषय अन्तरगत उर्जा, जलविद्युत, यातायात पूर्वाधार, सडक, केवलकार, यातायात व्यवस्थापन, प्रादेशीक तथा स्थानीय पूर्वाधार, विज्ञान तथा प्रविधी, शहरी विकास, ग्रामिण विकास, आवास तथा वस्ती विकास, पुननिर्माण जस्ता विषयगत क्षेत्रका योजनाहरू समेटिएका छन् ।
४. **लोकतन्त्र र सुशासनका क्षेत्रहरू:** यस अन्तरगत पालिका एकता, सुरक्षा, शान्ति र सुव्यवस्था, नेतृत्व निर्माण, निर्वाचन प्रणालीमा सुधार, मानव अधिकार, न्याय प्रणाली, स्थानीय तहको सन्तुलित विकास, शासकीय सुधार, प्रशासकीय सुधार, वित्तिय सुधार, भ्रष्टचार निवारण, मानव वेचविखन तथा औसार प्रसार अन्त जस्ता विषयका योजनाहरू समेटिएका छन् ।
५. **अन्तरसम्बन्धित क्षेत्र:** यस क्षेत्र अन्तरगत गरिवी निवारण, श्रम तथा रोजगारी, मावन संशोधन विकास, अनुसन्धान तथा विकास, उद्यमशिलता विकास, समानता, समावेशीकरण, सामाजिक सुधार, सामाजिक संस्कृतिक विविधता, विपद व्यवस्थापन, वातावरण, जलवायु परिवर्तन, सामुदायिक साभेदारी र गैरसरकारी संस्थाहरूसँग सम्बन्धित विषयहरू समेटिएका छन् ।
६. **योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मुल्यांकन:** यस विषय अन्तरगत तथ्यांक प्रणाली, योजना तर्जुमा, आयोजना बैक, संस्थागत तथा कार्यान्वयन व्यवस्था, तहगत सम्बन्ध तथा अन्तर सरकार समन्वय, जोखिम व्यवस्थापन तथा अनुगमन र मुल्यांकन विषयसँग सम्बन्धित योजनाहरू प्रस्तुत गरिएका छन् ।

३.२.१ गाउँपालिकाको विकासका सिद्धान्तहरू

बेलडाँडी गाउँपालिकाले यो आवधिक योजना अवधिका लागि तल उल्लेखित सिद्धान्तहरूलाई मार्ग निर्देशक सिद्धान्तहरूको रुपमा अंगिकार गरी समृद्ध गाउँपालिकामा रुपान्तरण गर्ने लक्ष्य निर्धारण गरेको छ,

१. प्राविधिक शिक्षा अवलम्बन गरी रोजगारी सृजना गर्ने
२. दिगो विकासका लक्ष्यमा रही गरिवी न्यूनिकरणमा जोड दिने
३. मौलिक हकको सुनिश्चितताको प्रत्याभूति
४. कृषिमा आधुनिकिकरणको नीती अवलम्बन गरी उत्पादनमा जोड दिने
५. सहभागीतामूलक समावेशी मानव संशाधनको विकास
६. भूमिहिन अव्यवस्थित वसोवासलाई व्यवस्थित बनाउने
७. सुशासनयुक्त नागरीक प्रति उत्तरदायी शासकिय स्वरुप निर्माण
८. बौद्धिक जनशक्ति.सं.रक्षण गर्दै परिचालन गर्ने
९. सामाजिक न्यायमा आधारित विकास योजनाको प्रबर्द्धन
१०. स्थानीय कला संस्कृति जगेर्ना गर्दै पर्यावरणिय पर्यटन प्रबर्द्धनमा जोड दिने

३.२.२ बेलडाँडी गाउँपालिको दूरदृष्टि

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालन,
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संसाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

३.२.३ बेलडाँडी गाउँपालिको लक्ष्य

वि.स. २०८१ सम्म उपलब्ध श्रोत तथा साधनहरु, मानव संसाधन परिचालन एवम् प्रविधीको उच्चतम सदुपयोग गरी पर्यटन प्रवर्द्धन, वैज्ञानिक कृषि व्यावसाय, सुशासन, गरिवी निवारण एवं समावेशी विकास सहितको समृद्ध तथा नेपालको नमुना गाउँपालिकामा रुपान्तरण हुने

३.२.४ बेलडाँडी गाउँपालिकाको उद्देश्य

यस गाउँपालिकाको मुख्य उद्देश्यहरु निम्नानुसार रहने छन :

१. आधाभूत तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा समतामुलक पहुँच बढाउने ।
२. समावेशी शिक्षालाई प्रवर्द्धन गरि सबैका लागि शिक्षाको लक्ष्य हासिल गर्ने ।
३. कृषिलाई आधुनिककरण सहित निर्वाहमुखी वाट उत्पादनमुलकमा रुपान्तरण गरि गरिवी निवारण एवं उत्पादनमुलक तथा आत्मनिर्भर बनाउने ।
३. जनसंख्या, विकास र वातावरण बीच तादम्यता कायम गरी जनसंख्यालाई समग्र विकासको अभिन्न अंगको रुपमा व्यवस्थापन गर्ने ।
४. आन्तरिक वसाई सराईको व्यवस्थापन गर्दै सहरीकरणलाई व्यवस्थित गर्ने ।
५. आम जनमानसमा वातावरण र वातावरणिय प्रकोप प्रती जनचेतना जगाई प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने क्षतीहरुको न्यूनिकरण गर्दै बड्दो वातावरणिय प्रदुशनलाई नियन्त्रण गर्ने ।
६. भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलापको नियन्त्रण गरी सुशासन कायम गर्न सहयोग गर्ने ।
७. ऐतिहासिक तथा पर्यटकिय क्षेत्रहरुको संरक्षण सहित पर्यावरणीय पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने तथा आन्तरिक स्रोतवाट आत्मनिर्भर हुने

३.२.५ विकासका प्राथमिकताका क्षेत्रहरु

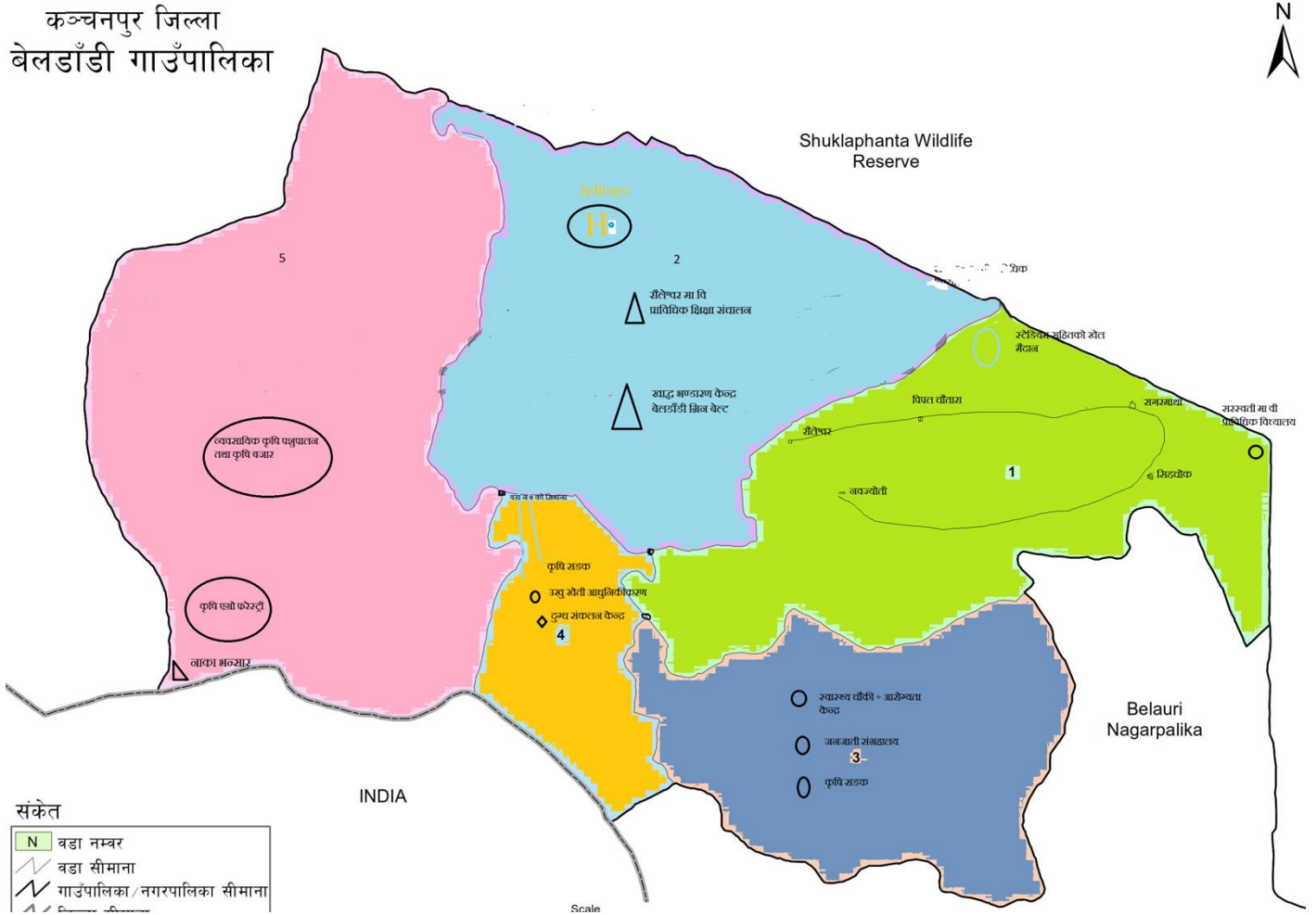
गाउँपालिकाको समग्र विकासको लागि गाउँपालिकाका सबै क्षेत्रहरुको विकासलाई सम्बोधन गर्नु पर्दछ । यसरी विकासका कृयाकलापहरुलाई सञ्चालन गर्दा विकासका लागि गरिने क्षेत्र तथा कृयाकलापहरुको सहि प्राथमिकताले समयमा नै अपेक्षित परिणाम ल्याउदछ । विकासका सही प्राथमिकताले लगानीको सही प्रतिफल प्राप्त गराउदछ । बेलडाँडी गाउँपालिकाको सन्दर्भमा गाउँपालिकामा सुशासनको प्रत्याभुति मार्फत दक्ष जनशक्तिको विकास गरी यस आवधीक योजनाले निर्दिष्ट गरेको दुरदृष्टिले दिशा निर्देश गरेको मार्गमा विकासका कृयाकलापहरुलाई कार्यान्वयन गरी निर्दिष्ट लक्ष्य प्राप्त गर्न जनसहभागीतामा आधारीत दिगो र द्रुत विकासको लागि निम्नानुसारको १० प्राथमिकतामा आधारीत नीति तथा कार्यक्रमहरु तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्दै लागिनेछ ।

१. व्यवसायिक कृषि पशुपालन तथा कृषि बजार
२. समावेशी शिक्षा प्रवर्द्धन र रुपान्तरण तथा प्राविधीक शिक्षा संचालन
२. स्वास्थ्य, सरसफाई, पोषण तथा खाद्य सुरक्षा
३. आन्तरीक राजश्व वृद्धि तथा वित्तिय सुशासन
५. पर्यटन प्रवर्द्धन र विकास
६. समावेशीकरण तथा समावेशी विकास
७. सूचना, प्रविधी तथा सञ्चार
८. यातायात व्यवस्थापन तथा सडक सञ्जाल स्तरोन्नतीकरण
९. भु उपयोग तथा भूमि व्यवस्थापन सहित सुकुम्वासी, विस्थापित र आरक्ष विस्थापितको व्यवस्थापन
१०. संस्कृती जगेर्ना तथा जनजाती संग्रहालय

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

बेलडाँडी गाउँपालिकाले आउदो ५ वर्ष भित्रमा यस गाउँपालिका कार्यक्षेत्र भित्र तलको चित्रमा उल्लेख गरिएका देखिन सक्ने क्षेत्रहरुको स्थापना तथा प्रवर्द्धनको रणनीति अवलम्बन गरेको छ,

कञ्चनपुर जिल्ला
बेलडाँडी गाउँपालिका

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

३.२.६ दिगो विकासको स्थानीयकरण र बेलडाँडी गाउँपालिकाको परिणात्मक लक्ष

दिगो विकासका लक्ष्यहरु, सहायक लक्ष्यहरु र सोही अनुरूपका सुचकहरुलाई बेलडाँडी गाउँपालिको विद्यमान अवस्था अनुरूप स्थानीयकरण सहित मुख्य परिमाणात्मक लक्ष्यहरु तालीका नं. १ अनुरूप कायम गरिएका छन:

तालीका नं.१ दिगो विकासको स्थानीयकरण र बेलडाँडी गाउँपालिकाको परिणात्मक लक्ष

क्र.स.	सूचक	आधार वर्षको अवस्था	लक्ष्य
१.	मानव विकास सुचकांक (Human development index – HDI)	०.३४४	०.७८५
२.	मानव संसाधन सुचकांक (Human asset index – HAI)	४२.२	७०
३.	सामाजिक सुचकांक (Social development index – SDI)	२५.७	६०
४.	प्रतिदिन १.२५ अमेरिकी डलर (PPP value) मुनिरहेको जनसङ्ख्या (प्रतिशत)	८९.३	१३.७
५.	प्रतिव्यक्ति कुल वार्षिक आय (अमेरिकी डलर)	५७५	१६६७
६.	कुल बजेटमा सामाजिक सुरक्षा खर्च (प्रतिशत)	१५.४	१२.९
७.	३० मिनटको पैदलयात्रामा बजारको केन्द्रसम्म पहुँच भएका परिवारहरु (कुल जनसङ्ख्याको प्रतिशत)	१०.१	६६
८.	खान नपुग्ने वा अप्रयाप्त हुने परिवारहरु (प्रतिशत)	४२.७३	१८.५५
९.	प्रतिव्यक्ति खाद्यान्न उत्पादन (के.जी.)	१८८	४१८
१०.	जमिनको उत्पादनशिलता (मेट्रिक टन प्रति हेक्टर)	०.१७	४.८
११.	धेरै उब्जनी हुने विज (के.जि प्रति हेक्टर) मकै	०.०२	३.९
१२.	कुल खेतीयोग्य भूमिमध्ये वर्षैभरि सिचाइ सुविधा पुगेको भूमि (प्रतिशत)	६५	५०
१३.	धानको उत्पादनशिलता (मेट्रिक टन प्रति हेक्टर)	३.५	७.७
१४.	मातृ मृत्यु दर प्रति १००,००० जिवित शिशु	४७१.७	११६
१५.	संस्थागत सुत्केरी सेवा (प्रतिशत)	९७.४	८०
१६.	शौचालय प्रयोग गर्ने जनसङ्ख्याको अनुपात (प्रतिशत)	८३.४	९९
१७.	खाना पकाउनका निमित्त ऊर्जाको प्राथमिक स्रोतको रूपमा कोइला, दाउरा, गुइँठा लगायत का ठोस इनधन प्रयोग गर्ने परिवार (प्रतिशत)	४८	५५
१८.	विद्युत उपभोगमा पहुँच भएका घरपरिवारको (प्रतिशत)	८१	८६.५
१९.	प्रतिव्यक्ति कुलगार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धि (प्रतिशत)	०.२	४.५
२०.	कृषि क्षेत्र को बृद्धिदर	१	४
२१.	प्रति वर्ष नवीन कार्यमा संलग्न व्यक्तिको संख्या	०	३०
२२.	युवा अर्ध बेरोजगारी दर (प्रतिशत)	२५.८	२३.८
२३.	खर/पराल/पातले छाएको परिवार एकाइ (प्रतिशत)	७.०५	१२.५
२४.	बहुआयामिक गरिवीको प्रतिशत	३६.६	२७.६
२५.	सुरक्षित सडक उपलब्धताको प्रतिशत	९.४	२५.१
२६.	कृषि विमाले समेटेको परिवारहरु (कृषि परिवार मध्येको प्रतिशत)	०	१२.८
२७.	क्षयरोग लाग्ने दर (प्रति १ लाख जनसङ्ख्यामा)	१०८.७	१०
२८.	कुष्ठरोगका विरामीहरु (Cases)	३४	०
२९.	जम्मा मृत्युहुने हरु मध्ये नसर्ने रोगबाट मृत्यु हुने जनसङ्ख्याको प्रतिशत	३	५
३०.	प्राथमिक तहमा खुद भर्नादर (प्रतिशत)	९२	९९
३१.	प्राथमिक तह पूरा गर्ने दर (प्रतिशत)	७६	९३.२

**“बैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

३२.	१५ देखि २४ वर्ष उमेर समूहको साक्षरता दर (प्रतिशत)	९२	१००
-----	---	----	-----

३.३.६ बेलडाँडी गाउँपालिकाको विकास रणनीति

बेलडाँडी गाउँपालिकाले आउदो ५ वर्षका लागि यहां भएका संभावनाहरु, अवसरहरु तथा उत्कृष्टता हासिल गर्न सकिने क्षेत्रहरुका आधारमा तल उल्लेखित मार्ग निर्देशक सिद्धान्तहरुलाई मुख्य रणनीतिक आधारका रुपमा अवलम्बन गरेको छ,

१. व्यवसायिक कृषि पशुपालन तथा कृषि बजार
  - १.१ कृषि पेशामा रहनेहरुको सिप र दक्षता अभिवृद्धि गरी कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रको आमूल रुपान्तरण गर्न कृषिको व्यापककरण, यान्त्रीकरण, सूचना तथा प्रविधीको उपयोग गरेर उद्योगधन्दा विकास तथा बजारीकरण गरिनेछ ।
  - १.२ कृषि भूमिको संरक्षण एवम् समुचित उपयोग गरी वाँझो तथा गैर कृषि प्रयोजनलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।
  - १.३ सहकारी तथा सामुदायिक खेती प्रणालीलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
  - १.४ कृषि तथा पशु विमा कार्यक्रमहरु लागु गरिनेछ
  - १.५ कृषि सूचना प्रणालीको विकास गरिनेछ
  - १.६ व्यवसायिक पशु पालन तथा खेती प्रणालीको विकास गरिनेछ
  - १.७ समुदायमा आधारित भएर सिंचाई योजनाहरु सम्पन्न गरिनेछ ।
  - १.८ जलश्रोतको संरक्षण तथा सदुपयोग गरिनेछ ।
  - १.९ खाद्य भण्डारण केन्द्र तथा दुग्ध संकलन केन्द्र को स्थापना गरिने छ ।
  - १.१० उखु खेती आधुनिकीकरण तथा बजार व्यवस्थापन गरिने छ ।
  - १.११ कृषि बजारको स्थापना तथा व्यवस्थापन गरिने छ ।

२. समावेशी शिक्षा प्रवर्द्धन र रुपान्तरण तथा प्राविधीक शिक्षा संचालन

- २.१ विद्यालयहरु प्रविधी मैत्रि बनाइनेछन र समावेशी शिक्षा सहितको समावेशी विद्यालयमा रुपान्तरीत गरिनेछन ।
- २.२ विद्यालयहरुमा समावेशी पूर्वाधारहरु हुनेछन ।
- २.३ विद्यालय उमेरका सबै बालबालिकाहरुको लागि सहज गुणस्तरीय शिक्षा एवं इच्छुक विद्यार्थीहरुको लागि प्राविधीक शिक्षाको उपलब्धता गराइने छ ।
- २.४ विद्यार्थी शिक्षक अनुपात अनुसार शिक्षक दरवन्दी व्यवस्थापन गरिने छ ।
- २.५ नीतिगत व्यवस्था अनुसार निशुल्क पाठ्यपुस्तकहरुको आपूर्ति नियमित रुपमा गरिनेछ ।
- २.६ शिक्षा र स्वास्थ्य बीच समन्वय गरि विद्यालयहरुमा स्वास्थ्य जाँच गराउने कुरालाई सुनिश्चित गरिनेछ ।
- २.७ सम्पन्नता स्तरीकरण (आर्थिक, सामाजिक, भौतिक, वातावरणीय, सामाजिक आदी सूचकहरु) गरेर सम्पन्नताको आधारमा विपन्न, दलित परिवारका सदस्यहरुलाई प्राविधीक शिक्षामा विशेष सहुलीयत दिइनेछ ।
- २.८ कम्तिमा एक उच्च मा वि मा प्राविधिक शिक्षा सञ्चालन गरिने छ ।
- २.९ स्टेडियम सहित खेल मैदान निर्माण गरिने छ ।

३. स्वास्थ्य, सरसफाई, पोषण तथा खाद्य सुरक्षा

- ३.१ अस्पतालहरु तथा स्वास्थ्य केन्द्रहरुलाई प्रविधी मैत्रि बनाइनेछ ।
- ३.२ स्वास्थ्य संस्थाहरुमा समावेशी पूर्वाधार सहित सबैका लागि सुलभ सेवा उपलब्ध गराइनेछ ।
- ३.३ स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम लागु तथा व्यवस्थित गरिनेछ ।
- ३.४ नीतिगत प्रावधान अनुसारका निशुल्क औषधीहरुको आपूर्ति नियमित रुपमा गरिनेछ ।
- ३.५ पोषण युक्त वस्तुहरुको उत्पादनकोलागि प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- ३.६ खाद्य सुरक्षा सम्बन्धि नीति बनाएर लागु गरिनेछ ।
- ३.७ स्वास्थ्य चौकी आरोग्यता केन्द्र स्थापना र प्रवर्द्धन गरिनेछ ।

४. आन्तरीक राजश्व वृद्धि तथा वित्तिय सुशासन

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

- ४.१ उत्पादित वस्तुहरूको वजारीकरणलाई सुनिश्चित गरिनेछ ।
- ४.२ आय वृद्धि गर्ने घर परिवारलाई सम्मान गरिनेछ ।
- ४.३ सकारात्मक प्रभाव पार्ने उद्योग, होटल व्यवसाय आदि सञ्चालन गरेर पालिका भित्रका न्यूनतम १० जनालाई नियमित रोजगारी दिने रोजगारदाताहरूलाई करमा सहूलियत दिइने छ ।
- ४.४ योजना अवधीको २ वर्ष भित्र प्रत्येक व्यक्ति कुनै न कुनै सहकारीको सदस्य भएको अवस्था सृजना गरिनेछ ।
- ४.५ योजना अवधीको २ वर्ष भित्रमा प्रत्येक घरधुरीको अनिवार्य बैंक तथा सहकारीमा आवद्ध गरी उत्पादन विक्रि, रोजगारी आदीको कारोवार बैंक तथा वित्तीय संस्था मार्फत गर्नुपर्ने नियम बनाईनेछ ।
- ४.६ योजना अवधीमा स्थानीय श्रोत तथा साधनमा आधारीत सबै घरधुरीको अनिवार्य सहभागीता रहने गरी मझौला र ठुला उद्योगहरूको स्थापना गरी आय आर्जन तथा रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गरिनेछ ।
- ४.७ करको दायरालाई फराकिलो बनाइनेछ र कर तिर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- ४.८ सार्वजानीक खर्चमा मित्यव्यायीता अपनाइनेछ ।

५. पर्यटन प्रवर्द्धन र विकास

- ५.१ गाउँपालिकालाई पर्यटकिय क्षेत्रको रुपमा विकास गर्न पर्यटन नीति तथा आचार संहिता तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ५.२ विद्यमान पर्यटकीय गन्तव्यहरूको सुदृढिकरण गर्दै नयाँ नयाँ गन्तव्यहरू विकास गर्दै लगिनेछ ।
- ५.३ घर वस्तीको सौन्दर्यकरण गर्ने, बाटोको दाँया बाँया रुख रोपण, खोलाको किनारामा वाँस एवम् वृक्षा रोपण, व्यवस्थित सार्वजनिक शौचालय आदिको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- ५.४ कला, संस्कृति, साहित्य, भाषा, धर्म तथा साँस्कृतिक धरोहरहरूको संरक्षण, सम्बर्धन र प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- ५.५ कालीकिच ताल, फिलमिला तथा आरक्ष क्षेत्रहरूको संरक्षण र प्रवर्द्धन सहित पर्यटकिय क्षेत्रको रुपमा विकास, विस्तार तथा व्यवस्थापन गरिनेछ ।

६. समावेशीकरण तथा समावेशी विकास

- ६.१ जातीयता, लिंग, उमेर, रोग तथा अपांगता भएका वर्गहरूलाई समान अवसर र समान अधिकार सहित विकासको मुलधारमा समेटिने छ ।
- ६.२ अपांगता समावेशी विकासको अवधारणा अनुरूप कार्ययोजना निर्माण र संचालन गरिने छ ।
- ६.३ गाउँपालिकाको स्रोत व्यवस्थापनमा समतामुलक विधि अपनाइने छ ।
- ६.४ अधिकारमा आधारित अवधारणा अनुरूप कार्ययोजना निर्माण तथा कार्यान्वयन गराइने छ ।
- ६.५ सबैका लागि समान अवसर, समान अधिकारको सुनिश्चितता गरिनेछ, विकासको मुलधारमा सबैको अपनत्व वढाइने छ ।

७. सूचना, प्रविधी तथा सञ्चार

- ७.१ गाउँपालिकाका सबै लागत तथा रेकर्डहरू विधुतीय प्रणालीमा राखिनेछ ।
- ७.२ निश्चित रकम भन्दा माथीका बोलपत्र आव्हान गर्दा विधुतीय आवेदन मात्रै माग गरिनेछ ।
- ७.३ निश्चित रकम भन्दा माथीको आर्थिक कारोवार बैंक मार्फत गरिनेछ ।
- ७.४ सबै वस्तीहरूमा टेलिफोन, इन्टरनेट सेवाको उपलब्धता गराइनेछ ।
- ७.५ सबै विद्यालयहरूलाई प्रविधीको प्रयोगको लागि उत्प्रेरीत गरिनेछ, इन्टरनेट सेवाको उपलब्धता सहित इ हाजिरी व्यवस्थित गरिनेछ ।

८. यातायात व्यवस्थापन तथा सडक सञ्जाल स्तरोन्नतीकरण

- ८.१ गाउँपालिकाले भौतिक पूर्वाधार मापदण्ड निर्माण गरी लागु गर्ने छ सबै प्रकारका सार्वजानीक भौतिक संरचनाहरू समावेशी हुनेछन ।
- ८.२ सबै प्रकारका भौतिक पूर्वाधारहरूको योजना तर्जुमा प्रक्रिया देखी सम्पन्न भएर हस्तान्तरण प्रक्रिया सम्म सार्वजनीक सुनुवाई, जन सम्पादन जस्ता प्रक्रियाहरू मार्फत अनुगमन तथा मुल्यांकन गरिनेछ ।
- ८.३ नीजि, सार्वजानीक तथा सरकारी साभेदारी अवधारण अनुसार परियोजना निर्माण तथा सञ्चालन गरिनेछ ।

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

८.४ कृषि तथा लिंकरोडका सञ्जालद्वारा सबै वडाका मुख्य वस्तीहरूलाई जोडीनेछ र सडकलाई क्रमश स्तरोन्नती गर्दै लगिनेछ।

८.५ यातायात सेवालाई व्यवस्थित र भरपर्दो बनाउन नियमित अनुगमन गरिनेछ।

८.६ वेलडाँडीलाई वेलौरी तथा दैजी जोडने २ वटा मार्ग लाई संघ तथा प्रदेश समेतको सहयोगमा स्तरोन्नती गरिनेछ।

९. भु उपयोग तथा भूमि व्यवस्थापन सहित सुकुम्वासी, विस्थापित र आरक्ष विस्थापितको व्यवस्थापन

९.१ गाउँपालिकाको भु उपयोग नीति निर्माण गरी लागु गरिनेछ।

९.२ राष्ट्रिय भु उपयोग तथा भूमि नीतिको अधिनमा रहेर उपलब्ध भूमिको सदुपयोग गर्दै एकिकृत वस्ती, खेल परिसर, आवास, शहरीकरण, पूर्वाधार विकास गरिनेछ।

९.३ वसोवासका दृष्टिकोणले पालिका भित्रका सुरक्षित र जोखिम युक्त ठाउँहरूको नक्शांकन गरिनेछ।

९.४ जमिनको लागत विधुतिय प्रणालीमा राखेर भूमि व्यवस्थापनलाई पारदर्शी बनाइनेछ।

९.५ सुकुम्वासी, विस्थापित र आरक्ष विस्थापितको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ।

१०. संस्कृती जगेर्ना तथा जनजाती संग्रहालय

१०.१ वेलडाँडी गाउँपालिका भित्र वसोवास गर्दै आएका विविधतुर्ण जातजाती, भाषाभाषी लगायत पहिचान भल्काउने सांस्कृतिक परंपराहरूको अभिलेख सहित प्रवर्द्धन र व्यवस्थापन गरिनेछ।

१०.२ संस्कृती जगेर्नाका लागि अध्ययन अनुसन्धान तथा वृत चित्र निर्माण गरिनेछ।

१०.३ परंपरागत तथा पहिचान भल्काउने संस्कृतिको विकास र प्रवर्द्धन सहित पर्यटन व्यवसाय संग जोडाइने छ।

१०.४ एक जनजाती संग्रहालय स्थापन र व्यवस्थापन गरिनेछ।

३.३ समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य र खाका

३.३.१ आर्थिक वृद्धिदर

बेलडाँडी गाउँपालिकाले विगतमा दुइ वर्षमा दुइवटा वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र वार्षिक बजेटमार्फत विकासका आधारशिला तयार गरेको छ। आ.व. २०७५।२०७६ लाई आधारवर्ष मान्दा यस योजनाको पहिलो वर्ष १० प्रतिशत र बाँकी योजना अविधी भर १२ प्रतिशत हुने लक्ष्य राखिएको छ। यस गाउँपालिकाको मुख्य आम्दानी कृषि क्षेत्र, वैदेशीक रोजगार, आन्तरिक राजश्व आदि रहेका छन भने वन पैदावर, पर्यटन, उद्योग संभावित क्षेत्रहरू हुन। यसै गरि संघीय तथा प्रदेश सरकार एवं सहयोगी संस्था वा दातृ निकायहरूबाट उपलब्ध हुने सहयोगलाई पनि आम्दानीको स्रोतको रुपमा लिइएको छ। आर्थिक वर्ष २०७६।२०७७ देखी पालिका र निजी क्षेत्रको सहकार्यमा उद्योग स्थापना लगायतका विविध कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ।

३.३.२ लगानीको आवश्यकता र स्रोत

यस योजना अवधीमा कुल रु. २,००१०,४६६८३ आम्दानी र कुल रु. २,००५६,६५५३४ खर्च हुने अनुमान गरिन्छ। अहिलेको विद्यमान अवस्थालाई मुल्यांकन गर्दा तत्काल ठुला परियोजनामा लगानी गरी प्रतिफल प्राप्त गर्न समय लाग्ने देखिएको हुदा तुरुन्त उत्पादन दिने क्षेत्रमा लगानी केन्द्रित गर्नु पर्दछ, भने ठुला भौतिक पूर्वाधारका क्षेत्रहरूमा सिधिय सरकार र प्रदेश सरकारसंग पनि सहकार्य गरिनेछ। विषयगत लगानी बाँडफाँड गर्दा शिक्षा, कृषि, उद्योग, भौतिक पूर्वाधार, स्वास्थ्य क्षेत्रमा लगानी उल्लेख्य वृद्धि हुन्छ।

३.३.३ सार्वजानिक श्रोत व्यवस्थापन

सहकारी, गैरसरकारी, निजी क्षेत्रहरूलाई लगानी मैत्री वातावरण निर्माण गर्न र आधारभुत सेवा प्रवाह गर्न पालिकाको वजेटको महत्वपूर्ण भुमिका हुन्छ। यो योजना अवधीमा उल्लेखित क्षेत्रहरूको क्षमतामा अभिवृद्धि गर्दै गाउँपालिकाको समग्र विकासका लागि आर्थिक तथा भौतिक सहयोग प्राप्त गर्न सकिने अवस्थाको निर्माण हुनुका साथै यसै अवधीमा पनि सहकार्यमा क्रमश वृद्धि हुदै जाने छ भन्ने लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ।

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

३.३.४ अन्तर सरकारी वित्त

यस योजनाले निर्दिष्ट गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरु सञ्चालनको लागि गाउँपालिकाले स्थानीय तहको अधिकारको प्रयोग गर्दै अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ मुताविक आर्थिक श्रोतहरुको व्यवस्थापन गर्नेछ ।

३.३.५ श्रोत साधनहरुको बाँडफाँड तथा परिचालनका आधारहरु

सार्वजनिक, सहकारी, निजी र गैरसरकारी क्षेत्रको सहभागितालाई गाउँपालिकाको सोच, लक्ष्य र उद्देश्यहरु प्राप्ती गर्नको लागि एक अर्काको परिपूरकको रूपमा काम गर्ने वातावरण निर्माण गरिनेछ । पालिकाको लगानीलाई संवैधानिक तथा कानूनी दायित्वहरु पूरा गर्ने, आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न आवश्यक भौतिक पूर्वाधार तथा सामाजिक विकास तर्फ केन्द्रित गरिएको छ । गाउँपालिकामा लगानी मैत्री वातावरण तथा व्यवसायिक वातावरण तयार गरी लगानीलाई उद्योग सञ्चालन, रोजगार सिर्जना तथा आर्थिक विकास तर्फ अभिप्रेरित गरिनेछ । सहकारीहरुलाई कृषि, पशु, वजारीकरण जस्ता क्षेत्रमा लगानी गरी आय उत्पादन वृद्धि तथा आय आर्जन र रोजगार वृद्धिका क्षेत्रमा लगानी गर्न अभिप्रेरित गरिनेछ ।

पालिकाको वजेट विनियोजनका आधारहरु:

- उत्पादन वृद्धि हुने क्षेत्रहरु
- आर्थिक विकासका लागि सहयोग पुग्ने भौतिक परियोजना निर्माणका क्षेत्रहरु
- नागरीकहरुको सिप तथा दक्षता अभिवृद्धि गर्ने क्षेत्रहरु
- पुर्ननिर्माण तथा भौतिक निर्माणका क्षेत्रहरु
- शुसासन तथा समावेशी विकासका क्षेत्रहरु
- नागरीकका मौलिक हक प्राप्तीमा सहयोग पुग्ने क्षेत्रहरु
- वातावरणीय सन्तुलन तथा दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तीका क्षेत्रहरु
- संघ तथा प्रदेश योजनाहरुसँग सहकार्य हुने क्षेत्रहरु

३.३.६ प्रस्तावित लगानीवाट समष्टिगत अर्थतन्त्रमा पार्ने प्रभाव

बेलडाँडी गाउँपालिका को स्थापना पश्चात स्थानीय स्तरका आर्थिक गतिविधिहरुलाई प्रवर्धन गर्न नीतिगत तथा संरचनागत प्रयासहरु भई रहेका छन । स्थानीय स्तरमा गरिएका आर्थिक तथा भौतिक विकासका कार्यक्रमहरुले आय आर्जन तथा रोजगार सिर्जनाका आधारहरु निर्माण भएका छन । यस योजनाले निर्दिष्ट गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरुले सरकारी, निजी, सहकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रहरुलाई आयमुलक तथा रोजगारी सिर्जना गर्ने क्षेत्रमा लगानी गर्न प्रोत्साहित हुनेछ । यस योजनाले कृषिको उत्पादकत्व वृद्धि, उद्योग स्थापना तथा सञ्चालन, पशु पालनमा प्रोत्साहन, वन व्यवस्थापनद्वारा वनको उत्पादकत्वको वृद्धि, सिप विकास कार्यक्रमहरुद्वारा जनताको क्षमता अभिवृद्धि, पर्यटन प्रवर्धन, भौतिक पूर्वाधारहरुको निर्माण, शैक्षिक गुणस्तरमा सुधार, विभेद अन्त जस्ता वातावरणहरु निर्माण हुन्छन । यो योजना अवधीमा चालु खर्चमा मित्यव्यायीता कायम गर्ने र पूँजीगत खर्च पूँजीनिर्माण र आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न केन्द्रित हुनेछ भन्ने अपेक्षा गरिएको छ । राजश्व प्रशासनमा सुधार, पूँजीगत खर्च क्षमताको अभिवृद्धि, आय आर्जन तथा रोजगारी सिर्जनाले पालिकाले आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र निर्माणका आधार सिर्जना गर्नेछ ।

परिच्छेद ४: समष्टिगत आर्थिक नीति

गाउँपालिकाको कूल ग्राहस्थ उत्पादन वढाएर वचत वृद्धि हुदा पूँजी निर्माणको लागि वातावरण तयार हुन्छ, समृद्ध पालिकाको आधारशिला तयार हुन्छ र आर्थिक विकासले गती लिन्छ । उत्पादनमा वृद्धि, नयाँ प्रविधीको आविष्कार र विकास, रोजगारीको सिर्जना, वजारयोग्य वस्तुहरुको उत्पादन र विक्री, नागरीकहरुको वीचमा सहभागीता र वित्तिय संस्थाहरुको उपलब्धता,

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

गाउँपालिकाको वजेटको सदुपयोग र नीजि क्षेत्रको लागि लगानी मैत्री वातावरण निर्माणले पूँजी निर्माणको आधार तयार हुन्छ। बेलडाँडी गाउँपालिकाले यस आवधिक योजना अवधिमा यसैलाई आधार बनाएर वित्तिय आत्मनिर्भरताको नीति अवलम्बन गर्नेछ।

४.१ सार्वजानीक वित्त

४.१.१ सार्वजानीक खर्च

बेलडाँडी गाउँपालिकाले गर्ने सार्वजानीक खर्चलाई पारदर्शी, जवाफदेहीपूर्ण, विश्वासनीय र औचित्यपूर्ण बनाइनेछ। चालु खर्चको तुलनामा पूँजीगत खर्चलाई वृद्धि गरिनेछ। सूचना प्रणालीको प्रयोग गरी वजेटलाई नतिजामुलक बनाइनेछ र विकास आयोजनाहरूलाई प्राथमिकीकरणको आधारमा मात्रै वजेट विनियोजन गरेर आर्थिक तथा सामाजिक विकास, भौतिक पूर्वाधार निर्माण, वातावरणीय सन्तुलन तथा दिगो विकास लक्ष्यहरू हासिल गर्न योगदान पुग्ने गरी विनियोजन गरिनेछ। बेलडाँडी गाउँपालिकाको यो आवधिक योजना अवधिभरको खर्च तलको तालीकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

शिर्षक	आधार वर्ष	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	जम्मा
कूल खर्च	२०,३३,९३,७९६	१३,०२,२९,१००	१४,७९,६०,२१५	१४,२६,३१,२५१.८	१५,६३,६४,८९२.९	१७,१४,६५,०७४	७४,८६,५०,५३३.७
चालु खर्च	९,०८,२९,५००	९,४३,७९,१००	१०,३५,५०,२१५	११,३६,३२,२५१.८	१२,४७,१५,९९२.९	१३,६९,०१,२८४	५७,३१,७८,८४३.७
पूँजीगत खर्च	११,२५,६४,२९६	३,५८,५०,०००	४,४४,१०,०००	३,८९,९९,०००	३,१६,४८,९००	३,४५,६३,७९०	१७,५४,७१,६९०

४.१.२ गाउँपालिकाको आर्थिक कार्यनीतिहरू

- संघिय सरकार, प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदानहरूको विकास प्राथमिकताको आधारमा लगानी गर्ने।
- पर्यटन विकास, भौतिक पूर्वाधार जनशक्ति विकास, सामाजिक विकास, प्राकृतिक श्रोत र साधनको व्यवस्थापन, पूँजी निर्माण, प्रविधी विकास र शुसासन प्रवर्धनको लागि समुदायमा आधारित संगठनहरू, सहकारी संस्थाहरू, पब्लीक लिमिटेड कम्पनीहरू, गैरसरकारी क्षेत्र तथा नीजि क्षेत्रसँग सहकार्य गर्ने।
- सबै नागरीकले अनिवार्य रुपमा सहकारीको सदस्यता लिएर मासिक रुपमा न्यूनतम बचत गर्न उत्प्रेरीत गर्ने र बचत रकमलाई उत्पादनमूलक काममा लगानी गर्न प्रोत्साहित गर्ने।
- सबै नागरीकहरूलाई बैंक वा वित्तिय संस्थामा खाता खोल्न अभिप्रेरित गर्ने।
- सबै नागरीकहरूले पारिवारीक व्यवसायिक तथा उत्पादन योजना बनाएर नीजि उत्पादन तथा कारोवार गर्ने।
- वैदेशीक रोजगारीमा भएका व्यक्तिहरूको लागि लक्षित गरी वित्तिय साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।
- सहकारी तथा पब्लीक कम्पनीहरूमार्फत सामुदायिक उद्यमशिलता स्थापना तथा प्रवर्धन गर्न उत्प्रेरीत गर्ने
- गाउँपालिका अन्तर्गतका समुहहरू लाइ विभिन्न वित्तिय संस्था मार्फत ऋण उपलब्ध गराउने
- सहकारी संस्थाहरू तथा विभिन्न समुहहरूको समन्वय गराई उद्यमशीलता विकास गर्ने

४.१.३ राजश्व

बेलडाँडी गाउँपालिकाको आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र निर्माण गर्न संविधान तथा कानूनहरूको परिधी भित्र रहेर पालिकाको आन्तरीक श्रोतहरूको पहिचान गरी सोको परिचालन गरेर राजश्वका दायराहरू फराकिलो बनाउदै वित्त संरचनालाई सुदृढ बनाउन पालिकाको आर्थिक नीति तयार गरी लागु गरिनेछ। आर्थिक वर्ष २०७५।२०७६ लाई आधार वर्ष मानेर प्रत्येक वर्ष १० प्रतिशतका दरले वार्षिक वृद्धि हुने गरी आ.व. २०८०।२०८१ सम्मको राजश्व अनुमान निम्नानुसार गरिएको छ। आम्दानीको विस्तृत विवरण अनुसुचिमा उल्लेख गरिएको छ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

शिर्षक	चालु आ.व. (आधार वर्ष) को वजेट	पहिलो वर्षको आम्दानी अनुमान	दोश्रो वर्षको आम्दानी अनुमान	तेश्रो वर्षको आम्दानी अनुमान	चौथो वर्षको आम्दानी अनुमान	पाँचौ वर्षको आम्दानी अनुमान	जम्मा
कुल आय	२७,९८,५५,९८९	३६,९०,५९,०८९	३७,९५,४३,९००	३९,७८,९४,२८०	४१,७९,६३,०९९	४३,७३,९५,९९५	२,००,९०,४६,६८३
संघीय सरकारबाट प्राप्त आय	२०,७५,५३,०००	२५,८४,००,०००	२७,९३,२०,०००	२८,४८,८६,०००	२९,९९,३०,३००	३१,४०,८६,८९५	१,४२,७८,२३,९९५
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त आय	१,९८,०२,३५५	२,३२,९४,०००	२,३८,७४,७००	२,४५,६८,४३५	२,५२,९६,८५६.७५	२,६०,६९,६९९.५९	१२,३०,९५,६९९.३
अन्य स्रोतबाट प्राप्त आय (दातृ संस्था लगायत)	४,५४,९९,६००	७,४९,४३,०००	७,७७,७५,९५०	८,९५,८८,९०७.५	८,५५,९३,३५२.८८	८,९७,९८,०२०.५२	४०,८८,९८,४३०.९
जम्मा आन्तरिक आय	१,५०,००,२३४	१,३२,९४,०८९	६५,७३,२५०	६८,५०,९३७.५	७१,४२,५०९.३८	७४,४८,६५९.८४	४,९३,०९,४४५.७२
अन्य आन्तरिक आय	१,०५,२५,२३४	७५,९९,५८९	३,००,०००	३,००,०००	३,००,०००	३,००,०००	८७,९९,५८९
आन्तरिक राजश्व	४४,७५,०००	५६,९४,५००	६२,७३,२५०	६५,५०,९३७.५	६८,४२,५०९.३८	७१,४८,६५९.८४	३,२५,०९,८५६.७२

४.१.४ सार्वजनिक, निजी र सहकारी साभेदारी

४.१.४.१ संघिय सरकार

बेलडाँडी गाउँपालिकाको समग्र भौतिक, सामाजिक तथा आर्थिक विकासको लागि संघिय सरकारसँगको सहकार्य महत्वपूर्ण एवं अपरिहार्य छ। आर्थिक वर्ष २०७५/२०७६ लाई आधार वर्ष मानेर प्रत्येक वर्ष १० प्रतिशतका दरले वार्षिक वृद्धि हुने गरी आ.व. २०८०/२०८१ सम्मको राजश्व अनुमान निम्नानुसार गरिएको छ। आम्दानीको विस्तृत विवरण अनुसुचिमा समेत उल्लेख गरिएको छ।

शिर्षक	चालु आ.व. (आधार वर्ष) को वजेट	पहिलो वर्षको आम्दानी अनुमान	दोश्रो वर्षको आम्दानी अनुमान	तेश्रो वर्षको आम्दानी अनुमान	चौथो वर्षको आम्दानी अनुमान	पाँचौ वर्षको आम्दानी अनुमान	जम्मा
संघीय सरकारबाट प्राप्त अनुदान	२०,७५,५३,०००	२५,८४,००,०००	२७,९३,२०,०००	२८,४८,८६,०००	२९,९९,३०,३००	३१,४०,८६,८९५	१,४२,७८,२३,९९५
वित्तीय समानीकरण अनुदान	८,९६,००,०००	९,०८,००,०००	९,५३,४०,०००	१०,०९,०७,०००	१०,५९,९२,३५०	११,०३,६७,९६७.५	५०,९७,२७,३९७.५
सशर्त अनुदान	७,५४,९७,०००	७,७८,००,०००	८,९६,९०,०००	८,५७,७४,५००	९,००,६३,२२५	९,४५,६६,३८६.२५	४२,९८,९४,९९९.३
राजश्व बाँडफाँड (मुल्य अभिवृद्धि कर संघिय सरकार)	५,०५,३६,०००	५,९८,००,०००	६,२७,९०,०००	६,५९,२९,५००	६,९२,२५,९७५	७,२६,८७,२७३.७५	३३,०४,३२,७४८.८
विशेष अनुदान र समपुरक अनुदान	०	३,००,००,०००	३,९५,००,०००	३,३०,७५,०००	३,४७,२८,७५०	३,६४,६५,९८७.५	१६,५७,६८,९३७.५

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

४.१.४.२ प्रदेश सरकार

बेलडाँडी गाउँपालिकाको समग्र भौतिक, सामाजिक तथा आर्थिक विकासको लागि प्रदेश सरकारसँगको सहकार्य अपरिहार्य छ । आर्थिक वर्ष २०७५।२०७६ लाई आधार वर्ष मानेर प्रत्येक वर्ष १० प्रतिशतका दरले वार्षिक वृद्धि हुने गरी आ.व. २०८०।२०८१ सम्मको राजश्व अनुमान निम्नानुसार गरिएको छ । आम्दानीको विस्तृत विवरण अनुसुचिमा उल्लेख गरिएको छ ।

शिर्षक	चालु आ.व. (आधार वर्ष) को बजेट	पहिलो वर्षको आम्दानी अनुमान	दोश्रो वर्षको आम्दानी अनुमान	तेश्रो वर्षको आम्दानी अनुमान	चौथो वर्षको आम्दानी अनुमान	पाँचौ वर्षको आम्दानी अनुमान	जम्मा
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान	१,१८,०२,३५५	२,३२,१४,०००	२,३८,७४,७००	२,४५,६८,४३५	२,५२,९६,८५६.७५	२,६०,६१,६९९.५९	१२,३०,१५,६९९.३
न्यूनतम अनुदान							०
वित्तीय समानीकरण अनुदान	६७,६२,०००	६८,७०,०००	७२,१३,५००	७५,७४,१७५	७९,५२,८८३.७५	८३,५०,५२७.९४	३,७९,६१,०८६.६९
सवारी साधन करबाट प्राप्त राजश्व	८,४०,३५५	१३,४४,०००	१४,११,२००	१४,८१,७६०	१५,५५,८४८	१६,३३,६४०.४	७४,२६,४४८.४
समपुरक अनुदान	०	१,००,००,०००	१,००,००,०००	१,००,००,०००	१,००,००,०००	१,००,००,०००	५,००,००,०००
विशेष अनुदान (थप अनुदान) हाल प्राप्त भएको)	४२,००,०००	५०,००,०००	५२,५०,०००	५५,१२,५००	५७,८८,१२५	६०,७७,५३९.२५	२,७६,२८,१५६.२५

४.१.४.३ बेलडाँडी गाउँपालिका

गाउँपालिकाको समग्र विकासका लागि सामाजिक, आर्थिक एवम् रणनीतिक महत्वका दृष्टिकोणले आवश्यक पर्ने भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माण तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरूसँग सहकार्य, लगानी मैत्रि वातावरण, कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन, सुशासन, शान्ति, सदभाव, सामाजिक न्याय कायम गर्न नेतृत्वदायी भुमिका खेल्ने रणनीति अवलम्बन गरिने छ ।

४.१.४.४ निजी क्षेत्र

बेलडाँडी गाउँपालिकाले आक्लान गरे अनुसारका क्षेत्रहरूका सामाजिक, साँस्कृतिक तथा पर्यावरणीय उत्तरदायित्व पूरा गर्दै रोजगारी तथा आय आर्जनका क्षेत्रहरू बढाउने, उन्नत प्रविधीहरूको आयात तथा प्रवर्धन गर्न निजी क्षेत्रसँग सहकार्य गरिने छ । जनताहरूको सहकार्यमा निजीक्षेत्रको विकासका लागि गाउँपालिकासँग सहकार्य तथा साभेदारी गरी उद्यम विकास गरिनेछ । गाउँपालिका र जनताको सहकार्यमा पब्लीक लिमिटेड कम्पनीहरूको स्थापना गरी पूँजी संकलन गरी उद्योगहरूको स्थापना गरिनेछ ।

४.१.४.५ सहकारी क्षेत्र

बेलडाँडी गाउँपालिका भित्र छरिएर रहेका श्रोत तथा साधनहरूका संगठीत संस्थामार्फत परिचालन गरी सामाजिक समावेशी आर्थिक वृद्धि र समुदायको सशक्तिकरण गर्न सहकारीको प्रवर्धन गरिनेछ । सहकारीले पालिका र निजी क्षेत्रको प्रत्यक्ष प्रभाव पुग्न नसकेका क्षेत्रहरूमा समेत सेवा विस्तार गर्न सक्दछ । सहकारी मार्फत छरिएर रहेका श्रम, सिप, प्रविधी र पूँजीलाई एकत्रित गरि उत्पादन, उत्पादकत्व वृद्धि गरी रोजगारी तथा आय आर्जनका अवसरहरू वृद्धि गरिनेछ ।

४.१.४.६ गैरसरकारी तथा समुदायमा आधारीत संस्थाहरू

सबै प्रकारका कुरीति तथा सामाजिक विभेदहरूको अन्त, जनचेतना वृद्धि, वातावरण संरक्षण लगायतका कार्यहरू प्रभावकारी सञ्चालन गर्न गैरसरकारी तथा सामुदायमा आधारीत संस्थाहरूसँग सहकार्य गरिनेछ । गाउँपालिकाको सोच मुताविक लक्ष्य

“बैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

तथा उद्देश्यहरु पूर्तिगर्न सहकार्य गरिनेछ । कार्यक्रम तय गर्ने क्रममा आम्दानी भन्दा खर्च केही बढी रहेको हुनाले गैरसकारी संस्थाहरूसंग समन्वय र सहकार्य गरि त्यसलाई व्यवस्थापन गरिने नीति अवलम्बन गरिने छ ।

४.१.४.७ वैदेशिक लगानी

नयाँ प्रविधी, ज्ञान, सिप भित्रयाई उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्न संघिय सरकारको अनुमति लिएर वैदेशीक लगानी भित्रयाउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

४.१.४.८ पालिकामा कार्यरत विकास साभेदारहरु

बेलडाँडी गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न साभेदार संस्थाहरुको विवरण तलको तालीकामा उल्लेख गरिएको छ भने विषयगत समिति सम्बन्धित रहेर विश्लेषण गरिएको विवरण अनुसुचीमा उल्लेख गरिएको छ ।

सुआहारा	उद्योग वाणिज्य संघ	सशस्त्र प्रहरी	नेपाली सेना
जिल्ला समन्वय समिति	हुलाक कार्यालय	बडा कार्यालयहरु	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी
एन.एल.आर नेपाल	स्वास्थ्य संस्था	पशु सेवा	कञ्चन डेभलपमेन्ट बैंक
संघिय सरकार	कृषि कार्यालय	विद्यालयहरु	प्रहरी कार्यालय
प्रदेश सरकार	अपांग महिला संघ	पुर्वाधार विकास कार्यालय	NNSWA
स्थानिय तह	नेपाल दुरसञ्चार कार्यालय	निडस नेपाल	वन कार्यालय
सहकारी संस्था	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	NMB बैंक	माछापुच्छे बैंक

परिच्छेद ५: आर्थिक क्षेत्र

दुरदृष्टि:

सबल सक्षम जनशक्तिको परिचालन, बैज्ञानिक प्रविधिबाट आर्थिक विकासको पहिचान

लक्ष्य:

२०७६ देखि २०८१ सम्ममा गरिवीको रेखामुनि रहेको जनसंख्यालाई १३ प्रतिशतमा घटाउने

विशिष्ट उद्देश्य:

- परंपरागत कृषि तथा पशुपालन प्रणालीलाई सुधार गरि आधुनिक पद्धतिमा लैजानु ।
- कृषि तथा पशुपन्छी पालनलाई स्वरोजगारको माध्यमका रूपमा विकसित गर्दै आयआर्जनको दिगो स्रोतको रूपमा विकास गर्नु ।
- सिंचाइको आवश्यकता भएको स्थानमा चाहिने समयमा सहज रूपमा पानीको उपलब्धता बढाउनु ।
- बाढी जस्ता जल उत्पन्न प्रकोपहरु हुनुअघि नै रोकथाम गर्नु र यस्ता जोखिम र जोखिमबाट हुनसक्ने जनधनको क्षति न्यूनीकरण गर्नु ।
- भूमि व्यवस्थापन सेवालाई सरल, सहज, पारदर्शी र प्रभावकारी बनाउदै अव्यवस्थित भुमीको व्यवस्थापन गर्नु ।
- खाद्य सुरक्षाको दृष्टिले जोखिममा रहेका क्षेत्र र समूहहरुको पहिचान गरी गुणस्तरयुक्त खाद्य वस्तुमा पहुँच बढाउँदै खाद्य सुरक्षाको सुनिश्चितता प्रदान गर्नु ।
- दिगो वन व्यवस्थापनद्वारा वन क्षेत्रको उत्पादकत्व र वन पैदावारको उत्पादन वृद्धि गर्नु ।

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

- उद्योग क्षेत्रको उत्पादन वृद्धि गरी कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यस क्षेत्रको योगदान बढाउनु ।
- उपभोक्ताको हकहित संरक्षण गर्दै दैनिक उपभोग्य वस्तु तथा सेवा नियमित र सहज रूपमा आपूर्ति हुने व्यवस्था मिलाउनु
- गाउँपालिकाका सम्भावित क्षेत्रहरूलाई आकर्षक सुरक्षित गन्तव्यको रूपमा विकास गर्दै पर्यटन आगमनमा उल्लेखनीय वृद्धि गरी जनताको आयस्तरमा वृद्धि गर्नु ।

रणनीती:

- कृषि क्षेत्रको अतिरिक्त श्रमशक्तिलाई कृषि तथा गैरकृषिमा आधारित सेवा र उद्योग क्षेत्रतर्फ आकर्षित गरी यस क्षेत्रमाथिको निर्भरता कम गर्ने ।
- आधुनिक यान्त्रिकरणको माध्यमबाट स्थानिय स्रोत र साधनको परिचालन गरि व्यवसाय प्रवर्द्धनमा सुदृढिकरण गर्ने
- कृषि विकास रणनीतिका लक्ष्यहरूको परिपूर्ति र जलवायु परिवर्तन अनुकूलन हुने गरी सिँचाइ प्रणालीको विकास एवम् विस्तार गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तन र प्रकोपबाट पर्ने नकारात्मक असर न्यूनीकरण गर्दै वातावरणमैत्री कृषि प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने ।
- पशुपन्छी उत्पादक कृषक, समुदाय, सहकारी संस्था एवम् निजी उद्यमीहरूको प्रतिस्पर्धी तथा प्राविधिक क्षमता वृद्धि गर्दै पशुपन्छीको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्न एकीकृत रूपमा प्राविधिक, वित्तीय तथा अन्य सेवा उपलब्ध गराउने ।
- प्रभावकारी प्रकोप नियन्त्रणको लागि आवश्यक प्रविधिको पहिचान, विकास र विस्तार गर्ने ।
- वैज्ञानिक भूमिसुधार कार्यक्रमलाई व्यवस्थित, प्रभावकारी र समन्वयात्मक तवरबाट सञ्चालन गरी आर्थिक-सामाजिक रूपले पछाडि परेका गरिब भूमिहीन वर्गको भूमिमा पहुँच बढाउने ।
- खाद्य तथा पोषण असुरक्षित क्षेत्र र समूहमा अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन रूपमा खाद्य सङ्कट समाधान गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।
- जैविक विविधता र जलाधारको दिगो व्यवस्थापन र उपयोगमा स्थानीय समुदायको पहुँच वृद्धि गर्ने एवम् पर्यटनका आधार क्षेत्रहरूलाई व्यवस्थित गर्ने ।
- स्थानीय स्रोत एवम् सीपको उपयोग गरी लघु, घरेलु, साना, मझौला तथा ठूला उद्योगको स्थापना र सञ्चालनलाई प्रभावकारी बनाउने ।
- वस्तु तथा सेवाको सहज एवम् मितव्ययी आपूर्तिको लागि सरकारी, निजी, सामुदायिक र सहकारी संस्थाहरूबीच प्रभावकारी समन्वय गर्ने ।
- पर्यटन प्रवर्द्धन र पर्यटन विकास गर्न सार्वजनिक, निजी, सहकारी र सामुदायिक क्षेत्रसँग साभेदारी एवम् सहकार्य गर्ने ।
- पर्यटकीय गन्तव्य स्थलहरूको एकीकृत र समन्वयात्मक रूपमा पूर्वाधार विकास गर्ने र पर्यटन क्षेत्रको विकास र विविधीकरण गर्न लगानी आकर्षित गर्ने ।

५.१ कृषि

क. पृष्ठभूमी

बेलडाँडी गाउँपालिकामा ४८.१८ प्रतिशत जनसंख्या रोजगारी तथा जीविकाको लागि कृषि तथा पशुपालनमा निर्भर रहेको छ भने कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा ६५ प्रतिशत योगदान कृषि क्षेत्रको रहेको छ । यस गाउँपालिकाको कृषि क्षेत्रमा साना र मझौला किसानहरूको बढी संलग्नता रहेको छ । मूलतः कृषि प्रणाली निर्वाहमुखी हुनु, उन्नत बीउविजन प्रयोग नहुनु, परंपरागत अन्नवालीमा नै जोड दिइनु र यसमा संलग्न श्रमिकहरूको उत्पादकत्व निकै कम रहँदा यस क्षेत्रबाट श्रमशक्तिको पलायन बढ्दो छ ।

भौगोलिक परिवेश, उपलब्ध कृषि शिक्षा, उन्नत बिउविजन र प्रविधि, स्रोत साधन, कृषि उद्यमी, युवा तथा सीमान्त कृषक

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

१.	उत्पादन सामग्रीहरू, प्राङ्गारिक मल, उन्नत बिउ बिजन, सिँचाइ, मेसिनरी औजार, जैविक विषादी तथा बिमा प्रिमियममा लागत सहभागिताको आधारमा अनुदानको व्यवस्था	संख्या	१००	१५०	२००	२५०	३००	३५०
२.	माटो व्यवस्थापन तथा बालि संरक्षण कार्यक्रम	हेक्टर	२५	३०	४०	४५	५०	६०
३.	एक गाउँ एक उत्पादन, शुरुवात तथा विस्तार कार्यक्रम (बेसार, अदुवा, लसुन, आलु, प्याज, मौरी, च्याउ)	वडा	५	५	५	५	५	५
४.	तरकारी (काउली, वोडी, भिन्डी, करेला, गोलभेडा, खुर्सानी, लहरे वाली) तथा फलफुल (आँप, लिची, कटहर, कागती, अम्भा, मेवा) खेती	वडा	५	५	५	५	५	५
५.	उखु खेतीको प्रवर्द्धन तथा विस्तार	विघा	०	०	५	१०	१५	२०
६.	बगर खेती (काका, लौकी, तरभुजा, करेला, फर्सी, वैगन आदी)	विघा	०	०	१	२	३	४
७.	उन्नत तथा गुणस्तरीय अन्नवाली, दलहन, तेलहन वाली विस्तार एवं सुधार कार्यक्रम	विघा	१०	१५	२०	२२	२५	३०

कार्यक्रम २. कृषिजन्य वस्तुहरूको व्यावसायिकरण र बजारीकरण

कार्यनीति

- खाद्यान्न उत्पादन न्यून हुने तथा खाद्यपोषण असुरक्षित क्षेत्रमा स्थानीय स्तरमै उत्पादन गर्न सकिने कृषिजन्य उत्पादन प्रवर्द्धन तथा उपयोगमा जोड दिई सुरक्षित खानपान र पौष्टिक तत्वका स्रोत तथा उपयोगबारे सचेतनात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने
- निर्यात योग्य बाली वस्तुहरूको उत्पादन तथा प्रशोधन अभिवृद्धि गरी प्रतिस्पर्धी बनाइने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	जैविक तथा प्राङ्गारिक मल उत्पादन व्यवस्थापन केन्द्र	स्थान	०	१	२	३	४	५
२.	तरकारी तथा फलफुल संकलन तथा चिस्यान केन्द्र निर्माण	संख्या	०	०	०	१	०	०
३.	च्याउ खेति विस्तारका लागि सोलार डायरको उपलब्धता	स्थान	०	१	०	०	०	०
४.	कृषि उद्योग स्थापनामा सहयोग	संख्या	०	०	१	१	१	१
५.	कृषि हाटबजार केन्द्र	स्थान	०	०	१	१	१	१
६.	वैदेशिक रोजगारीमा गएर फर्केका युवाहरू तथा वैदेशिक रोजगारमा गएकाहरूको घर परिवार का लागि युवा लक्षित कृषि व्यावसायिकरण कार्यक्रमहरू	परिवार	२	८	१०	१०	१०	१०
७.	अग्र्यान्निक खेती प्रवर्द्धन (भकारो सुधार), तरकारी र नगदे बालीको उत्पादन, प्रशोधन, प्याकेजिङ, भण्डारण तथा बजारीकरण (प्रचारप्रसार)	स्थान	०	५	५	५	५	५

कार्यक्रम ३. कृषि सूचना तथा संचार, प्रसार र तालीम

कार्यनीति

- गुणस्तरीय उत्पादन सामग्रीहरू र कृषिको यान्त्रिकीकरणका लागि कृषकमैत्री औजार, उन्नत प्रविधि एवम् सुलभ कृषि कर्जाको व्यवस्था गरिने ।
- कृषि शिक्षा र अनुसन्धानबाट विकास भएका प्रविधिहरूको विस्तारका लागि कृषि क्षेत्रमा कार्यरत सम्पूर्ण सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरूबीच समन्वय र सहकार्य गर्दै कार्यान्वयन पक्षलाई नतिजा उन्मुख बनाइने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	आई.पि.एम. कृषक पाठशाला	पाठशाला	३	५	५	५	५	५
२.	कृषि प्रसार शिक्षामा ज्ञान सिप प्रविधि क्षमता विकास	व्यक्ति	०	९०	१२५	१२५	१२५	१२५

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

३.	एक वडा एक कृषि स्रोत व्यक्ति केन्द्र स्थापना	वडा	०	१	१	१	१	१
४.	कृषक समूह गठन, परिचालन तथा संस्थागत विकास	समूह	८२	१००	१००	१००	१००	१००
५.	कृषि उद्यम संबद्धन कार्यक्रम	स्थान	०	१	१	१	१	१
६.	कृषि प्रसारमा सूचना प्रविधि विकास र विस्तार	पटक	०	१	१	१	१	१
७.	कृषक र कृषि सेवा प्रदायकहरूको क्षमता अभिवृद्धि तथा सशक्तीकरण	कृषक	९०	१२५	१२५	१५०	३००	३५०
८.	कृषि मोबाइल एप	संख्या	०	१	०	०	०	०

कार्यक्रम ४. गुणस्तर नियमन र विपद व्यवस्थापन

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	अर्गानिक गाउँपालिका निर्माण, प्रयोग सुनिश्चितता	वडा	०	१	१	१	१	१
२.	कृषिवीज-विजन, नश्ल, मलखाद, रसायन तथा औषधीहरूको आपूर्ति, उपयोग र नियमन	भण्डारण स्थान	२	१	१	१	१	१
३.	कृषि यान्त्रिकरण तथा विउविजन अनुदान कार्यक्रम	संख्या	५	५	१०	१०	१०	१०
४.	कृषि प्रोत्साहन कार्यक्रम	संख्या	०	५	५	५	५	५
५.	माटोको परिक्षण तथा सोही अनुसार सुहाउदो वालीका लागि कृषक आकर्षण तथा प्रविधीकरण	वडा	२	३	४	५	१	२
६.	प्राकृतिक प्रकोप जन्य क्षती न्यूनीकरण तथा क्षतीको पुर्तीका लागि राहत सहयोग (साभेदारीमा)	स्थान (अनुमानित)	०	५	५	५	५	५
७.	कृषि सहकारी व्यवस्थापन र स्तरोन्नती सहयोग	संख्या	०	२	२	२	२	२

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरू

- कृषि क्षेत्रमा बेलडाँडी गाउँपालिका आत्मनिर्भर भई कृषिजन्य उत्पादन विक्री, वितरण गर्ने ।
- नगदे वाली जस्तै उखु खेतीमा आधुनिकीकरण भई आम जनमानसको जिविकोपार्जनमा वृद्धि हुने ।
- बेलडाँडी गाउँपालिकाको विकासको मुल आधारका रुपमा कृषि क्षेत्र स्थापित भई गरिवीको दरमा कमी आउने ।
- कृषि क्षेत्रले रोजगारीका अवसर सृजना गरी गरिवीको दरमा कमी आउने ।

५.२ पशुपन्छी

क. पृष्ठभूमि

पशुपन्छीपालन क्षेत्रले देशको कुल ग्राहस्थ्य उत्पादनमा करिब ११ प्रतिशत र कुल कृषि ग्राहस्थ्य उत्पादनमा २६.८ प्रतिशत योगदान गर्दै आएको सन्दर्भमा यस क्षेत्रको विशेष आर्थिक महत्व रही आएको छ । राष्ट्रिय समस्याको रूपमा देखिएको मातृ तथा बालबालिका कुपोषणको समस्या न्यूनीकरणमा दूध, अन्डा र मासुले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ । विकासशील देशहरूमा हालको तुलनामा सन् २०२० सम्म पशुजन्य प्रोटीनको माग दोब्बरले वृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ भने पशुजन्य पदार्थको उपलब्धतामा आत्मनिर्भर बन्न पशुपालन क्षेत्रलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी उल्लेखनीय प्रगति हासिल गर्नका लागि उन्नत नस्ल, पशु आहार, पशु स्वास्थ्य र व्यवसायीकरणका क्षेत्रमा थप अनुसन्धान र विकास गर्न आवश्यक छ । नेपाल विश्व व्यापार सङ्गठन तथा विश्व पशु स्वास्थ्य सङ्गठनको सदस्य राष्ट्र भएपश्चात् त्यस्तो राष्ट्रका हैसियतले पशु विकास क्षेत्रमा पूरा गर्नुपर्ने दायित्व निर्वाह गर्न विकासका विभिन्न साभेदारहरूसँग समन्वय गर्दै पशुपन्छी विकासका कार्यहरू गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

त्यस्तै दिगो विकास लक्ष्यमा उल्लिखित भोकमरीको अन्त्य, खाद्य र पोषण सुरक्षाजस्ता लक्ष्य प्राप्त गर्न पशुपन्छी विकास कार्यक्रमको ठूलो भूमिका रहन्छ ।

ख. दूरदृष्टि

पशुपन्छीजन्य उत्पादनमा फडको मादैं खाद्य सम्प्रभुता तथा कुपोषणको समस्या दिगो रुपमा न्यूनीकरण।

ग. लक्ष्य

१. रोग रोकथाम र नियन्त्रण गरी पशु धनको स्वास्थ्य सुधार गर्ने
२. कृषक वर्गमा पशुपालन प्रविधि को प्रसार गर्ने
३. घास, डाले घास तथा पशु आहारा सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गर्ने
- ४ पशु जन्य उत्पादनमा वृद्धि गराउने
५. पशुजन्य जन स्वास्थ्य सम्बन्धि चेतना अभिवृद्धि गर्ने
६. पशुपालन तथा यसको सम्बर्धनका लागि तालिम तथा अन्य कार्य

घ. उद्देश्य

१. उत्पादकत्व वृद्धि को माध्यम वाट पशुजन्य उत्पादन वृद्धि गरी पशुजन्य उत्पादनको स्थानिय माग पूर्ति गर्ने र आयात प्रतिस्थापन गर्ने
२. पशुपालनको माध्यम वाट कृषक वर्गको आय वृद्धि गराउने
३. पशुपालन वाट रोजगारी को अवसर जुटाउने र व्यवसायिक पशुपालनको विकास गराउने
४. पशु जन्य उद्योगहरुको लागि आवश्यक कच्चा पदार्थ उत्पादन गराउने
- ५ पशुजन्य उत्पादनको बजार व्यवस्थित गराउन सहयोग गर्ने र बेलडाँडी भित्र र बाहिर निर्यात गराउने
- ६ उन्नत तथा उत्पादक पशुको संख्या वढाउने

ङ. प्रमुख कार्यक्रमहरु मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. उन्नत नस्लका पशुको उपलब्धतामा वृद्धि

कार्यनिती

- १ सम्भाव्य क्षेत्रमा ५ देखि २५ जना कृषकको समुह गठन गरी समुहमा सेवा तथा सामग्री केन्द्रित गरी कार्यक्रम संचालन गर्न
- २.प्रचारप्रसार आहारा तालिम र पशु स्वास्थ्य आदिको प्याकेज समुहमा पूरयाउने

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	उन्नत जातका बाख्रा, गाइ, भैसी, बंगुर तथा कुखुरा पालन	पटक	५	१	१	१	१	१
२.	प्रत्येक वडामा फार्म विकास तथा दर्ता	स्थान	५	२	१	१	१	
३.	कृत्रिम गर्भाधान	संख्या	५००	५००	१०००	१०००	१०००	५००
४.	तरल नाइट्रोजन, सामग्री खरिद र ढुवानी	पटक	५	१	१	१	१	१
५.	कृत्रिम गर्भाधान वाट जन्मेका पाडापाडी, बाछ्छाबाछ्छी र पाठापाठी को लागत संकलन/प्रेषण	पटक	५	१	१	१	१	१

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

कार्यक्रम २. पशु सेवा तालिम तथा पशुपन्छि बजार प्रवर्धन कार्यक्रम

कार्यनीति

१.समुहहरुलाई आत्मनिर्भर बनाउदै लैजाने र सहकारी संस्थाको रुपमा विकसित गराउने

२.व्यवसायिक फर्महरुको सुदृढीकरण गराउन

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	मासु पसल सुधार	संख्या	४	४	४	४	४	४
२.	डेरी पसल सुधार	संख्या	४	४	४	४	४	४
३.	भेदरीनरी प्राइक्टिस तालिम	व्यक्ति	५०	५०	५०	५०	५०	३०
४.	इपिडिमियोजिकल तालिम	व्यक्ति	५	१	१	१	१	१

कार्यक्रम ३. पशु स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	रेविज रोग विरुद्ध खोप सेवा/शिविर	पटक	५	१	१	१	१	१
२.	पशु उपचार सेवा (माइनर सरजिकल, गाइनोजिकल, मेडिकल)	पटक	३	३	३	३	३	३
३.	मासिक इपिडिमियोजिकल रिपोर्टिङ	पटक	६०	१२	१२	१२	१२	१२

कार्यक्रम ४. पशु आहार विकास कार्यक्रम

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	बहुवर्षिय घाँस वितरण	हे.	२५	५	५	५	५	५
२.	मिनरल ब्लक वितरण	पटक	५	१	१	१	१	१

कार्यक्रम ५. सचेतना अभिवृद्धि तथा अन्य कार्यक्रम

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	जुनोटिक पशु जन्य रोग सम्बन्धि अन्तर्क्रिया	पटक	१	१	१	१	१	१
२.	चोरि पैठारि नियन्त्रण सम्बन्धि सरोकार वाला संगको अन्तर्क्रिया गोष्ठी	पटक	०	०	१	१	१	१
३.	पशु स्वास्थ्य कर्मी/एगोभेट संगको अन्तर्क्रिया गोष्ठी	पटक	१	१	१	१	१	१
४.	कृषक र स्टाफ भ्रमण	पटक	१	१	१	१	१	१
५.	पशुपन्छी तथ्याडक अद्यावधिक	पटक	१	१	१	१	१	१
६.	गाउँपालिका स्तरीय पशु सेवा प्रोफाइल तयार गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	१

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरु

१. पशुपालक किसानहरुको घर गोठमा सहज, सुलभ तथा प्रभावकारी प्राविधिक सेवा उपलब्ध हुनेछ ।
२. पशुहरुमा लाग्ने विभिन्न सर्ने तथा नसर्ने रागहरु विरुद्धमा समय समयमा पशु स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गरीनेछ ।
३. गाउँपालिकामा पशु नशल सुधार कार्यक्रमबाट कृषकहरुको आयस्रोत वृद्धि हुनेछ ।
४. पशुजन्य पदार्थहरु दुध, मासु अण्डा लगायतका उपभोग्य बस्तुहरुमा आत्मनिर्भर बन्नेछ ।
५. पशुजन्य पदार्थको आयात घटाइ निर्यात वृद्धि भएर जानेछ ।

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

५.३ सिंचाई

क. पृष्ठभूमी

यस गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न नदी तथा खोल्साबाट कुलो खनी सिंचाई गर्ने गरेको पाइन्छ । धेरै जसो घरपरिवारले सिंचाईका लागि नदी तथा बोरिंग प्रयोग गरिरहेको देखिएको छ । यहा अवस्थित महाकाली नदी तथा अन्यहरुमा पानीको बहावमा मौसम अनुसार त्यती ठूलो अन्तर नपर्ने भएकोले कुलो तथा नहरबाट पानी खेतवारी सम्म ल्याई सिंचाई सुविधा उपलब्ध हुनसक्ने सम्भाव्य क्षेत्रको रुपमा रहेको देखिन्छ । यद्वपी पानीको श्रोत र खेतीयोग्य जमिनको विचको दुरी लामो हुनका साथै भौगोलिक विकटताका कारण बृहत सिंचाई अभियानमा केही कठीनाई देखिन्छ ।

ख. दूरदृष्टि

कृषियोग्य भूमिमा बाह्रै महिना सिंचाइकोव्यवस्था, कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा आत्म निर्भरको अवस्था ।

ग. लक्ष्य

कृषियोग्य भूमिमा भरपर्दो र दिगो सिंचाइ सेवामार्फत कृषि उत्पादकत्व तथा उत्पादन वृद्धिमा सहयोग गर्ने ।

घ. उद्देश्य

देशमा उपलब्ध जलस्रोतको समुचित उपयोग गरी सिंचाइ क्षेत्रको बहुउद्देश्यीय तथा दिगो विकासद्वारा कृषिक्षेत्रको विकासमा सहयोग पुऱ्याउने ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. सिंचाइ कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु

कार्यनीति

१. वर्षैभरि सिंचाइ सुविधा दिने आयोजनाहरु समयमै सम्पन्न गर्न जोड दिइनेछ साथै अन्य उपयुक्त पूर्व संभाव्यता भएका आयोजनाहरुको समेत प्राथमिकताका आधारमा थप अध्ययन गरिने

२. सिंचाइ कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्दा जलवायु विज्ञान, कृषि एवं जलाधार संरक्षणका निकायहरूसँग समन्वय गरिने ।

३. सम्पन्न भई सकेका सिंचाइ आयोजनाहरुको आवश्यक मर्मत संभारका लागि जनसहभागितासमेत परिचालन गरी आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गरी दिगो एवं अझ बढी प्रभावकारी बनाइने ।

४. भरपर्दो सिंचाइ सुविधा उपलब्ध हुने सिंचाइ प्रणालीहरुबाट उचित सिंचाइ सेवा शुल्क नियमित रूपमा सङ्कलन गर्ने प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाइने ।

५. आयोजना छनौट गर्दा समावेशीकरणको अवधारणा अनुरूप पिछडिएका क्षेत्र एवं वर्गलाई प्राथमिकता दिइने ।

६. साना सिंचाइको विकासका लागि लगानी बढाउन निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गरिने ।

७. सिंचाइ विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा स्थानीय तहमा रहेका वातावरण मैत्री तालतलैया, पोखरी, सिमसार तथा मूलहरुको संरक्षण तथा सम्बर्द्धनको कार्यमा सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरिने ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	साना सिंचाइका आयोजनाहरु सञ्चालन गर्ने	संख्या	८	८	१०	१०	१०	१०
२.	सिंचाइ योजनाहरुको सम्बर्धन तथा निरन्तरताका लागि दिर्घकालिन सोच तथा निति तयार	संख्या	०	०	१	०	०	०
३.	खोला तथा ताल तलैयाहरुको संरक्षणका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने	संख्या	०	२	२	२	२	२

कार्यक्रम २. समुदाय व्यवस्थित, नयाँ प्रविधिमा आधारित र अन्य सिंचाइ कार्यक्रम

कार्यनीति

१. सिंचाइको विकास, व्यवस्थापन तथा नियमनको लागि सिंचाइ नीति तथा नियमावलीको समयसापेक्ष परिमार्जन गरिदै लगिने ।
२. सिंचाइ आयोजना सञ्चालन तथा विकासका लागि कार्यविधि तयार गरी सिंचाइ कोषको स्थापना तथा सञ्चालन गरिने ।
३. उपभोक्ता समिति गठन गरी आयोजना कार्यान्वयन गरिने
४. सिंचाइ आयोजनाहरुको डिजाइन तथा कार्यान्वयनमा स्थानीय श्रम, सीप तथा निर्माण सामग्रीको प्रयोगमा जोडिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	सिंचाइका नया प्रविधिहरु जसबाट धेरै जमिन थोरै पानीले पनि सिंचाइ गर्न सकिने सो प्रविधिहरुमा जोड दिने	संख्या	०	१	१	१	१	१
२.	समुदाय स्तरबाट सिंचाइ सम्बन्धि स्थानीय निति नियमहरु तयार पार्ने	संख्या	०	१	१	१	१	१
३.	स्थानीय स्तरको सिंचाइ आयोजनाहरु सञ्चालनार्थ समिति निर्माण गरी दिगो प्रयोगमा जोड दिने	संख्या	०	१	१	१	१	१

च. अपेक्षित उपलब्धिहरु

१. किसानहरुले आकाशो पानीमा भर पनु पर्ने अवस्थाको अन्त्य हुने ।
२. सिंचाइका विभिन्न आयोजनाहरु सञ्चालन भएका हुनेछन ।
३. विभिन्न क्षेत्रको सहयोग तथा समन्वयमा दिर्घकालिन योजनाहरु सञ्चालनार्थ रहनु ।
४. सिंचाइ आयोजनाहरुको सञ्चालन संगै आम मानिसहरुले दोहोरो फाइदा हुने खालका कार्यमा संलग्न भइ जीवन स्तरमा सुधार भएर जानेछ ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

५.४ पर्यटन

क. पृष्ठभुमी

बेलडाँडी गाउँपालिकामा क्षेत्रभित्र ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, भौगोलिक रूपमा महत्वपूर्ण पर्यटकीय स्थलहरू रहेका छन् यस गाउँपालिकाको क्षेत्रमा भएका पर्यटकीय स्थलहरूको प्रचार प्रसार र उक्त स्थलहरूमा पर्यटन पूर्वाधारको विकास गर्न सकेमा दैनिक रूपमा सयौंको संख्यामा पर्यटक भित्रन सक्ने देखिन्छ । यहाँका सबै वडाहरूमा पर्यटकीय स्थल भएता पनि सबै पर्यटकिय क्षेत्रहरूको उचित संरक्षण तथा सम्बर्द्ध हुन सकेको छैन ।

ख. दूरदृष्टि

बेलडाँडीलाई सुदुरपश्चिम प्रदेशको प्रमुख आकर्षक पर्यटन स्थलहरू केन्द्रबिन्दु बनाउने ।

ग. लक्ष्य

पर्यटन क्षेत्रको विकासमार्फत आर्थिक वृद्धि र रोजगारीका अवसर अभिवृद्धि गर्ने ।

घ. उद्देश्य

१. बेलडाँडीलाई नेपालको पर्यटन मानचित्रमा आकर्षक, रमणीय र सुरक्षित गन्तव्य स्थलको रूपमा विकास गरी आन्तरिक अर्थतन्त्रमा योगदान पुऱ्याउने ।
२. आन्तरिक तथा बह्य पर्यटन प्रवर्द्धनमार्फत् सङ्ख्यात्मक तथा गुणात्मक रूपमा पर्यटक आगमनमा वृद्धि गरी प्राप्त लाभको समन्यायिक वितरण गर्ने

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. पर्यटन पूर्वाधारहरूको विकास

कार्यनीति

१. प्रत्येक वाडामा एक/एक पर्यटक गन्तव्य तोकी ती स्थानहरूमा पूर्वाधार र सूचना केन्द्रको स्थापना गरिने ।
२. यांगवरकलाई आकर्षक गन्तव्यको रूपमा स्थापित गर्न विभिन्न स्थानमा छरिएर रहेका नेपाली सङ्घसंस्थालाई परिचालन गरिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	पर्यटन सूचना केन्द्रको स्थापना	स्थान	०	०	१	०	०	०
२.	संभावीत पर्यटन व्यवसायहरूको पहिचान गरी सूचि तयार गर्ने	पटक	०	१	१	१	१	१
३.	पर्यटकिय क्षेत्र विकास अन्तर्गत (विभिन्न ताल, पोखरी, मठ, मन्दिर) पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने	स्थान	०	५	५	५	५	५
४.	पर्यटन प्रवर्द्धनका लागी स्थानिय कला, संस्कृतिको सम्बर्द्धन गर्न राना थारु होम स्टे स्थापना गर्ने	स्थान	०	०	०	१	०	०
५.	धार्मिक तथा सास्कृतिक सम्पदाहरु संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्ने	स्थान	०	२	२	२	२	२
६.	वनस्पती तथा वन्य वन्तु संरक्षण क्षेत्र स्थापना	स्थान	०	०	०	०	१	१

कार्यक्रम २. पर्यटन पूर्वाधारहरूको विकास

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

कार्यनीति

१. प्रत्येक वाडमा एक/एक पर्यटक गन्तव्य तोकी ती स्थानहरूमा पूर्वाधार र सूचना केन्द्रको स्थापना गरिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	प्रमुख पर्यटकीय स्थलहरूसम्म आवश्यक पूर्वाधारहरू (विश्रामस्थल, चमेना गृह, शौचालय, पोर्टर सेक्टर, पर्यटक सूचना केन्द्र आदि) सहित सहज पहुँच हुने गरी स्थानीय निकाय, समुदाय तथा निजी क्षेत्रको सहकार्य र सहभागितामा पर्यटन पदमार्ग लगायत एकीकृत पर्यटकीय र मनोरञ्जन स्थल निर्माण तथा सञ्चालन ।	स्थान	०	०	२	०	३	०

**कार्यक्रम ३. नीतिगत तथा संस्थागत सुधार
कार्यनीति**

१. अन्य पर्यटन का अतिरिक्त कृषि पर्यटनलाई प्रवर्द्धन गरी पर्यटन क्षेत्रलाई थप वातावरणमैत्री बनाइनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१	पर्यटन क्षेत्रको सुधार र आन्तरिक पर्यटन प्रवर्द्धनका लागि सम्बन्धित ऐन, नियमहरूमा समसामयिक सुधार तथा आवश्यक नयाँ नियमावलीको तर्जुमा ।	पटक	०	१	१	१	१	१
२	पर्यटन तथा होटल व्यवस्थापन प्रतिष्ठानको सुदृढीकरण का लागि सहयोग ।	स्थान	०	०	०	२	२	२

**कार्यक्रम ४. पर्यटन प्रवर्द्धन
कार्यनीति**

१. पर्यटन पूर्वाधार विकासमा स्थानीय निकाय, स्थानीय समुदाय तथा निजी क्षेत्रको नेतृत्वदायी भूमिका र सहभागितालाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	पर्यटन प्रवर्द्धनका लागि गाउँपालिकाभित्र र बाहिर सरकारी, निजी तथा अन्य क्षेत्रसमेतको सहभागितामा प्रचारप्रसार अभियान कार्यक्रमहरू सञ्चालन ।	पटक	०	०	०	२	१	२
२.	भ्यू टावर निर्माण	स्थान	०	०	०	१	१	१
३.	अन्तर पालिका सम्बन्ध विस्तार गरी आन्तरिक पर्यटनलाई बृद्धि गर्ने	संख्या	०	१	१	१	१	१
४.	स्थानिय संस्कृतिको प्रदर्शन तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम (सास्कृतिक समूह निर्माण)	समूह	०	५	५	५	५	५

च. अपेक्षित उपलब्धिहरू

योजनाको अन्त्यमा आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटन आगमन सङ्ख्या वृद्धि भइ पर्यटकहरूको सरदर बसाइ अवधि ३ देखि ५ दिन हुनेछ, जसबाट थप रोजगारी सिर्जना भएको हुनेछ ।

५.५ उद्योग वाणिज्य, आपूर्ति

५.५.१ उद्योग

क. पृष्ठभूमि

उद्योग क्षेत्र आर्थिक विकासको इन्जिन हो । औद्योगिक विकासले रोजगारी सिर्जना, वस्तु र सेवाको मूल्य अभिवृद्धि, आवश्यक वस्तु तथा सेवाको उपलब्धता गर्न सहयोग पुऱ्याउँदछ । सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको सहभागिताद्वारा दिगो एवम् बृहत् आधारसहितको औद्योगिक विकासमार्फत रोजगारी सिर्जना गरी गरिबी न्यूनीकरण गर्नमा उद्योग क्षेत्रको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । औद्योगिक लगानीले उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि, रोजगारी सिर्जना, स्थानीय स्रोतसाधन र प्रविधिको उपयोग, आयात प्रतिस्थापन तथा निर्यात प्रवर्द्धनमा योगदान गर्दछ । त्यस्तै निजी क्षेत्रलाई लगानीप्रति आकर्षित तुल्याउँदै आन्तरिक लगानीलाई नवीनतम प्रविधिका साथ प्रोत्साहन गर्दै गाउँपालिकाको उच्च, दिगो र फराकिलो आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्न महत्वपूर्ण योगदान दिने गर्दछ ।

ख. दूरदृष्टि

साना तथा मझौला उद्योगहरूको स्थापना मार्फत आर्थिक समृद्धिको बाटो खुला

ग. लक्ष्य

औद्योगिक क्षेत्रको विकास र विस्तारद्वारा रोजगारीमा वृद्धि, निर्यात प्रवर्द्धन र आयात प्रतिस्थापन गरी गाउँपालिकाको अर्थतन्त्रको अभिवृद्धि गर्ने ।

घ. उद्देश्य

१. उद्योग क्षेत्रको उत्पादन वृद्धि गरी कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यस क्षेत्रको योगदान बढाउनु ।
२. औद्योगिक क्षेत्रमा स्थानिय लगानी वृद्धि गरी रोजगारीका अवसर सृजना गर्नु ।
३. औद्योगिक वस्तुहरूको निर्यात वृद्धि गरी व्यापार प्रवर्द्धन गर्ने ।

च. प्रमुख कार्यक्रमहरू, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. साना तथा मझौला उद्योग प्रवर्द्धन (कुटानी पिसानी मिल, काष्ठ, आरान) साथै परम्परागत घरेलु उद्योग प्रवर्द्धन)
कार्यनीति

१. औद्योगिक विकासको लागि उद्योग दर्तादेखि बहिर्गमनसम्मको प्रक्रियालाई सरलीकरण गर्नेगरी औद्योगिक रणनीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
२. औद्योगिक क्षेत्र तथा विशेष आर्थिक क्षेत्रहरूमा आवश्यक पूर्वाधारहरूको विकास तथा व्यवस्थापनमा सुधार ल्याइनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	साना तथा मझौला उद्योग स्थापना तथा प्रवर्द्धन	संख्या	०	०	१	२	३	२

कार्यक्रम २. औद्योगिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम (विशेष आर्थिक क्षेत्रसमेत)

कार्यनीति

१. उद्योगलाई आवश्यक कच्चा पदार्थ आपूर्ति सुनिश्चितता गर्न आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
२. प्रत्येक वडामा हस्तकला ग्राम स्थापना गरी परम्परागत सीप तथा प्रविधिको संरक्षण र विकास गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	युवा लक्षित कार्यक्रम, समावेशी क्षमता विकास	संख्या	०	२०	२०	२०	२०	२०

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

	कार्यक्रमजस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालन ।							
२.	उद्यमीहरूका लागि तालिम प्रदान गरी उपयुक्त प्रविधि हस्तान्तरण ।	संख्या	०	१०	१०	१०	१०	१०
३.	महिला उद्यमशिलता विकास कोष मार्फत महिला उद्यमीहरूलाई कर्जामा पहुँच वृद्धि ।	संख्या	०	१०	२०	२०	३०	४०

कार्यक्रम ३. गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम
कार्यनीति

१. एक वडा एक विशेष उत्पादन सम्बन्धी कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
२. स्थानिय पुँजी तथा नविनतम प्रविधिलाई आकर्षित गर्न आवश्यक कानुनी र अन्य व्यवस्था गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	विभिन्न शीपमुलक तालिमहरू सञ्चालन तथा भ्रूणको व्यवस्था गरिने	समुह	०	२	२	२	२	२
२.	घरेलु तथा साना उद्योग विकास कार्यक्रम तथा गरिवी निवारणका लागि तालिम प्रदान ।	संख्या	०	०	०	२	४	३

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरू

उद्योगहरूको स्थापना तथा विस्तारमा वृद्धि र बजार सम्बन्धको विस्तार भएको, आधुनिक प्रविधिको अधिकतम प्रयोगसँगै गुणस्तरीय वस्तुहरूको उत्पादनद्वारा निर्यात बढ्न गई तथा आयात प्रतिस्थापन भई व्यापार प्रवर्द्धन भएको र औद्योगिक एवम् बौद्धिक सम्पत्तिको संरक्षण तथा संवर्द्धन भएको हुनेछ ।

५.५.२ वाणिज्य

क. पृष्ठभूमी

वस्तु व्यापारका अतिरिक्त सेवा क्षेत्रको उदारीकरणका कारण प्रत्यक्ष निजीक्षेत्र लगानी गर्न आकर्षित भई यसबाट आय तथा रोजगारीका अवसरहरूमा पनि वृद्धि हुने भएको छ । नेपालले खुला र विशाल अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा सहज पहुँचको अवसर प्राप्त गरेको छ भने अर्कातिर सो संगठनले अतिकम विकसित राष्ट्रको व्यापार क्षमता अभिवृद्धिका लागि उपलब्ध गराउने आर्थिक तथा प्राविधिक सहायताबाट आन्तरिक व्यापारलाई सुदृढ बनाउने महत्त्वपूर्ण अवसरबाट पनि लाभान्वित हुने परिस्थिति सृजना भएको छ । दिगो विकास लक्ष्यको उद्देश्य समेतलाई मार्गदर्शनको रूपमा लिई वाणिज्य नीति, २०७२ र नेपाल व्यापार एकीकृत रणनीति, २०७३ का नीति तथा कार्यक्रमहरू त्यसतर्फ परिलक्षित गरिएका छन् । यस्ता प्रयास तथा अवसरहरूका बावजुद पनि व्यापार घाटा बढिरहेको स्थितिमा यस घाटालाई सुधार गरी यसलाई न्यूनीकरण गर्नु पर्ने भएको छ ।

ख. दूरदृष्टि

वाणिज्य क्षेत्रका सिर्जित अवसरको उपयोग र चुनौतीहरूलाई उचित सम्बोधन गर्दै निकासी प्रवर्द्धनमार्फत आर्थिक समृद्धि

ग. लक्ष्य

आन्तरिक तथा राष्ट्रिय निर्यात व्यापार प्रवर्द्धन गरी कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा निर्यात व्यापार र निर्यातमा आधारित रोजगारी वृद्धि गर्दै लैजाने ।

घ. उद्देश्य

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

१. आन्तरिक तथा राष्ट्रिय निर्यात व्यापार प्रवर्द्धन गर्दै स्थानीय कच्चा पदार्थ, स्रोत, साधन र सीप बढी प्रयोग हुने वस्तुको निकासी प्रवर्द्धनमार्फत प्राप्त हुने लाभलाई ग्रामीण तहसम्म विस्तार गर्ने ।
२. तुलनात्मक लाभका वस्तु तथा सेवाको मूल्य र गुणस्तरलाई प्रतिस्पर्धी बनाइ व्यापार घाटा कम गर्ने ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यनीति

१. उद्योगको विकास र विस्तारद्वारा निर्यात प्रवर्द्धन गर्दै वस्तु तथा सेवाको बजार विविधीकरण एवम् विस्तार गरिनेछ ।
२. व्यावसायिक योजनाको आधारमा मूल्य श्रृङ्खलाका लाभग्राहीहरूसँग लागत साभेदारीका आधारमा आवश्यक उपकरण, भौतिक सामग्री, बजार प्रवर्द्धन र सहजीकरण गरिनेछ ।
३. उद्योगहरूलाई उत्पादनमूलक अन्य क्षेत्रहरू (कृषि, वन, पर्यटन, सडक, ऊर्जा आदि) सँग संयोजन गरी निकासी प्रवर्द्धनका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
४. वित्तीय स्रोतसाधन, सूचना र प्रविधिमा उत्पादक तथा उद्यमीहरूको पहुँच बढाइनेछ ।
५. स्वस्थ व्यापार व्यवसायको अभिवृद्धिको लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
६. परम्परागत सीप र कौशल भएका वस्तु तथा सेवाको उत्पादनलाई संरक्षण प्रवर्द्धन र व्यवसायीकरण गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	सिमानामा रहेका व्यापारिक नाकाहरूको सुधार र विस्तार गरी सञ्चालन गर्ने ।	संख्या	१	१	१	१	१	१

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरु

योजना अवधिको अन्तिम वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग वस्तु निकासी अनुपात घटेको र वस्तु तथा सेवा निकासीको अनुपातमा अपेक्षित अपेक्षित उपलब्धि भएको देखिनेछ ।

५.५.३ आपूर्ति

क. पृष्ठभुमी

नागरिकहरूको दैनिक जीवनयापन गर्न आवश्यक वस्तु एवम् सेवा, खाद्यान्नको व्यवस्था, स्वास्थ्य उपचारका लागि आवश्यक औषधी, सामग्री र पेट्रोलियम पदार्थ आदि सहज, सुलभ र उचित मूल्यमा उपभोक्ताले पाउने व्यवस्था गर्नु अति आवश्यक हुन्छ । पालिकाले एकातिर बजार संयन्त्रमार्फत आपूर्ति व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ भने अर्कोतिर आर्थिक रूपले कमजोर वर्गका जनतालाई अत्यावश्यक उपभोग्य वस्तुमा सहज पहुँचको वातावरण निर्माण गर्नुपर्दछ । आपूर्ति व्यवस्थापनमा सुधार ल्याउन खाद्यान्न जस्ता अत्यावश्यक वस्तुहरूको सञ्चयका लागि आवश्यक क्षमताको गोदामको व्यवस्था, सडक सञ्जालको विस्तार, बजार अनुगमनको व्यवस्था, आवश्यक ऐन नियम र संस्थागत व्यवस्था, निजी क्षेत्रसँग सहकार्य, र उपभोक्ता हित संरक्षणका लागि उपभोक्ता संरक्षण ऐनको व्यवस्था छ ।

ख. दूरदृष्टि

गुणस्तरयुक्त उपभोग्य वस्तु तथा सेवाको सहज र सर्वसुलभ आपूर्ति हुने वातावरणको सुनिश्चिततासहित उपभोक्ताको हक र हितको संरक्षण ।

“बैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

ग. लक्ष्य

गुणस्तरयुक्त उपभोग्य वस्तु तथा सेवा सर्वसुलभ ढङ्गले वितरणको व्यवस्था मिलाई आपूर्ति व्यवस्था बढी प्रभावकारी बनाउने

घ. उद्देश्य

१. आपूर्ति व्यवस्थालाई दिगो, सुनिश्चित, गुणस्तरीय र प्रभावकारी बनाउने
२. कृत्रिम अभाव, कालोबजारी र अस्वाभाविक मूल्य वृद्धिलाई नियन्त्रण गर्ने ।
३. विपद्को समयमा पनि वस्तु तथा सेवाको आपूर्ति सहज बनाउन संस्थागत क्षमता विकास र विस्तार गर्ने तथा भण्डारण क्षमता वृद्धि गर्ने ।

ङ. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. उपभोक्ता जागरण तथा सचेतना कार्यक्रम
कार्यनीति

१. खाद्यान्न, पेट्रोलियम पदार्थ, औषधीलगायतका आधारभूत आवश्यकताका वस्तुहरूको उत्पादन, भण्डारण र वितरण क्षमता अभिवृद्धि गरी आपूर्ति व्यवस्था सहज एवम् सुलभ तुल्याइनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	प्रत्येक वडाहरूमा उपभोक्ता जागरण तथा सचेतना तालिम सञ्चालन गर्ने	पटक	०	५	५	५	५	५
२.	सूचनापाटी तथा स्थानिय पत्रपत्रिका उपभोक्तालाई सन्देशमूलक सूचना सम्प्रेषण गर्ने	पटक	०	२०	२०	२०	२०	२०
३.	पेट्रोलियम पदार्थ तथा एलपी ग्यास जस्ता प्रज्वलनशील पदार्थको सुरक्षित प्रयोगबारे जनचेतना कार्यक्रम	पटक	०	५	५	५	५	५
४.	सम्बद्ध कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि ।	पटक	०	५	५	५	५	५

कार्यक्रम २. आपूर्ति व्यवस्थापन तथा बजार अनुगमन कार्यक्रम
कार्यनीति

१. दैनिक उपभोग्य वस्तु तथा सेवा नियमित र सहज रूपमा आपूर्ति हुने व्यवस्था सुनिश्चित गरिने छ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	गाउँपालिकामा १ ओटा आपूर्ति व्यवस्थापन तथा बजार अनुगमन कार्यालय स्थापना ।	संख्या	०	०	०	१	०	०
२.	सरोकारवालाहरूसँगको समन्वयमा आपूर्ति शृङ्खला व्यवस्थापनका विविध पक्षहरूलाई एकीकृत गरी कार्यक्रमहरू सञ्चालन ।	वडा	०	५	५	५	५	५
३.	खाद्य आनीबानीमा परिवर्तन ल्याउन उत्प्रेरक कार्यक्रमहरू सञ्चालन ।	वडा	०	५	५	५	५	५

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

**कार्यक्रम ३. खाद्यान्न ढुवानी कार्यक्रम
कार्यनीति**

१. उपभोक्ता जागरण तथा सशक्तीकरण कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	सवै वडामा सुपथ मूल्य पसलहरू क्रमस स्थापना गर्दै जाने	संख्या	०	०	१	२	२	१
२.	सवै वडामा कुण्ठरोग, गलगण्ड नियन्त्रणका लागि सचेतना तथा आयोडिनयुक्त नून तथा औषधी वितरण ।	स्थान	०	५	५	५	५	५

**कार्यक्रम ४. पेट्रोलियम पदार्थको भण्डारण क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम
कार्यनीति**

१. पेट्रोलियम पदार्थको आपूर्ति र वितरण व्यवस्थालाई विविधीकरण गर्न आवश्यक कानुनी र संस्थागत प्रावधानहरूको विकास गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष

च. अपेक्षित उपलब्धिहरू

दुर्गम क्षेत्रमा, खाद्यान्न ढुवानी तथा आपूर्तिको व्यवस्था सुनिश्चतता, खाद्य सुरक्षा भण्डारमा खाद्यान्न सुरक्षित भएको हुनेछ ।

५.६ भूमि व्यवस्था

क. पृष्ठभूमी

यस क्षेत्रको भूमि खेतीका लागि अध्याधिक उपयोगी तथा प्रयाप्त मात्रामा उत्पादन हुने खालको रहेको छ । अधिकांश जमिन वनजंगल फडाँनी भएको, नयाँ बस्ती विकास भएको र पर्याप्त सिंचाई सुविधा उपलब्ध नभएको कारणले बाँभो रहेका छन् । यस्तो बाँभो जग्गा गाउँपालिकाको उत्पादनको आधार बन्न सक्ने देखिन्छ । बाँभो रहेको जग्गालाई चक्लाबन्दी रूपमा सामुहिक खेती गर्न सकेमा गाउँपालिकाको आम्दानी वृद्धि हुने देखिन्छ साथै यस गाउँपालिकाको अत्यधिक भू उपयोग कृषि, वन तथा चरन क्षेत्रका लागि भएको देखिन्छ । आवस र सडकले ओगटेको क्षेत्र र सिरक्षित क्षेत्र पनि उल्लेख्य रूपमा देखिन्छ । वैज्ञानिक भूमिसुधार कार्यान्वयन गरी कृषकको भूमिमाथिको पहुँच अभिवृद्धि गर्नु, सुकुम्वासी समस्या समाधान गर्नु, भू-उपयोग नीति कार्यान्वयन गरी भूमिको उपयुक्त ढङ्गले उपयोग गर्नु, भूमि प्रशासनलाई मानव संशाधन समयानुकूल र प्रविधियुक्त बनाई स्तरीय सेवा प्रवाह र कार्यसम्पादन गर्नु, भूमिसम्बन्धी अभिलेखहरूलाई व्यवस्थित गर्नु, हलियाको शीघ्र पुनर्स्थापना गर्नु, मूल्याङ्कन प्रणालीमा सुधार गरी घर जग्गाको वास्तविक मूल्य कायम गर्नु र लिखत दर्ता प्रणालीलाई वैज्ञानिक र विश्वसनीय बनाउनु जस्ता भूमिसुधार र व्यवस्था क्षेत्रका मुख्य चुनौती रहेका छन् भने भू-उपयोग नीति तर्जुमा हुनु, भूमि व्यवस्थापनलाई वैज्ञानिक र प्रभावकारी बनाउनका लागि दोस्रो पुस्ता सुधार कार्यक्रम कार्यान्वयनमा ल्याउनु, व्यवस्थित बसोवास गराउने प्रयास हुनु यस क्षेत्रका अवसर हुन् ।

ख. दूरदृष्टि

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

वैज्ञानिक तवरले भूमिको व्यवस्थावन तथा प्रयोग गरी अधिकतम उत्पादनमा जोड दिउ

ग. लक्ष्य

समग्र भूमिको सदुपयोग, दिगो व्यवस्थापन तथा सुशासन कायम गरी भू-उपयोग प्रणालीलाई गाउँपालिकाको दीर्घकालीन हित अनुरूप समृद्धिको आधारका रूपमा विकास गर्ने ।

घ. उद्देश्य

१. भूमिको न्यायोचित वितरण र विवेकशील प्रयोगको वातावरण सृजना गर्नु ।
२. विकास निर्माणका लागि आवश्यक नापनक्सा तथा भौगोलिक सूचना सर्वसुलभ बनाउनु ।
३. भूमि व्यवस्थापन सेवालाई सरल, सहज, पारदर्शी र प्रभावकारी बनाउनु ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. भू-सूचना तथा मालपोत अभिलेख सुदृढीकरण कार्यक्रम

कार्यनीति :

१. अनाधिकृत, अनियन्त्रित तथा अव्यस्थित बस्ती विकासमा रोक लगाइनेछ र असुरक्षित बस्तीलाई सुरक्षित बसोवास हुने गरी बस्ती विकासलाई व्यवस्थित गरिने ।
२. भूमि नीति र भू-उपयोग ऐन तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिने ।
३. प्रकोप जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग नक्सा, तथ्याङ्क र भू-उपयोग योजना तयार गरिने ।
४. मालपोत र नापी कार्यालयहरूको सञ्जालीकरण गरी एकीकृत केन्द्रीय भू-सूचना प्रणालीको विकास गरिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	असुरक्षित बस्तीलाई सुरक्षित बसोवास हुने गरी बस्ती विकासलाई व्यवस्थित गर्ने कार्यक्रम	संख्या	०	०	०	१	१	०
२.	भू-सूचना प्रणालीको विकास	पटक	०	०	१	१	१	१
३.	प्रकोप जोखिम तथ्याङ्क र भू-उपयोग योजना तयार	पटक	०	०	१	०	०	०
४.	सरकारी, सार्वजनिक एवं गुठी जग्गाहरूको लगत तयार	पटक	०	०	१	०	०	०

कार्यक्रम २. र भू-उपयोग नीति तर्जुमा तथा कार्यान्वयन
कार्यनीति

१. जमिनको हदबन्दी पुनरावलोकन, मोही व्यवस्थापन, जमिनको स्वामित्वको व्यवस्थापन र जमिनमा विपन्न भूमिहीनहरूको पहुँच पुऱ्याइने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	भूमि नीति र भू-उपयोग ऐन तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने	पटक	०	१	१	१	१	१

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

**कार्यक्रम ४. कित्ता नापी सम्बन्धी कार्य
कार्यनीति**

१. भूमि प्रशासनसम्बन्धी सम्पूर्ण सेवाहरू सरलीकृत, सूचना प्रणालीमा आधारित, विकेन्द्रित र एकद्वार प्रणालीबाट प्रदान गरिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१	ऐलेनी जग्गा पहिचान र प्रमाणीकरण गरी जग्गाधनी प्रमाण पूर्जा वितरण गर्ने कार्यक्रम	पटक	०	०	१	०	०	०

**कार्यक्रम ७. भूमि व्यवस्थापनसम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि
कार्यनीति**

१. आधुनिक प्रविधियुक्त दक्ष जनशक्ति विकास गरी भूमि व्यवस्थापन सेवा क्षेत्रलाई वैज्ञानिक पेशाको रूपमा स्थापित तथा विकास गरिने ।
२. नवीनतम प्रविधिको प्रयोग गरी नक्सा तथा भौगोलिक सूचनाहरू तयार तथा अद्यावधिकगरिने ।
३. भूमिको अभिलेखलाई समय सापेक्ष, व्यवस्थित र वैज्ञानिक बनाउँदै लगिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	चक्लावन्दी कार्यक्रम सञ्चलान गर्ने	पटक	०	१	१	१	१	१

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरू

गाउँपालिकामा स्रेस्ता, लिखत बाइन्डिङ सम्पन्न भएको तथा भू-उपयोग नक्सा र डाटा तयार भएको हुने, उपयोगको आधारमा भूमिको वर्गीकरण भएको र प्रत्येक वडामा रहेको जग्गाको कित्ता नापी कार्य सम्पन्न भएको हुनेछ । दूरसंवेदन विधिबाट स्थलरूप नक्सा र डाटावेस अद्यावधिक भएको, नेटवर्क सुदृढीकरण एवम् नष्ट भएका नियन्त्रण बिन्दुहरूको पुनर्स्थापना र मर्मतसम्भार भएको र सुकुम्बासी र विस्थापितहरूको पुनर्स्थापना सम्पन्न भएको हुनेछ । भूकम्प जस्ता विपत्ति आउनुभन्दा पहिले नै सूचित गर्ने व्यवस्था भई जनधनको सुरक्षामा योगदान पुगेको हुनेछ ।

५.७ जलश्रोत

क. पृष्ठभूमी

बेलडाँडी गाउँपालिकालाई जलस्रोतको हिसाबले धनीनै मानिन्छ । यस गाउँपालिकाको वरिपरी विभिन्न नदीनालाहरू रहेको देखिन्छ । बेलडाँडी गाउँपालिकाको भूभागहरू तराई धरातल र बनक्षेत्र ले ढाकेको हुनाले यहा प्रशस्त पानीका श्रोतहरू रहेका छन् । यहा बग्ने खोलाहरूमा पानिको बहाव वर्षातको समयमा तेज रहने र हिउदमा त्यसको मात्रा घटने हुन्छ । यस क्षेत्रमा जल बिद्युतको पनि प्रबल संभावना रहेको देखिएता पनि हाल सम्म कुनैपनि त्यस्ता खालका योजनाहरू अगाडि बढाईएको पाईएन ।

यस गाउँपालिकामा धेरै जसो घरपरिवारले सिंचाईका लागि खोला र बोरिंग प्रयोग गरिरहेको देखिएको छ भने केहि घरपरिवारले कुलो पनि प्रयोग गरिरहेको देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा फाटफुट रुपमा माछा पालन पनि गरिरहेको पाईन्छ, जसमा केही व्यक्तिगत छन भने केही गाउँपालिकाले भाडामा पनि दिएको पाईन्छ ।

ख. दूरदृष्टि

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

जलश्रोतको समुचित प्रयोग गरी व्यवसायिक रुपमा कृषि, माछा पालन व्यवसायको शुरुवात गरौं

ग. लक्ष्य

यहाका जलश्रोतको उचित संरक्षण तथा संवर्धन गरी कृषि उब्जनीमा वृद्धिगरी खाद्यान्नमा आत्मनिर्भर बन्ने, साना जल विद्युतमा लगानी बढाई निद्युतमा सबैको पहुच पुर्याउने र पर्यटन उद्योगको विकासका माध्यमबाट आर्थिक निर्भर पलिका बनाउने ।

घ. उद्देश्य

१. विद्युतिय शक्तिको अधिकतम उत्पादन र उपयोग गर्ने
२. आधुनिक सिंचाई प्रणालीलाई जनस्तर सम्म पुर्याई पसम्परागत कृषिमा आमूल परिवर्तन गर्ने
३. प्राकृतिक पोखरी तथा सिमसार क्षेत्र सुधार गरी आन्तरिक तथा बह्य पर्यटक भित्राई आर्थिक उन्नती गर्ने

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रमहरु

कार्य निति

१. तालतलैया तथा भू-संरक्षणको लागि सिमसार र तिनमा भएका जैविक विविधताको संरक्षण तथा व्यवस्थापन ।
२. जलचर प्राणिको संरक्षण र नियमनका लागी ऐन कानुन निर्माण गर्ने ।
३. उचित सिंचाईको व्यवस्थापनबाट खाद्यान्नको उत्पादनमा वृद्धि ।
४. विद्युत उत्पादन वृद्धि गरी सर्वसाधारणको विद्युतमा पहुच बडाउने ।
५. आन्तरिक पर्यटनको विकास गरी आर्थिक उन्नती गर्ने

कार्यक्रम १. जलस्रोतहरुको संरक्षण तथा सम्बर्धन

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	जलस्रोत संरक्षण तथा सम्बर्धन सम्बन्धि निति नियम तयार गर्ने	संख्या	०	०	१	०	०	०
२.	खोलानाला किनारामा तटबन्ध निर्माण गर्ने	कि.मि	०	१	१	१	१	१

कार्यक्रम २. जलस्रोतकोको परिचालन तथा निति नियम

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	बायो इन्जिनियरिंग प्रविधि प्रयोग बढाउने	पटक	०	१	१	१	१	१
२.	बगर खेतीमा किसानहरुको संलग्नता बढाई दिगो आयआर्जनमुलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने	विगाहा	०	१	१	१	१	१

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरु

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

१.	विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय दातृ निकायहरु संग समन्वय गरी अनुदान वितरण गर्ने	समुह	०	०	५	५	५	५
२.	करेसावारी खेती कार्यका लागि तालिम तथा बीज वितरण	पटक	०	२	२	२	२	२
३.	पोषण सम्बन्धि कार्यक्रमको प्याकेजमा अभिमुखिकरण दिने	पटक	०	२	२	२	२	२
४.	कमिउनिटी स्कोर बोर्ड र साथ	स्थान	०	५	५	५	५	५

कार्यक्रम २. स्वस्थ खाना तथा बानी विकास

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	शुन्य कुपोषित बालबालिका अभियान	संख्या	०	५	५	५	५	५
२.	पाकेटवाला जंक फुड निस्तेज कार्यक्रम	स्थान	०	५	५	५	५	५
३.	खानेपानी तथा स्वच्छता सम्बन्धि कार्यक्रम सञ्चालन	स्थान	०	५	५	५	५	५

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरु

प्रत्येक गाउँपालिका वासीले करेसावारीमा तरकारी उत्पादन गरी स्वस्थकर खाद्य बानीको विकास भएको हुनेछ ।
व्यक्तिहरुको औशत आयूमा वृद्धि भएर जानेछ ।

५.९ वन तथा जैविक विविधता

क. पृष्ठभूमी

बेलडाँडी गाउँपालिकामा विविध किसिमका वनस्पति पाईने वन जंगलहरु घांस, दाउरा र काष्ठका मुख्य स्रोतहरु हुन । यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका विरुवामा विविधता रहनुका साथै वनस्पतीका विभिन्न प्रजातिहरु यहाको वन जंगलमा पाईन्छन । विभिन्न प्रजातीका वनस्पतीहरु मध्ये विपेश गरेर साल र साँजका विभिन्न प्रजाति देखि लिएर सिसौं, अमला, कुरिलो, विजयसाल, रुईना, जामुन, फल्दा आदी प्रजातिहरु पनि प्रचुर मात्रामा पाईन्छन ।

यहाको वन क्षेत्रवाट यस गाउँपालिका भित्रका बासिन्दाहरुको दैनिक जीवन यापनका लागि अती आवश्यक दाउरा, घासपात तथा जडीबुटीहरु उपलब्ध भैरहेको छ । वन नीति, वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन कार्यविधि, वन सुरक्षा योजना आदिजस्ता नीतिगत व्यवस्था लागू गरी वनजन्य स्रोतको व्यावसायीकरणबाट गरिबी न्यूनीकरणमा टेवा पुऱ्याउन र जलवायु परिवर्तनका असरहरुमा कमी ल्याई मानव एवं पारिस्थितिकीय प्रणालीलाई बढलिंदो परिस्थितिसँग अनुकूलन गर्न सहयोग पुऱ्याउन वन क्षेत्रले महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्नसक्ने देखिन्छ ।

ख. दूरदृष्टि

पर्यटन , वन तथा भु-संरक्षण र स्वच्छ जलाधार प्राकृतिक प्रकोपको निदान , आर्थिक उन्तीको आधार ।

ग. लक्ष्य

सुन्दर , स्वच्छ , सफा , निरोगी वातावरणको निर्माण गर्ने तथा पर्यटन प्रवर्धन गरी आर्थिक उन्ती गर्ने ।

घ. उद्देश्य

१. दिगो व्यवस्थापनद्वारा वन क्षेत्रको उत्पादकत्व र वन पैदावारको उत्पादन वृद्धि गर्ने ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

२. वनजनित क्रियाकलापहरूको प्रवर्द्धनबाट आय आर्जन तथा रोजगारीका अवसरहरू सृजना गर्ने ।
३. जैविक विविधता र स्रोतको संरक्षणलगायत वातावरणीय सेवाबाट प्राप्त हुने लाभ वृद्धि र न्यायोचित वितरण गर्ने
४. जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण तथा अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका उपाय अवलम्बन गर्दै जलस्रोत तथा भूमिको संरक्षणबाट

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरू, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण कार्यनीति

१. वन पैदावारमा आत्मनिर्भरता हासिल गर्दै यसमा आधारित उद्यमशीलता र रोजगारी वृद्धि गर्ने
२. जैविक विविधता र जलाधारको दिगो व्यवस्थापन र उपयोगमा स्थानीय समुदायको पहुँच वृद्धि गर्ने
३. पर्यटनका आधार क्षेत्रहरू पहिचान र व्यवस्थापन तथा प्रचार प्रसार गर्ने ।

कार्यक्रम १. वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	डढेलो तथा वन सम्पदाको संरक्षण र सम्बर्धन	संख्या	०	१	१	१	१	१

कार्यक्रम २. वृक्षारोपण, सामुदायिक र निजी वन विकास कार्यक्रम कार्यनीति

१. वन क्षेत्रको व्यवस्थापन समिती तथा नीति नियमहरूको समयसापेक्ष सुधार गरिनेछ ।
२. वन अतिक्रमण, अवैध कटानी, चोरी शिकार तथा वन डढेलो व्यवस्थापनको लागि संस्थागत संरचनाको निर्माण तथा पूर्व तयारी
३. सबैखाले वनहरूमा आन्तरिक पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन गर्न जैविक विविधता र सिमसार (पानीको मुहान, कुवा, इनार) क्षेत्रको संरक्षण कार्यलाई प्राथमिकता दिइने।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	खालि ठाउमा विभिन्न जडिबुटी तथा चाडो फाइदा दिने खालका बोटविरुवा लगाउने	विगाहा	०	५	५	५	५	५
२.	हराभरा गाउको अवधारण अनुरुप खाली ठाउमा वृक्षारोपण अभियान सञ्चालन गरिने	विगाहा	०	२	२	२	२	२

कार्यक्रम ३. जडीबुटी प्रदर्शन, संरक्षण र प्रशोधन कार्यक्रम

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	वनजंगल प्रयोग सम्बन्धि निति नियम तयार गरी संरक्षणका कार्यक्रमहरू अगाडि बढाउने	संख्या	०	१	१	०	०	०

कार्यक्रम ४. जैविक विविधता, वन्यजन्तु संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	विउको विविधताका लागि डि.एन.ए बैकको स्थापना	स्थान	०	०	१	१	१	१
२.	अव्यवस्थित पशुपालन लाई ब्यवस्थि गर्ने	स्थान	०	१	१	१	१	१

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

५.१० खनिज सम्पदा

क. पृष्ठभूमी

ख. दूरदृष्टि

खनिज सम्पदाको खोजी तथा उत्खनन गाउँपालिकाको दिगो विकासमा मद्दत ।

ग. लक्ष्य

गाउँपालिकामा रहेका खनिज जन्य श्रोतको पहिचान र संभावना अध्यायन गरी त्यसमा आधारित उद्योग स्थापना गरी बढ्दो

युवा बेरोजगारलाई कमी गर्दै पलिकाको आयश्रोतलाई मजबुत बनाउने ।

घ. उद्देश्य

१. सम्भावित खनिज संपदाको पचान र अध्यायन गर्ने
२. खनिज संपदाको अव्यवस्थित दोहन यिन्ज्या र नियमन गर्ने
३. स्थानिय खनिज संपदामा आधारित उद्योगको स्थापना गरी स्थानिय तहमा नै रोजगारी बृद्धि गर्ने

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. खानीको पहिचान गरी सेवा क्षेत्रको विकास र विस्तार गर्ने

कार्यनिति

१. औद्योगिक व्यापार प्रवर्द्धन गर्न निजी क्षेत्रसँगको सहभागितालाई बढवा दिने ।
२. खानीको पहिचान गरी सेवा क्षेत्रको विकास र विस्तार गर्ने ।
३. बालुवा खानीहरुको व्यवस्थापन र नियमन गर्ने ।
४. सुनखानी (वस्तुगत विवरणमा फलैचामा उल्लेख भएको) को संभाव्यता अध्यायन गर्ने

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	खानिहरुको खोज तथा संभाव्यताको अध्ययन अनुसन्धान	संख्या	०	०	१	१	१	१
२.	खानीको उत्खननको व्यवस्थापन तथा संरक्षण गरि सेवा क्षेत्रको विकास र विस्तार कार्यक्रम संचालन	संख्या	०	०	१	१	१	१

च. अपेक्षित उपलब्धिहरु

खानीहरुको संभाव्यता अध्यायन गरी यसको प्रवर्धन तथा उत्खनन गरी बढी भन्दा बढी आर्थिक विकास गरिने छ । सम्भमव्य स्थानहरुको म्यापिंग गरेर आवश्यक समन्वय तथा वनशक्ति व्यवस्थापनका लागि पहल गर्ने ।

परिच्छेद ६ : सामाजिक क्षेत्र

६.१ जनसंख्या तथा बसाईसराई

क. पृष्ठभुमी

हाल जनसंख्याको उच्च वृद्धि तथा अव्यवस्थित बसाईसराईका कारण विभिन्न समस्याहरु भैरहेका छन । अव्यवस्थित बसाईका कारणले प्रकृतिमा पनि प्रत्यक्ष असर परेको देखिन्छ । बसाइका लागि सरकारी तवरबाट ठोस निती तथा कार्यक्रमको अभावका कारणले त्यसले भविष्यमा दुरगामी असर प्राणी, वनस्पती, वायुमण्डल तथा विकास निर्माणमा पनि अपठयारो परिस्थिति श्रृजना गर्दछ ।

ख. दूरदृष्टि

जनसङ्ख्याको व्यवस्थित बसाई मार्फत विकास निर्माण तथा सामन्जस्यता स्थापना

ग. लक्ष्य

बेलडाँडी एक व्यवस्थित तथा समृद्ध बस्ती विकासको उदाहरणको रुपमा रही अन्य स्थानमा पनि यसको बसाइको मोडेल अवलम्बन गरिनु ।

घ. उद्देश्य

- जनसङ्ख्या, विकास र वातावरणबीच तादात्म्य कायम गरी जनसङ्ख्यालाई समग्र विकासको अभिन्न अङ्गको रूपमा व्यवस्थापन गर्नु
- आन्तरिक बसाई-सराइको व्यवस्थापन गर्दै सहरीकरणलाई व्यवस्थित गर्नु ।

ड. कार्यनीति

- सानो र गुणस्तरीय परिवारलाई प्रवर्द्धन गर्न जनसङ्ख्या, प्रजनन स्वास्थ्य र शिशु तथा बालस्वास्थ्यसम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- परिवार नियोजनका साधनको प्रयोग, प्रजनन स्वास्थ्य र शिशु तथा बाल स्वास्थ्यसम्बन्धीकार्यक्रमहरू प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- जनसङ्ख्या, विकास र वातावरणबीचको अन्तरसम्बन्ध बारेमा अध्ययन, अनुसन्धान र विश्लेषणगरी नीति निर्माण र कार्यक्रम तर्जुमाका लागि सरोकारवाला निकायहरूलाई पृष्ठपोषणगरिनेछ ।
- ग्रामीण-सहरी आबद्धतामार्फत विकासका अवसरहरू वडा सम्म पुऱ्याउनुका साथै सम्पूर्ण क्षेत्रमारोजगार तथा पूर्वाधार विकासका लागि पृष्ठपोषण गरिनेछ ।
- आन्तरिक बसाई-सराइको कारण अव्यवस्थित बन्दै गएका बस्तीहरूको व्यवस्थित विकास गर्नअन्य सम्बद्ध निकायहरूसँग सहकार्य गरिनेछ ।

च. प्रमुख कार्यक्रमहरू, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. जनसंख्या व्यवस्थापन

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	गाउँपालिकाको समग्र जनसंख्या व्यवस्थापन, जनसंख्या वृद्धिका असरहरु वारे जनप्रतिनिधीज्यु	पटक	०	५	५	५	५	५

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

	तथा अन्य सरोकारहरूलाई अभिमुखिकरण							
२.	समुदायस्तरमा जनसंख्या वृद्धिका असरहरू कम गर्ने, रोकथामका उपाय तथा समग्र व्यवस्थापन वारे जनचेतना अभियान	पटक	०	५	५	५	५	५
३.	विद्यालय तथा समुदायस्तरमा विविध कार्यक्रम गरी जनसंख्या दिवस मनाउने	पटक	०	१	१	१	१	१
४.	युवा लक्षित रोजगारमुलक कार्यक्रम तथा युवा विदेश पलायनमा कमी ल्याउने	संख्या	०	१२०	१२०	१२०	१२०	१२०

कार्यक्रम २. किशोरकिशोरी लक्षित कार्यक्रम

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	किशोर किशोरीहरूको विविध पक्षहरूको अध्ययन सर्वेक्षण तथा जनसंख्या व्यवस्थापनका बारेमा जानकारी	पटक	०	६	६	६	६	६
२.	किशोर किशोरीहरूलाई साथी शिक्षा (Peer education), नागरिक तथा स्वास्थ्य शिक्षा सञ्चालन गरी जनसङ्ख्या, प्रजनन स्वास्थ्य र यौनसम्बन्धी विषयहरूमा चेतना अभिवृद्धि गरी सभ्य र सुरक्षित व्यवहार प्रवर्द्धन, कुपोषण न्युनिकरण	पटक	१६	१६	१६	१६	१६	१६

कार्यक्रम ३. जनसङ्ख्या अध्ययन, अनुसन्धान तथा सूचना व्यवस्थापन

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	जनसङ्ख्या व्यवस्थापन तथा विश्लेषणसम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि	पटक	०	५	५	५	५	५
२.	जनसङ्ख्याले आर्थिक, सामाजिक, प्राकृतिक स्रोत तथा पूर्वाधारको क्षेत्रमा पार्ने जनसङ्ख्या प्रेसर इन्डेक्स तयारी ।	संख्या	०	१	१	१	१	१
३.	जनसङ्ख्यासम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान	पटक	०	१	१	१	१	१

कार्यक्रम ३. बसाई सराइसम्बन्धी कार्यक्रम

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	आन्तरिक तथा बाह्य बसाई-सराईबाट परेको आर्थिक, सामाजिक प्रभावको अध्ययन तथा अन्तरक्रिया	पटक	०	५	५	५	५	५
२.	आन्तरिक बसाई-सराईबाट नव उन्मुख सहरहरूमा पर्ने जनसाङ्ख्यिक चाप र त्यसबाट सिर्जना हुन सक्ने वातावरण, प्राकृतिक स्रोत र पूर्वाधार क्षेत्रमा पर्ने प्रभावसम्बन्धी सर्वेक्षण	पटक	०	१	१	१	१	१

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरू

कुल प्रजननदरमा कमी आएको र परिवार नियोजनका साधनहरूको प्रयोगकर्ताको अनुपात बढेको हुनेछ। त्यसैगरी आन्तरिक बसाइँ-सराइ व्यवस्थापनमा टेवा पुगेको, जनसाङ्ख्यिक लाभांशको उपयोग भई देश विकासमा टेवा पुगेको एवम् जनसङ्ख्या, विकास र वातावरणबीचको अन्तरसम्बन्धमा सामञ्जस्यता वृद्धि भएको हुनेछ।

६.२ शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि

६.२.१ शिक्षा

क. पृष्ठभूमी

नेपालको संविधानले शिक्षासम्बन्धी हकलाई मौलिक हकका रूपमा प्रत्याभूत गरेको छ। यसैगरी राज्यका निर्देशक सिद्धान्तमा शिक्षालाई नागरिकका आधारभूत आवश्यकताको रूपमा वर्गीकरण गरी सबै नागरिकलाई शिक्षाको अवसर उपलब्ध गराउनु राज्यको दायित्व रहेको विषय प्रष्ट पारिएको छ। नेपाललाई अल्पविकसित राष्ट्रहरूको सूचीबाट मुक्त गराई विकासोन्मुख राष्ट्रको सूचीमा समावेश गराउन एवम् दिगो विकासका लक्ष्यअनुरूप समावेशी र समन्यायमा आधारित शिक्षा सबैमा पुऱ्याउनसमेत शिक्षा क्षेत्रको विकास अपरिहार्य छ। शिक्षा प्रणालीलाई आर्थिक सामाजिक रूपान्तरणको संवाहकका रूपमा विकास गर्ने, सबै तह एवम् विधाको शिक्षामा समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गर्ने, शिक्षालाई रोजगारी उन्मुख बनाउने, गुणस्तरमा सुधार एवम् व्यवस्थापकीय क्षमता अभिवृद्धि गरी आर्थिक सामाजिक विकासका लक्ष्यहरू हासिल गर्नेतर्फ शिक्षा क्षेत्रका नीति तथा कार्यक्रमहरू उन्मुख रहेका छन्।

सबै तह र विधाका शैक्षिक पूर्वाधारहरूको विस्तार भएको, महिला, दलित, जनजाति र अपाङ्गता भएका एवम् सीमान्तकृत समुदायका बालबालिका र विद्यार्थीहरूको सबै तहमा भर्ना दरमा उल्लेखनीय रूपमा वृद्धि भएको, साधारण शिक्षाका अतिरिक्त माध्यमिक र उच्च शिक्षामा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा एवम् तालिमको विस्तार भएको र उच्च शिक्षासम्म प्राविधिक तथा व्यावसायिक धारलाई विस्तार गर्न मार्ग प्रशस्त भएको छ। यस्तै समुदायमा शिक्षाप्रतिको आकर्षण बढेको, स्वास्थ्य तथा सरसफाइ, वातावरण संरक्षण र आफ्ना हक अधिकारप्रतिको सजगता बढेको, शैक्षिक सूचना प्रणाली र शैक्षिक सुशासनका लागि आधारशिला तयार भएको साथै डिजिटल डिभाइडलाई न्यून गर्दै लैजाने क्रममा शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोगमा विस्तार भएको आदि कारणहरूले गुणात्मक शिक्षाको विकास गर्ने अवसर सिर्जना भएको छ।

ख. दूरदृष्टि

सबैलाई गुणस्तरीय शिक्षाको अवसर प्रदान गरी वैज्ञानिक सुभूबुझ भएका शिपयुक्त र दक्ष नागरीक तयार गर्ने।

ग. लक्ष्य

शिक्षालाई सबैको पहुँच योग्य र गुणस्तरयि बनाउने

घ. उद्देश्य

१. शिक्षामा सबै बालबालिकाको पहुँच सुनिश्चित गर्ने
२. साक्षरता अभियान सञ्चालन गरी साक्षर गाउँपालिका घोषणा गर्ने
३. स्थानीय तहमै प्राविधिक शिक्षाको अवसर उपलब्ध गराउने
४. प्रारम्भिक बालबालिका शिक्षाको व्यवस्थापन तथा सञ्चालनमा सुधार गर्ने
५. सामुदायिक विद्यालयको आन्तरीक सक्षमता अभिवृद्धि गर्ने
६. शैक्षिक सुशासनलाई संस्थागत गर्ने।

“बैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. प्रारम्भिक बालशिक्षा

कार्यनीति

१. गुणस्तरीय शिक्षाका लागि न्युनतम सिकाइ अवस्था निर्धारण गर्ने ।
२. सामुदायिक विद्यालयको आन्तरिक सक्षमता अभिवृद्धि गर्दै लैजाने ।
३. शिक्षक दरबन्दीको समतामूलक वितरण गर्ने ।
४. शिक्षक तालिम तथा पेशागत विकासलाइ सुदृढीकरण गर्ने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	परिमाण	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
					पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	विद्यार्थी अनुपातका आधारमा पुनर्वितरण	संख्या	२४	२४	०	२४	०	०	०
२.	बालबालिकालाई पोशाक वितरण	संख्या	१५००	३००	३००	३००	३००	३००	३००
३.	दिवा खाजा	संख्या	०	०	०	०	०	०	०
४.	सिकाई सामग्री	पटक	५	०	१	१	१	१	१
५.	खेल सामग्री	संख्या	३३	०	१०	८	६	५	४
६.	इ.सि.डि सहजकर्ताहरुको तालिम	संख्या	६१	०	२४	५	४	४	२४

कार्यक्रम २. आधारभूत शिक्षा (१ देखि ८ सम्म)

कार्यनीति

१. विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकालाई विद्यालयमा ल्याउने ।
२. विद्यालय र समुदाय बिच सुमधुर सम्बन्ध, सहयोग र सहकार्यमा जोड दिने ।
३. बालविकास केन्द्रहरुको पुनर्वितरण तथा सञ्चालनमा सुधार ल्याउने।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	परिमाण	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
					पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	आधारभूत तहमा विद्यार्थी अनुपातका आधारमा दरबन्दी मिलान	संख्या							
२.	माध्यमिक तहमा विद्यार्थी अनुपात र विषयगत आधारमा दरबन्दी मिलान	संख्या							
३.	स्थानिय पाठ्यक्रम निर्माण	पटक	२	०	०	१	०	०	१
४.	सिकाइ उपलब्धी अभिवृद्धि	संख्या	३२५	५०	५५	६०	६५	७०	७५
५.	शिक्षक विद्यार्थी अनुपात	संख्या							
६.	विद्यार्थी कक्षाकोठा अनुपात	संख्या							
७.	कम्प्युटर शिक्षकको व्यवस्था	संख्या	३२	०	०	८	८	८	८
८.	पुस्तकालयको व्यवस्थापन	संख्या	८	०	०	२	२	२	२
९.	व्यवस्थित छात्रा शौचालयको व्यवस्था	संख्या	८	०	०	२	२	२	२
१०.	बाल क्लव, जुनियर रेडकस, ईको क्लवको गठन, परिचालन तथा	संख्या	८	०	०	२	२	२	२

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

क्र.सं.	सक्रियता	इकाई	परिमाण	आधार वर्ष अवस्था	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
११.	ई हाजिरीको व्यवस्था	संख्या	८	०	८	०	०	०	०
१२.	विशेष छात्रवृत्तिको व्यवस्था	संख्या							
१३.	बालमैत्री शिक्षण सिकाइ प्रवर्द्धनका लागि सिकाइ सामग्री खरिद तथा वितरण	स्थान	८	०	८	०	०	०	०
१४.	विद्यालय कम्पाउन्ड		८	०	०	२	२	२	२
१५.	विज्ञान प्रयोगशाला		८	०	०	२	२	२	२
१६.	शौचालय		८	०	०	२	२	२	२
१७.	कम्प्युटर प्रयोगशाला		८	०	०	२	२	२	२

कार्यक्रम ३. माध्यमिक शिक्षा

कार्यनीति

- साक्षरता अभियान सञ्चालन गरी आगामी वर्ष साक्षर गाउँपालिका घोषणा गर्ने ।
- स्थानीय तहमै प्राविधिक शिक्षाका अवसरहरू उपलब्ध गराउन प्राविधिक शिक्षालय स्थापनामा जोड दिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	परिमाण	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
					पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	विषयगत शिक्षक दरबन्दीको व्यवस्था	संख्या	७०	०	१४	१४	१४	१४	१४
२.	विज्ञान प्रयोगशालाको व्यवस्था	संख्या	६	०	१	१	१	१	२
३.	ई.लाईब्रेरीको व्यवस्था	संख्या	६	०	०	२	२	२	०
४.	विषयगत शिक्षक तालिम	पटक	७०	०					
५.	पुस्तकालयको व्यवस्था	संख्या	६	०	१	१	१	१	२
६.	छात्रामैत्री शौचालयको व्यवस्था	संख्या	६	०	०	२	२	२	२
७.	शैक्षिक तथा खेलकुद शिक्षकको व्यवस्था	संख्या	६	०	०	१	१	२	२
८.	खेलमैदानको व्यवस्था	संख्या	१	०	०	१	०	०	०
९.	आवासिय तथा प्राविधिक विद्यालय	संख्या	२	०	०	१	१	०	०
१०.	सि सि क्यामराको व्यवस्था	संख्या	६	०	०	२	२	२	०
११.	कम्प्युटर तालिम प्र.अ, लेखापाल र कम्प्युटर शिक्षकका लागि	पटक	१	०	०	२६	२६	०	०
१२.	लैंगिक सम्बन्धि क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	२	०	१	०	०	०	१
१३.	विद्यालय कर्मचारीको व्यवस्था	संख्या	६	६	०	०	०	०	०
१४.	घेरवार		६	०	०	०	२	२	२

कार्यक्रम ४. विद्यालय सुशासन

कार्यनीति

- विद्यालय सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	नागरिक वडापत्र	विद्यालय	०	०	१४	०	०	०
२.	सुभावा पेटिका	विद्यालय	०	०	१४	०	०	०

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

३.	सूचना अधिकारी	विद्यालय	०	०	१४	०	०	०
४.	इ. हाजिरी	विद्यालय	६	८	०	०	०	०

४. अपेक्षित उपलब्धि

योजनाको अन्त्यमा १५ देखि २४ वर्ष उमेर समूहको साक्षरता दर १०० प्रतिशत पुगेको हुनेछ । कक्षा एकमा बालविकासको अनुभवसहित भर्ना हुन आउने बालबालिकाहरूको सङ्ख्या ९० प्रतिशत पुगेको र आधारभूत तह कक्षा १-८ को खुद भर्नादर ९८ प्रतिशत तथा माध्यमिक तह कक्षा ९-१२ को खुद भर्नादर ६० प्रतिशत पुगेको हुनेछ । साथै, कक्षा ८ र १० को टिकाउ दर क्रमशः ९० र ८० प्रतिशत पुगेको हुनेछ । सबै गाउँपालिका र नगरपालिकाका वडाहरूमा सामुदायिक अध्ययन केन्द्र स्थापना भएको हुनेछ । विद्यालय बाहिर रहेका अपनंगता भएका, विपन्न तथा अन्य पछाडी पारीएका वर्गलाई मध्य नजर गरेर विशेष व्यवस्था गरिने छ ।

६.२.२ विज्ञान तथा प्रविधि

क. पृष्ठभूमी

विज्ञान तथा प्रविधिको विकासमा बेलडाँडी गाउँपालिकाले हाल सम्म कुनैपनि आयोजनाहरू तथा त्यसको अध्ययन गरेको पाइदैन ।

ख. दूरदृष्टि

ग. लक्ष्य

घ. उद्देश्य

ड. कार्यनीति

च. प्रमुख कार्यक्रमहरू, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

६.३ स्वास्थ्य तथा पोषण

क. पृष्ठभूमी

नेपालको संविधानले स्वास्थ्य सम्बन्धि मौलिक हकको रूपमा प्रत्याभुत गर्नुका साथै आधारभुत स्वास्थ्य सेवालाई स्थानीय तहको क्षेत्रअधिकार भित्र राखेको छ । जनसंख्या सम्बन्धि विषय पनि स्थानीय तह अर्न्तगत पर्ने देखिन्छ । जनसंख्या नै विकासको आधार तथा प्रयोग कर्ता भएको र विश्वव्यापी दिगो विकासका सबै लक्ष्यहरू प्रत्यक्ष एवं परोक्ष रूपमा जनसंख्या संग सम्बन्धित रहेका छन । राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीति, रणनीति तथा स्वास्थ्य विमा ऐन अनुसार सबै वर्ग क्षेत्र तथा समुदायका नागरिकलाई भरपर्दो तथा दिगो वित्तिय व्यवस्थापन मार्फत गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको पहुँचमा ल्याउनु आवश्यक छ । स्वास्थ्य क्षेत्रका कार्यक्रमहरू लाई युनिभर्सल हेल्थ कभरेजको अवधारणा अनुसार कार्याव्ययन गर्न स्थानीय तहवाट आवश्यक नीतिगत व्यवस्था समेतका आधारमा सेवा प्रवाह लाई अभि प्रभावकारी पार्नु पर्ने छ । स्थानिय सरकार संचालन ऐन २०७४ मा आधाभुत स्वास्थ्य सेवा प्रवाहको जिम्मेवारी स्थानिय तहको तथा स्वास्थ्य अनिवार्य दायीत्वको प्रथमिकातामा रहने व्यवस्था भए अनुसार एकल अधिकार का रूपमा रहेको बेलडाँडी गा.पा. द्वारा पारित स्थानिय स्वास्थ्य तथा सरसफाई नीति २०७५ मा व्यवस्था भए अनुसार स्थानीय आवश्यकता र औचित्यको आधारमा आगाडी बढनु वान्छनिय देखिन्छ । जनसंख्याका

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

कार्यक्रमहरू राष्ट्रिय जनसंख्या नीति अनुसार स्थानिय तह बेलडाँडी गाउँपालिका ,नेपाल सरकार, गैर सरकारी निकाय ,समुदायिक तथा निजी क्षेत्रबाट स्वास्थ्य सेवा प्रवाहमा भई रहेको प्रयासबाट आमजनताको पहुँच र स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरमा वृद्धि भई स्वास्थ्य सम्बन्धि सुचकहरूमा उल्लेख्य प्रगती भएको छ ।

ख. दूरदृष्टि

सर्वाङ्गीण गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा समावेशी पहुँच मार्फत स्वस्थ सवल नागरिक विकास तथा स्वच्छ, समृद्ध र नमुना बेलडाँडी गा.पा. निर्माण गर्ने ।

ग. लक्ष्य

आधारभूत मानव अधिकारको रुपमा सबैको अधिकार सुनिश्चित गरी गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबैको पहुँच वृद्धि गरी न्याय संगत एंव जवाफदेही स्वास्थ्य प्रणालीको माध्यमबाट स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउदै दिगो विकास लक्ष्यलाई सफलीभूत गराउने

घ. उद्देश्य

१. आधाभूत तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा समतामूलक पहुँच बढाउने ।
२. रोग प्रतिरोगात्मक क्षमता बढाउने,गुणस्तरीय र पोषक खाद्य तत्वमा पहुँच बढाउने ।
३. जनसंख्या,विकास र वातावरण बीच तादम्यता कायम गरी जनसंख्यालाई समग्र विकासको अभिन्न अंगको रुपमा व्यवस्थपन गर्नु ।
४. आन्तरिक वसाई सराईको व्यवस्थापन गर्दै सहरीकरणलाई व्यवस्थित गर्नु ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरू, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. सेवा प्रवाहमा सुधार

कार्यनीति

- १.निःशुल्क आधारभूत स्वास्थ्य र सुरक्षित मातृत्व एवं प्रसुती सेवालार्ई अभियानको रुपमा संचालन गरिने छ
२. स्वास्थ्य क्षेत्रका जनशक्ती र म.स्वा.स्व.से., आमा समुह ,किशोर किशारी स्वा समुहको कार्यमूलक तालिम प्रदान गरीक्षमता विकास र स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरूको स्तर अभिवृद्धि गरी सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाइने छ ।
- ३ स्वास्थ्यमा नयां वन्ने भौतिक संरचना सेवाग्राहीक मैत्री बनाउने र भैरहेका संरचनाहरू सुधार गरिने छ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	स्वास्थ्य संस्थारुको भौतिक एवं जनशक्ति व्यवस्थापन	जना	१४	५	५	३	३	२
२.	स्वास्थ्य संस्थामा प्रयोग शाला स्थापना	स्थान	१	१	१	१	१	०
३.	औषधी तथा सामग्री खरिद	पटक	१	१	१	१	१	१
४.	खोप ,ईन्धन ,संचार,ईन्टरनेट तथा कोल्ड चैन व्यवस्थापनका लागि सामग्री खरिद	पटक	१	१	१	१	१	१
५.	स्वास्थ्यकर्मीहरूको क्षमता अभिवृद्धि	जना	३२	३२	३५	३८	४०	४५
६.	स्वास्थ्य विमा कार्यक्रमको सफल कार्यान्वयन का लागि फार्मसी स्थापना	संख्या	०	१	०	०	०	०
७.	विपन्न नागरिक प्रेषण कोष स्थापना	संख्या	०	१	१	१	१	१

**“बैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

८.	उत्कृष्ट स्वास्थ्यकर्मी र म.स्वा.स्व.से.लाई सम्मान	जना	०	६	८	१०	१०	१०
----	--	-----	---	---	---	----	----	----

कार्यक्रम २. पोषण सम्बन्धि कार्यक्रम

कार्यनीति

१. स्वास्थ्य क्षेत्रमा लगानी वृद्धि गरी “स्वास्थ्य संस्थामा सरकार प्रमुख ” कार्यक्रम लागु गरी गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा सवै नागरिकले प्राप्त गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।
२. आवश्यक दक्ष स्वास्थ्य जनशक्ती,योजना,उत्पादन,प्राप्ती,विकास तथा उपयोग गरीने छ ।
३. आवश्यक औषधी उपकरण प्रविधी र दक्ष स्वास्थ्य कर्मीहरु सहितको प्रभावकारी एंव जवाफ देही स्वास्थ्य सेवा प्रणालीको विकास गरिने छ ।
४. गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सवैको पहुच पुरयाउन स्वास्थ्य,सामाजिक सुरक्षा, स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम संचालन गरी स्वास्थ्य सेवालार्ई समावेशी र समन्यायिक बनाई क्रमशः सम्पूर्ण स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरीदै लगिने छ र पूर्ण विमित गा.पा. घोषणाको निती अवलम्बन गरीने छ ।
५. कुपोषण न्यूनीकरण, रोकथाम ,नियन्त्रण र व्यवस्थापनको कार्यक्रमहरु व्यापक रुपमा संचालन गरीने छ र बहुक्षेत्रिय पोषण योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरीने छ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	कुपोषण न्यूनीकरण रोकथाम नियन्त्रण र व्यवस्थापन	संख्या	२	३	४	५	५	५
२.	पूर्ण पोषणयुक्त गाउँ,वडा तथा गा.पा घोषणा	स्थान	१	१	१	१	१	१
३.	पूर्ण वृद्धि अनुगमन र खोप	वडा	३	३	४	५	५	५
४.	एक घर एक करेसावारी (गर्भवती, क्षयरोग, कुष्ठरोग, एच.आइ.भी.एड्स)	घर	०	५००	१०००	१०००	१०००	१०००
५.	माइक्रोन्टेन्ट वितरण	संस्था	५	५	५	५	५	५
६.	कमिउनिटी स्कोर बोर्ड र साथ	स्थान	५	५	५	५	५	५
७.	स्वस्थ बच्चा प्रतियोगिता	स्थान	०	५	५	५	५	५
८.	शून्य अति कुपोषित बालबालिका अभियान	वडा	१	५	५	५	५	५
९.	पाकेटवाला जंक फूड निस्तेज कार्यक्रम	स्थान	०	२६	२६	२६	२६	२६
१०.	पुरस्कृत खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता कार्यक्रम	वडा	१	५	५	५	५	५

कार्यक्रम ३. औषधी, औजार तथा उपकरण व्यवस्था

कार्यनीति

१. सने वा नसने रोगहरुका वारेमा प्रवर्द्धनात्मक, निरोधात्मक, उपचारात्मक,पूर्णस्थापनामुलक कार्यक्रमहरु लाई प्राथमिक स्वास्थ्य सेवाको रुपमा संचालन गरीने छ।
२. पुरिस्कृत खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता कार्यक्रम लागू गरीने छ
३. “बेलडाँडी आरोग्यता अभियान” टोलटोलमा संचालन गरी योग साधना, प्राकृतिक चिकित्सा, होमियोप्याथी, यूनानि, अक्कुपञ्चर, आम्ची, वैकल्पीक चिकित्सा, एकीकृत जन स्वास्थ्य अधियान जस्ता कार्यक्रमहरु एकिकृत रुपमा विकास एवम विस्तार गरी सर्व सुलभ रुपमा संचालन गरीने छ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	औषधीको आपूर्ति तथा भण्डारण र नियमित उपलब्धता गराउने कार्य ।	स्वास्थ्य संस्था	३	३	४	५	५	५
२.	गुणस्तरीय अत्याधुनिक प्रविधि सहितको औजार उपकरणको व्यवस्था, अभिलेखीकरण, योजनाबद्ध मर्मतसम्भार तथा प्रतिस्थापन ।	स्वास्थ्य संस्था	३	३	४	५	५	५

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

**कार्यक्रम ४. नीतिगत सुधार
कार्यनीति**

१.मातृ शिशु तथा बाल स्वास्थ्य सेवा सुदृढीकरण एवं ज्ञान, सीप र धारणामा सकारात्मक परिवर्तनलाई जनचेतना वृद्धि गराई वेवी फ्रेण्डली गा.पा. घोषणाको निती अवलम्बन गरीने छ तथा संस्थागत सुत्केरी पस्चात पूर्ण उत्तर प्रशुती चेक जाचं गराउने सुत्केरी आमालाई प्रदान गरीदै आएको पोषण खर्च यथावत प्रदान गरीने छ तथा म.स्वा.स्व.से. हरुलाई उत्प्रेरक (Demand Generator) को रुपमा विकसित गराई उनीहरुलाई प्रोत्साहन हुने खालका कार्यक्रमहरु लगू गरीने छ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	ऐन तथा नियमावलीहरुको तर्जुमा र समसामयिक सुधार ।	पटक	०	०	१	०	०	०
२.	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाहको लागि कार्यनिती खाका विकास ।	पटक	०	०	१	०	०	०
३.	स्वास्थ्य संस्थाहरुको आवश्यकताको नक्साङ्कन ।	पटक	०	३	४	५	५	५
४.	मर्मतसम्भार योजना तर्जुमा ।	पटक	०	१	३	४	५	५

कार्यक्रम ५. क्षय, कुष्ठ सेवा

कार्यनीति

स्वास्थ्य संस्था तथा महिला स्वयंसेवक तथा सहजकर्ता मार्फत ससर्त तथा निशर्त समेतको संयुक्त लगानीमा कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	अति प्रभावित क्षेत्रमा शिविर सञ्चालन	स्थान	१	३	३	३	३	३
२.	कुष्ठरोग निवारण अभियान तथा कुष्ठरोग रोकथाम कार्यक्रम	पटक	१	१	१	१	१	१
३.	कुष्ठरोग मुक्त वडा, पालिकाको घोषणा	वटा	०	०	१	२	२	१
४.	क्षयरोग क्याट २ का विरामीलाई पोषण भत्ता	जना	१५	१५	१५	१५	१५	१५
५.	कुष्ठरोग उपचार मुक्त व्यक्तिहरुलाई यातायात खर्च	जना	५	५	५	५	५	५
६.	शंकास्पद क्षयरोगीको पहिचान शिविर	स्थान	१	१	२	३	४	५

कार्यक्रम ६.एच.आई.एड्स तथा यौन रोग रोकथाम तथा नियन्त्रण

कार्यनीति

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	ल्याव सेवा सञ्चालन	स्थान	१	१	२	३	४	५
२.	जनचेतनामुलक (छलफल, अन्तरक्रिया तथा अभिमुखिकरण) कार्यक्रम	स्थान	१	५	५	५	५	५
३.	वैदेशिक रोजगारमा गएका परिवारलाई एच.आइ.भि. एड्स तथा यौन रोग सम्बन्धी तालिम	संख्या	३००	३००	३००	३००	३००	३००

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

कार्यक्रम ७. मलेरिया रोकथाम कार्यक्रम

कार्यनीति

स्वास्थ्य संस्था तथा महिला स्वयंसेवक तथा सहजकर्ता मार्फत ससर्त तथा निशर्त समेतको संयुक्त लगानीमा कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१	प्रभावित क्षेत्रमा भ्रूल वितरण कार्यक्रम	स्थान	०	५०	५०	५०	५०	५०
२	शंकास्पद औलो रोगीको परिक्षण शिविर	स्थान	०	५	५	५	५	५
३	अन्य किटजन्य रोग नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन	स्थान	६	५	५	५	५	५

कार्यक्रम ८. खोप सेवा

कार्यनीति

१. किशोर किशोरीहरुको सर्वाङ्गीण स्वास्थ्य सुधारको लागि परिस्कृत विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम(ँःःः) लाई निरन्तरता दिइने छ ।

२. अवको सन्ततीलाई सु-संस्कारयुक्त एंव गर्भवती आमा र गर्भस्थ शिशुको सर्वाङ्गीण स्वास्थ्य विकास गर्न दिव्य गर्भ संस्कार कार्यक्रमलाई अझ सुदृढ गरी लागु गरीने छ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	बालबालिकालाई सम्पूर्ण खोप सेवा समयमै उपलब्ध गराउने	संस्था	३	३	४	५	५	५
२.	गर्भवतीलाई खोप सेवा	जना	५५०	५८५	५८५	५८५	५८५	५८५
३.	पूर्ण खोप सुनिश्चितता कार्यक्रम	स्थान	०	१	१	१	१	१
४.	कोल्ड चैनको व्यवस्थापन	स्थान	१	१	१	१	१	१

कार्यक्रम ९. सूचना, सन्देश प्रकाशन तथा प्रसार

कार्यनीति

१. जेष्ठ नागरिक स्वास्थ्य प्रवर्धन कार्यक्रम, कुलत व्यवस्थापन, सुदृढ परिवार स्वास्थ्य कार्यक्रम कार्यान्वयन गरीने छ ।

२. बेलडाँडी गा.पा. लाई शुन्य कम उमेरका गर्भवती गा.पा. घोषणा, पूर्ण खोप सुनिश्चितता, पूर्ण पोषण युक्त गा.पा. घोषणा, पूर्ण संस्थागत सुत्केरी युक्त गा.पा. को दिगोपन तथा निरन्तरता, खुल्ला दिशामुक्त गा.पा. घोषणाको दिगोपन तथा सुनिश्चितता, बाल विवाह शुन्य गा.पा. घोषणा कार्यक्रमलाई अभियानको रुपमा संचालन गरीनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	जनचेतनामुलक (रेडियो जिंगल, भित्तेलेखन, पोष्टर, पम्पलेट आदि) कार्यक्रम	पटक	१०	१०	१०	१०	१०	१०
२.	स्वास्थ्य सम्बन्धिका विभिन्न दिवसहरु लक्षित समुहलाई मध्य नजर गरेर मनाउने	पटक	१	१	१	१	१	१
३.	मेडिक मोबाइल कार्यक्रमको निरन्तरता	स्थान	०	१	१	१	१	१

कार्यक्रम १०. EHMIS & ELMIS को तालिम तथा सेवाको निरन्तरता

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

कार्यनीति

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य					सहयोग
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	
१.	मासिक तथा त्रैमासिक रूपमा ई रिपोर्टिङ्ग गर्ने	स्थान	३	३	४	५	५	५	
२.	नयाँ तथा तालिम नलिएका स्वास्थ्यकर्मीहरुलाई HMIS तथा अन्य तालिमको व्यवस्था	जना	७	६	६	६	६	६	
३.	इन्टरनेट सेवा जडान तथा ई हाजिरी	स्थान	३	३	४	५	५	५	
४.	बेलडाँडी गाउँपालिकाको स्वास्थ्य एपको निर्माण	पटक	०	०	१	०	०	०	

कार्यक्रम ११. क्षमता अभिवृद्धि तालिम

कार्यनीति

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य					सहयोग
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	
१.	स्वास्थ्य व्यवस्थापन समिति, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका तथा राजनीतिकर्मीहरुलाई स्वास्थ्य कार्यक्रम सम्वन्धी तालिम	जना	३२	१००	१००	१००	१००	१००	

छ. अपेक्षित उपलब्धि :

योजना अवधिमा पुर्ण खोपको प्रतिशत ९८ पुग्ने, नवविशु मृत्यु घटेर १० प्रति हजार जिवीत जन्ममा, बालमृत्युदर घटेर १५ प्रति हजार जिवीत जन्ममा, संस्थागत सुत्केरी ९९ प्रतिशत, गर्भवती एवं सुत्केरीको सेवा १०० प्रतिशत ऋग् वाट , रक्त अल्पता घटेर ५ प्रतिशतमा पुगेको हुन्छ । पूर्ण पोषणयुक्त गा.पा. , वेवी फ्रेण्डली गा.पा. , पूर्ण सरसफाइ युक्त गा.पा. शुन्य कम उमेरका गर्भवती भएको गा.पा. घोषणा हुने छ ।

६.४ खानेपानी तथा सरसफाई

क. पृष्ठभुमी

खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा आधारभूत मानव अधिकारको रूपमा स्थापित छ । खानेपानीको पहुँचलाई नेपालको संविधानमा मौलिक हकको रूपमा नै व्याख्या भएबाट यस क्षेत्रमा थप जोड दिनु आवश्यक भएको छ । हाल आधारभूत स्तरको खानेपानी सेवाको संरचना पुगेको जनसङ्ख्या ९९ प्रतिशत र सरसफाइ सुविधाबाट लाभान्वित जनसङ्ख्या ९६ प्रतिशत पुगेको छ । खानेपानीको स्रोतको संरक्षण र उचित उपयोग गर्ने र सम्पूर्ण गाउँपालिकालाई खुला दिसापिसाबमुक्त क्षेत्रको घोषणा गरी वातावरणीय सरसफाइमा विशेष जोड दिइएको छ । यी सबै प्रयासबाट खानेपानी तथा सरसफाइ क्षेत्रको दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

यस गाउँपालिकामा रहेका ४५३७ घरपरिवार मध्ये ८२ प्रतिशत घरपरिवारमा कुनै न कुनै किसिमको सौचालय भएको र बाँकी १८ प्रतिशत घरपरिवारमा कुनै किसिमको सौचालय नभएको देखिएको छ । तथ्यांक अनुसार ४९.७४ प्रतिशत घरपरिवारले

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

साधारण सौचालय प्रयोग गर्ने गरेको देखिन्छ । गाउँपालिकामा रहेका १८ प्रतिशत घरपरिवारमा स्वास्थ्यसंग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने शौचालयको प्रयोग नभएकाले, जनचेतनामुलक कार्यक्रमको तिव्र आवश्यक रहेको छ । यस गाउँपालिकामा सडक बन्ने कार्य अगाडी बढेको भएता पनि व्यवस्थित ढल निकासको व्यवस्था नभएको देखिन्छ ।

ख. दूरदृष्टि

सुरक्षित, गुणस्तरीय र सर्वसुलभ खानेपानी तथा सरसफाइकोसुविधामा सुधार, सबै नागरिकको स्वास्थ्य तथा जीवनशैलीको भरपर्दो आधार ।

ग. लक्ष्य

सबै जनसङ्ख्यालाई आधारभूत खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा उपलब्ध गराउने ।

घ. उद्देश्य

१. सबै जनसङ्ख्यालाई आधारभूत स्तरको खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा उपलब्ध गराउनु ।
२. उच्च स्तरको खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा विस्तार गर्नु ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १.आधारभूत खानेपानी सेवा

कार्यनीति

१. खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छतासम्बन्धी नीति तथा कार्ययोजना तर्जुमा गरिनेछ ।
२. बजारक्षेत्रको खानेपानी तथा ढल निकाससम्बन्धी आयोजनाहरू स्तरोन्नति गरिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	बजार क्षेत्रमा उपभोक्ताहरूको सह-लगानीमा खानेपानी आयोजनाहरू सञ्चालन ।	स्थान	०	१	१	१	१	१
२.	ग्रामीण क्षेत्रमा खानेपानी सेवा विस्तार, निर्माण र सञ्चालनका कार्यक्रमहरू सञ्चालन ।	स्थान	०	२	३	२	१	१
३.	सुखाग्रस्त क्षेत्रमा खानेपानी आयोजनाहरू निर्माण ।	स्थान	०	२	१	२	०	०

कार्यक्रम २. खानेपानी गुणस्तर तथा सेवा विस्तार अभिवृद्धि

कार्यनीति

१. सुखाग्रस्त क्षेत्रको पहिचान गरी उक्त स्थानमा खानेपानी आयोजना सञ्चालन गरिने ।
२. खानेपानी स्रोतहरूको अभिलेखन गरिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	खानेपानी गुणस्तर सुधारका लागि खानेपानी सुरक्षा योजना, पानी प्रशोधन प्रविधिलगायतका गुणस्तर सुधारसम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन ।	पटक	०	२	२	२	१	१
२.	गुणस्तर वृद्धिको लागि सह-लगानीमा आधारित खानेपानी आयोजनाहरू सञ्चालन ।	स्थान	०	१०	१५	१०	५	०
३.	बढी जनघनत्व भएका गाउँपालिका सदरमुकाम, बजारहरू र बजार उन्मुख क्षेत्रहरूमा टूला तथा साना खानेपानी आयोजनाहरू सञ्चालन ।	स्थान	०	३	३	२	१	१

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

कार्यक्रम ३. मर्मतसम्भार, पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	विगतमा सम्पन्न भई हाल आंशिक वा पूर्ण रूपमा क्षतिग्रस्त भएका खानेपानी आयोजनाहरू दिगो रूपमा सञ्चालन हुने गरी मर्मत सम्भार, पुनर्निर्माण तथा सेवा पुनर्स्थापना सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन	स्थान	०	१२	१५	१८	२५	०
२.	आयोजना चक्रमा जलाधार तथा स्रोत संरक्षणलाई समावेश गरी सञ्चालन ।	स्थान	०	३	५	५	२	०
३.	ठूला, मझौला र साना सबै प्रकारका खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजनाहरूको मर्मतसम्भार व्यवस्थापन योजना तयार तथा कार्यान्वयन ।	स्थान	०	१	२	२	१	०
४.	विद्यालयका छात्र, छात्रा मैत्री स्वच्छ खानेपानी सहितको पुर्ण सरसफाई कायम गर्ने	स्थान	०	१	१	१	१	०

कार्यक्रम ४. सरसफाइ सुविधा र सेवा स्तर अभिवृद्धि

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिने वातावरणीय सरसफाइ आयोजनाअन्तर्गत पूर्ण सरसफाइ कार्यक्रम सञ्चालन ।	स्थान	०	१	१	१	१	१
२.	खानेपानी आयोजनामा आबद्ध सरसफाइ कार्यक्रम, बेलडाँडी गाउँ पालिकाका सामाजिक, सांस्कृतिक तथा पर्यटकीय महत्वका नदीनाला, तालतलैया र पानीका स्रोतहरूको वातावरणीय व्यवस्थापनकार्यक्रम सञ्चालन ।	स्थान	०	१	१	१	१	०
३.	सबै बजार क्षेत्रहरूमा एकीकृत रूपमा खानेपानी तथा ढल निकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालन ।	स्थान	०	१	१	१	१	०
४.	सार्वजनिक स्थान र सरकारी कार्यालयहरूमा सफा शौचालय कार्यक्रम ।	स्थान	०	१	१	४	३	३
५.	सबै वडाहरूमा डम्पींग साइटको व्यवस्था गर्ने	स्थान	०	१	१	१	१	२
६.	सार्वजनिक शौचालय निर्माण तथा व्यवस्थापन सहयोग	संख्या	०	१	१	१	१	२
७.	एक घर एक शौचालय सवलीकरण गर्ने	संख्या	०	१००	५०	८००	५००	५००

कार्यक्रम ५. क्षमता अभिवृद्धि तथा संस्थागत सुधार

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	खानेपानी सेवा नियमन तथा अनुगमन र सूचना व्यवस्थापनलाई सवलीकरण ।	पटक	०	१	१	१	१	१
२.	खानेपानी मूल्य निर्धारण वैज्ञानिक बनाउँदै खानेपानी आयोजनालाई स्थायित्व र दिगोपना दिने ।	पटक	०	१	१	१	१	१
३.	खानेपानी तथा सरसफाइ क्षेत्रमा संलग्न राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय, सरकारी तथा गैरसरकारी सबै निकाय, सङ्घ-संस्थाहरूको कार्यको अभिलेखात्मक नक्साङ्कन ।	पटक	०	१	१	१	१	१
४.	खानेपानी सेवा नपुगेको क्षेत्रहरूका पहिचान गरी सेवा पहुँच विस्तार ।	पटक	०	१	१	१	१	०

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

च. अपेक्षित उपलब्धिहरु

योजनाको प्रथम वर्षमा ४५ प्रतिशत, दोस्रो वर्षमा ६० प्रतिशत र तेस्रो वर्षमा ७५ प्रतिशत चौथो वर्षमा ८० प्रतिशत पाचौं वर्षमा १०० प्रतिशत खानेपानी सेवा पुगेको हुनेछ । आधारभूत सरसफाई सेवामा प्रथम वर्षमा ४० प्रतिशत, दोस्रो वर्षमा ५० प्रतिशत र तेस्रो वर्षमा ६० प्रतिशत चौथो वर्षमा ७५ प्रतिशत पाचौं वर्षमा ९० प्रतिशत जनताको पहुँच पुगेको हुनेछ । निर्माण भएर पनि सञ्चालनमा नरहेका खानेपानी आयोजनाहरूको मर्मतसम्भार तथा पुनर्स्थापना भई सञ्चालनमा आएको हुनेछ । मापडण्ड अनुसारका सौचालय १०० प्रतिशत घर धुरीमा हुनेछ । फोहर मैला व्यवस्थापनका लागी आधुनिक प्रविधी संचालनमा ल्याइने छ । ढल निर्माण, निकास तथा व्यवस्थापन राम्रो हुनेछ

६.५ युवा तथा खेलकुद

६.५.१ युवा

क. पृष्ठभूमी

राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक रूपान्तरणमा युवावर्गको भूमिका महत्वपूर्ण रहेको हुन्छ । साहस, सिर्जनशीलता, सिक्ने क्षमता एवम् उच्च आत्मविश्वासका कारण यो वर्गलाई राष्ट्र निर्माणको प्रमुख स्रोतसमेत मानिएको छ । शिक्षित, सीपयुक्त, अनुशासित र उद्यमशील युवाशक्ति विकास गरी यो जनसाङ्ख्यिक प्रवृत्तिलाई पुँजीकृत गर्दै राष्ट्र निर्माणमा लगाउन सकिनेमा युवाहरूले देशको सामाजिक एवम् आर्थिक विकासमा नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्न सक्दछन् ।

स्वदेशमा मध्यम र उच्च शिक्षा प्राप्त युवा विदेश पलायन हुने प्रवृत्ति रोक्नु, सामाजिक र आर्थिक सेवाहरूमा युवाको पहुँच वृद्धि गर्नु, व्यावहारिक र व्यावसायिक शिक्षा सर्वसुलभ रूपमा उपलब्ध गराउनु र युवाको क्षमता अभिवृद्धिसम्बन्धी तालिम सञ्चालन गर्नका लागि तालिम प्रदायक निकायहरूबीच समन्वय सुदृढ गर्नु यस क्षेत्रका चुनौती हुन् । बढ्दो युवा जनसङ्ख्यालाई सीप र उद्यमशीलतायुक्त बनाई जनसाङ्ख्यिक लाभांश हासिल गर्ने पर्याप्त सम्भावना रहनु, लोकतन्त्रको पुनर्स्थापनापछिका सरकारहरूमा युवालाई राष्ट्र निर्माणमा मूलप्रवाहीकरण गर्ने राजनीतिक सोच र इच्छाशक्ति देखिनु, युवामा आफ्नो शक्ति र भूमिकाप्रति जागरूकता आउनु, युवा लक्षित कार्यक्रमहरूलाई विस्तार गर्नका लागि आधार तयार हुनु, राष्ट्रिय विकासमा युवा सहभागिता अभिवृद्धि गर्दै उनीहरूका अधिकारहरूको उपयोग गर्ने वातावरण सिर्जना गर्ने संवैधानिक प्रतिबद्धता आदि यस क्षेत्रका अवसर हुन् ।

ख. दूरदृष्टि

युवाको दक्षता, क्षमता, ज्ञान शीपको अभिवृद्धि मार्फत विकास निर्माण तथा समृद्धिमा टेवा पुऱ्याउने ।

ग. लक्ष्य

युवाहरूलाई राष्ट्रको सर्वाङ्गीण विकासमा मूलप्रवाहीकरण गरी सृजनात्मक तथा उत्पादनमूलक क्रियाकलापहरूमा संलग्न गराई मुलुकको सर्वाङ्गीण विकासमा योगदान पुऱ्याउने ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

घ. उद्देश्य

१. युवाको दक्षता, उद्यमशीलता र अन्वेषणात्मक क्षमताको विकास गर्दै आर्थिक-सामाजिक विकासमा युवा सहभागिता अभिवृद्धि गर्नु ।
२. युवालाई सर्वाङ्गीण राष्ट्र निर्माणको संवाहक बनाउनु ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

**कार्यक्रम १. क्षमता विकाससम्बन्धी कार्यक्रम
कार्यनीति**

१. युवामा प्राविधिक शिक्षा र क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम मार्फत उद्यमशीलता प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
२. युवामा नैतिकता, चारित्रिक गुण एवम् अनुशासनको विकास गरी राज्य र समाजप्रति दायित्वबोध गराउने तथा श्रमप्रति सम्मान गर्ने संस्कार विकास गर्ने कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	अन्तर पालिका, प्रदेश तथा राष्ट्रस्तरमा युवा भ्रमण तथा अनुभव आदानप्रदान कार्यक्रम ।	पटक	०	१	१	१	१	०
२.	कृषि, पशुपालन, उद्योगलगायत क्षेत्रमा स्वरोजगारमूलक तालिम, सीप तथा नेतृत्व विकाससम्बन्धी तालिम ।	पटक	०	२	२	२	२	२

**कार्यक्रम २. रोजगारमूलक तथा अन्य कार्यक्रम
कार्यनीति**

१. विभिन्न निकायहरु संग समन्वय तथा साभेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	नेपाल सरकार र निजी क्षेत्रसँगको साभेदारीमा राष्ट्रिय स्वरोजगार कार्यक्रम ।	पटक	०	१	१	१	१	०
२.	युवा विप्रेषण लगानी तथा सामाजिक सुरक्षा कोष स्थापना ।	पटक	०	१	१	१	१	०
३.	युवा सञ्चार कार्यक्रम स्थापन, सञ्चालन र युवा सूचना केन्द्रको स्तरोन्नति ।	स्थान	०	१	०	०	०	०

**कार्यक्रम ३. युवा लक्षित कार्यक्रम
कार्यनीति**

१. युवाहरुको परिचालनका लागि ठोस निती नियम तथा कार्यान्वयन
२. युवाहरुलाई एकीकृत रुपमा परचालन

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	साक्षरता अभियान, खेलकुद तथा योग ।	पटक	०	१	१	१	१	०
२.	स्वास्थ्य सचेतना, रक्तदान, सरसफाइ, वृक्षरोपण	पटक	०	६	६	६	६	६

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

	तथा वातावरण संरक्षण कार्यक्रम ।							
३.	युवा विकास नीति तयार गरी लागू गर्ने	पटक	०	०	१	०	०	०
४.	युवा क्लव सवलीकरण तथा गठन	पटक	०	१	१	१	१	१
५.	युवा तथा खेलकुद विकास समिती गठन, पुनर गठन र क्षमता अभिवृद्धि	वडा	०	६	६	६	६	६

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरु

गाउँपालिका अन्तर्गतका युवाहरुला परिचालन गरी दिगो विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएका हुनेछन । युवाहरुको क्षमता अभिवृद्धि, शीप विकास भएको हुनेछ जसका लागि ठोस निती नियम तयार पारी संगठित रुपमा क्रियाकलापहरु सञ्चालन गरिने ।

६.५.२ खेलकुद

क. पृष्ठभुमी

स्वस्थ तथा अनुशासित नागरिक र समाजको सृजना गर्न खेलकुदलाई प्रमुख आधारको रूपमा लिइन्छ । राष्ट्रको प्रतिष्ठा वृद्धि गर्ने र विभिन्न सम्प्रदाय, भाषा तथा संस्कृति एवम् समुदायबीच एकता कायम गरी राष्ट्रिय विकासको अभियानमा एकजुट बनाउन खेलकुदको योगदान महत्वपूर्ण रहेको हुन्छ । नेपालको खेलकुद क्षेत्रलाई विश्वव्यापी मूल्य र मान्यताअनुसार साङ्गठनिक ढाँचामा समयसापेक्ष सुधार गर्ने तथा सरकारी, गैरसरकारी एवम् निजी क्षेत्रबीच समन्वय, सहकार्य एवम् साभेदारीको वातावरण सिर्जना गरी खेलकुदको विकास र विस्तार गर्दै यसलाई जनजीवनको अभिन्न अङ्ग बनाउने प्रयास गरिएको छ । खेलकुदको माध्यमबाट शारीरिक, मानसिक, बौद्धिक, संवेगात्मक र नैतिकवान् मानव संशाधनको विकास गरी अनुशासित र मर्यादित समाज निर्माण गर्दै खेलकुदलाई रोजगारमूलक व्यवसायको रूपमा समेत स्थापित गर्न स्थानीय तहदेखि नै कार्यक्रम सञ्चालन गरी ‘सबैको लागि खेलकुद’ भन्ने अभियानलाई साकार पार्न खेलकुदसँग सम्बन्धित पूर्वाधार निर्माण, प्रशिक्षण, प्रतियोगिता र प्रोत्साहनका कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्न आवश्यक छ ।

ख. दूरदृष्टि

खेलकुदका माध्यमबाट राष्ट्रिय एकताको सुदृढीकरण एवम् अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा राष्ट्रिय सम्मान अभिवृद्धि ।

ग. लक्ष्य

खेलकुद क्षेत्रको विकास गरी स्वस्थ, अनुशासित, सृजनात्मक र क्रियाशील नागरिक निर्माण गर्ने ।

घ. उद्देश्य

१. खेल पूर्वाधारको विकास तथा विस्तार गर्नु ।
२. खेलाडी तथा खेलकुद प्रतियोगितालाई गुणात्मक बनाउनु ।
३. स्काउटको सुदृढीकरण तथा विस्तार गर्नु ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. खेलकुद तथा स्काउटका पूर्वाधार विकास

कार्यनिती :

१. खेलकुदको पूर्वाधार तथा स्काउट क्लब निर्माण कार्यलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
२. राष्ट्रिय स्तरको रङ्गशाला सार्वजनिक-निजी साभेदारीमार्फत निर्माण गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	खेलकुद तथा स्काउटका पूर्वाधार विकास तथा पुनर्निर्माण		०	१	१	१	१	०
२.	गाउँपालिका स्तरमा कम्तीमा एउटा सुविधा सम्पन्न रङ्गशाला,	संख्या	०	१	०	०	०	०
३.	प्रत्येक वडामा कम्तीमा एउटा खेल मैदान निर्माण ।	संख्या	०	१	१	१	१	१
४.	गाउँपालिका स्तरमा कम्तीमा एउटा सुविधा सम्पन्न कभर्डहल	संख्या	०	१	०	०	१	०
५.	स्काउट भवनहरुको निर्माण ।	संख्या	०	०	०	१	१	०

कार्यक्रम २. खेलकुदसम्बन्धी कार्यक्रम

कार्यनिती :

१. सबै विद्यालयहरुमा खेलकुद सम्बन्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
२. खेलाडी हरुका लागि आवश्यक सामग्रीहरुको उपलब्धता तथा पुरस्कारको व्यवस्था ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	निजी क्षेत्रका संस्था तथा विद्यालयसँगको सहकार्यमा खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन ।	पटक	०	५	५	५	५	५
२.	सामुदायिक विद्यालयका खेलकुद शिक्षकहरु तथा विभिन्न खेलका खेलाडी तथा इच्छुक व्यक्तिलाई प्रशिक्षण र विभिन्न खेलका प्रशिक्षकहरुलाई राष्ट्रिय स्तरको प्रशिक्षण ।	पटक	०	१	१	१	१	०
३.	खेलकुदमा प्रतिबन्धित औषधी सेवन विरुद्ध खेलाडी, प्रशिक्षक, शिक्षक तथा विद्यार्थीहरुको लागि सचेतना कार्यक्रम ।	पटक	०	१	१	१	१	०
४.	खेलाडीहरुलाई पुरस्कार तथा सम्मान कार्यक्रम ।	संख्या	०	१०	१०	१०	१०	१०
५.	खेलकुद नीति निर्माण गरी लागु गर्ने	पटक	०	१	१	१	१	१
६.	विषयगत उपसमिती (भलिबल, फुटबल, वास्केटबल, कपर्दी, व्याटमेन्टिन, टेबल टेनिस, आदी गठन गरी सवलीकरण गर्ने	वडा	०	५	५	५	५	५
७.	उत्कृष्ट खेलाडीहरुलाई सम्मान	संख्या	०	१५	१५	१५	१५	१५
८.	विद्यालयमा तथा क्लवहरुमा खेलकुद सामग्री आपूर्ति गर्ने	विद्यालय	०	२	२	२	२	२
९.	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको खेलकुद	पटक	०	१	१	१	१	१

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरू

गाउँपालिकामा कम्तीमा एउटा रङ्गशालाको निर्माण तथा स्तरोन्नति भएको, प्रदेश स्तरिय तथा राष्ट्रिय खेलकुद प्रतियोगिताहरूको सञ्चालन तथा सोमा सहभागिता वृद्धि भएको, प्रशिक्षण प्राप्त गर्ने खेलाडीहरूको सङ्ख्या वृद्धि, राष्ट्रिय खेलकुदमा विजयी खेलाडीहरू पुरस्कृत भएको, स्काउटरको सङ्ख्या वृद्धि भएको र स्काउट स्वयंसेवक परिचालन भएको हुनेछ ।

**६.६ लैंगिक समानता तथा महिला सशक्तिहरण, बालबालिका तथा किशोरकिशोरी, ज्येष्ठ नागरीक, अपांगता भएका
व्यक्तिहरू तथा सामाजिक सुरक्षा**

६.६.१ लैंगिक समानता तथा महिला सशक्तिहरण

क. पृष्ठभुमी

महिलाहरूको आर्थिक, सामाजिक विकास र सशक्तीकरणका लागि संविधानमा महिलाको हक प्रत्याभूत गरिएको छ । लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरणका लागि विभिन्न ऐन, नियम, रणनीति र कार्ययोजना कार्यान्वयनमा आएका छन् । आमाको नामबाट नागरिकता प्राप्त गर्न सकिने, महिलालाई लैङ्गिक भेदभावविना समान वंशीय हक हुने, महिलालाई सुरक्षित मातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्यको हक हुने, राज्यका सबै निकायमा महिलाको समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तको आधारमा सहभागिता रहने, महिलाले शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी र सामाजिक सुरक्षामा सकारात्मक विभेदका आधारमा विशेष अवसर प्राप्त गर्ने, सम्पत्ति तथा पारिवारिक मामिलामा दम्पतीको समान हक हुने, गाउँ कार्यपालिकामा चारजना तथा नगर कार्यपालिकामा पाँचजना महिला सदस्य रहने, जिल्ला समन्वय समितिमा कम्तीमा तीनजना महिला रहने, गाउँपालिका र नगरपालिकाको प्रत्येक वडाबाट कम्तीमा दुईजना महिलाको प्रतिनिधित्व हुनेगरी गाउँसभा र नगरसभाको गठन हुने, राष्ट्रिय महिला आयोग संवैधानिक आर्थिक-सामाजिक जीवनमा महिलालाई पुरुषकै हाराहारीमा ल्याउनु, लैङ्गिक हिंसा तथा घरेलु हिंसा घटाउनु, महिलाहरूबीच जातीय, क्षेत्रीय र वर्गीय विभेद समाप्त पार्नु, ग्रामीण महिलाहरूको आर्थिक अवस्थामा सुधार ल्याउने कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याउनु र बालविवाह, दाइजो प्रथा, छाउपडी र बोक्सीजस्ता कुरीतिजन्य व्यवहार अन्त्य गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

लैङ्गिक समानता तथा महिला सशक्तीकरणको लागि कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार ऐन, बोक्सीसम्बन्धी (कसुर र सजाय) ऐन, सबै सरोकारवाला निकायहरूमा लैङ्गिक सम्पर्क विन्दुहरूको स्थापना, लैङ्गिक हिंसा निवारण र एकल महिला सुरक्षा कोषको स्थापना तथा सञ्चालन हुनु, संविधानमा महिलासम्बन्धी हकहरूलाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरिनु र सङ्घदेखि स्थानीय तहसम्म महिला प्रतिनिधित्वको सुनिश्चितता, लैङ्गिक हिंसालाई महिला समानता र सशक्तीकरणको बाधकको रूपमा राज्यद्वारा स्वीकार गरी त्यसको निराकरणको लागि विभिन्न नीति, योजना तथा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनुलाई यस क्षेत्रको अवसरको रूपमा लिइएको छ ।

ख. दूरदृष्टि

लैङ्गिक समानताकालिग समान सोच र व्यवहार समृद्धिको आधार ।

ग. लक्ष्य

सामाजिक र आर्थिक अवसरहरूमा समान सहभागिता सुनिश्चित गरी लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरण र सशक्तीकरण गर्ने ।

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

घ. उद्देश्य

१. सबै वर्ग र क्षेत्रका महिलाहरूको सामाजिक, आर्थिक तथा राजनीतिक सशक्तीकरण गर्दै महिलाको मुलभूत अधिकार सुनिश्चित गर्नु ।
२. महिलाविरुद्ध हुने सबै किसिमका हिंसा, विभेद र बहिष्करण अन्त्यका लागि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
३. राजनीतिक, आर्थिक, सार्वजनिकलगायत सम्पूर्ण निर्णायक तहमा महिलाहरूको सार्थक र समान पहुँचका लागि समान अवसरहरूकोसिर्जना गर्नु ।

ङ. प्रमुख कार्यक्रमहरु मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. महिला विकास कार्यक्रम

कार्यनीति

१. महिलाहरूको राजनीतिक, आर्थिक तथा सामाजिक अधिकारहरूको संरक्षण र सम्वर्द्धन गरिने
२. लैङ्गिक हिंसासम्बन्धी कार्यलाई समाजमा नै दबावपूर्वक मिलाउने पद्धतिलाई निरुत्साहित गर्न सामुदायिक संस्थाहरूको परिचालन गरिने
३. लैङ्गिक समानता तथा सशक्तीकरणको लागि प्रभावकारी सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको विकास गरिने

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	आर्थिक तथा सामाजिक रूपले पछाडि परेका ग्रामीण विपन्न महिलाको व्यक्तित्व, आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरणको लागि समुदाय तहमै सामाजिक परिचालन ।	पटक	०	६	६	६	६	६
२.	घरेलु हिंसा तथा छाउपडी प्रथा विरुद्ध सामाजिक जागरण	संख्या	६	६	६	६	६	६
३.	लक्षित समूहको सहभागिता, व्यक्तित्व विकासको लागि प्रशिक्षण र मौजुदा संस्थाको सुदृढीकरण ।	पटक	०	३८	३८	३८	३८	३८
४.	महिला समितिअन्तर्गत व्यवसायिक समूहको विकास र गरिबी विरुद्ध महिला अभियान	पटक	०	३८	३८	३८	३८	३८
५.	विद्यालयविमुख किशोरीको बहुआयामिक विकास	संख्या	०	१६	१६	१६	१६	१६
६.	बालबालिका उपर हुने शारीरिक तथा मानसिक ज्यादतीविरुद्ध अभिभावकीय सचेतना	पटक	०	६	६	६	६	६
७.	सामुदायिक मनोसामाजिक परामर्श केन्द्र स्थापना र सञ्चालन	स्थान	०	१	०	०	०	०
८.	विपद् जोखिमसम्बन्धी आपत्कालीन संरक्षण सेवामा महिला समूहहरूको परिचालन	समुह	०	३८	३८	३८	३८	३८
९.	मूलप्रवाहीकरण तथा लैङ्गिक हिंसा विरुद्ध अभिमुखीकरण र घरेलु हिंसाबाट पीडित महिलाहरूको लागि अल्पकालीन पुनर्स्थापना केन्द्र स्थापना ।	स्थान	०	१	०	०	०	०
१०.	मानव बेचबिखन नियन्त्रणको लागि गाउँस्तरीय समिति गठन, सामुदायिक कार्ययोजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन	समुह	०	६	६	६	६	६

कार्यक्रम २. लैंगिक हिंसा निवारणका लागि एकीकृत विकास कार्यक्रम

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	महिला तथा बालबालिकामाथि हुने	पटक	०	५	५	५	५	५

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

	हिंसाको रोकथामका लागि वर्तमान कानुनी अवस्थाबारे सचेतना अभिवृद्धि ।							
२.	बालविवाह, बेचबिखन, यौनजन्य दुर्व्यवहार, श्रम शोषण, दाइजो प्रथा, छाउपडी प्रथाजस्ता कुरीतिजन्य सामाजिक परम्परा विरुद्ध अभियान	पटक	५	५	५	५	५	५
३.	लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा, बालबालिका तथा किशोरकिशोरी र महिलाको सम्भावित ओसारपसार र संरक्षणको निहुँमा हुन सक्ने शोषणको रोकथामको लागि निगरानी समूह तथा समितिको परिचालन र क्षमता विकास ।	स्थान	०	५	५	५	५	५
४.	लैङ्गिक हिंसा निवारणमा पुरुष सहभागिता प्रवर्द्धन, सूचनामूलक सन्देश प्रवाह, जिल्ला तथा सामुदायिक सेवा केन्द्र तथा आश्रय स्थल सञ्चालकहरूलाई घटना व्यवस्थापन तालिम ।	स्थान	०	५	५	५	५	५

कार्यक्रम ३. मूलप्रवाहीकरण कार्यक्रम

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	मन्त्रालय/निकायबाट लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरणको विषयमा भइरहेका कार्यक्रमहरूको समन्वय, लैङ्गिक सञ्जाल समूहको बैठक तथा लैङ्गिक सम्पर्क व्यक्तिहरूको क्षमता अभिवृद्धि	स्थान	०	१२	१२	१२	१२	१२
२.	एकल महिला सुरक्षा कोष सञ्चालन तथा एकल महिलाको क्षमता अभिवृद्धि	जना	०	५	५	५	५	५
३.	महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलनसम्बन्धी निति, नियम बनाउने तथा अन्तरक्रिया, छलफल कार्यक्रम	स्थान	०	६	६	६	६	६
४.	महिला, किशोरी आत्म रक्षा तालिम	पटक	०	१	०	०	०	०

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरू

आर्थिक तथा सामाजिक जीवनमा पुरुष र महिलाको उपस्थिति समानता उन्मुख भएको, गाउँपालिका संयन्त्रमा महिला प्रतिनिधित्व न्यूनतम ३३ प्रतिशत पुगेको, प्रत्यक्ष रूपले लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट विनियोजनको अनुपात कम्तीमा २७ प्रतिशत पुगेको, महिला विकास कार्यक्रममार्फत समूह सदस्य सङ्ख्या ..... पुगेको, लैङ्गिक हिंसा घटेको, हिंसा पीडित महिलाहरूको लागि पुनर्स्थापना केन्द्र स्थापना भई तिनीहरूको पुनर्स्थापना भएको तथा आत्म रक्षा सम्बन्धि क्षमता अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।

६.६.२ बालबालिका तथा किशोरकिशोरी

क. पृष्ठभुमी

बालबालिका तथा किशोरकिशोरीहरूनै देश विकासको मेरुदण्ड भएकाले उनीहरूको शैक्षिक सहभागितामा उल्लेख्य रूपमा वृद्धि गराउनु पर्ने देखिन्छ । जनचेतना मार्फत बालविवाह तथा स्कूल छोडने दरमा कमी ल्याउनु जरुरी देखिन्छ । बालबालिकाको हकलाई मौलिक हकको रूपमा प्रत्याभूत गरी उनीहरूका हक-अधिकारहरूको उपभोगका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नु आवश्यक रहेको छ । गरिब र दलित बालबालिकालाई छात्रवृत्ति प्रदान गरिएको छ भने अपाङ्गता हुनेहरूका

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

१.	समुदायका बालबालिका तथा किशोरकिशोरीका हक अधिकारका लागि निति नियमका कानुनि व्यवस्था	पटक	०	५	५	५	५	५
२.	बालविवाह अन्त्यका लागि जनचेतना कार्यक्रम ।	वडा	५	५	५	५	५	५
३.	बालअधिकार प्रवर्द्धनको लागि योजना तर्जुमामा समन्वय र सहजीकरण ।	पटक	१	१	१	१	१	१
४.	बालविकास श्रोत केन्द्रको स्थापना	संख्या	०	१	१	१	१	१
५.	समुदाय तथा विद्यालयमा आधारित बालक्लवको स्थापना, सवलीकरण तथा क्षमता अभिवृद्धि	संख्या	५	१०	१०	१०	१०	१०
६.	बाल संरक्षण कोषको स्थापना र परिचालन	संख्या	१	१	१	१	१	१

कार्यक्रम २. क्षमता सुदृढीकरण

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	सरोकारवाला निकायमा बाल संवेदनशीलता अभिवृद्धि गर्न क्षमता विकास तथा अभिमुखीकरणसम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन	स्थान	०	५	५	५	५	५
२.	किशोरीहरुप्रति हुने सम्पूर्ण भेदभावको अन्त्यका लागी व्यापक रुपमा जनचेतना अभियान तथा समूह, सञ्जालको परिचालन	स्थान	०	५	५	५	५	५
२.	बालबालिकाहरुको लागि विपद् जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन तथा विस्तार ।	स्थान	०	१६	१६	१६	१६	१६
३.	विद्यालय तथा वडा स्तरमा बाल क्लव, बाल सञ्जाल गठन, पुनर्गठन, विस्तार तथा परिचालन	स्थान	०	१०	१०	१०	१०	१०
४.	बाल मैत्री वडा, गाउँपालिका घोषणा	वडा/ पालिका	०	१	१	२	१	१
५.	बाल अधिकार र यसको प्रवर्द्धन सम्बन्धी गतिविधीहरु	वडा	०	५	५	५	५	५

कार्यक्रम ३. सचेतनामूलक कार्यक्रम

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	बालबालिका उपर हुने हिंसा विरुद्धको सचेतना कार्यक्रम	स्थान	०	५	५	५	५	५
२.	सम्पूर्ण विद्यालय, वडाहरुमा महिनावारी स्वच्छता, प्रजनन तथा यौन स्वास्थ्य सम्बन्धी कक्षा सञ्चालन	स्थान	१०	१०	१०	१०	१०	१०

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरु

बाल अधिकारका विषयहरूसँग सम्बन्धित संघसस्थालाई आवश्यक बजेट तथा कार्यक्रम प्राथमिकताका साथ व्यवस्था भएको हुनेछ । बालबालिका तथा किशोरकिशोरी सम्बन्धी सेवा प्रवाह गर्ने निकाय सुदृढ भएको, उनीहरु उपर हुने सबै प्रकारका भेदभाव, शोषण, हिंसा, उपेक्षा र दुर्व्यवहारमा कमी आएको र अभिभावकविहीन, बेसहारा, गरिब परिवारका बालबालिका तथा दुर्व्यवहारमा परेका बालबालिकाको संरक्षण भएको हुनेछ । अभिभावकविहीन बालबालिकाको संरक्षणका लागि प्रत्येक प्रदेशमा

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

बालबालिका संरक्षण केन्द्रको स्थापना भई सञ्चालन भएको हुनेछ । बालविवाहलाई निरुत्साहित गरी यस्ता कार्य गर्नेका लागि कानुनी उपचार गरिने छ ।

६.६.३ ज्येष्ठ नागरीक

क. पृष्ठभुमी

ज्येष्ठ नागरिकहरूको आधारभूत हक अधिकारको संरक्षण गरी उनीहरूलाई सम्मानपूर्वक जीवनयापन गर्न पाउने अधिकार संविधानले प्रत्याभूत गरेको छ । त्यसैगरी ज्येष्ठ नागरिकसम्बन्धी ऐन, नियमावली पनि रहेका छन् । ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई एकआपसमा भेला भै भलाकुसारी र मनोरञ्जन का लागि ज्येष्ठ नागरिक चौतारीहरू निर्माण भै रहेका छन् । उनीहरूको स्वस्थ परिक्षण तथा औषधोपचार र यातायातमा निशुल्क उपलब्ध भै रहेको छ ।

ज्येष्ठ नागरिकहरूमा रहेका विषयगत ज्ञान, सीप, क्षमता र अनुभवको अधिकतम सदुपयोग गर्नु, सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रबाट सञ्चालित कार्यक्रमहरूको नियमन र समन्वय गर्नु, अनुदानको मापदण्डलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्नु, ज्येष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य, रेखदेख, सुरक्षा र पुनर्स्थापनाका लागि उपयोगी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न नसक्दा उनीहरू असन्तुष्ट रहनु, जस्ता चुनौतीहरू रहेका छन् ।

ख. दूरदृष्टि

ज्येष्ठ नागरिकहरूको आधारभूत हक अधिकारको प्रत्याभूति, सम्मानजनक र सन्तुष्टिपूर्ण जीवनयापन बेलडाँडीको दूरदृष्टि ।

ग. लक्ष्य

ज्येष्ठ नागरिकहरूका सेवा सुविधाहरूको पहुँचलाई सहज बनाई उनीहरूलाई सुरक्षित र सम्मानित तुल्याउने ।

घ. उद्देश्य

१. ज्येष्ठ नागरिकहरूको सम्मानजनक जीवनयापनका लागि आवश्यक सेवा सुविधा विस्तार गर्नु ।
२. ज्येष्ठ नागरिकप्रति परिवार, समुदाय र राज्यको दायित्वबोध गराउनु ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरू, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. कानुनी तथा संस्थागत व्यवस्था

कार्यनीति

१. ज्येष्ठ नागरिकप्रति सम्मान अभिवृद्धि गर्न समुदाय स्तरसम्म सचेतनाका कार्यक्रम सञ्चालन गरिने
२. सार्वजनिक प्रयोगका साधन र भौतिक संरचनाहरूलाई क्रमशः ज्येष्ठ नागरिक मैत्री बनाइने

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	हिंसा तथा दुर्व्यवहारमा परेका ज्येष्ठ नागरिकलाई संरक्षण, उपचार र मनोविमर्श तथा कानुनी सहायता	वडा	०	५	५	५	५	०
२.	ज्येष्ठ नागरिकहरूको लागि प्रदान गरिने सेवा सुविधाको मापदण्ड निर्धारण	वडा	५	५	५	५	५	५
३.	ज्येष्ठ नागरिकहरूको तथ्यांक संकलन तथा प्रोफाइल अद्यावधिक गर्ने कार्यक्रम	पटक	०	१	१	१	१	०
४.	ज्येष्ठ नागरीक परिचयपत्र वितरण	वडा	५	५	५	५	५	५

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

कार्यक्रम २. सीप हस्तान्तरण तथा सचेतना कार्यक्रम
कार्यनीति

१. पालिका भित्र रहेका ज्येष्ठ नागरिकहरु र बालबालिका तथा युवाहरुको विच अन्तरपुस्ता सीप हस्तान्तरण गरिने
२. ज्येष्ठ नागरिकप्रति सम्मान अभिवृद्धि गर्न समुदाय स्तरसम्म सचेतनाका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	ज्येष्ठ नागरिकहरुको ज्ञान, सीप, अनुभवसम्बन्धी अन्तरपुस्ता सीप हस्तान्तरण कार्यक्रम ।	वडा	०	५	५	५	५	५
२.	ज्येष्ठ नागरिकप्रति सम्मान अभिवृद्धि गर्न समुदाय स्तरसम्म सचेतनाका कार्यक्रम सञ्चालन	पटक	०	५	५	५	५	५
३.	अन्तरपुस्ता सौहार्दता कायम गर्नका लागि विद्यालय स्तरीय चेतनामूलक कार्यक्रम	विद्यालय	०	५	५	१०	१०	१०

कार्यक्रम ३. सेवा सुविधा र पनुस्थापना संबन्धि कार्यक्रम
कार्यनीति

१. ज्येष्ठ नागरिकलाई उपलब्ध गराइने भत्ता रकम बैकिङ प्रणालीमार्फत् भुक्तानी गर्दै जाने व्यवस्था गरिने
२. स्वास्थ्य केन्द्रहरुमा ज्येष्ठ नागरिकहरुको सुविधामा पहुँच वृद्धि गर्नका लागि उपचार शुल्कमा छुटको व्यवस्था
३. ज्येष्ठ नागरिक समूह तथा क्लब गठन र दिवा केन्द्र सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन गरिने

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	ज्येष्ठ नागरिकहरुको आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्ने गरी प्रत्येक वडामा कम्तीमा एउटा सार्वजनिक स्थलमा दिवा आश्रम निर्माण तथा सञ्चालन	पटक	०	१	१	१	१	१
२.	सार्वजनिक सेवा विशेषगरी यातायात, सञ्चार र स्वास्थ्यमा ज्येष्ठ नागरिकहरुलाई विशेष सुविधा दिने	पटक	०	५	५	५	५	५
३.	ज्येष्ठ नागरीक सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण	संख्या	०	१	१	१	१	१
४.	सार्वजनिक सेवा विशेषगरी यातायात, सञ्चार र स्वास्थ्यमा ज्येष्ठ नागरिकहरुलाई विशेष सुविधा दिने	पटक	०	५	५	५	५	५

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरु

ज्येष्ठ नागरिकहरुले सौहार्द रुपमा जीवनयापन गरी एक आपसमा छलफल माया तथा स्नेह साटासाट गर्ने अवसर प्राप्त गर्ने छन । जसबाट उनीहरुमा जीवन प्रति वितृष्णाको अवस्था नभइ सम्मानजनक जीवन व्यतीत गर्नेछन ।

६.६.४ अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु

क. पृष्ठभुमी

यस गाउँपालिकाको घरधुरी सवेक्षण अनुसार कुल जनसङ्ख्याको १.९४ प्रतिशत अपाङ्गता भएका व्यक्ति रहेका छन् । अपाङ्गता भएका व्यक्तिमध्ये सबैभन्दा बढी जन्मजात अपाङ्गता भएका ३५.४ प्रतिशत, दृष्टि सम्बन्धि १७.८ प्रतिशत, सुनाइ सम्बन्धि ११.५ प्रतिशत, रहेका छन् । जम्मा ५७१ जना अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु मध्ये ५९ जना (२३.३ प्रतिशत) ले मात्र अपाङ्गता परिचयपत्र प्राप्त गरेका छन् । अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको अधिकारसम्बन्धी राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धताहरुलाई

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

कार्यान्वयन गर्नका लागि पालिकाले समुदायमा आधारित पुनर्स्थापना कार्यक्रम, सामावेशी विकास कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याएको छ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूद्वारा सञ्चालित संस्थाहरूमार्फत अपाङ्गता क्षेत्रका कार्यक्रमहरू सञ्चालन, पूर्ण अशक्त र अति अशक्तहरूका लागि सामाजिक सुरक्षा भत्ता एवम् व्यावसायिक तथा सीपमूलक तालिम लगायतका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरेको छ ।

अभै पनि समाजमा र घर परिवारमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू (हेमोफेलीया, कुष्ठरोग, मानसिक रूपमा अपाङ्गता भएका)लाई हेर्ने दृष्टिकोणमा ठूलो परिवर्तन आउन सकेको छैन । अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई लक्षित गरी कार्यक्रम सञ्चालन नहुनु, कानुनी प्रावधानको समेत प्रभावकारी अनुगमन हुन नसक्नु , अपाङ्गतासम्बन्धी सचेतनामा कमी हुनु, सार्वजनिक स्थल, सवारी साधन तथा सेवाहरूलाई अपाङ्गता मैत्री बनाउनु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् । त्यस्तै विद्यालय भवन अपाङ्गता मैत्री नहुनु , तलमप्राप्त शिक्षकहरूको पदपूर्ती हुन नसक्नु र पाठ्यक्रम पनि अपाङ्गता मैत्री हुन नसक्नु पनि यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

ख. दूरदृष्टि

सबै प्रकारका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू सक्षम, स्वावलम्बी र आत्मनिर्भर, समावेशी विकास सहितको लालभाडीको सम्बृद्धि जनताको आधार

ग. लक्ष्य

अपाङ्गताको आधारमा हुने सम्पूर्ण भेदभावहरूको अन्त्यका लागि शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारीका अवसरहरूमा सहज पहुँच बढाई अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको जीवनस्तरमा सुधार गर्ने ।

घ. उद्देश्य

सबै प्रकारका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सम्मानपूर्ण र अवरोधमुक्त वातावरणमा स्वाभिमान र आत्मनिर्भर बनाउनका लागि समान अवसर तथा सेवा सुविधाहरूमा पहुँच बढाउदै सशक्तीकरण गर्ने ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरू, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. कानुनी तथा संस्थागत व्यवस्था

कार्यनीति

१. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको परिचयपत्र वितरण प्रणालीलाई सर्वसुलभ र न्यायसंगत गरिने ।

२. अपाङ्गता अनुकूलको नवीनतम प्रविधिमा अध्ययन गर्न पाउने अवसर सृजना गरिने ।

३. सार्वजनिक भौतिक संरचना तथा सञ्चार सेवालाई पहुँचयुक्त र अपाङ्गतामैत्री बनाइने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	अपाङ्गतासम्बन्धी विद्यमान ऐन, कानूनमा नियमको समय सापेक्ष प्रभावकारी कार्यान्वयन	वडा	०	५	५	५	५	५
२.	अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण तथा तथ्यांक अध्ययन गरी कार्यक्रम	वडा	५	५	५	५	५	५
३.	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको समावेशी समुह गठन, अध्यावधिक तथा ससक्तिकरण	वडा	०	५	५	५	५	५
४.	स्थानीय सरोकारवालाहरूलाई पहुँचयुक्तता र Universal Design सम्बन्धि प्राविधिक ज्ञान र सीप विकास सम्बन्धि तालिम	वडा	०	५	५	५	५	५
५.	अपाङ्गतासम्बन्धी सञ्चालित कार्यक्रमहरूको अनुगमन तथा अभिलेख व्यवस्थापन	पटक	०	१	१	१	१	१

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

कार्यक्रम २. कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन

कार्यनीति

१. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि भौतिक संरचना तथा सञ्चार सेवालाई पहुँचयुक्त बनाउन आवश्यक चेतनामूलक र पैरवी कार्यक्रम सञ्चालन गरिने

२. अपाङ्गता पुनर्स्थापना केन्द्रहरूको स्थापना गरी बौद्धिक अपाङ्गता, अटिज्म भएका, पूर्ण र अति अशक्त अपाङ्गता भएका बेसहारा व्यक्तिहरूका लागि गैरसरकारी सङ्घसंस्था एवम् निजी क्षेत्रसँगको साभेदारीमा पुनर्स्थापना केन्द्रको स्थापना र विस्तार गर्दै लगिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	अपाङ्गता भएका व्यक्तिका लागि दिवा सेवा तथा आवासीय पुनःस्थापना तथा तालीम केन्द्रको स्थापना र सञ्चालन	स्थान	०	१	१	१	१	१
२.	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई आवश्यक सूचना तथा जानकारीहरू उपलब्ध गराउन सशक्तीकरण एवम् सूचना केन्द्र (हेल्पडेस्क) सञ्चालन ।	स्थान	०	१	१	१	१	१
३.	विभिन्न संस्थाको साभेदारीमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई उपयोगी हुने सहायता सामग्रीको वितरणको प्रभावकारी व्यवस्थापन ।	संख्या	०	१	१	१	१	१
४.	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको आधारभूत आवश्यकता सुनिश्चित गर्नको लागि सहूलियत वा निःशुल्क सेवा सञ्चालन ।	वडा	०	५	५	५	५	५
५.	समुदायमा आधारित पुनर्स्थापना सहजकर्ता परिचालनलाई निरन्तरता दिने	संख्या	३	३	३	३	३	३
६.	अन्तराष्ट्रिय अपाङ्ग दिवसको मनाउने	वडा	५	५	५	५	५	५
७.	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई शीप विकास र जिविकोपार्जन तालिम दिएर व्यवसाय सञ्चालन गर्न आर्थिक सहयोग गर्ने	वडा	०	५	५	२	५	५

कार्यक्रम ३. अपाङ्गता रोकथाम कार्यक्रम

कार्यनीति

१. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि शिक्षा तथा स्वास्थ्य सेवाहरूको व्यवस्थापन गर्न सामाजिक सङ्घ संस्थाहरूको सहभागितालाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

२. अपाङ्गताको प्रकृतिअनुसार सीपमूलक र व्यावसायिक तालिम प्रदान गरी रोजगारीका अवसरहरूमा पहुँच विस्तार तथा स्वरोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गरिने ।

३. विभिन्न स्वास्थ्य कर्मीहरूलाई अपाङ्गता पहिचान संबन्धि तालिम सञ्चालन गरिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	विचलन (अपाङ्गता) पहिचान वा शंकास्पद बालबालीकाहरूलाई सम्बन्धित निकायमा प्रेषण	संख्या	०	५	७	६	४	३
२.	स्वास्थ्यकर्मीलाई अपाङ्गता पहिचान तथा न्युनीकरण, रोकथाम सम्बन्धि तालिम	संख्या	०	१	१	१	१	०
३.	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सामाजिक सुरक्षा भत्तामा पहुँच	संख्या	०	५०	५४	५६	५८	६०

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

**कार्यक्रम ४. अपांगता व्यवस्थापन कार्यक्रम
कार्यनीति**

१. समुदायमा आधारित पुनर्स्थापना कार्यक्रमलाई स्थानीय निकायहरू तथा सरोकारवाला निकायको समन्वयमा थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
२. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार संरक्षण र सचेतनामूलक कार्यहरू सञ्चालन गरिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	जन्मजात अपाङ्गताको पहिचान सम्बन्धी तालिम	स्वास्थ्य संस्था	०	५	५	५	५	५
२.	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको चिकित्सकहरू द्वारा प्रारम्भिक स्वास्थ्य जाच शिविर	स्वास्थ्य संस्था	०	५	५	५	५	५
३.	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई स्वयं हेरचाहका लागि तालिम	स्थान	०	५	५	५	५	५
४.	अति असक्त अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूलाई घरमा आधारित अनौपचारिक शिक्षा	स्थान	०	५	५	५	५	५
५.	अपांगता भएका व्यक्तिका परिवारका सदस्यहरूलाई जीविको पार्जन सहयोग कार्यक्रम	परिवार	०	१५	१५	१५	१५	१५
६.	सहायक सामग्री खरिदमा अनुदान	संख्या	१	१	१	१	१	१

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरू

कानुनी, संस्थागत तथा भौतिक पूर्वाधारहरूको विस्तार भई अपाङ्गतामैत्री र अवरोधमुक्त वातावरण निर्माण भएको हुनेछ । मनोसामाजिक अपाङ्गता, अटिज्म भएका, पूर्ण र अति अशक्त अपाङ्गता भएका हरुमा पहुचमा विस्तार गरी, बेवारिसे महिला तथा पुरुषका लागि निजी तथा गैरसरकारी संस्थासमेतको साभेदारीमा पुनर्स्थापना कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले प्रयोग गर्ने सहयोगी सामग्रीहरू आवश्यकता अनुसार उपलब्धताको सुनिश्चतता र वितरण भएको एवम् अपाङ्गता क्षेत्रमा विभिन्न ज्ञान सीप भएका जनशक्तिको विकास तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको रोजगारी तथा स्वरोजगारीमा पहुँच स्थापित भएको हुनेछ ।

६.६.५ सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण

क. पृष्ठभुमी

सामाजिक सुरक्षा मानवीय आत्म सममान तथा जीवनउपयोगी माध्यम हो । सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण गरिबी न्यूनीकरण र मानव सुरक्षाको महत्वपूर्ण साधन हो । नेपालको संविधानले सामाजिक सुरक्षाको हकलाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरेको छ । पालिकाको समावेशी विकास गर्न र दिगो विकास लक्ष्यका प्रमुख नतिजाहरूको प्राप्तिमा बल पुऱ्याउन सामाजिक सुरक्षाले महत्वपूर्ण योगदान गर्न सक्छ । आर्थिक रूपले विपन्न, अशक्त र असहाय अवस्थामा रहेका, विपन्न एकल महिला, अपाङ्गता भएका, बालबालिका, आफ्नो हेरचाह आफैँ गर्न नसक्ने तथा लोपोन्मुख जातिका नागरिक, दलित आदिलाई लक्षित गरी स्वास्थ्य उपचार सेवा, दिवा खाजा, छात्रवृत्ति, तालिम, रोजगारीलगायतका सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरूबाट ..... नागरिकहरू लाभान्वित भएका छन् । अव्यवस्थित सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरूलाई पुनरावलोकन तथा एकीकृत गर्दै गरिबी, वञ्चितकरण एवम् जोखिममा रहेका जनसमुदायलाई पहिचान गरी उनीहरूको जीवनमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याउनु र वित्तीय रूपले धान्न सकिने सामाजिक सुरक्षा प्रणालीको विकास गर्नु प्रमुख चुनौतीहरू हुन् ।

ख. दूरदृष्टि

**“बैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

आधारभूत सामाजिक संरक्षणका सेवा सुविधाहरूमा सबै नागरिकहरूको पहुँचबाट समतामूलक समाज निर्माण ।

ग. लक्ष्य

सामाजिक संरक्षणका कार्यक्रमलाई समावेशी, गुणस्तरीय एवम् प्रभावकारी बनाई लोक कल्याणकारी राज्यको स्थापना गर्न सघाउ पुऱ्याउने ।

घ. उद्देश्य

१. प्रमुख सामाजिक संरक्षणका कार्यक्रमहरूमा समाजका सबैभन्दा विपन्न र जोखिममा रहेका जनसमुदायको पहुँच सुनिश्चित गर्नु ।
२. विद्यमान सामाजिक संरक्षणका कार्यक्रमहरूलाई दोहोरो नपर्ने गरी एकीकृत र सुदृढ गर्नु ।
३. सुदृढ र प्रभावकारी प्राकृतिक प्रकोप व्यवस्थापन प्रणालीको विकास गर्नु ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरू, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. नीतिगत सुधार तथा क्षमता विकास

कार्यनीति

१. सामाजिक सुरक्षालाई लक्षित वर्गहरूमा विस्तार गर्दै लैजान आवश्यक पर्ने नीतिगत तथा कानुनी पूर्वाधार व्यवस्था गर्ने ।
२. ज्येष्ठ नागरिक, एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, लोपोन्मुख समुदायका परिवारहरूलाई दिइँदै आएको सामाजिक सुरक्षा भत्ता सहज तथा समयमै उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१	गरिब घरपरिवारको पहिचान तथा परिचयपत्र वितरण गरी स्वास्थ्य बिमा लगायत अन्य सेवा प्रवाहसँग आवद्धता	पटक	०	१	१	१	१	१
२	घरपरिवारको आर्थिक-सामाजिक विवरण दर्ता तथा विपन्न, सीमान्तकृत, एवम् अन्य जोखिममा रहेका व्यक्ति, समुदाय र क्षेत्रका लागि न्यूनतम सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति	संख्या	०	१	१	१	१	१
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धी संस्थागत व्यवस्था तथा जनशक्तिको क्षमता विकास ।	पटक	०	१	१	१	१	१

कार्यक्रम २. सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रम सञ्चालन

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	अनौपचारिक क्षेत्रमा सामाजिक बिमा तथा सहकारी शिक्षा तथा वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन	पटक	०	५	५	५	५	५
२.	सबै वडा समितिहरूमा थप सामाजिक सुरक्षा भत्ता सहकारी तथा बैङ्क मार्फत वितरण ।	स्थान	०	५	५	५	५	५

कार्यक्रम ३. नियमन तथा अनुगमन

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

१.	सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी कार्यक्रमहरूको केन्द्रीकृत अनुगमन गर्ने प्रणालीको विकास र विस्तार कार्यान्वयन	पटक	०	१	१	१	१	१
२.	गरिवी मापन गरी परिचयपत्र वितरण गर्ने	वडा	०	५	५	५	५	५
३.	विद्यमान सामाजिक सुरक्षाका विभिन्न क्रियाकलापहरूको अभिलेखीकरण	पटक	०	५	५	५	५	५

च. अपेक्षित उपलब्धिहरू

सामाजिक सुरक्षाको दायरा फराकिलो भएको, सामाजिक सुरक्षा प्रणालीको एकीकृत ढाँचा तर्जुमा भएको, सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी विधेयक स्वीकृत भई कार्यान्वयन भएको, छरिएर रहेका कार्यक्रमहरू एकीकृत भई व्यवस्थित रूपमा कार्यान्वयन भएको एवम् समाजमा रहेको ।

परिच्छेद ७ : पूर्वाधार क्षेत्र

७.१ जलविद्युत, नवीकरणीय ऊर्जा तथा अन्य ऊर्जा

क. पृष्ठभूमी

यस गाउँपालिकाका लागि जलविद्युत् नै ऊर्जाको महत्वपूर्ण एवम् भरपर्दो स्रोत हो । नेपालको संविधानले जनसहभागितामा आधारित स्वदेशी लगानीलाई प्राथमिकता दिँदै जलस्रोतको बहुउपयोगी विकास गर्ने नीतिगत व्यवस्था गरेको छ । उर्जा गाउँपालिका तथा मुलुक को विकासको मेरूदण्ड भएको भएतापनि यस गाउँपालिकामा यस्ता योजनाहरूमा ऊर्जा क्षेत्रको आयोजनाहरूले प्राथमिकता पाएको देखिदैन ।

दिगो विकासका लक्ष्य, सबैका लागि दिगो ऊर्जाको अवधारणा, जलवायु परिवर्तनका असर न्यूनीकरण, लैङ्गिक समानता लगायतका अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धताहरू कार्यान्वयन गर्न र हरित अर्थतन्त्रलाई प्रवर्द्धन गर्दै ऊर्जा सुरक्षाको सुनिश्चितता, ऊर्जाको पहुँच र वातावरणीय सन्तुलन स्थापित गर्न नवीकरणीय क्षेत्रको तीव्र विकास हुनु आवश्यक छ । त्यसैले सम्बन्धित व्यक्तित्वहरूले त्यस खालका योजनाहरू गाउँपालिकाको नीति तथा कार्यक्रममा ल्याइ त्यसको कार्यान्वयन गर्नुपर्ने जरुरी देखिन्छ ।

ख. दूरदृष्टि

ऊर्जाको समुचित विकास मार्फत स्वस्थ तथा स्वच्छ बेलडाँडी निर्माण ।

ग. लक्ष्य

ऊर्जा सुरक्षासहितको जलविद्युत् उत्पादनलाई प्रोत्साहन, परम्परागत र आयातित ऊर्जामाथिको निर्भरतालाई कम गर्ने । बेलडाँडी गा.पा.क्षेत्र भित्र रहेका घर , टोल, वस्ती हरूमा वैकल्पिक उर्जाका लागी नवीकरणीय तथा उर्जा प्रविधिको विकास गर्ने । वजार क्षेत्र भित्र सौर्यवक्तीको विकास गर्ने । विद्युत क्षमता वृद्धि गर्न सवै वडा, वस्तीहरूमा आवश्यकता अनुसार ट्रान्समिटर जडान गर्ने ।

घ. उद्देश्य

१. स्वच्छ र नवीकरणीय ऊर्जाको उत्पादन बढाई आधुनिक ऊर्जाको पहुँच बढाउनु ।

**“बैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

२. गाउँपालिकाका लाइन नपुगेका तथा पुऱ्याउन लागत प्रभावकारी नभएका क्षेत्रहरूमा वैकल्पिक विद्युत् सेवाको पहुँच बढाई आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा टेवा पुऱ्याउनु ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. क्रमागत साना आयोजनाहरूको निर्माण

कार्यनीति

१. जलाशययुक्त जलविद्युत् उत्पादनलाई प्राथमिकतामा राखी कार्यक्रम/आयोजना सञ्चालन गरिनेछ ।
२. निर्माणाधीन अवस्थामा रहेका विद्युत् उत्पादन, प्रसारण तथा वितरण आयोजनाहरूलाई समयमा नै सम्पन्न गरिनेछ ।
३. मभौला तथा साना जलविद्युत् परियोजनाहरूमा समेत स्थानीय समुदायहरूलाई सेयर लगानी गर्ने अवसर उपलब्ध गराउने व्यवस्था अवलम्बन गरिनेछ ।
४. ग्रामीण विद्युतीकरणलाई विस्तार गरी आर्थिक क्रियाकलापसँग आबद्ध गरिनेछ ।
५. जलविद्युत् आयोजना विकास गर्दा अनिवार्य रूपमा जलवायु परिवर्तनबाट पर्ने असरलाई ध्यान दिइनेछ ।
६. विद्युत् उत्पादन कम्पनी, विद्युत् प्रसारण कम्पनी, विद्युत् वितरण कम्पनी तथा विद्युत् व्यापार कम्पनीको स्थापना गरी कार्य अगाडि बढाइनेछ ।
७. दाउराको प्रयोगलाई कम गर्दै लैजान बायोग्यास तथा सुधारिएको चुलो, ग्यासीफायर, बायोब्रिकेट जस्ता किफायती जैविक ऊर्जा प्रविधिहरूको प्रवर्द्धन एवम् विस्तार गरिनेछ ।
८. बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई नवीकरणीय ऊर्जा क्षेत्रमा लगानी गर्ने वातावरण सिर्जना गरिनेछ ।
९. ऊर्जा सडकट न्यूनीकरण गर्न सहरी क्षेत्रका निजी तथा सार्वजनिक भवनहरूमा सौर्य ऊर्जाबाट विद्युत् आपूर्ति गरिनेछ ।
१०. सम्भाव्य ठाउँमा वायु तथा सौर्य ऊर्जाबाट विद्युत् उत्पादन गर्न पहल गरीनेछ ।
११. मध्यम तथा साना जलविद्युत्, सौर्य ऊर्जा, जैविक ऊर्जा तथा वायु ऊर्जाजस्ता नवीकरणीय ऊर्जाको प्रवर्द्धन, विकास एवम् विस्तार गरिनेछ ।
१२. गरिब तथा विपन्न वर्गसम्म नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधिको सुलभ र सरल पहुँच पुऱ्याउन प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	निजी क्षेत्रलाई जलविद्युत् आयोजनाहरू निर्माण कार्यमा समेटने	संख्या	०	१	१	१	१	१
२.	साना जल विद्युत् आयोजनाहरूको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने	संख्या	०	१	१	०	०	०
३.	ऊर्जा क्षेत्रको अध्ययन तथा विश्लेषणत्मक प्रतीवेदन तयार गरी सरकारी तथा गैर सरकारी निकाय मार्फत स्रोत संकलन गर्ने	संख्या	०	१	१	०	०	०
४.	लघु तथा साना जलविद्युत् आयोजनाहरू मार्फत रोजगारी तथा विकासका पूर्वाधारहरूमा जोड दिने	संख्या	०	५	१०	४	१५	१५
५.	स्रोतको अधिकतम सदुपयोग गर्दै विद्युत् प्रसारण लाइनको व्यावहारिक गुरुयोजना तयार र कार्यान्वयन ।	संख्या	०	१	१	०	०	०
६.	सौर्य बत्ती जडान (कार्यालय प्रयोजन)	संख्या	०	०	३	१	२	०
७.	सडक सौर्य बत्ती जडान प्रत्येक ५० मिटर दुरीमा (DPR तयार गरी संचालन गर्ने)	संख्या	०	०	१	१	१	१
८.	सौर्य ऊर्जाबाट कृषिलाई सोलार मोटर दिने (४ विद्यालयका लागि १ मोटर दिने)	संख्या	०	१	१	१	१	०
९.	प्रत्येक घर धुरीमा बायो ग्याँस प्लान्ट निर्माणका लागि अनुदान	संख्या	०	१	१	१	१	१

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरु

यस बेलडाँडी गाउँपालिकाको उर्जा क्षेत्रको प्रबर्द्धन गरी आवश्यक ठोस योजनाहरु बनी त्यसबाट दिर्घकालिन रुपमा यस क्षेत्रलाई फाइदा पुग्नेछ । गाउँपालिका स्तरमा रोजगारी अवसर सिर्जना भइ यस गाउँपालिकाको मानविय विकास सुचकांकमा पनि सुधार भएर जानेछ ।

७.२ यातायात पूर्वाधार

७.२.१ सडक यातायात

क. पृष्ठभुमी

यातायात मानवीय, आर्थिक, भौतिक तथा सामाजिक सर्वांगिण विकासको मुल आयामको रुपमा मानिन्छ । मुलुकको आर्थिक-सामाजिक विकासलाई गतिशील पार्न, सर्वसाधारणलाई पुऱ्याइने सेवालाई सहज तथा सरल पार्न र आर्थिक सामाजिक एकीकरण एवम् प्रादेशिक तथा भौगोलिक सन्तुलन कायम गरी सर्वाङ्गीण विकासमा टेवा पुऱ्याउन सडक यातायातको महत्वपूर्ण योगदान रहन्छ । यस गाउँपालिकाका अधिकांस सडकहरु कच्ची र निर्माणाधिन रहेका छन् ।

ख. दूरदृष्टि

सडक यातायातको विकास मार्फत सर्वांगिण विकासमा जोड दिने

ग. लक्ष्य

सडक सञ्जालको विस्तार गरी आर्थिक-सामाजिक विकास, व्यापार विस्तार एवम् विविधीकरण तथा राष्ट्रिय सम्बन्ध सुदृढीकरणमा टेवा पुऱ्याउने ।

घ. उद्देश्य

१. सडकहरुको आवश्यकता अनुसार मर्मत संभार गर्ने ।
२. सडकको स्तरोन्नती गरी सर्वसाधारणलाई यातायातको प्रत्याभूती दिलाउने ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. सडक सञ्जाल सम्बन्धि
कार्यनीति

१. सडक सञ्जालमा आवद्ध भइनसकेका गाउँहरूमा सडक सम्बन्ध विस्तार गरिने ।
२. सडक सम्पत्ति संरक्षण, मर्मत सम्भार, एवम् व्यवस्थापनलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	वा.नं.१ को भरना सागर देखि ललरेडाडा हुदै हुलाकी सडक रौलेश्वर सम्म जोडने ३ कि.मी पक्की सडक ।(कालोपत्र)	कि.मि.	६	२	५	५	५	३
२.	वा.नं. १ को कालिका हुदै वा.नं. २ कञ्चन प्रा.वि हुदै सिंहपालवाट चवन्नी वजार जोडने ३.५ कि.मी. पक्की कृषि सडक ।(स्तरोन्नती)	कि.मि.	१२	१०	८	५	४	०
३.	वा.न. ४ को नाथ चौराह देखि स.ज.मा.वि.हुदै वा.न.३को दुर्गा चौराह हुदै बलरामटोल देखी खेरीघाट कमरी सम्म कृषि पक्क सडक ४।५ कि.मी ।(गगभेल)	कि.मि.	२०	१०	१०	५	५	०
४.	वा.नं.४ को वैवाह चौराह देखि कान्छी वजार हुदै वा.नं.२ चवन्नी वजार सम्म कृषि पक्की सडक ३.५ कि.मी ।(कच्ची)	कि.मि.	२	५	८	५	५	५

कार्यक्रम २. ढुबान व्यवस्थापन

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	पक्की ढल निकास	कि.मी.	०	५	५	५	५	१०
२.	बाँध निर्माण	कि.मी.	२	१	३	३	३	३
३.	चौधरा नदी डाइभर्सन पहल कालीकिच तालको माथिवाट	कि.मी.	०	०	०	५	०	०
४.	चौवन्नी देखि भिलमिला सम्म	कि.मी.	०	५	०	०	०	०

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरु

विभिन्न आवश्यकिय स्थानहरुमा सडक सञ्जाल तथा पुलहरुको निर्माण भइ प्रति व्यक्ति आयमा प्रत्यक्ष रुपमा असर पर्न गएको पाइनेछ ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

च. अपेक्षित उपलब्धिहरु

७.२.४ जल यातायात

क. पृष्ठभुमी

यस गाउँपालिकामा जल यातायातको सम्भाव्यता तथा हाल सम्म यस गाउँपालिकामा जलयातायातका कुनै पनि योजना अगाडी बडेका छैनन् ।

ख. दूरदृष्टि

ग. लक्ष्य

घ. उद्देश्य

च. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

ड. कार्यनीति

क्र स	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१		पटक	०	०	०	०	०	०

च. अपेक्षित उपलब्धिहरु

७.२.५ यातायात व्यवस्थापन

क. पृष्ठभुमी

आर्थिक गतिविधि विस्तारका लागि भरपर्दो यातायात सेवाको भूमिका महत्वपूर्ण हुन्छ । यस क्षेत्रलाई थप व्यवस्थित तथा मर्यादित बनाई सुलभ तरिकाबाट नागरिकले मुलुकको कुनै पनि भूभागमा आवतजावत गर्न पाउने मौलिक अधिकारलाई संरक्षण गर्नु यस क्षेत्रसँग संलग्न सबैको कर्तव्य हो । सडक सञ्जालको विस्तार र सवारी साधनहरूको उपलब्धताले मात्र सार्वजनिक यातायात व्यवस्थित हुन नसक्ने हुँदा सरकारी निकायहरूको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिका साथै निजी क्षेत्रका यातायात व्यवसायीहरूको भूमिकालाई अभै बढी जिम्मेवार र यात्रुमैत्री बनाउनु आवश्यक छ ।

ख. दूरदृष्टि

भरपर्दो, सुरक्षित र प्रतिस्पर्धी यातायात प्रणालीको सुनिश्चितता ।

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशोधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

ग. लक्ष्य

यातायात सेवालार्ई पहुँचयोग्य, सुरक्षित, सर्वसुलभ, व्यवस्थित बनाउने ।

घ. उद्देश्य

यातायात व्यवस्थापन प्रणालीमा सुधार गरी सर्वसाधारणको आवागमन तथा ढुवानीलाई पहुँचयोग्य, र व्यवस्थित बनाउनु ।

च. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. सवारी तथा ट्राफिक व्यवस्थापन

कार्यनीति

१. राजमार्ग एवम् सहायक राजमार्गहरूमा दुर्घटना न्यूनीकरणका लागि डिजाइन, निर्माण गरिने छ ।

२. सवारी मापदण्डको परिपालन तथा अनुगमनमा सेवा प्रदायक संस्थासँग सहकार्य गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१	सडक सुरक्षासम्बन्धी कार्ययोजना को कार्यान्वयन ।	पटक	०	१	१	१	१	१
२	संबेदन सिल स्थानहरूमा ट्राफिक सडकेत चिन्हहरू निर्माण गरी स्थापना गर्ने ।	स्थान	०	१०	१०	१०	१०	१०
३	ट्राफिक सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन ।	पटक	०	५	५	५	५	५
४	वातावरणमैत्री यातायात सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न निजी क्षेत्रसँग समन्वय बैठक	पटक	०	१	१	१	१	१

कार्यक्रम १. सडक दुर्घटना सम्बन्धि जनचेतना

कार्यनीति

१. विद्यालय लगायत भिडभाड हुने स्थानमा सडक दुर्घटना सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम गर्ने ।

२. लक्षित वर्गको सेवा सुविधा, र गुणस्तरीय सेवा सुविधाको बारेमा यातायात व्यवसयिहरुलाई अभिमुखिकरण गर्ने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	गाउँपालिका अन्तर्गतका प्रत्येक विद्यालयहरूमा सडक दुर्घटना सम्बन्धि सचेतना अभियान	वडा/विद्यालय	०	५	५	५	५	५
२.	प्रत्येक वडामा सडक सञ्जाल निर्माण	संख्या	५	५	५	५	५	५
३.	मुख्य टोलहरूमा वारुण यन्त्र तथा एम्बुलेन्स सेवाको पहुच	वडा	२	५	५	५	५	५
४.	यातायात आचार संहिता तथा नियमनका लागि समिति गठन	वडा	०	५	५	५	५	५

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरु

सवारी दुर्घटनालाई न्यूनीकरण गर्न सवारी अनुगमन प्रणाली संस्थागत भएको, सिन्डिकेट प्रणालीको अन्त्य भएको र समग्र यातायात क्षेत्रको गुणस्तरमा सुधार भएको हुने ।

७.३ सञ्चार तथा सूचना प्रविधी पूर्वाधार

क. पृष्ठभुमी

नागरिकको सिविधान प्रदत्त मौलिक हकको रूपमा रहेको सूचनाको हकको संरक्षण र संवर्द्धन गर्दै आमसञ्चारलाई स्वच्छ, सक्षम, निष्पक्ष, मर्यादित, जिम्मेवार र व्यावसायिक बनाउन आवश्यक व्यवस्था गर्ने राज्यको नीति हुने संवैधानिक व्यवस्था रहेको छ । वर्तमान अवस्थामा सूचना तथा सञ्चार क्षेत्रमा भित्रिएका अत्याधुनिक प्रविधिहरुको व्यापक उपयोग गरी सर्वसुलभ रूपमा सेवा सुविधामा विविधीकरण

गर्दै ग्रामीण लगायत सहरी क्षेत्रसम्म गुणस्तरीय, प्रतिस्पर्धी एवम् सर्वसुलभ रूपमा सेवा सुविधा उपलब्ध गराई देशको राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक लक्ष्य प्राप्तमा टेवा पुऱ्याउनुपरेको छ । भूमण्डलीकरणको मूलप्रवाहमा समाहित हुनसमेत यस क्षेत्रलाई पूर्वाधारको रूपमा विकास एवम् विस्तार गर्दै जानु आजको आवश्यकता हो ।

यस गाउँपालिकामा २ वटा हुलाक रहेका छन् । स्थानीय स्तरमा हालका दिनसम्म कुनै पनि पत्र पत्रिकाहरु प्रकासनमा रहेका छैनन् । स्थानीय स्तरमा कुनै पनि एफ.एम तथा रेडियो प्रसारण संचालन रहेका छैनन् । यस गाउँपालिकाका कुनै पनि वडाहरुमा आधुनिक सूचना प्रविधिका सेवाहरु जस्तै कम्प्युटर /तालिम केन्द्र, आधुनिक कृषि पशु सेवा केन्द्रहरु संचालनमा रहेका छैनन् । सार्वजनिक निकायमा रहेको सूचनालाई डिजिटाइज्ड गरी अनलाइनबाट सूचना प्रवाह गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन् भने सूचना तथा सञ्चारको माध्यमबाट जनताको सुसूचित हुन पाउने संवैधानिक हकको प्रत्याभूति हुनु, इन्टरनेटको बढ्दो प्रयोगले विकास प्रक्रिया सहज हुनु यस क्षेत्रका अवसरहरु हुन् ।

ख. दूरदृष्टि

सूचना तथा सञ्चारको विस्तार मानविय चेतनामा तीव्रता ।

ग. लक्ष्य

सूचना तथा सञ्चार प्रविधियुक्त मानवीय संशाधनको विकास मार्फत सुलभ तथा सहज सेवामा विस्तार ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

घ. उद्देश्य

- १ सूचना तथा सञ्चारका प्रविधिहरुको विस्तार बडा तथा टोलहरुमा पुरयाउने
- २ एफ.एम तथा रेडियो स्टेशनहरुको विस्तार गर्ने
- ३ स्थानीय स्तरबाटनै पत्रपत्रिकाहरु प्रकाशन तथा विभिन्न जनचेतनामुलक सूचनाहरु प्रकाशन

च. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. सूचनाको हकको कार्यान्वयन

कार्यनिती : सूचनाको हकको सुनिश्चितता कायम हुनेछ ।

२. हरेक वर्ग तथा तप्काका व्यक्तिको पहुच हुने खालको प्रणालीको विकास ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन नियमावलीमा सुधार तथा प्रभावकारी कार्यान्वयन ।	संख्या	०	१	०	०	०	०
२.	सूचनाको हकको कार्यान्वयन र अभ्यासको परीक्षण ।	संख्या	५	१	१	१	१	१
३.	विभिन्न कार्यालयहरुमा सूचनाको हकको प्रभावकारी कार्यान्वयन	संख्या	०	१	१	१	१	१
४.	सूचना माग भएको र प्रवाह भएको तथ्याङ्क हुलाक प्रशासनमार्फत लिने प्रणाली स्थापना ।	संख्या	०	१	०	०	०	०
५.	सूचना केन्द्र स्थापना	संख्या	५	१	१	१	१	१
६.	प्रत्येक कार्यालयमा फोन तथा इन्टरनेट जडान	संख्या	०	५	५	५	५	५

कार्यक्रम २. छापा तथा विद्युतीय सञ्चार माध्यमको विकास, विस्तार र सुदृढीकरण

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	स्थानीय स्तरबाट पत्रपत्रिका प्रकाशन का लागि आवश्यक लगानी गर्ने	संख्या	०	५	५	५	५	५
२.	पत्रकारिता प्रकाशन तथा स्थायीत्वको लागि प्रशिक्षण प्रदान	संख्या	१	१	१	१	१	१
३.	विद्यालय तथा स्थानीय कार्यालयहरुमा इन्टरनेटको व्यवस्था	संख्या	५	५	५	५	५	५
४.	एफ.एम. रेडियोहरुको स्थानीय तहसम्म विस्तार ।	संख्या	०	१	१	१		१

कार्यक्रम २. सूचना केन्द्र व्यवस्थापन

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशोधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

१.	सूचनाहरूको प्रवाह तथा समन्वय एकाइ स्थापना	स्थान	०	०	१	०	०	०
२.	सूचना अधिकृतलाई आवश्यक तालिम तथा सामाग्री व्यवस्थापन	पटक	०	१	०	०	०	०

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरू

सवारी दुर्घटनालाई न्यूनीकरण गर्न सवारी अनुगमन प्रणाली संस्थागत भएको, सिन्डिकेट प्रणालीको अन्त्य भएको र समग्र यातायात क्षेत्रको गुणस्तरमा सुधार भएको हुने ।

७.४ प्रादेशीक तथा स्थानीय पूर्वाधार

क. पृष्ठभुमी

स्थानीय तहहरू र प्रदेशहरूबीचको आर्थिक तथा सामाजिक अन्तरसम्बन्धलाई मजबुत बनाउन तिनीहरूलाई एकआपसमा यातायात, सूचना तथा सञ्चार प्रविधि, स्रोत तथा विचारको आदान-प्रदान र व्यापारिक कारोबारको माध्यमबाट आबद्ध गर्नुपर्ने हुनआउँछ । यसका लागि प्रादेशिक तथा स्थानीय पूर्वाधार निर्माणमा ठूलो मात्रामा लगानी गरी योजनाबद्ध ढङ्गले कार्य गर्नु आवश्यक छ ।

ख. दूरदृष्टि

स्थानीय पूर्वाधारहरूको विकास मार्फत सन्तुलित एवम् समावेशी विकास सुनिश्चित गर्ने ।

ग. लक्ष्य

प्रदेश तथा स्थानीय तहहरूबीच अन्तरसम्बन्धका आधारमा पूर्वाधारहरूको विकास गरी आर्थिक तथा सामाजिक अवसरहरूमा नागरिकको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने ।

घ. उद्देश्य

१. स्थानीय स्तरमा पूर्वाधारहरूको विकास गरी सहज एवम् सर्वसुलभ रूपमा जनतालाई आधारभूत सेवा र सुविधा उपलब्ध गराउनु ।

२. पूर्वाधार विकासबाट स्थानीय स्तरमा आयआर्जन तथा रोजगारीका अवसरहरूमा वृद्धि गर्नु ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरू, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

च. कार्यनीति

१. स्थानीय पूर्वाधार विकासका कार्यहरू आवधिक योजना प्राथमिकताका आधारमा मात्र छनोट, निर्माण र सञ्चालनको व्यवस्था गरिने

२. निर्माण भएका स्थानीय पूर्वाधारहरूलाई स्थानीय जनताको जीविकोपार्जन तथा आर्थिक-सामाजिक विकासमा केन्द्रित गरिने

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

कार्यक्रम १. सडक पुननिर्माण

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१								
२								
३								
४								
५								
६								
७								

च. अपेक्षित उपलब्धिहरु

स्थानीय तहको पुनर्संरचना भई नागरिकहरूका लागि प्रवाह हुने सेवा थप प्रभावकारी भएको, समावेशी तथा लक्षित कार्यक्रमहरूको प्रभावकारितामा अभिवृद्धि भई विपन्न, पिछडिएको क्षेत्र र सीमान्तकृत वर्ग तथा समुदाय थप लाभान्वित भएको हुनेछन् ।

७.५ भवन तथा आवास (बस्ती विकास)

क. पृष्ठभुमी

कुनैपनि ठाउको विकासमा त्यस ठाउको भौगोलिक अवस्थितिले प्रत्यक्ष असर पारेको हुन्छ । किनकि त्यस ठाउमा विकास निर्माणका कायहरु सञ्चालन गर्ने प्रक्रिया भौगोलिक अवस्थाले पनि निर्धारण गरिरहेको हुन्छ । वस्ती विकास गर्दा भुमि संग प्रत्यक्ष सम्बन्धित हुने भएकाले त्यसमा दीर्घकालिन सोच राखेर त्यस्ता पूर्वाधारहरु खडा गरिएन भने भविष्यमा त्यसले समस्या निम्त्याउन सक्छ ।, जसले गर्दा पछिल्ला विकास निर्माणमा असर गर्दछ । व्यवस्थित वस्ती विकास एक चुनौति पनि हो जसले त्यस ठाउको विकास निर्माणमा प्रत्यक्ष असर गर्दछ ।

ख. दूरदृष्टि

व्यवस्थित वस्ती विकासबाट समृद्ध पालिकाको स्थापना गर्ने ।

ग. लक्ष्य

व्यवस्थित वस्ती विकास गरेर त्यस ठाउको दीर्घकालिन विकासमा टेवा पुरयाउनु ।

घ. उद्देश्य

१. व्यवस्थित वस्ती बसाल्नु

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

२. विभिन्न आवश्यककीय पूर्वाधारहरुको समुचित विकास गर्नु
३. मानिसका आधारभुत आवश्यकताहरुको परीपुर्ती

च. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. व्यवस्थित तथा दीर्घकालिन वस्ती विकास गर्नु

कार्यनिती : १. निती नियमावलीको कार्यान्वयन

२. मापदण्ड अनुरूपको सांचनाहरुको निर्माण

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	व्यवस्थित तथा एकिकृत वस्ति विकास कार्यक्रम	स्थान	०	०	२	१	१	१
२.	एकिकृत वस्ति विकास सम्बन्धीत कार्यनिती तर्जुमा	पटक	०	१	१	१	१	१
३.	वस्तिका लागी जमिनको पहिचान र व्यवस्थापन	पटक	०	१	१	१	१	१
४.	आधारभुत आवश्यकताका वस्तुहरुको परीपुर्ति	पटक	०	१	१	१	१	१

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरु

व्यवस्थित वस्तीको विकास मार्फत दिर्घकालिन विकास निर्माणका कार्यहरु सञ्चालन भएका हुनेछन । वस्तीका विभिन्न क्षेत्रहरुको निर्धारण गरी निश्चित क्षेत्रमा निश्चित वस्तुहरुको उत्पादन तथा उपलब्धता हुनेछ ।

७.६ पुननिर्माण

क. पृष्ठभुमी

क्षती भएका क्षेत्रहरुको आकलन तथा तथ्यांकका आधारमा त्यसको पुननिर्माणका आयोजनाहरु सञ्चालन गरिनेछ । जसबाट व्यक्तिगत तथा सार्वजनिक संरचनाहरुको पुननिर्माण हुन गइ सहज तथा सम्मानपूर्ण जीवनयापनमा सहयोग हुनेछ । पुननिर्माण सम्बन्धि कार्यका लागि वैदेशिक सहयोग तथा लगानी भित्रयाइ आधुनिक तथा उत्कृष्ट संरचनाहरुको विकास भएर जानेछ ।

ख. दूरदृष्टि

गाउँपालिकाको चाहना पुननिर्माण मार्फत समृद्धिको स्थापना

ग. लक्ष्य

गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका अती आवश्यककीय ठाउ तथा स्थानहरुको जगेर्ना तथा पुननिर्माण गरिने

घ. उद्देश्य

१. विभिन्न प्रकोप मार्फत घरवार विहीनहरुले आश्रय स्थल प्राप्त गर्ने

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. विभिन्न प्राकृतिक विपदाबाट क्षतीग्रस्त क्षेत्रहरुको पुननिर्माण

कार्यनीति : १. विभिन्न स्थानीय स्तरको विकासमा अहम भुमिका खेल्ने वस्ती विकासमा जोड दिइने ।

२. सेवा प्रवाह निती नियम अनुरूप तथा पर्यटन प्रबद्धनमा जोड दिइने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	बडा कार्यालय भवन निर्माण	वटा	२	०	१	२	०	०
२.	बीउ विजन केन्द्र स्थापना	स्थान	०	०	१	०	०	०
३.	कोल्ड स्टोर निर्माण	स्थान	०	०	१	०	०	०
४.	महिला सेफ, केन्द्र (सेक्टर) स्थापना	स्थान	०	०	१	०	०	०
५.	खेलमैदान निर्माण	स्थान	०	०	०	१	०	०
६.	मञ्च र कवर्डहल निर्माण	स्थान	०	१	०	०	०	०
७.	हेलिप्याड निर्माण	स्थान	०	०	०	०	१	०
८.	कालिकिच ताल संरक्षण	पटक	०	१	०	०	०	०

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरु

गाउँपालिकाको हरेक व्यक्ति तथा तप्कामा स्थानीय सरकारको क्रियाशिलता तथा फाइदाका बारेमा महशुस हुनेछ ।

परिच्छेद ८: लोकतन्त्र र शुशासन

क. पृष्ठभुमी

‘जनता द्वारा जनतालाई जनताले’ शासन गर्ने विधिलाई लोकतन्त्र भनिन्छ । सुशासन आफैँमा कुनै जादुको छडी होइन, जुन तुरुन्तै लागू गरी त्यसको प्रतिफल प्राप्त गर्न सकिन्छ । यो त निरन्तरको संघर्ष र प्रयासबाट सम्भव भई प्राप्त हुने कुरा हो । स्थानीय सरकारले संविधानत प्राप्त अधिकार बमोजिम कार्यसम्पादन गर्दा सुशासनका मन्यता आत्मसात गर्नुपर्छ । आफ्नो निर्णयमा खुलापन र पारदर्शिता, सार्वजनिक उत्तरदायित्व निर्वाह, कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता, कानुनको शासनको प्रभावकारी अभ्यास, भ्रष्टाचार नियन्त्रणको पर्याप्त र प्रभावकारी उपायका अवलम्बन, सरोकारवालाको सहभागिता, निर्णयमा पहुँच तथा शासन र लाभमा सबैको समावेशी सहभागिता जस्ता मानकले नै स्थानीय सरकारको सुशासनको अवस्थालाई प्रतिबिम्बित गर्छ ।

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

स्थानिय निकायबाट सम्पादन हुने कार्यमा पारदर्शिताको अभाव, जनसहभागिता र जवाफदेहिताको कमजोर अवस्था, उत्तरदायी नेतृत्वको अभाव, कानुनको पूर्ण पालना अभावजस्ता कमजोरीका कारण स्थानीय निकायमा सुशासन कमजोर देखिनु र नातावाद, कृपावाद, भनसुनवाद, क्षेत्रवाद, छाडातन्त्र, मनपरीतन्त्रले गाँजेको राजनीतिलाई ठिक समयमा सम्बोधन गर्न नयाँ मापदण्ड निर्माण गर्नु सुशासन र लोकतन्त्रको प्रमुख चुनौती हो।

ख. दूरदृष्टि

सुशासन तथा भ्रष्टाचार मुक्त अभियान समृद्ध बेलडाडी हाम्रो पहिचान

ग. लक्ष्य

भ्रष्टाचारजन्य कार्यको शून्य सहनसिलताको नीतिमार्फत सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने।

घ. उद्देश्य

१. भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलापको नियन्त्रण गरी सुशासन कायम गर्न सहयोग गर्ने।
२. आयोजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा दिगोपनामा स्थानीय सहभागिता सुनिश्चित गर्ने
३. लेखा समितिलाई प्रभावकारी बनाइ आय र व्ययको जानकारी सार्वजनिक गरी सबै सरोकारवालासम्म पुर्याउने,

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. विभिन्न कार्यालयहरुमा पारदर्शिता तथा सुशासन प्रत्याभुत गराउने

कार्यनीति

१. कामको मूल्यांकनको आधारमा दण्ड तथा पुरुष्कृत गर्ने।
२. क्षमता अभिवृद्धिका लागि तालिमको व्यवस्था गर्ने।
३. भ्रष्टाचारको रोकथाम र नियन्त्रणका निम्ति वलियो र प्रभावकारी कानूनको निर्माण गर्ने।
४. सुशासनका मुख्य शत्रु गरिवी, निहित स्वार्थमा काम गर्ने प्रवृत्ति, जवाफदेहिताको संस्कृति भन्दा दण्डहिनताको संस्कृतिलाई हटाउने।
५. वलियो कानून, शान्ति सुरक्षाको प्रत्याभूति, अपराधको रोकथाम र नियन्त्रण, जनताको पहुँचयोग्य न्यायव्यवस्था, जनप्रतिनिधि र कर्मचारीको जिम्मेवार र नागरिकमैत्री व्यवहार, कामकारवाहिमा पारदर्शिता, सदाचारको व्यवहार, सेवाप्रवाह चुस्त दुरुस्त र प्रभावकारी जस्ता व्यवस्था कायम गर्ने।
६. कर्मचारी र जनप्रतिनिधिविच सुमधुर सम्बन्ध कायम गर्ने।
७. सार्वजनिक सुनुवाई, पारदर्शिता बोर्ड तथा जनलेखा परिक्षण नियमित गर्ने।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	सार्वजनिक सुनवाई	पटक	१	१	१	१	१	१
२.	ईहाजिरी	स्थान	५	१	१	१	१	१
३.	नागरिक वडापत्र	स्थान	५	१	१	१	१	१
४.	डिजिटल बोर्ड	स्थान	१	१	१	१	१	१
५.	हेल्पडेस्क	स्थान	०	२	१	१	१	१
६.	सामाजिक परिक्षण	पटक	५	१	१	१	१	१
७.	पारदर्शिता बोर्ड	स्थान	५	१	१	१	१	१
८.	जनता संग अध्यक्ष रेडियो कार्यक्रम	पटक	१०	२	२	२	२	२

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरु

शुसासनका सिद्धान्तहरूको प्रतिबिम्ब कानून समक्ष सबै नागरिकहरू बराबर हुने र राज्यको शक्तिमा सबैजनाको समान पहुँच हुने व्यवस्थामा हुन्छ भने, सबै नागरिकले वैधानिक स्वतन्त्रतालाई उपभोग गर्न पाउँदछन् र नागरिकद्वारा यो स्वतन्त्रताको उपभोग गर्न पाउने व्यवस्था संविधानमा तोकिएको हुन्छ ।

द.१ पालिकाको एकता

क. पृष्ठभुमी

यस गाउँपालिका भित्र रहेका विभिन्न जनजाति, भाषा भाषी रहन सहन र कला सस्कृती भएका नागरिकहरूको साभा फुलबारी भएकोले यसको जगेर्ना गरी समग्र विकासलाई अहिलेको समय अनुसारको समावेसी विकासलाई अवलम्बन गरी पालिलाई समुन्नत पार्न सबैको योगदान रहेको छ ।

ख. दूरदृष्टि

विभिन्न शीप तथा क्षमता हरुको एक्एबद्धता बेलडाँडीको समृद्धिको थालनी

ग. लक्ष्य

बेलडाँडी गाउँपालिकामा रहेका जातताती, भाषाभाषी तथा वर्गका वक्तिहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरी यस गाउँपालिकालाई नमुना गाउँपालिका उन्मुख तिर डोरयाउने ।

घ. उद्देश्य

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

गाउँपालिका भित्र रहेका जनताहरुले पालिकाको हरेक विकास निर्माण तथा क्रियाकलापहरुमा सलगता रहनेछ, जुन अन्य पालिकाहरुका लागि नमुना कार्य तथा सिकाइको केन्द्रको रुपमा विकास हुनेछ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यनीति

१. सबै जात जातिको भाषा लीपिको संरक्षण गर्दै सन्तुलित विकास गरिने

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	आधारभुत विद्यालयमा राना, थारु, चौधरी थारु भाषाको पाठ्यक्रम बनाउने	पटक	०	१	१	१	१	१
२.	पालिकास्तरमा भाषा सम्बन्धी हेल्प डेस्कको स्थापना	पटक, स्थान	०	१	१	१	१	१
३.	राना थारु, चाधरी थारु जातजातीका लागि संग्राहलय स्थापना गर्ने	स्थान	०	०	१	०	०	०
४.	बेलडाँडी गा.पा.भित्र रहेका धर्मावलम्बीहरुको मठ, मन्दिर, गुम्बा, चर्च आदीको संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक, स्थान	०	२०	२०	२०	२०	२०
५.	संस्कृति जोगाउन सबै जातिका चाड, पर्व, भेष, भुषालाई वचाउने काम गर्ने साथै श्रव्य दृश्यको सामग्री निर्माण गर्ने	पटक	०	२०	२०	२०	२०	२०

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरु

विभिन्न जनजाति, भाषा भाषी रहन सहन र कला संस्कृती भएका नागरिकहरु सहित सम्लग्न भइ समावेशी विकासका लागि मद्दत पुग्नेछ।

द.२ शान्ति सुव्यवस्था र सुरक्षा

द.२.१ शान्ति

क. पृष्ठभुमी

प्रभावकारी सुरक्षा प्रबन्ध सुशासन र विकासको पूर्वसर्त हो। गाउँपालिका भरी शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्था कायम गरी जनताको जिउ, धन र स्वतन्त्रताको संरक्षण गर्न, शान्तिपूर्वक बाँच्न पाउने अधिकार सुनिश्चित गर्न र उच्च, फराकिलो र समावेशी आर्थिक विकासका लागि समेत प्रभावकारी सुरक्षा व्यवस्था हुन आवश्यक छ।

खुला सीमानाको कारण हुने साना तथा अवैध हतियारको प्रयोग नियन्त्रण गर्नु, सरकारी एवम् सार्वजनिक सम्पत्तिको बहदो अतिक्रमण रोक्नु, यथेष्ट स्रोतसाधनको व्यवस्था गर्नु, सुरक्षाको लागि जिम्मेवार निकायहरुबीचको समन्वय कायम गर्नु तथा मानव बेचबिखनजस्ता समस्याहरु रोक्नु, छिटो र भरपर्दो सूचना प्रणालीको व्यवस्था गर्न नसक्नु चुनौतीका रूपमा रहेका छन्।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

ख. दूरदृष्टि

नागरिक स्वतन्त्रता, विधिको साशन र मानव अधिकारको संरक्षणमार्फत शान्त र सुरक्षित समाज निर्माण

ग. लक्ष्य

देशमा भरपर्दो शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्था कायम गर्ने सार्वजनिक पदाधिकारीले प्राप्त अधिकार, काम, कर्तव्य र जिम्मेवारीको निर्वाह गर्दा उत्तरदायी ढंगबाट गर्ने

घ. उद्देश्य

समाजमा शान्ति, सुव्यवस्था र अमनचयन कायम गरी जनताको जिउ, धन र स्वतन्त्रताको संरक्षण गर्नु र नागरिक सुरक्षा र अपराध अनुसन्धानका लागि उपयुक्त प्रविधि र प्रणालीको स्थापना र विकास गर्नु यसका मुख्य उद्देश्य रहेका छन् ।

ड. कार्यनीति

१. नागरिकको सुरक्षाका लागि नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल र राष्ट्रिय अनुसन्धान विभागलाई समन्वयात्मक रूपमा परिचालन गरिने ।
२. सामुदायिक प्रहरीमा विशेष जोड दिने र प्रहरीलाई जन मैत्री तथा जनतालाई प्रहरी मैत्री बनाइने ।
३. अपराध नियन्त्रणमा सहयोग पुग्ने नयाँ नयाँ प्रविधि प्रयोगमा ल्याइनेका साथै मानव अधिकार इकाई स्थापना र विकास गरिने ।
४. मानव अधिकार उल्लङ्घनकर्तालाई कानूनको दायरामा ल्याई मानव अधिकारको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्दै लगिने ।
५. लागू औषधको अवैध बिक्री वितरण एवं ओसार पसारलाई कडाइका साथ नियन्त्रण गरिने ।
६. विपद्को अवस्थामा तत्काल खोज, उद्धार र राहत वितरण गर्न तालिम प्राप्त दक्ष जनशक्ति तयार गरी आपतकालीन उद्धारका लागि गोदाम स्थापना गरिने ।

प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम : शान्ति सुरक्षा तथा सुव्यवस्था कायम

कार्यनिती : १. स्थानीय स्तरमा जनचेतना अभिवृद्धि

२. जनशक्ति तथा संरचनाहरुको स्थापना

३. अपराधिक घटना नियन्त्रणका कार्यक्रमहरु सञ्चालन

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	शान्ति सुरक्षा कायम गर्न अपराधिक क्रियाकलापहरु तथा सङ्गठित अपराध नियन्त्रण गर्नको लागि प्रत्येक वडामा प्रहरी विट स्थापना गर्ने	वार्ड	१	१	१	१	१	०
२.	लागू औषधको नियन्त्रण गर्न तथा क्षति न्यूनीकरण	पटक	०	५	४	३	२	२

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

	गर्न संस्थागत सुदृढीकरण तथा सचेतना, रोकथाम र पुनर्स्थापना							
३.	स्थानीय प्रशासन सुदृढीकरण	पटक	०	१	१	१	१	१
४.	बाढी तथा आगलागी र अन्य प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने क्षति न्यूनीकरण गर्न छिटो र छोटो जानकारी तथा पूर्वसूचना प्रणाली विस्तार	पटक	०	१	१	१	१	१
५.	साना हतियार तथा खरखजाना को बिगबिगीबाट आन्तरिक सुरक्षामा खलल पुगी सामाजिक वैमनष्यता बढ्ने खतरालाई न्यूनिकरण तथा चेतना विस्तार	पटक	०	६	६	६	६	६
७.	प्रत्येक वडामा प्रहरी चौकी स्थापना	संख्या	१	१	१	१	१	०
८.	वजार क्षेत्रमा टाफिक प्रहरीको व्यवस्था	संख्या	१	१	१	०	०	०
९.	पालिका भित्रका सार्वजनीक र मुख्य प्रवेशद्वारहरूमा सिर्सि क्यामारा जडान गर्ने	संख्या	०	४	४	४	४	४
१०.	सिमा नाकामा ससस्त्र सिमा बल बेस क्याम्प स्थापना	संख्या	०	१	१	०	०	०

च. अपेक्षित उपलब्धिहरू

जनताको जीउ धन तथा सिमा सुरक्षाका लागि विभिन्न संरचनाहरूको निर्माण तथा कार्यान्वयनको अवस्था रहने छ ।

द.२.२ सुव्यवस्था र सुरक्षा

क. पृष्ठभुमी

नेपालको संविधान जारी भएसँगै यस गाउँपालिकामा पनि समृद्ध, शान्त र न्यायपूर्ण नेपाल निर्माणको दिशामा अगाडि बढेको छ । आपसी सद्भाव र सहिष्णुता अभिवृद्धि गर्ने सोचसहित समाजमा दिगो शान्ति र सुव्यवस्था कायम गरी राख्ने लक्ष्य लिई राज्यका आर्थिक, सामाजिक तथा भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माण, राहत तथा पुनर्स्थापना, लगायतका उपलब्धि हासिल भएका छन् । राजनैतिक मतभेदलाई कम गरी दिगो विकासमा एकजुट भएर लाग्यौं भने यांगवरकको सर्वाङ्गीण विकास भै नमुना पालिका बन्न सक्छ ।

विभिन्न पक्षहरूसँग भएका वार्ता र सहमतिलाई व्यावहारिक रूपमा कार्यान्वयन गर्नु, विभिन्न समयमा भएका मानव अधिकारको उल्लङ्घन तथा मानवता विरुद्धको अपराधको घटनामा संलग्नको सत्यतथ्य अन्वेषण, छानबिन तथा निरूपण गरी दिगो शान्ति कायम गर्नु अभै चुनौतीपूर्ण छ ।

ख. दूरदृष्टि

मेलमिलाप, आपसी सद्भाव र सुशासनमार्फत दिगो, शान्त र समृद्ध एवम् न्यायपूर्ण बेलडाँडी निर्माण ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

ग. लक्ष्य

१. पालिकामा शान्ति, अमनचयन कायम गरी नागरिकको सुरक्षा सुनिश्चित गर्ने ।
२. नागरिक सुरक्षाका लागि प्रविधि र पद्धति केन्द्रित प्रणालीको स्थापना र विकास गर्ने ।
३. विभिन्न द्वन्दका कारण सामाजिक, आर्थिक एवम् मानवीय क्षति र प्रभावलाई व्यवस्थापन गर्नु ।

घ. उद्देश्य

दिगो शान्ति र सुव्यवस्था कायम गरी राज्यका आर्थिक, सामाजिक तथा भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माण, राहत तथा पुनर्स्थापना, लगायतका उपलब्धि हासिल गर्ने, राजनैतिक मतभेदलाई कम गरी दिगो विकासमा एकजुट भएर लाग्ने ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १.

कार्यनीति

१. द्वन्द तथा अन्य भवितव्यका कारण पीडित व्यक्ति तथा परिवारलाई क्षतिपूर्ति दिलाइने
२. विभिन्न दुर्घटना तथा प्राकृतिक प्रकोपका कारण विस्थापित व्यक्ति तथा समूहहरूलाई सामाजिक पुनर्स्थापन एवम् पुनः सामाजिकीकरण गर्ने क्रममा आवश्यक मनोसामाजिक परामर्शलगायतका सेवा उपलब्ध गराइनेछ ।
३. सुरक्षा प्रशासनमा विधिको शासनलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखी जनतालाई सुशासनको प्रत्याभूति दिने
४. नागरिक तथा व्यक्तिको जीउ, धन, स्वतन्त्रता तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको सुरक्षा गर्न सुरक्षा निकायलाई आधुनिक, व्यावसायिक तथा साधन-स्रोत सम्पन्न बनाउने ।
५. स्थानीय तहमा स्थानीय शान्ति समिति गठन गरी गठित समिति मार्फत शान्ति प्रवर्द्धन गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	सामाजिक सद्भाव तथा दिगो शान्तिका लागि स्थानिय शान्ति समितिको गठन	संख्या	०	१	१	१	१	१
२.	दिगो शान्तिका लागि शान्ति संवेदनशील विकास नीति र विकास कार्यक्रम	पटक	०	२	२	२	०	०
३.	द्वन्द न्यूनीकरण, पुर्न एकीकरण तथा रोजगार/स्वरोजगार ।	वडा	०	५	५	५	५	५
४.	सामुदायिक प्रहरी साभेदारी कार्यक्रम सवलीकरण	वडा	४	१	१	१	१	०
५.	टोल विकास संस्थाहरूको सवलीकरण	वडा	०	१	१	१	१	१
६.	वन्यजन्तु र मावन अन्तरसंघर्ष न्यूनीकरण	वडा						

कार्यक्रम २.

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	सामुदायिक प्रहरी परिचालन	जना	०	१०	१०	१०	१०	१०
२.	टोल विकास संस्थाको गठन तथा परिचालन	पटक	०	५०	५०	५०	५०	५०
३.	ध्यान, योग केन्द्रहरु स्थापना	पटक	०	२	४	४	४	४

च. अपेक्षित उपलब्धिहरु

स्थानीय स्तरमा विकासको मुख्य सूचक मध्येको शान्ति तथा सुव्यवस्था पनि एक हो त्यसैले सबै वर्गका व्यक्तिका वर्गमा शान्ति सुव्यवस्था अमन चयनको प्रत्याभुत भएको हुनेछ ।

द.३ नेतृत्व निर्माण

क. पृष्ठभुमी

देश विकासमा नेतृत्व विकास एक मुख्य मेरुदण्डको रुपमा रहेको छ । देश सञ्चालनका रोडम्याप तथा खाका तयार पार्नमा नेतृत्व तहको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । त्यसैले कुशल नेतृत्व तथा शीपयुक्त जनशक्ति विकास गरी गाउँपालिका लाइ सही बाटोतिर डोरयाउनु चुनौतीपूर्ण कार्य रहेको छ ।

ख. दूरदृष्टि

दक्ष एवं शीपवान जनशक्तिको विकास गरी देशलाइ सही बाटोमा डोरयाउनु ।

ग. लक्ष्य

१. पालिकामा दक्ष जनशक्तिहरुको उपलब्धता हुनेछ ।
२. निश्चित क्षेत्रमा आवश्यककीय व्यक्तिको पहुच रहनेछ ।
३. समृद्ध एवं सुखी पालिका निर्माण कार्यले सार्थकता पाउनेछ ।

घ. उद्देश्य

दिगो विकास तथा शान्तिका लागि दक्ष जनशक्तिहरुको उपलब्धता हुनेछ, र जनमानसमा शान्ति अमन, चयन कायम भएको हुनेछ ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

कार्यक्रम १. क्षमता विकास तथा अभिवृद्धि

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	नेतृत्व विकासको तालिम	पटक	०	५	५	५	५	५
२.	राजनैतिक दक्षता सम्बन्धि अभिमुखिकरण तथा तालिम सञ्चालन	पटक	०	१	१	१	१	१

च. अपेक्षित उपलब्धिहरु

स्थानीय स्तरमा दक्ष एवं कुशल नेतृत्व हुनेछ र जनतामा शान्ति, सुरक्षा कायम भएको हुनेछ ।

द.४ मानव अधिकार

क. पृष्ठभुमी

देश विकासका लागि जनतामा आधारभुत आवश्यकता तथा राज्यले संविधान तह तोकेका मौलिक अधिकारको प्रयोग गर्न पाउनु पर्दछ । नेपालको संविधान २०७२ ले नागरीकका लागि निति निर्देशक सिद्धान्त र मौलिक अधिकारको प्रत्याभुत गरेको छ ।

ख. दूरदृष्टि

मानव अधिकारको प्रत्याभुत गरी हरेक विकासका चरणमा नागरीकहरुको सहभागीता सुनिश्चित गरिनु ।

ग. लक्ष्य

पालिका स्तरमा विना कुनै भेदभाव सबै वर्गका व्यक्तिको समान सहभागीता रहनेछ ।

घ. उद्देश्य

हरेक व्यक्तिले मानव अधिकारको प्रयोग मार्फत उचित स्थानमा आफ्नो सहभागीता जनाउने परिपाटीको विकास गर्नु ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. मानव अधिकार सम्बन्धि जनचेतना कार्यक्रम

कार्यनिती : मानव अधिकारका बारेमा सुसुचित

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष	लक्ष्य
---------	------------	------	-----------	--------

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

			अवस्था	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	मानव अधिकार सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम	पटक	०	९	९	९	९	९
२.	फौजदारी तथा देवानी कानून सम्बन्धी सचेतना	पटक	०	९	९	९	९	९
३.	विश्व मानवअधिकार दिवस मनाउने	पटक	१	१	१	१	१	१

च. अपेक्षित उपलब्धिहरू

प्रत्येक व्यक्तिले आफ्नो क्षमता अनुसारले ज्ञान तथा शीपको प्रयोग गरेका हुनेछन ।

द.५ न्याय प्रणाली

क. पृष्ठभुमी

सबै वर्गका मानिसहरूको सहज पहुच तथा समान स्तरको न्याय सम्पादन प्रणाली विकास गरी नमुना गाउँपालिका उन्मुख रहने कार्यमा तत्पर रहने छ ।

ख. दूरदृष्टि

उचित न्यनय सम्पादन सुनिश्चित न्याय सेवाको पुनर्स्थापना ।

ग. लक्ष्य

गुणस्तर तथा जनमुखि न्याय सेवा सम्पादन गर्ने ।

घ. उद्देश्य

१. आम मानिसमा न्यनय सेवा प्रतिको बुझाइ फराकिलो बनाउने
२. हरेक व्यक्तिले न्याय भएको प्रत्याभुत गर्नेछन ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरू, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. स्थानीय स्तरमा सुनुवाइ सम्बन्धि संयन्त्रहरूको निर्माण

कार्यनिती : संयन्त्रहरू निर्माण मार्फत क्षमता अभिवृद्धि

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	गा.पा.मा इज्लास स्थापना गर्ने	पटक	०	०	१	०	०	०
२.	मेलमिलाप समुह गठन गरी तालिम दिने	पटक	०	१	१	१	१	१

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

३.	वडा स्तरीय न्यायिक समिती गठन गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	पटक	०	१	१	१	१	१
४.	मेलमिलापकर्ता क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	०	१	१	१	१	१

च. अपेक्षित उपलब्धिहरु

हरेक वडा तथा समुदायमा मेलमिलाप केन्द्रहरुको स्थापना भइ आम मानिसहरुमा सौहार्द वातावरण भएको हुनेछ ।

द.६ संघिय शासन प्रणाली

क. पृष्ठभूमि

संघिय शासन प्रणालीबाट बेलडाँडी वासीलाई वास्तविक रूपमै सार्वभौमसत्ता सम्पन्न तुल्याई शासनमा उनीहरुको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्दै लोकतन्त्रलाई स्थानीय तहदेखि नै संस्थागत र मजबुत बनाउने अवसर प्राप्त भएको छ । स्थानीय स्वायत्त शासन अन्तर्गत स्थानीय सुशासन, गुणस्तरीय आधारभूत सेवा प्रवाहमा सबैको सहज पहुँच, स्थानीय पूर्वाधार निर्माण, लक्षित वर्ग तथा क्षेत्रको आर्थिक सामाजिक सशक्तीकरण एवम् समावेशीकरण, सामाजिक परिचालन, सहभागितामूलक योजना तथा विकास, स्थानीय जीविकोपार्जन एवम् रोजगारी, सामाजिक सुरक्षा र स्थानीय तहमा सञ्चालन गरिने अभियानमूलक रचनात्मक कुराहरुको सुनिश्चितता हुने देखिएको छ ।

समय सापेक्ष पुनर्संरचना र क्षमता विकास गर्नु, सङ्घीय संरचना अनुसार कर्मचारीहरुको व्यवस्थापन गर्नु, नयाँ संवैधानिक व्यवस्था अनुरूप राजनीतिक, आर्थिक, प्रशासनिक सेवा प्रवाह र विकास व्यवस्थापनको दृष्टिले सक्षम एकाइको रूपमा स्थापित गर्नु प्रमुख चुनौतीहरु हुन् । स्थानीय स्वायत्त शासनको अभ्यासले जनतामा शासनप्रतिको सचेतना, सहभागिता तथा अधिकारप्रतिको चासो बढ्दै जानु, वडा नागरिक मञ्चलगायत समुदायमा आधारित सङ्घसस्थाहरु गठन भई सरकारी एवम् स्थानीय निकायहरूसँग सहकार्य हुनु तथा विकास प्रक्रियामा स्थानीय जनताको सहभागिता र स्वामित्व बढ्नुजस्ता अवसर रहेका छन् ।

ख. दूरदृष्टि

सङ्घीय संरचना अनुकूल सहभागितामूलक, समावेशी, समन्यायिक, उत्तरदायी र स्थानीय स्वायत्त शासन ।

ग. लक्ष

जनप्रतिनिधिमूलक एवम् उत्तरदायी स्वायत्त शासन पद्धतिको सुदृढीकरणद्वारा साधन-स्रोत तथा अवसरहरुमा जनताको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।

घ. उद्देश्य .

स्थानीय स्वायत्त शासन तथा सहभागितामूलक पद्धतिका माध्यमबाट जनतालाई आधारभूत सेवा सुविधा उपलब्ध गराउने ।

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

ड प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. सङ्घीय संरचना व्यवस्थापन

कार्यनीति

१. स्थिनियानीय तहको योजना तर्जुमा कार्यान्वयन, अनुगमन र लाभको हिस्सेदारीमा स्थानीय समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	पदाधिकारी तथा समितीका सदस्यहरुको क्षमता विकास	पटक	१	३	३	३	३	५
२.	सङ्घीय शासन प्रणालीअनुसा आवधिक तथा वार्षिक योजना तर्जुमा प्रक्रियाको व्यवस्थापन ।	पटक	०	१	१	१	१	१
३.	सामाजिक सुरक्षसम्बन्धी स्थानीय तथ्यांक र सूचना व्यवस्थापन	पटक	०	१	१	१	१	१
४.	लक्षित समुह सम्बन्धी स्थानीय योजना, कार्यक्रम, स्रोत परिचालन र व्यवस्थापन	पटक	०	१	१	१	१	१

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरु

संघिय शासन प्रणाली अनुरूप संरचनाहरु व्यवस्थित एवं क्रियाशील रहने छन ।

द.७ स्थानीय तहको सन्तुलित विकास

क. पृष्ठभूमि

यस गाउँपालिकाले विकासका दृष्टिल पछाडि परेका वर्ग, समुदाय र क्षेत्रलाई दिगो विकासको मूलधारमा ल्याई समान रूपमा विकासको प्रतिफल उपलब्ध गराउने प्रयास गराउँदै लाने नीति लिएको छ ।

विकासमा पछाडि परेका क्षेत्रहरूमा भौगोलिक विकटताको कारण पूर्वाधार निर्माणमा कठिनाइ हुनु, विकासका साभेदारहरूको सहयोगलाई विकट ठाँउहरूमा पुऱ्याउनु, दुर्गम तथा पहाडी क्षेत्रमा पूर्वाधार विकासका लागि आवश्यक पर्ने स्रोत साधनको व्यवस्था गर्नु , स्थानीय तहमा जनसहभागिता, पारदर्शिता र उत्तरदायित्व प्रवर्द्धन गरी सुशासन प्रवर्द्धन गर्नु र लक्षित कार्यलाई प्रभावकारी बनाउनु चुनौतीपूर्ण छ ।

संवैधानिक रूपमा नै पिछ्छडिएको क्षेत्र र वर्गलाई विशेष प्राथमिकता दिने नीतिगत व्यवस्था हुनु, गरिबी निवारण तथा रोजगारीका लागि विशेष कार्यक्रमसहित संस्थागत व्यवस्था हुनु, विकास कार्यक्रमहरूको मागमा अत्यधिक वृद्धि हुनु र जनताको प्रत्यक्ष सहभागितामा स्थानीय योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गरिने प्रवृत्तिमा बढोत्तरी सन्तुलित विकासका अवसर हुन् ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संसाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

ख. दुरदृष्टि

विकासका दृष्टिले पछि परेका क्षेत्रलाई प्राथमिकता गुणस्तरीय तथा दिगो पूर्वाधारको वास्तविकता अनुरूप समेटनु

ग. लक्ष्य

पछाडि परेका वर्ग, समुदाय र क्षेत्रलाई दिगो विकासको मूलधारमा ल्याई सन्तुलन र नागरिकहरूबीचको जीवनस्तरमा समानता ल्याउने ।

घ. उद्देश्य .

१. भौगोलिक रूपमा विकट र पछिडिएको क्षेत्रमा स्थानीय उत्पादन र रोजगारीमा वृद्धि गर्नु ।
२. सबै क्षेत्रका जनतालाई दैनिक आवश्यकताका वस्तु तथा सेवामा समन्यायिक रूपमा सहज पहुँच पुर्याउनु ।

ङ . प्रमुख कार्यक्रमहरू, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यनिति

१. सम्भाव्य प्राकृतिक एवम् मानवीय सम्पदाहरूको पहिचान गरी त्यसको उच्चतम उपयोग गर्दै तुलनात्मक रूपमा बढी प्रतिफल दिने आयोजना/कार्यक्रमलाई उच्च प्राथमिकता दिइने ।
२. स्थानीय स्रोतसाधनमा आधारित आर्थिक विकास कार्यक्रममार्फत उद्यमशीलता र रोजगारी सृजना गरिने ।
३. पछाडि परेका क्षेत्रमा विशेष लक्षित आर्थिक, सामाजिक तथा पूर्वाधार विकास कार्यक्रमहरूको सञ्चालन गरिने ।
४. मानवीय साधनको विकासमा पछि परेका क्षेत्रमा मानव संसाधनको विकासका कार्यक्रम प्राथमिकताका साथ सञ्चालन गरिने ।
५. स्थानीय स्तरमा सम्भावना पहिचान गरी ती क्षेत्रमा लगानी वृद्धि गर्ने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	नीति निर्माण तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने	वार्षिक	०	१	१	१	१	१
२.	सन्तुलित विकासका लागी आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पक्षहरूलाई प्राथमिकतामा राख्ने	पटक	०	१	१	१	१	१
३.	बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रमबाट बालबालिकाको सर्वाङ्गीण विकास गर्ने कार्यक्रम	स्थान	०	१	१	१	१	१
४.	स्थानीय रोजगारी प्रवर्द्धन तथा लक्षित विकास कार्यक्रम	वडा	०	५	५	५	५	५
५.	दिगो विकास लक्ष्यको बारेमा कार्यपालिका सदस्य तथा कर्मचारी, शिक्षक तथा गैसस प्रतिनिधीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	१

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

छ. अपेक्षित उपलब्धि

गाउँपालिकामा समावेशी तथा लक्षित कार्यक्रमहरूको प्रभावकारितामा अभिवृद्धि भई विपन्न, पिछडिएको क्षेत्र र सीमान्तकृत वर्ग तथा समुदाय थप लाभान्वित भएको, बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रमबाट बालबालिकाको सर्वाङ्गीण विकासमा उल्लेखनीय सुधार भएको हुनेछ ।

८.८ शासकीय तथा प्रशासकिय सुधार र वित्तिय सुधार

८.८.१ शासकीय तथा प्रशासकीय सुधार

क. पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानमा राज्यका नीतिअन्तर्गत सार्वजनिक प्रशासनलाई स्वच्छ, निष्पक्ष, पारदर्शी, भ्रष्टाचारमुक्त, जनउत्तरदायी र सहभागितामूलक बनाउँदै राज्यबाट प्राप्तहुने सेवा सुविधामा जनताको समान र सहज पहुँच सुनिश्चित गरी सुशासनको प्रत्याभूति गर्ने कुरा उल्लेख छ । चालु योजनामा गुनासो व्यवस्थापन, भ्रष्टाचारविरुद्धको कार्ययोजना, गौरवका आयोजनामा नतिजामा आधारित व्यवस्थापन प्रणाली, राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरूको आचारसंहिताजस्ता कार्यहरू थप प्रभावकारिताका साथ सुचारु गरिएको छ । सर्वसाधारण जनताको दैनिक काम पर्ने र प्रत्यक्ष जनसम्पर्क हुने कार्यालयहरूमो नागरिक बडापत्र लागु गरिएको छ । कार्यालयमा सूचना प्रविधिको प्रयोगमा विस्तार गर्नाका लागि आवश्यक पर्ने प्रविधिक जनशक्ति तयार गरी प्रविधिमा आधारित सूचना सेवाग्राहिमा पुऱ्याउने प्रयास गरिएको छ ।

जनताका घरदैलोमा सार्वजनिक सेवाप्रवाहको सुनिश्चितता प्रदान गर्नु, अन्तर निकाय समन्वय गर्नु र आवश्यक साधन स्रोतको व्यवस्था गर्नु, जनसहभागिता, पारदर्शिता तथा जवाफदेहिता बढाउनु, समग्र सार्वजनिक प्रशासनको नैतिकताको अभिवृद्धि गरी उत्प्रेरणा बढाउनु, सरकारी सेवाको प्रवाहलाई सहज र प्रभावकारी बनाउनु, सार्वजनिक सेवामा रहेका राष्ट्रसेवकहरूमा जनताप्रतिको सेवाभावको भावना जगाउनु जस्ता चुनौती रहेका छन् ।

सार्वजनिक प्रशासनलाई स्वच्छ, निष्पक्ष, पारदर्शी, भ्रष्टाचारमुक्त, जनउत्तरदायी र सहभागितामूलक बनाउँदै राज्यबाट प्राप्त हुने सेवा सुविधामा जनताको समान र सहज पहुँच सुनिश्चित गरी सुशासनको व्यवस्था गर्ने भन्ने संविधानको व्यवस्था, सार्वजनिक सेवामा सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने विभिन्न ऐन/नियमहरूको व्यवस्था तथा सेवा प्रवाहमा सूचना प्रविधिको बढ्दो प्रयोग अवसरका रूपमा रहेका छन् ।

ख. दुरदृष्टि

जनमुखी, स्वच्छ, जवाफदेही सङ्घीय शासन व्यवस्था ।

ग. लक्ष्य

सम्पूर्ण सार्वजनिक प्रशासनलाई जनताप्रति उत्तरदायी र सेवामूलक तथा विकासमैत्री बनाउने ।

घ. उद्देश्य

“बैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

सार्वजनिक प्रशासनलाई स्वच्छ, परिणाममुखी, जवाफदेही र पारदर्शी बनाई सार्वजनिक सेवाप्रवाह र विकास प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउनु ।

ड प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १. जनशक्तिको परिपुर्ती तथा परिचालन

कार्यनिति

१. सार्वजनिक सेवाप्रवाहलाई गुणस्तरीय, समावेशी एवम् सहज बनाउन विद्युतीय शासन प्रणालीको अवलम्बन गरी प्रशासनिक कार्यविधिलाई सरलीकरण गरिने ।

२. जनताका अत्यावश्यक सेवाहरू सरल र व्यवस्थित रूपमा प्रवाह गर्ने व्यवस्था मिलाइने

३. सेवाप्रवाहलाई जनमुखी र सेवामूलक बनाउने बडापत्र क्रमशः कार्यान्वयन गर्ने

४. जनगुनासोलाई प्रत्यक्ष रूपमा अनुभूत गर्ने गरी व्यवस्थापन गरिने

५. सार्वजनिक सरोकारका विषयसँग सम्बन्धित सार्वजनिक निकायमा रहेका सूचनामा कानुनबमोजिम नागरिकको पहुँच अभिवृद्धि गरिनेछ

६. आयोजना स्थलमा आयोजनासम्बन्धी विवरण खुलेको होर्डिङ बोर्ड राख्ने व्यवस्थालाई अनिवार्य बनाइनेछ

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	परिमाणाममुखि अनुगमन मुल्याङ्कन	पटक	०	५	५	५	५	५
२.	गाउँमा दरवन्दी अनुसार पदपुर्ति गर्ने	पटक	०	३	३	४	५	५
३.	वडामा दरवन्दी अनुसार पदपुर्ति गर्ने	पटक	०	५	५	५	५	५
४.	पदाधिकारी तथा समिती सदस्यहरुको क्षमता विकास	पटक	०	१	१	१	१	१
५.	अवलोकन भ्रमण	पटक	०	१	१	१	१	१

कार्यक्रम २. विभिन्न प्रविधिमैत्री संरचना स्थापना

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	समिक्षा	पटक	०	२	२	२	२	२
२.	सुचनाको हक प्रवर्द्धन	पटक	०	१	१	१	१	१
३.	अनलाइन टि.भी., एफ.एम. प्रवर्द्धन	पटक	०	१	१	१	१	१

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

४.	पत्रपत्रिकाको प्रवर्द्धन अनुदान	वार्षिक	०	१	१	१	१	१
५.	पत्रकारिता तालिम	वार्षिक	०	१	१	१	१	१
६.	पत्रकारिता पुरस्कार	वार्षिक	०	१	१	१	१	१
७.	मिडिया साभेदारी कार्यक्रम	वार्षिक	२	२	२	२	२	२
८.	इन्टरनेट स्थापना	पटक	०	६				
९.	बडा स्तरीय ICT तालिम	पटक	२	२	२	२	२	२
१०.	ICT पार्कको स्थापना	पटक	०	१	१	१	१	१
११.	सुचना प्रविधि अधिकृत	सख्या	१	१	१	१	१	०
१२.	रोजगार अभिवृद्धि तालिम	पटक	५	५	५	५	५	५

द.द.२ वित्तिय सुशासन

क. पृष्ठभूमि

हरेक विकास निर्माण तथा क्रियाकलापमा वित्तको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । त्यसैले विकास निर्माणका कार्यमा यसलाइ मुख्य केन्द्रमा राखेर क्रियाकलापहरु तय गरिन्छन् ।

ख. दुरदृष्टि

सुचना प्रवाहका प्रक्रियाहरुको सुदृढिकरण मार्फत विकास प्रक्रिया अगाडी बढाउने ।

ग. लक्ष

वित्तिय सुशासन कायम गर्ने ।

घ. उद्देश्य

हरेक संघ संस्थामा वित्तिय सुशासन कायम तथा पारदर्शिता कायम गरिने ।

ड . प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १ : सामाजिक उत्तरदायित्व तथा जवाफदेहिता अभिवृद्धि

कार्यनिति

१. बजेट सूचना व्यवस्थापन प्रणालीलाई संस्थागत गरीने।

२. गैर कर र कर प्रशासन दुवैमा समसामयिक सुधार गरीने।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

३. कर छल्ले प्रवृत्ति विरुद्धका कार्यक्रम संचालन गरिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	अनुगमन, नियम्बन, सार्वजनिक सुनुवाई	पटक	०	२	३	३	३	३
२.	सामाजिक परिक्षण	पटक	०	२	३	३	३	३
३.	वित्तीय जवाफदेहिता सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था तथा कार्यान्वयन ।	पटक	०	१	१	१	१	१
४.	गैर कर र कर प्रशासन दुवैमा समसामयिक सुधार गरी कर छल्ले प्रवृत्ति विरुद्धका कार्यक्रम संचालन	पटक	०	५	५	५	५	५

च. अपेक्षित उपलब्धि

वार्षिक खरिद योजना निर्धारित समयमै तयार भई खरिद कार्य भएको, राजस्व परिचालन प्रभावकारी रूपमा भएको, सार्वजनिक खर्च व्यवस्थित भई बेरुजु कम भएको हुनेछ ।

द.९ भ्रष्टाचार निवारण

क. पृष्ठभूमि

यस गाउँपालिकाले सरकारी कार्यप्रणालीमा जनअपेक्षाअनुरूपको सुधार गर्दै जनतामा प्रवाहित हुने वस्तु र सेवा पारदर्शी, उत्तरदायी, जनमुखी र कानुनसम्मत रूपमा सहज र सरल तरिकाले उपलब्ध गराई सबै तह र रूपका भ्रष्टाचार एवम् अनियमिततालाई नियन्त्रण गरी सदाचारयुक्त, नैतिकवान् एवम् सुसंस्कृत नेपाली समाजको निर्माण गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने गरेको छ । व्यापक र विस्तृत रूपमा भ्रष्टाचार विरुद्ध उपयुक्त विधि अवलम्बन गर्ने र सो विधिअन्तर्गत भ्रष्टाचार निरोध, कानुन कार्यान्वयन, राष्ट्रिय सहयोग, प्राविधिक सहयोग र सूचना आदानप्रदान तथा कार्यान्वयन सम्बन्धी संयन्त्रलाई प्रवर्द्धन गर्ने लक्ष्य लिएको छ । भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा स्थानीय जनसहभागिता विषयक अन्तर्क्रिया तथा जनचेतनामूलक सामुदायिक शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिएका छन् ।

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

भ्रष्टाचारलाई सामाजिक अपराधको रूपमा स्थापित गर्नु, भ्रष्टाचारजन्य अपराधले नयाँ-नयाँ स्वरूप र आयाम लिँदै गएकोमा सोअनुरूपको अनुसन्धान र तहकिकातसम्बन्धी क्षमता विकास गर्नु, भ्रष्टाचारको उजुरी दिने, साक्षी बस्ने व्यक्ति तथा अभियोजन गर्ने कर्मचारीहरूको उचित संरक्षण गर्नु, दक्ष जनशक्तिको कमी रहनु आदि चुनौतीका रूपमा रहेका छन् ।

भ्रष्टाचार विरुद्धका कानुनी संरचनाहरू तुलनात्मक रूपमा सक्षम भएको; भ्रष्टाचार नियन्त्रणका लागि नागरिक समाज तथा सञ्चार जगतलगायत सामाजिक सञ्जालहरूको बलियो सहयोग र सहकार्य रहेको; अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको प्रादेशिक सम्पर्क कार्यालयको स्थापनाले भ्रष्टाचार विरुद्धको अभियानलाई प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाउने अवसर प्राप्त भएको छ ।

ख. दुरदृष्टि

भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलापको नियन्त्रण, स्वच्छ समाज निर्माण बेलडाँडीको अभियान ।

ग. लक्ष

रूपका भ्रष्टाचार एवम् अनियमिततालाई नियन्त्रण गरी पारदर्शी, उत्तरदायी, जनमुखी, सदाचारयुक्त, नैतिकवान् एवम् सुसंस्कृत नेपाली समाजको निर्माण गर्ने

घ. उद्देश्य

सबै भ्रष्टाचारजन्य कामकारवाही अपराध हुने कानुनी व्यवस्था गरी सोको कार्यान्वयनका माध्यमबाट त्यस्तो भ्रष्टाचारजन्य काममा शून्य सहनशीलताको नीति अवलम्बन गर्ने

ङ प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण .

कार्यनिति

१. भ्रष्टाचारजन्य अपराधको अनुसन्धान, तहकिकातका चरणहरूमा आवश्यक पर्ने ज्ञान, सीप र असल अभ्यासहरूको बढीभन्दा बढी उपयोग गर्नका लागि नियामक निकायका जनशक्तिलाई क्षमतायुक्त बनाइने ।
२. सम्पत्ति शुद्धीकरण कार्यलाई दुरुत्साहन गर्न मौजुदा कानुनलाई थप कार्यमुखी बनाइने
३. भ्रष्टाचार निवारणका लागि प्राविधिक सहायता र सूचना आदानप्रदानसम्बन्धी व्यवस्थालाई कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ ।
४. सार्वजनिक निर्माण र सार्वजनिक सेवा प्रदान गर्ने निकायलाई व्यवस्थित, प्रतिस्पर्धी, पारदर्शी र उत्तरदायी बनाइनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	जनचेतना अभिवृद्धि	पटक	०	१	१	१	१	१
२.	कानुनी कारवाहीको निति तयार गरि कार्यान्वयन गर्ने	पटक	०	१	१	१	१	१
३.	हेलो बेलडाँडी गुनासो कार्यक्रम संचालन	पटक	०	१	१	१	१	१
४.	सडक नाटक तथा न्याली कार्यक्रम	स्थान	०	५	५	५	५	५

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

५.	गुनासो सुनुवाइ संयन्त्र निर्माण	स्थान	०	१	१	१	१	१
६.	कर्मचारी हरुको क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	०	१	१	१	१	१

छ. अपेक्षित उपलब्धि

भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा आपसी सहयोग र सहकार्यको वातावरण निर्माण भएको, भ्रष्टाचार विरुद्ध नियोजित रूपमा अभियान सञ्चालन भई यसका सबै सार, रूप र रङ्गको नियन्त्रण भएको हुनेछ । यसका साथै गाउँपालिकाको भ्रष्टाचार विरुद्धको शून्य सहनशीलताको नीतिलाई बल मिलेको, भ्रष्टाचार नियन्त्रणको खबरदारीमा नागरिक समाज, गैरसरकारी संस्था तथा सामुदायिक संस्थासँग सहकार्य वृद्धि भएको र भ्रष्टाचार विरुद्धको कारवाहीमा आवश्यक समन्वय एवम् सूचना आदानप्रदानमा प्रभावकारिता आएको हुनेछ ।

द.१० मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार नियन्त्रण

क. पृष्ठभूमि

मानव बेचबिखनमा परेका बालबालिका तथा किशोरकिशोरी, महिलाको उद्धार, पुनर्स्थापना र पुनर्एकीकरणका प्रयासहरू गरिनुका साथै मानव बेचबिखन तथा ओसारपसारको जोखिममा रहेका तथा जोखिमउन्मुख समूह/समुदायको पहिचान गरी सामाजिक सुरक्षा तथा आर्थिक सशक्तीकरण गर्ने तर्फ कार्यक्रम केन्द्रित रहेका छन् । यसमा सबै सरोकारवाला सरकारी तथा गैरसरकारी निकाय, नागरिक समाज, निजी क्षेत्र र नागरिकसमेतको ऐक्यबद्धता र प्रयास आवश्यक छ । मानव बेचबिखनमा संलग्न हुने अपराधीहरूलाई कानुनी दायरामा ल्याउनु तथा पीडितहरूलाई न्याय दिलाउनु गाउँपालिकाको प्रमुख जिम्मेवारी पनि हो । मानव बेचबिखनको लागि नयाँ-नयाँ तरिका र बाटोको प्रयोग हुने गरेको अवस्थामा सोअनुसार नियन्त्रणका उपाय अवलम्बन गर्नु, नियन्त्रणमा संलग्न निकायहरूबीच प्रभावकारी समन्वय स्थापित गर्नु, एकीकृत तथ्याङ्क तथा सूचना प्रणालीको विकास गर्नु, स्वदेशमा रोजगारी तथा स्वरोजगारीका अवसर सृजना गर्नु र वैदेशिक रोजगार र मानव बेचबिखनबारे सचेतना वृद्धि गर्नु

मानव बेचबिखानामा लाग्ने खुलेर पहिचान हुन नसक्नु पिडकहरूको सम्बन्ध सम्पर्क उच्च ओदाहामा हुनु बेचबिखन तथा यौन शोषणमा परेका महिलाहरूलाई समाज तथा परिवारले सजिलै नस्वीकार्नु र उपयुक्त पुनः स्थापन तथा उचित परामर्षको व्यवस्था नहुनु यस क्षेत्रका चुनैति हुन ।

ख. दूर दृष्टि

बेलडाँडीवासीको एउटै आवाज, मानव बेचबिखान मुक्त.सं.माज ।

ग. लक्ष्य

मानव बेचबिखनको जोखिममा पर्न सक्ने समूह/समुदायको पहिचान गरी बेचबिखन तथा ओसारपसार कार्यलाई न्यूनीकरण तथा नियन्त्रण गर्नका लागि विद्यमान संयन्त्र र संरचनाहरूको सुदृढीकरण तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।

घ. उद्देश्य

**“बैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

१. दण्डहीनताको अन्त्य गरी प्रभावितहरूलाई न्यायमा पहुँच अभिवृद्धि गर्ने ।
२. पीडित तथा प्रभावितहरूको उद्धार, संरक्षण र पुनर्स्थापनाका सेवाहरूलाई प्रभावकारी बनाउनु ।
३. मानव बेचबिखन तथा ओसारपसारको जोखिम कम गर्ने सम्भावित जोखिमकर्ताहरूलाई सशक्तीकरण गरिने
४. स्थानीय स्तरको सञ्चार माध्यमलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार विरुद्ध अधिकतम र प्रभावकारी रूपमा परिचालन गरिने
५. बालबालिका तथा किशोरकिशोरीहरूको बेचबिखन तथा ओसारपसारसँग सम्बन्धित ऐन र नियमावलिमा समसामयिक परिमार्जन गरिने

ड प्रमुख कार्यक्रमहरू, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १ : जोखिममा रहेका तथा पर्नसक्ने समुदायको क्षमता अभिवृद्धि

कार्यनिति

१. जोखिममा रहेका समुदायहरूको पहिचान गरी समुदायमा आधारित जीविकोपार्जन तथा स्वरोजगारका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने ।
२. मानव बेचबिखन नियन्त्रणका लागि गैरसरकारी निकाय र समुदायको सक्रिय सहभागिता बढाइनेछ ।
३. स्थानीय स्तरको सञ्चार माध्यमलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार विरुद्ध अधिकतम र प्रभावकारी रूपमा परिचालन गरिनेछ ।
४. मानव बेचबिखन तथा ओसारपसारसँग सम्बन्धित कानूनहरूमा समसामयिक परिमार्जन गरिनेछ ।
५. मानव बेचबिखन नियन्त्रणको कार्यमा स्थानीय स्तरमा समुदायलाई परिचालन गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	जनचेतना अभिवृद्धि तालिम	पटक	५	१	१	२	१	१
२.	गरिवी न्युनिकरण गर्ने	पटक	०	१	१	१	१	१
३.	प्रहरी कार्यालयहरूमा घटना दर्ता मैत्री बनाउने	स्थान	०	१	१	०	०	०
४.	पुनर्स्थापना तथा पुनर्मिलनसम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन	पटक	०	१	१	१	१	१
५.	जोखिममा रहेका बालबालिकाहरूलाई स्थानीय बालक्लबमा क्रमशः आवद्ध गरी सशक्तीकरणका लागि तालिम सञ्चालन	स्थान	०	५	५	५	५	७
६.	मानव बेचबिखन सम्बन्धी जानकारीमूलक सूचना सामग्रीहरूको उत्पादन र सम्प्रेषणका लागि स्थानीय	पटक	०	१	१	१	१	१

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

मिडिया संग सहकार्य तथा परिचालन							
--------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

छ. अपेक्षित उपलब्धि

मानव बेचबिखनको दृष्टिले संवेदनशील क्षेत्र, समूह र समुदायको पहिचान एवम् अद्यावधिक विवरण तयार भएको हुनेछ । अति विपन्न, जोखिमयुक्त.सं.मुदायमा सचेतना अभिवृद्धि भई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसारमा न्यूनीकरण भएको र मानव बेचबिखनबाट पीडित प्रभावितहरूको अल्पकालीन एवम् दीर्घकालीन पुनर्स्थापना भएको हुनेछ ।

द.११ आयोजना बैक

क. पृष्ठभूमि

ख. दूरदृष्टि

ग. लक्ष्य

घ. उद्देश्य

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण
कार्यनीति

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.								
२.								

द.१२ तहगत सम्वन्ध तथा अन्तरसरकार समन्वय

क. पृष्ठभूमि

विकासको दीर्घकालीन सोचतर्जुमा गरी सोअनुसार लक्षित समूहको सहभागिता र समावेशितालाई जोड दिइ योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु,स्रोतसाधनको सुनिश्चितता गरी आवधिक योजना र वार्षिक बजेटबीच सामञ्जस्यता कायम गर्नु,योजना कार्यान्वयन गर्न, श्रोत व्यवस्थापन, अनुगमन नियमन, योजना प्रक्रियालाई थप सन्तुलित, समन्यायिक र समावेशी बनाउने, विकास साभेदारलगायतको सहयोग सहकार्यको बढ्दो प्रतिबद्धता, योजना निर्माणमा संघ, प्रदेश, स्थानिय सरकार र विकास साभेदारहरु विच समन्वय सहकार्यमा समावेशी विकास प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउन अवसरका रुपमा रहेका छन ।

ख. दूरदृष्टि

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

समावेशी विकासका लागि एकिकृत योजना अन्तर सरकार समन्वय र साँभेदारी गर्ने

ग. लक्ष्य

श्रोत व्यवस्थापन, योजना निर्माण, कार्यान्वयन र अनुगमन मुल्याङ्कनमा अन्तर सरकार समन्वय र साँभेदारीमा तादात्म्यता कायम गर्ने ।

घ. उद्देश्य

अन्तर सरकार समन्वय र साँभेदारीमा आवधिक योजना कार्यान्वयन योग्य बनाउने

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यनीति

क्र स	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१	सुचनाहरुको प्रवाह तथा समन्वय एकाइ स्थापना	स्थान	०	०	१	०	०	०
२	सुचना अधिकृतलाई आवश्यक तल्लिम तथा सामाग्री व्यवस्थापन	पटक	०	१	०	०	०	०

च. अपेक्षित उपलब्धिहरु

आवधिक योजनाको भावना वमोजिम श्रोत व्यवस्थापन भई योजना निर्माण, कार्यान्वयन र अनुगमन मुल्याङ्कनमा अन्तर सरकार समन्वय र साँभेदारीमा तादात्म्यता कायम गर्दै कार्यक्रमहरुमा दोहारोपनामा कमी आएको हुने छ ।

परिच्छेद ९: अन्तर सम्बन्धित विषय

९.१ गरिबी निवारण

क. पृष्ठभूमि

गरिबीको वितरण भौगोलिक/क्षेत्रीय रूपमा मात्र नभई जातीय रूपमा समेत असमान रहेको देखिन्छ । यससँगै गरिबी निवारणका लागि गरिब घरपरिवारको पहिचान कार्य हुन नसक्नु, लक्षित घरपरिवारमा सामाजिक सुरक्षण कार्यक्रमहरु केन्द्रित गर्न नसकिनु, विभिन्न निकायहरुबाट सञ्चालित गरिबी निवारण कार्यक्रमहरुबीच समन्वयको अभाव रहनु, क्षमता विकासका कार्यहरु पर्याप्त नहुनु एवम् नीति, योजना र बजेट कार्यक्रम बीच समानजस्य नहुनुजस्ता समस्याहरु विद्यमान छन् । सङ्ख्यात्मक रूपले गरिबीको तथ्याङ्कमा सुधार आएको देखिए तापनि आर्थिक असमानता कायम नै रहेको देखिएकाले गरिबी निवारणको कार्य थप जटिल बनेको छ । गरिबी निवारणका उद्देश्य तथा नीतिहरु निर्धारण गर्दा विगतका नीति तथा कार्यक्रमको अनुभवलाई दृष्टिगत गरी लक्षित समूह र क्षेत्रलाई केन्द्रित गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको भएता पनि ती

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

कार्यक्रमहरूलाई अझ बढी नतिजामूलक र प्रभावकारी बनाउन बाँकी नै रहेको छ । महिला, दलित, अल्पसङ्ख्यक जातजाति, मधेसी, कर्णालीवासी लगायत दुर्गम तथा पिछडिएका क्षेत्रका बासिन्दा, शारीरिक रूपले अशक्त भएका व्यक्ति र शहरी क्षेत्रमा जोखिममा बसोवास गर्ने मानिसमा गरिवीको गहनता हटाउनेतर्फ थप प्रयास हुन आवश्यक छ ।

ख. दूरदृष्टि

तथ्यपरक र नतिजामुखी योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, बेलडाँडीको समावेशी र दिगो विकासको नियमन ।

ग. लक्ष्य

निरपेक्ष गरिवीको रेखामुनि रहेका व्यक्ति तथा परिवारहरूको आयस्तरमा वृद्धि गर्दै आर्थिक समृद्धिको आधार तयार गर्ने ।

घ. उद्देश्य

गरिवीको रेखामुनि रहेको जनसङ्ख्या १३.७ प्रतिशतमा ल्याउने ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरू मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १: गरिवी निवारणका लागि विभिन्न समूह मार्फत आय आर्जनका क्रियाकलाप सञ्चालन

कार्यनीति

१. गरिवी घटाउन र आर्थिक समृद्धिको आधार तयार गर्न प्राकृतिक स्रोतसाधनको सन्तुलित व्यवस्थापन तथा उपयोगमा जोड दिइने ।
२. पहिचान भएका गरिब परिवारहरूलाई सामाजिक सुरक्षणको माध्यमबाट क्षमता विकास गरिने ।
३. गरिवी निवारणका लागि विभिन्न निकायबाट सञ्चालित कार्यक्रमबीच प्रभावकारी समन्वय गरिने ।
४. गरिवी निवारणमा सहयोग पुऱ्याउने अन्तर्राष्ट्रिय/राष्ट्रिय सङ्घसंस्था तथा विकास साभेदारसँग समन्वय र सम्बन्ध विस्तार गरिने ।
५. आर्थिक समृद्धिका क्षेत्र पहिचान गरी ती क्षेत्रमा लगानी वृद्धि गरिनेछ ।
६. दिगो विकास लक्ष्य (गरिवीसँग सम्बन्धित लक्ष्य) को कार्यक्रम र सूचकहरूको प्रगति अनुगमन गरिनेछ ।
७. विभिन्न शीपमूलक तथा आयआर्जनका कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा ल्याउने

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	प्रधानमन्त्री स्वरोजगार कार्यक्रम	संख्या	१	१	१	१	१	१
२.	विपन्न, दलित, जनजाति, पिछडा वर्ग लक्षित जिविकोपार्जन कार्यक्रम	संख्या	०	५०	५०	५०	५०	५०

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संसाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

३.	गरिब घरपरिवार पहिचान र परिचय पत्र व्यवस्थापन तथा वितरण कार्यक्रम विस्तार	वडा	०	५	५	५	५	५
४.	पहिचान भएका घरपरिवारको क्षमता विकास तथा अवसरहरूमा पहुँच वृद्धि गर्ने,	पटक	०	१	१	१	१	१
५.	दिगो विकास लक्ष्य (गरिबीसँग सम्बन्धित) को कार्यक्रम सञ्चालन	पटक	०	१	१	१	१	१
६.	न्यूनतम जीवनस्तर निर्वाहका मापदण्डहरू विकास गरी रोजगारमूलक कार्यक्रम र अवसरमा वृद्धि गर्ने कार्यक्रम	पटक	०	१	१	१	१	१
७.	प्राकृतिक प्रकोप तथा मौसम परिवर्तनका कारण गरिबीको जोखिममा परेका र अतिविपन्न व्यक्ति, परिवार र समुदायहरूको जोखिम न्यूनीकरण तथा तात्कालिन राहत कार्यक्रम	परिवार	१००	१००	१००	१००	१००	१००
८.	गरिबी निवारणसम्बन्धी कार्यक्रम तथा अनुगमन सूचकको व्यवस्थापन ।	पटक	०	१	१	१	१	१
९.	गरिबी घटाउन आय आर्जन र क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन	पटक	०	१	१	१	१	१
१०.	गरिवका लागि आधारभूत कानुनी सचेतना कार्यक्रमहरू सञ्चालन	स्थान	०	६	६	६	६	६
११.	खाद्य सुरक्षा तथा जीविकोपार्जन अभिवृद्धिमा प्रत्यक्ष सहयोग पुग्ने कार्यक्रमहरू सञ्चालन	पटक	०	६	६	६	६	६

च. अपेक्षित उपलब्धिहरू

विभिन्न निकायहरूबाट गरिबी निवारणका क्षेत्रमा राहत तथा विकासात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न तथ्यपूर्ण आधार तयार भएको, गरिब घरपरिवार पहिचान भएको, सामाजिक सुरक्षणका औजारहरू पहिचान भई वितरणसमेत भएको हुने र गरिबी १३.७ प्रतिशतमा भरी आर्थिक समृद्धिको आधार तयार भएको हुनेछ ।

९.२ श्रम तथा रोजगारी

क. पृष्ठभूमि

बेलडाँडी गाउँपालिकामा कुल जनसङ्ख्याको करिब २५.८ प्रतिशत आंशिक वेरोजगार जनशक्ति रहेको छ । देशभित्र पर्याप्त रोजगारीका अवसरहरू नभएकोले दैनिक सयौं युवा युवती रोजगारीका लागि विदेशिई रहेको स्थिति छ । यस गाउँपालिका बाट वार्षिक ५०० जना वैदेशिक रोजगारमा जाने गरेका तथ्यांकले देखाएको छ ।

ख. दूरदृष्टि

दक्ष, सीपयुक्त र उत्पादनमूलक मानव संसाधनको विकासद्वारा पर्याप्त रोजगारी एवम् स्वरोजगारका अवसरहरू सृजना ।

ग. लक्ष्य

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संसाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

रोजगारी सिर्जना गरी स्वदेशी तथा विदेशी श्रम बजारमा प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने दक्ष सीपयुक्त र उत्पादनमूलक मानव संसाधनको सृजना गर्ने र स्थानिय स्तरमानै स्वरोजगारका अवसरहरू उपलब्ध गराउने

घ. उद्देश्य

रोजगारीका लागि सीप तथा तालिमका अवसरहरू वृद्धि गरी प्रतिस्पर्धा गर्नसक्ने श्रमशक्तिको विकास गर्नु ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम १: स्थानीय स्तरमा रोजगारी श्रृजना

कार्यनीति

१. श्रमप्रधान उत्पादन क्षेत्रको विस्तार र प्रविधिको उपयोगबाट रोजगारी बढाइने ।
२. श्रम तथा रोजगार व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको विकास गरिने ।
३. बाल श्रमसम्बन्धी नीति, कानून र कार्यक्रममा सुधार गरि बालश्रमको अन्त्य गरिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम	जना	८५	१००	१५०	२००	२५०	३००
२.	उद्योगहरुको संभाव्यता अध्ययन तथा निर्माणमा जोड	स्थान	०	०	०	१	१	०
३.	स्थानीय स्तरमा सहकारी मार्फत सहूलियत भूणको व्यवस्था	वटा	०	१	१	१	१	१
४.	स्थानीय तथा अन्तराष्ट्रिय संस्थाहरु संग समनवय गरी लगानी भित्रयाउने	पटक	२	१	०	०	०	१

च. अपेक्षित उपलब्धिहरु

बेरोजगारी र अर्धबेरोजगारी दर घटेको हुनेछ । बालश्रमको उन्मूलन भएको हुनेछ । रोजगारमूलक सीप विकास तालिम प्रदान गरिएको र स्वदेशभित्रै स्वरोजगारको अवसर वृद्धि भएको हुनेछ ।

९.३ मानव संसाधन विकास

क. पृष्ठभूमि

गुणस्तरीय मानव संसाधनको विकासले कृषि तथा गैरकृषि क्षेत्रको उत्पादकत्व बढाउन, सरकारी क्षेत्रको कार्यकुशलता अभिवृद्धि गर्न तथा क्षेत्रीय एवम् अन्तर्राष्ट्रिय श्रम बजारमा पहुँच पुऱ्याउन सघाउ पुग्छ । बेलडाँडीको कुल जनसङ्ख्यामा आर्थिक रूपमा सक्रिय जनशक्तिको हिस्सा ६४.६३ प्रतिशत रहेको छ गी मध्ये दक्ष वा तालिम प्राप्त जनशक्ति ३४३ रहेको तथ्यांकले देखाएको

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संसाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

छ। यस गाउँपालिकाका युवाहरु पनि अन्यत्र जस्तै विदेशिने प्रवृत्तिले मानव संसाधनमा विदेश पलायन ठूलो चुनौतीको रुपमा रहेको छ।

ख. दूरदृष्टि

सक्षम र दक्ष मानव संसाधनको विकासमार्फत उच्च आर्थिक वृद्धिसहितको दिगो विकास।

ग. लक्ष्य

ज्ञानमा आधारित अर्थतन्त्रको विकास हुनेगरी मानव संसाधनको विकास गर्ने।

घ. उद्देश्य

दिगो विकासका लागि राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय श्रम बजारमा प्रतिस्पर्धा गर्नसक्ने सक्षम तथा गुणस्तरीय मानव संसाधनको विकास गर्ने।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम: १ : उपयुक्त जनशक्ति व्यवस्थापन

कार्यनीति

१. दिगो विकासका लागि आवश्यक पर्ने दक्ष तथा अर्धदक्ष जनशक्ति विकास र त्यसको व्यवस्थित उपयोगका निम्ति एकीकृत मानव संसाधन विकास योजना तयार गर्ने ।
२. प्राविधिक शिक्षाका अवसरहरु उपलब्ध गराएर श्रमबजारमा प्रतिस्पर्धा गर्नसक्ने गुणस्तरीय जनशक्ति तयार गर्ने ।
३. आन्तरिक श्रमबजारको मागअनुसारका विभिन्न किसिमका व्यावसायिक तथा सीपमूलक तालिम सञ्चालन गर्ने ।
४. दक्ष मानव संसाधन विकासका लागि एकीकृतरूपमा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	शीपमूलक तथा आयआर्जन सम्बन्धि कार्यक्रमहरु सञ्चालन	जना	३०	५०	६०	८०	९०	१००
२.	दक्ष तथा शीपवान व्यक्ति हरुको परिचालन तथा योजना निर्माण	जना	०	१	१	१	१	१
३.	उपयुक्त स्थानमा उपयुक्त व्यक्तिहरुको छनौट	जना	१६	२	२	२	२	२
४.	लक्षित समूहको क्षमता विकासका लागि छात्रवृत्ति तथा अन्य सहयोग कार्यक्रम ।	संख्या	०	२०	२०	२०	२०	२०

छ. अपेक्षित उपलब्धिहरु

मानव संसाधनको विकास तथा उपयोगका निम्ति एकीकृत योजना तयार भएको, ज्ञान र सीपयुक्त जनशक्ति उत्पादन भएको, मानव विकास र उपयोगमा सरकारी र निजी क्षेत्रबीच सहकार्य गरिएको हुनेछ।

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशोधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

९.४ अनुसन्धान तथा विकास

क. पृष्ठभूमि

गहिरो अध्ययन अनुसन्धान बिना गरिएको कार्य दिगो हुन सक्दैन । स्रोत र साधनको अधिकतम उपयोग गर्न र लक्षित उद्देश्य हासिल गर्न अध्ययन अनुसन्धान जरुरी छ । हालसम्म पहिचान नभएका स्रोतसाधन पहिचान गरी तिनीहरूको व्यवस्थित परिचालन गर्ने तौरतरिका पत्ता लगाउन, उपलब्ध स्रोतसाधनको परिचालनको अवस्था आकलन गरी तिनीहरूको अत्युत्तम उपयोग गर्न र अपर्याप्त स्रोतसाधनको व्यवस्थापनका लागि मार्ग प्रशस्त गर्न समेत अनुसन्धान र विकास महत्वपूर्ण मानिन्छ ।

ख. दूरदृष्टि

भरपर्दो वैज्ञानिक व्यवस्थापन, सामाजिक, आर्थिक एवम् प्राविधिक विकास । उत्पादकत्व, उद्यमशीलता र नवप्रवर्तनको संस्कृति विकास गर्न अनुसन्धान ।

ग. लक्ष्य

सामयिक अध्ययन र अनुसन्धानबाट आधारित, योजना, गर्ने ।

घ. उद्देश्य

अनुसन्धानका प्रमाणमा आधारित नतिजामूलक नीतिनिर्माण, योजना तर्जुमा र कार्यक्रमको तय गरी, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्धतिको स्थापना गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम

कार्यनीति

१. सामाजिक आर्थिक विकासका सम्भावनाहरूको पहिचानका लागि प्राथमिकताका क्षेत्रहरूमा केन्द्रित अनुसन्धानलाई प्रश्रय दिइने ।

२. अनुसन्धान र विकासका लागि आवश्यक पर्ने लगानी सुनिश्चित गर्न विषय क्षेत्रगत निकायहरूमा छुट्टै बजेटको व्यवस्था गरिने ।

३. अनुसन्धान सम्बन्धी दक्षता अभिवृद्धिको लागि शैक्षिक संस्थाहरू र सम्बन्धित निकायहरूसँग सहकार्य गरिने ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	विभिन्न पुरातात्विक तथा ऐतिहासिक स्थलहरूको खोज तथा संरक्षण	वटा	४	५	५	५	५	५
२.	विभिन्न स्थानीय भाषा संस्कृति र जातजातीको संरक्षण	स्थान	२०	५	४	४	४	४
३.	अनुसन्धान सम्बन्धी दक्ष जनशक्तिको विकास तथा तालिम	संख्या	०	२	३	२	२	२
४.	आर्थिक वृद्धिका बाधक र अवरोधहरूको अनुसन्धान तथा विश्लेषण गर्ने कार्यक्रम	पटक	०	१	१	१	१	१

च. अपेक्षित उपलब्धिहरू

लक्षित क्षेत्रमा विकासका संभावनाहरूको वैज्ञानिक पहिचान भएको हुने, उत्पादकत्व, उद्यमशीलता र नवप्रवर्तनको संस्कृति विकासका लागि नीतिगत, कानुनी, र संस्थागत पूर्वाधार तयार भएको हुने र अनुसन्धान र विकास क्षेत्रको लगानी र प्रणाली व्यवस्थित भई पारदर्शी तथा सुदृढ भएको हुनेछ ।

९.५ उद्यमशीलता विकास

क. पृष्ठभूमि

उद्यमशीलता अहिले हरेक व्यक्तिमा आवश्यकिय शीप हो जुन बिना व्यक्तिको जीवनमा आशातीत उपलब्धि तथा सफलता प्राप्त हुन असम्भवनै देखिन्छ । त्यसैले युवा वर्गका लागि शीप विकासका, आयआर्जनका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी उद्यमशीलता विकास गर्न सकेमा मात्र देश विकासको गती लिन सक्छ ।

ख. दूरदृष्टि

उद्यमशीलता विकास मार्फत देश विकासको खुडकिलो अधि बढाऔ

घ. उद्देश्य

१. स्थानीय स्रोत साधनको प्रचुर उपयोग मार्फत रुपान्तरण
२. उद्यमशीलता विकास गरी बेरोजगारी अन्त्य गरौ

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरू, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यनिती : प्राविधिक शिक्षालय स्थापना तथा क्षमता अभिवृद्धि

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	स्थानीय स्तरमा सम्भाव्यता अध्ययन गरी प्राविधिक विद्यालय स्थापना गर्ने	वटा	०	१	१	०	०	०
२.	उद्यमीहरूलाई तथा युवाहरूलाई क्षमता अभिवृद्धि तालिम	जना	०	२०	३०	४०	५०	६०
३.	संकलन केन्द्र तथा बजारीकरणको व्यवस्थापन गर्ने	स्थान	०	१	१	१	१	१
४.	लक्षित वर्गको पहिचान, लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण तालिम सञ्चालन	पटक	०	१	१	१	१	१

च. अपेक्षित उपलब्धिहरू

स्थानीय स्तरमा लक्षित वर्गहरूको तथ्यांक लिइ त्यस समुहलाई उद्यम विकास तालिम पैदान गरी आयआजएनका क्रियाकलापमा संलग्न भएका हुनेछन् ।

९.६ समानता र समावेशीकरण

९.६.१ समानता

क. पृष्ठभूमि

राज्यका सबै निकायमा समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तको आधारमा सहभागिता रहने, शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी र सामाजिक सुरक्षामा सकारात्मक विभेदका आधारमा विशेष अवसर प्राप्त गर्ने, गाउँ कार्यपालिकामा दलित जनजाती पिछडा वर्गको सहभागिता सुनिश्चित,पालिका भित्र बन्ने आयोगहरूमा पछाडी पारिएका वर्गको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गरिएको छ ।

ख. दूरदृष्टि

समानता मार्फत मर्यादित, न्यायपूर्ण, सुरक्षित र सभ्य समाजको विकास, बेलडाँडी गाउँ पालिकाको समावेशी विकास दिगो विकासको निकास ।

ग. लक्ष्य

सामाजिक, राजनैतिक र आर्थिक अवसरहरूमा समान सहभागिता सुनिश्चित गरी सबै वर्गलाई मूलप्रवाहीकरण र सशक्तीकरण गर्ने ।

घ. उद्देश्य

१. सबै वर्ग र क्षेत्रका महिलाहरूको सामाजिक, आर्थिक तथा राजनीतिक सशक्तीकरण गर्दै महिलाको मुलभूत अधिकार सुनिश्चित गर्नु ।

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

२. राजनीतिक, आर्थिक, सार्वजनिक लगायत सम्पूर्ण निर्णायक तहमा महिलाहरूको सार्थक र समान पहुँचका लागि समान अवसरहरूको सिर्जना गर्नु ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यनीति

१. नीति निर्माण तहमा सबैवर्गको पहुँच वृद्धि गरी पालिकाका सम्पूर्ण संरचनामा उनिहरूको प्रतिनिधित्व बढाइनेछ ।

२. पछाडी पारिएका वर्गहरूप्रति सामाजिक विभेद तथा भ्रम हटाउन सरोकार संस्थाकै सहभागितामा पैरबी र प्रचारप्रसार गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	आर्थिक रुपमा विपन्न, दलित, जनजाती तथा पिछ्छडिएका वर्गलाई शिपमुलक तालिम	जना	०	५०	५०	५०	५०	५०
२.	ढकिया वुनाई तथा सजाउने तालिम	समुह	०	१	१	१	१	१
३.	दुना, टपरी बनाउने तालिम	समुह	०	१	१	१	१	१
४.	महिलाहरूलाई कार डाइभिङ्ग तालिम	जना	०	१	१	१	१	१
५.	व्युटिपार्लर तालिम	जना	०	५	५	५	५	५
६.	गरिव तथा विपन्न समुदायको जिविकोपार्जनका लागि बाखा, पाठा वितरण कार्यक्रम	वटा	०	५०	१००	१००	१००	१५०
७.	पछि पारिएका समुदायहरूलाई समान अवसर दिने	वडा	५	५	५	५	५	५
८.	पछाडि परेको वर्ग, समुदायलाई विशेष आरक्षणको व्यवस्था गरेर सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थामा आवद्ध गराउने	स्थान	२	२	२	२	२	२
९.	समान कामका लागि समान ज्याला	वडा	१	१	१	१	१	१

च. अपेक्षित उपलब्धिहरु

राज्यको निर्णय प्रक्रियामा नागरिक सहभागिता सुनिश्चित भएको हुने, राजनीतिक, प्रशासनिक, शैक्षिक क्षेत्रमा सकारात्मक विभेद र आरक्षणको माध्यमबाट अर्थपूर्ण सहभागिता भएको हुनेछ ।

९.६.२ समावेशीकरण

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

पृष्ठभूमि

आर्थिक, सामाजिक वा शैक्षिक दृष्टिले पछाडि परेका महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेशी, थारू, मुस्लिम समुदाय, पिछडावर्ग, अल्पसङ्ख्यक, सीमान्तकृत, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसङ्ख्यक, किसान, श्रमिक, उत्पीडित वा पिछडिएको क्षेत्रका नागरिक तथा आर्थिक रूपले विपन्न वर्गलाई समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तका आधारमा राज्यको निकायमा सहभागिता हुन पाउने हकलाई मौलिक हकको रूपमा व्यवस्था गरीएकोछ। यस पालिकामा पनि विभिन्न जनजाति र समुदायको मातृभाषा, कला र संस्कृतिको संरक्षण र संवर्द्धनसम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन हुँदै आएका छन्

ख. दूरदृष्टि

महिला, आदिवासी जनजाति, दलित समुदाय लगायत पिछडिएको वर्गलाई विकासको मूलप्रवाहमा ल्याई अर्थपूर्ण सहभागितामा मुलुकको समावेशी विकास समतामूलक समाजको निर्माण।

ग. लक्ष्य

आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक विकासमा पछाडि परेका समुदायहरूको मानव विकास सूचकाङ्क तथा सशक्तीकरण सूचकाङ्कमा सुधार गर्ने।

घ. उद्देश्य

आर्थिक, सामाजिक वा शैक्षिक अवसरबाट बञ्चितमा परेका नागरिक तथा आर्थिक रूपले विपन्न वर्गका लागि मुलुकमा उपलब्ध साधनस्रोत, सेवा तथा सुविधामा पहुँच सुनिश्चित गर्नु।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यनीति

१. समाजिक सहभागितामा महिला, आदिवासी जनजाति, दलित, अल्पसङ्ख्यक, लोपोन्मुख जाति, पिछडा वर्गका नागरिकहरूको पहुँच बढाइनेछ।
२. विकासका सबै क्षेत्रको निर्णय प्रक्रियामा सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ।
३. विभिन्न जाति तथा समुदायको लोपोन्मुख भाषा एवम् संस्कृतिहरूलाई संरक्षण गरिनेछ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	समावेशी विकास कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्ने	स्थान	१	१	१	१	१	१
२.	पिछडीएका समुदायका संघ संगठनहरूको क्षमता अभिवृद्धिमा सहयोग कार्यक्रम	पटक	०	५	५	५	५	५
३.	पालिका भित्र रहेका विभिन्न जात, जातिको कला, संस्कृति भत्किने खालका कार्यक्रम	पटक	०	१	१	१	१	१
४.	महिला, बालबालिका, दलित, जनजाती, अपाङ्ग, जेष्ठ नागरिका हक, अधिकार सुनिश्चितता गर्ने तथा हरेक तह र तप्कामा समावेशी सुनिश्चितता गर्ने	पटक	५	५	५	५	५	५

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

च. अपेक्षित उपलब्धिहरु

पालिका भित्र बसोबास गर्ने जनताको हरेक विकास निर्माण तथा तहमा सहभागीता भएको हुनेछ ।

९.७ सामाजिक सुधार

क. पृष्ठभूमि

समाजमा विद्यमान चोरी,डकैती, विभिन्न अपराधिक घटनाहरुमा कमि हुदै आएकोछ । सामाजिक सुधार आचार संहिता तयार गरी लागु गरिदै आएको छ । जसबाट सामाजिक परिवर्तनमा आमूल परिवर्तन आई समाजमन शान्ति र अमनचैन बड्दै गएको अवस्था छ ।

ख. दूरदृष्टि

समाजमा सामाजिक सदभाव तथा एक्केबद्धता कायम हुनु

ग. लक्ष्य

विभिन्न खालका डर तथा त्रासको वातावरणमा कमी आइ सदभाव कायम भएको समाजको निर्माण हुनेछ ।

घ. उद्देश्य

विभिन्न सदभाव कायम गर्ने संघ संस्थाहरुको स्थापना भइ सामुहिक सदभावना कायम भएकृ हुनेछ ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यनिती : सामाजिक ऐक्यबद्धता जनचेतना फैलाउने

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	सामाजमा घट्ने अपाराधिक घटना विरुद्ध कार्यक्रम	पटक	२	६	६	६	६	६
२.	विभिन्न टोल विकास संस्थाहरु तथा क्लवहरुको निर्माण	संख्या	०	५	४	४	४	४
३.	समाजमा रहेका कुलत तथा दुर्व्यवहार कम गर्न जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने	स्थान	५	५	५	१०	१०	१०

च. अपेक्षित उपलब्धिहरु

सामाजिक सदभाव कायम गर्ने विभिन्न संघ संस्थाहरुको स्थापना भई सामन्जस्यता कायम हुनेछ ।

९.८ सामाजिक सांस्कृतिक विविधता

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

क. पृष्ठभूमि

समाजमा रहेका सामाजिक तथा सांस्कृतिक विविधता हरुको जगेर्ना तथा पिढि हस्तान्तरण जस्ता कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।

ख. दूरदृष्टि

बेलडाँडीको समृद्धि सामाजिक सांस्कृतिक विविधताको संरक्षण

ग. लक्ष्य

यस क्षेत्रमा रहेका सामाजिक एवं सांस्कृतिक कुराहरुको सम्बद्धन एवं सनरन्तरतामा जोड दिने

घ. उद्देश्य

विभिन्न समुहहरु बीच समन्वय तथा सांस्कृतिक कार्यक्रमहरु सञ्चालन

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यनिती : सामाजिक सांस्कृतिक जगेर्ना

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	विभिन्न पोष्टर पम्पलेट तथा सडक नाटकहरु सञ्चालन गर्ने	स्थान	०	१	२	२	१	१
२.	अन्तरक्रिया तथा अभियानहरु सञ्चालन गर्ने	स्थान	२	३	३	३	३	३
३.	थारु संग्रहालय तथा अन्य जातजातीका कला, संस्कृतिलाई सम्बद्धन गर्ने	स्थान	०	१	१	१	१	१
४.	योजनाहरु तयार पारी त्यसका आधामा पालिकाको सामाजिक विकास शाखा बाट कार्यक्रमहरु सञ्चालन	पटक	१	१	१	१	१	१

च. अपेक्षित उपलब्धिहरु

सामाजिक सदभाव कायम गर्ने विभिन्न संघ संस्थाहरुको स्थापना भइ सामन्जस्यता कायम हुनेछ ।

९.९ विपद व्यवस्थापन

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

क. पृष्ठभूमि

वन तथा भु-संरक्षण , जलाधार संरक्षण , वातावरण संरक्षण , जलवायु परिवर्तन , फोहोरमैला व्यवस्थापन, जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण , विपद व्यवस्थापन , वारुणयन्त्र सञ्चालन ।

ख. दूरदृष्टि

पर्यटन , वन तथा भु-संरक्षण र स्वच्छ जलाधार प्राकृतिक प्रकोपको निदान , आर्थिक उन्तीको आधार ।

ग. लक्ष्य

सुन्दर , स्वच्छ , सफा , निरोगी वातावरणको निर्माण गर्ने तथा पर्यटन प्रवर्धन गरी आर्थिक उन्ती गर्ने ।

घ. उद्देश्य

आम जनमानसमा वातावरण र वातावरणिय प्रकोप प्रती जनचेतना जगाई प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने क्षतीहरुको न्यूनिकरण गर्दै बड्दो वातावरणिय प्रदुशणलाई नियन्त्रण गर्ने ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यनीति

प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने विपदहरुको न्यूनिकरणका लागि आवश्यक पर्ने साधन स्रोतहरु तयारी अवस्थामा राख्ने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	विपद पूर्व तयारीका लागि प्रत्यक टोल बस्ति सहजिकरण तालिम आयोजनागर्ने निति लिईने छ ।	स्थान	१	१	१	१	१	१
२.	विपद पूर्व तयारी सामान खरिद गरि प्रत्यक वडामा वडा स्तरिय विपद व्यवस्थापन समिति गठन गर्ने र सामान खरिद गरि वडामा बितरण गरिने छ ।	स्थान	०	१	१	१	१	१
३.	गा.पा.र वडामा विपद राहत कोषको व्यवस्था गरिने निति अवलम्बन गरिने छ ।	पटक	०	१	१	१	१	१
४.	विपद पुर्व तयारी गर्ने तथा विपद खोज उद्धार टोली व्यवस्थापन	स्थान	०	१	१	१	१	१

कार्यनीति : जोखिम व्यवस्थापन का लागि क्षमता अभिवृद्धि तथा सामाग्रीहरुको उपलब्धता

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	पुर्व सूचना प्रणालीको व्यवस्थापन	स्थान	०	१	२	३	०	०
२.	जंगली जनावरबाट हुने आक्रमण रोक्नका लागि घेरवार तथा तारजाली निर्माण	कि.मी.	०	५	५	३	३	४

च. अपेक्षित उपलब्धिहरू :

बेलडाँडी गाउँपालिकामा हुन सक्ने विपदको समयमै पहिचान गरी पुर्व तयारी योजनाहरू बनाइनेछ । सबै सरोकारवालाहरूलाई सहभागी गराएर विपद पुर्व तयारी टोली गठन गरेर, आकस्मिक कोष बनाई विपदमा परेकालाई समयमै उद्धार गरिनेछ ।

९.१० जलवायु परिवर्तन

क. पृष्ठभूमि

जलवायु परिवर्तनका असरहरू एकआपसमा सम्बन्धित हुने भएकोले यसको प्रभावको सामना गर्न वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तनको प्रभाव अनुकूलन गर्दै समष्टिगत विकासका लक्ष्यहरू हासिल गर्ने महत्वपूर्ण सवाललाई मध्यनजर गरी यस वर्षको विकासको योजना निर्माणका क्रमामा स्थानीय वातावरणीय संवेदनशीलताका मुद्दाहरूको आन्तरिकीकरण र सम्बोधनजस्ता प्रयासहरू भइरहेका छन् ।

ख. दूरदृष्टि

स्वच्छ, एवम् स्वस्थ वातावरण मार्फत दिगो विकास ।

ग. लक्ष्य

वातावरण मैत्री र जलवायु परिवर्तनसँग अनुकूलित हुने गरी विकास कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।

घ. उद्देश्य

ज्ञा दिगो विकासको लक्ष्य हासिल गर्न वातावरण संरक्षण गराउनु ।

२. वातावरणमा दुरगामी असर पार्ने प्लाष्टिकजन्य वस्तुको प्रयोगमा कमि ल्याउने ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरू, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

कार्यनीति

- १। वातावरण संरक्षणसँग सम्बन्धित कानूनहरूको तर्जुमा र विद्यमान कानूनहरू, वातावरणीय नीति नियम अद्यावधिक र संस्थागत क्षमता विकास गरिने ।
- २। जनस्तरमा वातावरणीय चेतना र सावधानी जगाउने कार्यक्रम सञ्चालन गरिने ।
- ३। कृषि, जलस्रोत तथा ऊर्जाजस्ता जलवायु परिवर्तनबाट प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रमा उपयुक्त प्रविधिको पहिचान, संरक्षण, प्रवर्द्धन र प्रसार गरिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	एक घर कम्तीमा ५ विरुवा रोप्ने	वटा	५०००	८०००	७०००	६०००	५०००	५०००
२.	खाली जग्गा, खोला किनार, वाटो किनार, सार्वजनिक भवन तथा जग्गाहरूमा वृक्षारोपण गर्ने	वटा	३०००	५०००	६०००	४०००	३०००	२०००
३.	इ सवारी साधनमा जोड दिने	वटा	०	०	०	१	१	१
४.	प्लास्टिक जन्य भोला तथा वस्तुहरू निषेधित गर्ने	वडा, पालिका	०	१	२	१	१	१
५.	वडास्तरीय प्रदुषण नियन्त्रणका लागी Dumping Site को स्थापना गर्ने	स्थान	०	०	०	१	०	०

च. अपेक्षित उपलब्धिहरू

जलवायु परिवर्तनको जोखिम न्यूनीकरण, अनुकूलन र समयानुकूलन कायम भएको, प्लाष्टिक जन्य वस्तु विषादि युक्त वस्तुको प्रयोगमा कमस कमि आएको हुनेछ ।

९.११ सामुदायिक साभेदारी र गैरसरकारी संस्थाहरू

क. पृष्ठभूमि

समुदाय स्तरमा रहेका संघ संस्था तथा अन्य अन्तराष्ट्रिय संस्थाहरू संग समन्वय गरी विभिन्न शीपवान तथा स्रोतहरूलाई पालिकामा भित्रयाउने ।

ख. दूरदृष्टि

विभिन्न संघ संस्थाहरूको समनवयमा बेलडाँडी नमुना गाउँपालिका तर्फ उन्मुख भएको हुनेछ ।

ग. लक्ष्य

गाउँपालिका तथा अन्य राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय संस्थाहरूको सहकार्य अभिवृद्धि

घ. उद्देश्य

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

१. विदेशी लगानी भित्रयाउने

२. शीपयुक्त तथा दक्ष जनशक्ति मार्फत विकास निर्माणका कार्यहरु सञ्चालन

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरु, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यनिती : साभेदारी तथा समन्वय विस्तार

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	विभिन्न गैरसरकारी संस्थाहरु संग साभेदारीमा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने	संस्था	५	५	५	५	५	५
२.	गाउँपालिका भित्र proposal तथा report लेख्न सक्ने जनशक्तिको व्यवस्थापन	गा.पा.	०	१	१	१	१	१
३.	भए गरेका क्रियाकलापहरुको प्रतीवेदन सार्वजनिक तथा तथ्यांकमा आभारित भइ योजना तयार पार्ने	गा.पा.	०	१	१	१	१	१
४.	एकद्वार प्रणाली अवलम्बन गर्दै कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	गा.पा.	०	१	१	१	१	१
५.	लगानी आकर्षण गर्न दातृ निकायसंग समन्वय, सहकार्य तथा सम्मेलन गरी लगानी अभिवृद्धि गर्ने संयन्त्र गठन गर्ने	गा.पा.	०	१	१	१	१	१

च. अपेक्षित उपलब्धिहरु :

गाउँपालिका र विभिन्न दातृ निकाय बीच सहकार्य भइ दक्ष जनशक्ति विकास निर्माणमा क्रियाशील रहने छन ।

परिच्छेद १०: योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मुल्यांकन

१०.१ योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन

क. पृष्ठभुमी,

लक्षित समूहको सहभागिता र समावेशितालाई जोड दिइएको, राष्ट्रिय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन दिग्दर्शन-२०७० अनुसार एकीकृत नतिजामूलक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणाली विकास गरिएको र कार्यसम्पादन करार (सम्झौता) को प्रारम्भ गरिएको छ । योजना प्रक्रियालाई सूचना तथा तथ्य र प्रमाणमा आधारित, नतिजामुखी र यथार्थपरक बनाउन आवधिक योजनाको नतिजा खाका तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको र मध्यकालीन खर्च संरचनालाई थप यथार्थपरक बनाउँदै लिएको छ ।

विकासको दीर्घकालीन सोच तर्जुमा गरी सोअनुसार योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु,स्रोतसाधनको सुनिश्चितता गरी आवधिक योजना र वार्षिक बजेटबीच सामञ्जस्यता कायम गर्नु,योजना कार्यान्वयन गर्ने निकायहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्नु, कार्यान्वयनमा संलग्न जनशक्तिको उत्प्रेरणा, योजना तर्जुमासम्बन्धी जनशक्तिको क्षमता विकास गरी संस्थागत सुदृढीकरण गर्नु

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

र कार्यसम्पादनस्तर अभिवृद्धि गर्नु, योजना कार्यान्वयनलाई प्राथमिकतामा राख्नु र सार्वजनिक खरिद तथा जग्गा प्राप्तिसम्बन्धी कानुनी तथा प्रक्रियागत जटिलता हटाउनु योजना कार्यान्वयनसम्बन्धी मुख्य चुनौती हुन् । दिगो विकास लक्ष्यहरूको कार्यान्वयन तथा दीर्घकालीन आर्थिक सामाजिक विकास रणनीति तर्जुमाको चरणमा रहेको, संविधानको कार्यान्वयन तथा सङ्घीय ढाँचाअनुरूप योजना प्रक्रियालाई थप सन्तुलित, समन्यायिक र समावेशी बनाउने, विकास साभेदारलगायतको सहयोगको बढ्दो प्रतिबद्धता, भूकम्पपछिको पुनर्निर्माणको क्रममा प्रकोप उत्थानशील योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र शिक्षामा बढ्दो लगानीका कारण दक्ष जनशक्तिको बढ्दो उत्पादन र उपलब्धता योजना प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउने अवसरका रूपमा रहेका छन् ।

दीर्घकालिन सोच तर्फ निर्देशित भई योजनाको उद्देश्यहरू प्राप्त गर्न तथा लक्ष्य प्राप्तमा सहयोग पुऱ्याउन वस्तुस्थित विश्लेषण तथा सहभागितामुलक प्रकृया अबलम्बन गरि गाउँविकासको एकिकृत तथा बहु विषयगत स्थानिय योजनाको रुपमा आवधिक गाउँविकास योजना तर्जुमा गरिएको हो । साथै आवधिक योजनालाई नेपाल सरकार, राष्ट्रिय योजना आयोग, संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय र स्थानिय सरकार संचालन ऐनले मार्ग निर्देशन गरे अनुसार नतिजामुलक योजनामा आधारित गाउँविकास योजनामा आर्थिक, सामाजिक, भौतिक विकास, वन तथा वातावरण, कृषि, पर्यटन, उद्योग, संचार, विद्युत, कला सस्कृति, संस्थागत विकास जस्ता विषयगत क्षेत्रलाई ध्यान दिई नतिजाहरू तय गरिएका छन् । गाउँबासीहरूको आर्थिक सामाजिक जिवन स्तर वृद्धि हुने र वातावरणीय संतुलन कायम हुने अपेक्षा लिईएकोछ । योजना तर्जुमा प्रकृयामा संभावना र समस्या विश्लेषण, नतिजा खाका, कार्यक्रम तथा लगानी योजना गर्दा यि विषय वस्तुहरूलाई आधारका रुपमा लिईएकोछ । यसका अतिरिक्त योजनामा गाउँपालिका विकासका सरोकारवाला, विषयगत कार्यालय, गैसस, समुदायमा आधारित संस्थाहरू, निजि क्षेत्र र विकास साभेदारहरूबाट संचालन हुने कार्यक्रम तथा आयोजनालाई लगानी योजना तथा नतिजा खाका अनुसार कार्यावन्धन योजनामा एकिकृत गरिएकोछ ।

ख. दूरदृष्टि

तथ्यपरक र नतिजामुखी योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, बेलडाँडीको समावेशी र दिगो विकासको नियमन ।

ग. लक्ष्य

समग्र योजनाका उद्देश्य, लक्ष्य, प्राथमिकता तथा कार्यनीतिहरूबीच तादम्यता कायम गर्ने ।

घ. उद्देश्य

आवधिक योजनालाई प्राविधिकरूपमा सबल र व्यावहारिक रूपमा कार्यान्वयन योग्य बनाउने ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरू, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रम

कार्यनीति

१. योजनालाई यथार्थतामा आधारित बनाउन आवश्यक हुने तथ्याङ्क तथा सूचनाहरूको विश्वसनीयता अभिवृद्धि गरिनेछ।

२. योजना तर्जुमा प्रक्रियामा सरोकारवालाको सार्थक सहभागिता अभै प्रवर्द्धन गरिने ।

३. नतिजामुखी योजना पद्धतिको विकास गर्न हाल अभ्यासमा रहेको मध्यकालीन खर्च संरचनालाई अभै यथार्थपरक बनाइने ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

४. दीर्घकालीन योजना, आवधिक योजना, वार्षिक विकास कार्यक्रम र स्थानीयस्तरमा तर्जुमा हुने योजनाहरूबीच सहसम्बन्धको विकास गरिने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	क्रमागत रूपमा सञ्चालित कार्यक्रम/आयोजनाहरूको स्थिति समीक्षा	पटक	१	१	१	१	१	१
२.	योजना तर्जुमा प्रक्रियामा आवश्यक तथ्याङ्क तथा सूचनाको पृष्ठपोषण गर्न अध्ययन, अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण ।	पटक	१	१	१	१	१	१
३.	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन नतिजालाई योजना तर्जुमाको प्रत्येक चरण र प्रक्रियामा प्रयोग ।	पटक	१	१	१	१	१	१
४.	विकास निर्माणमा संलग्न सहकारी, गैरसरकारी तथा सामुदायिक संस्थाहरूको संगको साभेदारी ।	पटक	१	१	१	१	१	१
५.	आयोजना व्यवस्थापन तथा कार्यसम्पादन सूचना प्रणालीको सुदृढीकरण ।	पटक	१	१	१	१	१	१
६.	योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा संलग्न हुने जनशक्तिको क्षमता विकास ।	पटक	६	६	६	६	६	६
७.	सबै किसिमका प्राकृतिक स्रोतसाधनको विकासमैत्री दिगो उपयोग ।	पटक	६	६	६	६	६	६

कार्यक्रम: २ जनशक्ति व्यवस्थापन

कार्यनीति

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	उचित स्थानमा उचित कर्मचारीको व्यवस्थापन गर्ने	जना	१३	२	२	२	२	२

च. अपेक्षित उपलब्धिहरू

ठोस योजनाहरू निर्माण तथा त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरी दिगो रूपमा फाइदा भएको हुनेछ । संस्थागत व्यवस्थापन तथा कार्यान्वयनमा जोड दिने ।

१०.२ अनुगमन तथा मुल्यांकन

क. पृष्ठभूमि

विकास योजना, नीति, कार्यक्रम तथा आयोजनाको कार्यान्वयन पक्षलाई प्रभावकारी, नतिजामुखी र जवाफदेहीपूर्ण बनाउन अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको भूमिका रहन्छ । तेस्रो योजनामा अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई नतिजामूलक बनाउन योजनाको नतिजा खाका तयार गरिएको, नतिजामूलक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन दिग्दर्शन कार्यान्वयनमा ल्याइएको र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन विधेयकको मस्यौदा तयार गर्नुका साथै क्षमता विकासमा जोड दिइएको छ ।

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

ख. दूरदृष्टि

नतिजामूलक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन व्यवस्थामार्फत समावेशी, समन्यायिक तथा दिगो विकास ।

ग. लक्ष्य

विकास कार्यक्रम तथा आयोजनालाई लक्षित परिमाण, गुणस्तर, लागत र समयमा सम्पन्न गराई योजनाका लक्ष्यहरू हासिल गर्न सहयोग गर्ने ।

घ. उद्देश्य

अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको माध्यमबाट योजना तथा नीति निर्माण प्रक्रियालाई प्रमाणमा आधारित गराउने, सार्वजनिक जवाफदेहिता अभिवृद्धि गर्ने र विकास नीति, कार्यक्रम तथा आयोजनाको कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी गराउने ।

ड. प्रमुख कार्यक्रमहरू, मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्य निर्धारण

कार्यक्रमहरू

कार्यनीति : क्रियाकलापहरू चुस्त तथा प्रभावकारी बनाउनका लागि अनुगमन प्रणाली अवलम्बन गर्ने

२. दक्ष जनशक्तिहरूको व्यवस्थापन तथा परिचालन

क्र.सं.	क्रियाकलाप	इकाई	आधार वर्ष अवस्था	लक्ष्य				
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
१.	अनुगमन तथा मूल्याङ्कनसम्बन्धी ऐन र नियमावलीको तर्जुमा ।	पटक	०	१	१	१	१	१
२.	कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रतिवेदन अनिवार्य रूपमा सम्बन्धित निकायको वेबसाइटमा राख्ने ।	निरन्तर	०	१	१	१	१	१
३.	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बद्ध कर्मचारीलाई सूचना-प्रविधिको प्रयोगसम्बन्धी तालिम सञ्चालन ।	पटक	०	१	१	१	१	१
४.	सहभागितामूलक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन विधिहरूको प्रयोगमा वृद्धि ।	पटक	०	१	१	१	१	१
५.	दिगो विकासका लक्ष्यहरूको मूल्याङ्कनलाई प्रभावकारी गराउन लैङ्गिक तथा समतामैत्री एकीकृत मूल्याङ्कन कार्ययोजनाको तयारी तथा कार्यान्वयन ।	पटक	०	१	१	१	१	१
६.	राष्ट्रिय गौरव, प्रथम प्राथमिकतामा रहेका र समस्यामूलक कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको विशेष अनुगमन ।	पटक	०	१	१	१	१	१
७.	अनुगमन तथा मूल्याङ्कनमार्फत सामाजिक जवाफदेहिता प्रवर्द्धन गर्न कार्यक्रम सञ्चालन ।	पटक	०	१	१	१	१	१

च. अपेक्षित उपलब्धिहरू

अनुगमन तथा मूल्याङ्कन दिगो विकासका लक्ष्यमैत्री भएको हुनेछ । त्यसैगरी अनुगमन तथा मूल्याङ्कनमा सूचना प्रविधिको प्रयोग बढेको, नीति तथा निर्णय प्रक्रिया सूचनामा आधारित भएको हुने र सार्वजनिक जवाफदेहिता अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

परिच्छेद : ११

श्रोत र साधनको लेखाजोखा

बेलडाडी गाँउपालिकाले विगत वर्षमा गरेको खर्चको आधारमा यस आवधिक योजना अवधीको आय व्यय वित्तिय विश्लेषण र प्रक्षेपण गरिएको छ । आयव्यायको विश्लेषण तलको तालिकामा दिइएको छ । आर्थिक वर्ष २०७५/२०७६ को आयमा प्रत्येक वर्ष १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने र केही क्षेत्रमा नीजि, गैरसरकारी तथा जनश्रमदान तथा भौतिक पूर्वाधारको क्षेत्रमा संघ तथा प्रदेश सरकारको उल्लेख्य योगदान हुने अनुमान गरी यो आय प्रक्षेपण गरिएको छ ।

क्र. स.	आम्दानीको श्रोत	रकम	प्रतिशत
१	संघिय सरकार	१४२७८२३११५	७०.२१ प्रतिशत
२	प्रदेश सरकार	१२३०१५६९१	६.०४ प्रतिशत
३	विभिन्न साभेदार संघ संस्थाहरु	४०८८९८४३१	२०.१० प्रतिशत
४	आन्तरिक आय	४१३०९४४५.७	२.०३ प्रतिशत
५	आन्तरीक राजश्व	३२५०९८५६.७	१.५९ प्रतिशत
	जम्मा	२०३३५५६५३९	

योजना अवधिको क्षेत्रगत लगानी प्रक्षेपण (पुंजीगत तर्फको कार्यक्रम खर्च मात्र)

लगानी र खर्चका शिर्षकहरु	५ वर्षको कुल अपेक्षित लगानी	प्रतिशत वितरण
आर्थिक विकास	२८४२१००००	२२.६० प्रतिशत
सामाजिक क्षेत्र	३७८२७००००	३०.०९ प्रतिशत
पूर्वाधार क्षेत्र	१८१५२००००	१४.४४ प्रतिशत
लोकतन्त्र र शुसासन	९९५४५०००	७.९१ प्रतिशत
अन्तर सम्बन्धित विषय	२८११०००००	२२.३६ प्रतिशत
योजना तर्जुमा कार्यान्वयन, अनुगमन र मुल्यांकन	३२३७००००	२.५७ प्रतिशत
जम्मा लगानी	१२५७०१५०००	१०० प्रतिशत

योजना अवधिको क्षेत्रगत लगानी प्रक्षेपण (चालु र पुंजीगत खर्च)

लगानी र खर्चका शिर्षकहरु	५ वर्षको कुल अपेक्षित लगानी	प्रतिशत वितरण
चालु खर्च	५७३१७८८४३.७	७६.५६ प्रतिशत
पुंजीगत खर्च	१७५४७१६९०	२३.४३ प्रतिशत
जम्मा लगानी	७४८६५०५३३.७	१०० प्रतिशत

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

परिच्छेद १२: अनुसूचीहरू

अनुसूची १: आवधिक योजना तर्जुमाका लागि गठन भएका समितिहरूको विवरण

क्र.सं.:	पद	नाम	क्र.सं.:	पद	नाम
१. निर्देशक समिति			२. आर्थिक विकास समिति		
क.	संयोजक	धन बहादुर थापा क्षेत्री	क.	संयोजक	लक्ष्मि भट्ट
ख.	सदस्य	कमला देवी कार्की	ख.	सदस्य	खगेश्वरी भण्डारी
ग.	सदस्य	अम्मर बहादुर खत्री	ग.	सदस्य	दुर्गा प्रशाद चौधरी
भ.	सदस्य	हर्के लुहार	३. सामाजिक विकास समिति		
ज.	सदस्य	लक्ष्मि भट्ट	क.	संयोजक	कृष्ण बहादुर रोकाया
ट.	सदस्य	कमला ओखेडा	ख.	सदस्य	अम्मर बहादुर खत्री
ठ.	सदस्य	खगेश्वरी भण्डारी	ग.	सदस्य	वीर बहादुर खडका
क.	संयोजक	प्रेम राज खाती	४. भौतिक विकास समिति		
ख.	सदस्य	अम्मर बहादुर खत्री	क.	संयोजक	प्रेम राज खाती
ग.	सदस्य	हर्के कामी	ख.	सदस्य	अम्मर बहादुर खत्री
घ.	सदस्य		ग.	सदस्य	हर्के कामी
			५. वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समिति		
			क.	संयोजक	दुर्गा प्रशाद चौधरी
			ख.	सदस्य	मोहन दमाइ
			ग.	सदस्य	मतीमा आउजी
६. संस्थागत सुसासन विकास समिति			७. वित्तीय व्यवस्थापन समिति		
क.	संयोजक	अम्मर बहादुर खत्री	क.	संयोजक	कमला देवी कार्की
ख.	सदस्य	प्रेम राज खाती	ख.	सदस्य	अम्मर बहादुर खत्री
ग.	सदस्य	कमला ओखेडा	ग.	सदस्य	प्रेम राज खाती
			९. अन्य सहभागीहरू		
८. कार्यालय कर्मचारीहरू			क.	भु.पु.अध्यक्ष	चक्र ब.सिंह
क.	प्र.प्रशासकिय अधिकृत	श्री गणेश दत्त भट्ट	ख.	सहभागी	भिम ब.थापा
ख.	विद्यालय निरीक्षक	श्री भानूभक्त जोशी	ग.	पशु शाखा	सिद्धरमज भट्ट
ग.	अधिकृत छैठौं लेखा	श्री खगेन्द्र राज पण्डित	घ.	स्वा.सं	डम्बर सिं खत्री
घ.	अधिकृत छैठौं प्रशासन	श्री राज बहादुर विष्ट	ड.	स्वा.उ सं	महेश सिंह खत्री
ड.	ना.सू.	श्री दिपक बहादुर विष्ट	च.	NNSWA	अशोक विक्रम जैरु
च.	ना.सू.	श्री पूरुषेत्तम जोशी	छ.	NLR	नन्दलाल बास्तोला
छ.	खरिदार	श्री ठगू चौधरी	ज.	सहभागी	प्रेम सिंह साज
ज.	सब ईन्जिनियर	श्री मोहन बहादुर ठगूना	भ.	सहभागी	ईश्वरी दत्त भट्ट
भ.	अ.स.ई.	श्री तेज बहादुर सूनार	ज.	NLR	मुकेश पन्त
ज.	खरिदार	श्री कमला बडाल	ट.	NLR	अशोक कुमार जोशी
ट.	कार्यालय सहयोगी	श्री खडक चन्द	ठ.	NNSWA	राजीव अवस्थी

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

ठ	पि.ए.खरीदार	श्री कृष्ण कुमार रोकाया	ड.	सहभागी	लक्ष्मण सिं भाट
ड.	अमिन	श्री पदम राज जैशी	ढ.	सहभागी	मोहन प्रशाद भट्ट
ढ.	सामाजिक परीचालक	श्री सिता विष्ट	ण.	सहभागी	विमल धामी
ण.	सामाजिक परीचालक	श्री फूल कुमारी राना	त.	सहभागी	तेज व. सुनार
त	कार्यालय सहजकर्ता	श्री बागम्बरी गिरी	थ.	सहभागी	सिद्धराज भट्ट
थ.	कार्यालय सहजकर्ता	श्री प्रेम थापा	द.	सहभागी	सन्तोष उपाध्याय
द.	CBRF	दिल बहादुर खडका	ध.	सहभागी	पिल्वे बहादुर चौधरी
ध.	CBRF	कमला रेग्मी	न.	सहभागी	चन्द्र बहादुर खडका
न.	CBRF	सावित्री पण्डित	प.	सहभागी	पुष्प कमल पण्डित
प.	कार्यालय सहयोगी	श्री प्रकास बहादुर विष्ट	फ.	सहभागी	धनी राम चौधरी
फ.	कार्यालय सहयोगी	श्री प्रेम सागर बडायक	ब.	सहभागी	यद बहादुर गरुङ्ग
ब.	माली	श्री फागूनी राना	भ.	सहभागी	मञ्जु देवी बोहोरा
भ.	कार्यालय चौकीदार	श्री ललित बहादुर साहू	म.	सहभागी	छोटे लाल राना
म.	कार्यालय सहयोगी	श्री खिमा कुमारी बूढा	य.	सहभागी	भोज राज पाण्डे
य.	कार्यालय स.१	श्री तुलसी बडवाल	र.	सहभागी	कृष्ण व चन्द्र
र.	कार्यालय स.३	श्री दिनेश चौधरी	ल.	सहभागी	ललित शाहू
ल.	कार्यालय स.४	श्री गोपीलाल चौधरी	व.	सहभागी	तारा गिरि
व.	कार्यालय स.५	श्री गणेश बूढा	श.	सहभागी	शिवराज अधिकारी
श.	सवारी चालक	श्री कर्ण सिं धामी			
ष.	सवारी चालक	श्री बासुदेव भट्ट			
स.	सवारी चालक	श्री सुरेश सुनार			

“बैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

अनुसुची ३: योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा योगदान गर्ने विषयमा सरोकारवालहरूको प्रतिबद्धता विवरण

समृद्ध बेलडाँडी निर्माण को लागि मेरो तर्फबाट पञ्चवर्षिय आवधिक योजना सफल तथा विकास गर्न सहयोग सद्भाव सदैव कटिबद्ध रहनेछु ।

लक्ष्मण सिंह भाट
बेलडाँडी २
९८०५७९६९३९

बेलडाडी गा.पा. को पहिलो पञ्चवर्षिय आवधिक गाउँ विकास योजनामा आफ्नो क्षेत्रसँग सम्बन्धि कुरामा सुभाब सल्लाह सहित सहयोग गर्नेछु ।

कमला जोशी (सहायकस्तर पाँचौं)
शुक्लाफाँटा न.पा.
९८४८८४८८३९

आफ्नो क्षेत्रमा हुने कार्यहरूलाई रचनात्मक रुपमा अगाडी बढाउन पूर्ण प्रतिबद्ध छु ।

सिता देवी ओड
सदस्य बेलडाँडी गा.पा. वार्ड नं १
९८०९४२२२८२

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, जिविकोपार्जन, सहायक सामाग्रीहरूमा पहुँच पुऱ्याउनको लागि सहयोग, समन्वय र सहकार्य गर्न, स्थानिय निकाय, जनप्रतिनिधि र बेलडाँडी गा.पा. लाई सुभाब सल्लाह दिने, समावेशी विकासमा जोड दिने खालका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, दिगो विकासको लक्ष्य हासिल गर्न जोड दिने खालका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।

सरस्वती बुढाथोकी
९८४८७८३९८८

बेलडाडी गाउँपालिकामा रहेका कुनै पनि सामाजिक काममा पाए अनुसार भाग लिने छु र कुनै पनि आपत विपत परेमा जनताका सामु र समाजमा भाग लिने छु, पुर्वधारमा पुल बाटो घाटो र जुनसुकैमा पनि भाग लिने प्रतिबद्धता जाहेर गर्दछु ।

तारा गिरी
९८१२७६०१०२

पञ्चवर्षिय आवधिक योजना निर्माण कार्यमा आफ्नो बुद्धि विवेकले भ्याए सम्म योजनाहरू लागु गर्नमा पूर्ण सहयोग र ईमान्दारीका साथ आफ्नो जिम्मेवारी निभाउने प्रतिबद्धता जाहेर गर्न चाहन्छु र सबैको इमान्दारीका साथ योजना कार्यान्वयन गर्नका लागी सहयोगको लागी अनुरोध गर्न चाहन्छु ।

कृष्ण बहादुर रोकाया
९८०६४९९४७३

“बैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

पञ्चवर्षिय आवधिक वृहत कार्य लागू भएको
बेलामा म मेरो मन वचन कर्मले योगदान गर्नेछु ।

वीर बहादुर विष्ट
बेलडाँडी गाउँपालिका वार्ड नं १
९८०६४५९४०६

बेलडाडी गाउँपालिकाको आवधिक योजनाको
ड्राफ्ट बनाउदा यिनी योजनाहरु सम्पन्न गराउन
म पदमा रहे पनि, नरहेता पनि विकासको
कार्यक्रमहरुमा सक्रिय सहभागिता जनाई आर्थिक
भौतिक सामाजिक रुपमा बेलडाँडी गाउँपालिका
प्रति सदा समर्पित रहनेछु ।

प्रेमराज खाती
९८०६४२८८८६

बेलडाडी गाउँपालिकाको आवधिक योजनालाई अन्तिम रुप दिन म
प्राविधिक रुपमा सहयोग गर्न प्रतिबद्ध छु । बेलडाडी गाउँपालिकामा
सम्पूर्ण निकाय बिच विकासका मुद्दामा एकरूपता कायम भई सम्पूर्ण
क्षेत्रमा नमुना क्रियाकलाप सञ्चालन भएको हेर्न चाहन्छु ।
जनप्रतिनिधी, सरोकारवाला निकाय तथा साभेदार संघ संस्था बिच
समान बुझाई भई बेलडाँडी गा.पा. को समग्र प्रगति हुनेछ । यस
गा.पा. ले सम्बद्ध बनाउन सहयोग र संलग्नता रहिरहनेछ ।

अशोक कुमार जोशी
NLR Nepal, FC
9840091974

म बेलडाँडी गा.पा. को आवधिक योजना पुरा
गर्नका लागि आफ्नो पुर्ण समय र श्रम दिई
आफ्नो जिम्मेवारी दायित्व पुरा गर्दै मैले गर्न
सक्ने सम्पुर्ण कार्यहरु गर्न तत्परताका साथ
समर्पित रहने छु ।

दिनेश खड्का (दिल)
९८१०६०००१०

बेलडाडी गाउँपालिकाबाट संचालित आवधिक
योजना विकास निर्माण कार्य तथा कार्यक्रमहरुमा
सक्रिय सहभागिता जनाई पदमा रहदा नरहदा
गाउँपालिकाहरुको सेवामा समर्पित हुनेछु ।

कमला देवी कार्की
९८०६४६६८१४

बेलडाडी गाउँपालिकाको आवधिक योजना निर्माणमा
अभिलेख दस्तावेजकरण तथा सूचना संकलन गरी आवधिक
योजना पूर्णता प्रदान गर्न र योजना कार्यान्वयनका चरणमा

बेलडाडी गाउँपालिकालाई उन्नत र समृद्ध गर्न पर्यटन
प्रवद्धन गरी करका दायरा फराकिला गर्न क्षेत्र पहिचान
गरी आर्थिक वृद्धि गर्न पूर्ण सहयोग गर्ने ।

खगेन्द्र राज पण्डित
लेखा अधिकृत
बेलडाँडी गा.पा.
९८४८४३६८८६

सिप प्रदान गर्ने र
छु ।

पञ्चवर्षिय आवधिक योजना सम्बन्धि
बारे र योजना सम्बन्धि सम्पूर्ण जनसमुदाय
विवेकले भ्याए सम्म योजना सम्बन्धि
आर्थिक विकास समिति क्षेत्रमा र उपक्षेत्रमा पने कृषि, पशु,
पर्यटन र उद्योग सम्बन्धि कसरी आर्थिक विकास गर्ने
रणनीति बनाउन सक्छु भन्ने भूमिका रहन्छ ।

लक्ष्मी भट्ट
९८०६४६५६५६

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

मेरो विचार के छ भने म धन दिन सकिदैन क्षमता छैन
मेरो बडामा आर्यघाटको साँढै आपत्ती छ मेरो घरको
नजिक नाला छ त्यसमा आर्यघाट बनाउनको लागि मरी
मेटेर श्रमदान काम गर्न म तयार छु केहि सहयोग पायो
भने ।

हर्के कामी

बेलडाँडी गा.पा. वार्ड नं ३

९८०९४९३४३९

आफ्नो क्षमताले भ्याए सम्म तन मन धन लगाएर काम
गर्ने वाचा गरेकी छु । पछाडी परेका महिलालाई अगाडी
पुगाउन सहयोग गर्नेछु र सबै महिलाको समस्यालाई
आफ्नो सम्भने छु ।

रमा विष्ट

९८४८८९६२८४

आवधिक योजना (५ वर्षिय) को खाका तयार गरी
गोष्ठीबाट प्राप्त विषयवस्तुहरुलाई व्यवस्थित गर्दै ० ड्राफ्ट
तयारीमा सहयोग गर्ने, बेलडाँडी गा.पा. बाट अनुरोध भई
आएमा आवधिक योजनालाई अन्तिम रुप दिन, त्यसका
आधारमा वार्षिक योजना तर्जुमा गर्न तथा अनुगमन
मूल्याङ्कनलाई व्यवस्थित गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने ।

नन्दलाल वास्तोला

एन.एल.आर, नेपाल

९८४२०३२५९३

बेलडाडी गाउँपालिकाको प्रथम पञ्चवर्षिय आवधिक
गाउँ / नगर विकास योजनाहरु उत्कृष्ट निर्माण
गरिएका छन् । म पनि आफूले सकेसम्म आफ्नो क्षेत्र (
कार्य क्षेत्र) मा आफूले सकेसम्म सम्पूर्ण निष्ठाले
योजनाहरु सफल पार्नमा सहयोग गर्नेछु । मेरो भूमिका
सूचना प्रविधिको क्षेत्रमा बेलडाँडी गा.पा. र ५ वटै
वडालाई सूचना प्रविधि मैत्री बनाउने रहने छ ।

सन्तोष प्रसाद उपाध्याय

९८६५९७२७०९

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

अनुसुची ४: आवधिक योजनाका आधारमा वार्षिक कार्यक्रम निर्धारण गर्ने फारमहरुको नमुना

कार्यक्रम, चालु तथा पूजिगत तर्फ जम्मा आय र व्यय अनुमान

आ. व. २०७६।२०७७ - २०८०।२०८१

शिर्षक	आधार वर्ष	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	जम्मा
कूल आय	२७९८५५१८९	३६९०५१०८९	३७९५४३१००	३९७८९४२८०	४१७६३०१९	४३७३९५१९५	२००१०४६६८३
कूल व्यय	२०३३९३७१६	३७१५८८६००	३८२०३७७५	४०२९१०७५१.	४१८५३९३९२।	४३०५८९०७४	२००५६६५५३४
वजेट बचत (+) / न्यून (-)	७६४६१४७३	-२५३७५११	-२४९४६१५	-५०१६४७१.७५	-	६८०६१२०.९०	-
					१३७६३७३.९३८	६	४६१८८५०.७८
							२

कार्यक्रम, चालु तथा पूजिगत तर्फ जम्मा व्यय अनुमान

आ. व. २०७६।२०७७ (२०८०।२०८१

शिर्षक	आधार वर्ष	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	जम्मा
कूल खर्च	३७०४८९८१	४१२६०१५००	४१८८४६३००	४५००५८६७०	४९४७८८९१५	५४१८०५४५०.	२३१८१००८३५
	५					१	
चालु खर्च	१६७३००००	१९७०३०००	२२७५३३००	२६३२४६३०	३०५१२२९३	३५४२९७६२.३	१३४७२२९८५.३
पूजिगत खर्च	२०९२००००	४४३९८०००	५२००१०००	४३७२४५४०	४५७३११२२	४८०७११८७.८	२३३८४५८४९.८
कार्यक्रम खर्च	३२४८३९८१	३४८५८०५००	३४४०९२०००	३८०००९५००	४१८५४५५००	४५८३०४५००	१९४९५३२०००
	५						

चालु तथा पूजिगत तर्फ व्यय अनुमान

आ. व. २०७६।२०७७ (२०८०।२०८१

शिर्षक	आधार वर्ष	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	जम्मा
चालु खर्च							
पारिश्रमिक र सुविधा	१६७३००००	१९७०३०००	२२७५३३००	२६३२४६३०	३०५१२२९३	३५४२९७६२.३	१३४७२२९८५.३
पारिश्रमिक र सुविधा	९७०००००	११५७००००	१३८०७०००	१६४८३७००	१९६८७२७०	२३५२२२३७	८५०७०२०७
नगदमा दिइने पारिश्रमिक र सुविधा	९००००००	१०८०००००	१२९६००००	१५५५२०००	१८६६२४००	२२३९४८८०	८०३६९२८०
जिन्सी वा जिन्सीवापत कर्मचारिलाइ दिइने पारिश्रमिक र	७०००००	७०००००	८४७०००	९३१७००	१०२४८७०	११२७३५७	४७००९२७

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

शिर्षक	आधार वर्ष	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	जम्मा
सुविधा							
पोषाक	३०००००	३३००००	३६३०००	३९९३००	४३९२३०	४८३९५३	२०९४६८३
खाद्यान्न							०
औषधी उपचार खर्च	४०००००	४४००००	४८४०००	५३२४००	५८५६४०	६४४२०४	२६८६२४४
कर्मचारी भत्ता	२८०००००	३४८००००	३८२८०००	४२९०८००	४६३९८८०	५०९५०६८	२९२४५७४८
स्थानीय भत्ता	५०००००	७०००००	७७००००	८४७०००	९३९७००	९०२४८७०	४२७३५७०
महंगी भत्ता	३०००००	५०००००	५५००००	६०५०००	६६५५००	७३२०५०	३०५२५५०
फिल्ड भत्ता	५०००००	५५००००	६०५०००	६६५५००	७३२०५०	८०५२५५	३३५७८०५
कर्मचारीको बैठक भत्ता	२०००००	३०००००	३३००००	३६३०००	३९९३००	४३९२३०	९८३९५३०
कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	९०००००	९९००००	९२९०००	९३३९००	९४६४९०	९६९०५९	६७९५६९
अन्यभत्ता	९२०००००	९३२००००	९४५२०००	९५९७२००	९७५६९२०	९९३२६९२	८०५८७३२
पदाधिकारी भत्ता तथा अन्य सुविधा	४२३००००	४६५३०००	५९९८३००	५६३०९३०	६९९३९४३	६८९२४५७.३	२८४०७०३०.३
पदाधिकारी बैठक भत्ता	९६०००००	९७६००००	९९३६०००	२९२९६००	२३४२५६०	२५७६८९६	९०७४४९७६
पदाधिकारी अन्य सुविधा	२३०००००	२५३००००	२७८३०००	३०६९३००	३३६७४३०	३७०४९७३	९५४४५९०३
पदाधिकारी अन्य भत्ता	३३००००	३६३०००	३९९३००	४३९२३०	४८३९५३	५३९४६८.३	२२९६९५९.३
पूँजिगत खर्च	२८९२००००	४४३९८०००	५२००९०००	४३७२४५४०	४५७३९९२२	४८०७९९८७.८	२३३८४५८४९.८
भवन खरिद							०
भवन निर्माण	२०८०००००	२५९०००००	३५००००००	२५००००००	२५००००००	२५००००००	९३५९०००००
निर्मित भवनको संरचनागत सुधार खर्च	४०००००	७०००००	८४००००	९००८०००	९२०९६००	९४५९५२०	५२०९९२०
फर्निचर तथा फिक्चर्स	९२६००००	९५९२०००	९८९४४००	२९७७२८०	२६९२७३६	३९३५२८३.२	९९२५९६९९.२
सवारी साधन तथा मेसिनरी औजार	२८०००००	५४०००००	३६८००००	४२५६०००	४९४७२००	५७७६६४०	२४०५९८४०
सवारी साधन	८०००००	३००००००	८०००००	८०००००	८०००००	८०००००	६२०००००
मेसिनरी तथा औजार	२००००००	२४०००००	२८८००००	३४५६०००	४९४७२००	४९७६६४०	९७८५९८४०
अन्य पूँजिगत खर्च	३६६००००	४६०६०००	३२६६६००	३४४३२६०	३६३७५८६	३८५९३४४.६	९८८०४७९०.६
पशुधन तथा वागवानी विकास खर्च	९४६००००	९६०६०००	९७६६६००	९९४३२६०	२९३७५८६	२३५९३४४.६	९८०४७९०.६
कम्प्युटर	२२०००००	३००००००	९५०००००	९५०००००	९५०००००	९५०००००	९००००००

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

शिर्षक	आधार वर्ष	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	जम्मा
सफ्टवेयर निर्माण तथा खरिद खर्च एवं अन्य बौद्धिक सम्पति प्राप्ती खर्च							
सार्वजनिक निर्माण	०	७००००००	७४०००००	७८४००००	८३२४०००	८८५६४००	३९४२०४००
सडक तथा पुल निर्माण	०	४००००००	४४०००००	४८४००००	५३२४०००	५८५६४००	२४४२०४००
रेलमार्ग तथा हवाईमैदान निर्माण	०	३००००००	३००००००	३००००००	३००००००	३००००००	१५००००००

कार्यक्रम तर्फको व्यय अनुमान

आ. व. २०७६।२०७७ (२०८०।२०८१

शिर्षक	आधार वर्ष	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	जम्मा
जम्मा कार्यक्रम खर्च	३२४८३९ ८१५	३४८,५८०,५ ००	३४४,०९२, ०००	३८०,००९,५ ००	४१८,५४५,५ ००	४५८,३०४,५ ००	१,९४९,५३२, ०००
आर्थिक विकास	११८८२० ००	४३,५२७,४० ०	६०,९२७,४ ००	६९,६२३,४००	७७,३७२,४००	८३,८३२,४० ०	३३५,२८३,०० ०
कृषि विकास	६३६३०००	१७,७१०,४० ०	१९,११०,४ ००	१३,८०६,४००	२१,१७०,४००	२२,२२०,४० ०	९४,०१८,०० ०
पशुपन्छी विकास	५००००० ०	८,३८०,०००	७,१६०,०० ०	६,७१०,०००	७,१४०,०००	८,४६०,०००	३७,८५०,०० ०
खाद्य सुरक्षा तथा पोषण	४५३२०० ०	२,०७०,०००	१,६६०,०० ०	१,५६०,०००	२,०६०,०००	१,६१०,०००	८,९६०,०००
सिंचाई	०	३,३८५,०००	५,९७५,०० ०	६,२७५,०००	५,७७५,०००	५,७७५,०००	२७,१८५,०००
भूमि व्यवस्था		८५०,०००	१,१०५,०० ०	५,९८०,०००	५,८८०,०००	८८०,०००	१४,६९५,०००
जलश्रोत	२५००००	६५,०००	४,२५०,०० ०	२,४३०,०००	५३०,०००	९३०,०००	८,२०५,०००
वन तथा वनस्पति सम्पदा	११०००० ०	२,२९०,०००	८,४२५,०० ०	८,१४५,०००	८,५५०,०००	११,८१५,०० ०	३९,२२५,०००
खनिज सम्पदा		-	४००,०००	५००,०००	-	-	९००,०००
उद्योग		३,६१५,०००	३,५४०,००	४,४१५,०००	४,५६५,०००	४,७४०,००	२०,८७५,००

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

शिर्षक	आधार वर्ष	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	जम्मा
			०			०	०
वाणिज्य		१००,०००	१,६००,०००	१,६००,०००	१,६००,०००	१,६००,०००	६,५००,०००
आपूर्ति		२,१६२,०००	१,५५२,०००	३,३५२,०००	३,३५२,०००	२,९०२,०००	१३,३२०,०००
पर्यटन	१००००० ०	२,९००,०००	६,१५०,०००	१४,८५०,०००	१६,७५०,०००	२२,९००,०००	६३,५५०,०००
सामाजिक विकास	१५३३२०० ००	१३७,०८७,१००	१२३,९७४,६००	१४७,४१२,१००	१५१,३२२,१००	१५२,१३७,१००	७११,९३३,०००
जनसँख्या तथा वसाईसराई		१,४२०,०००	१,३००,०००	१,५४०,०००	१,४२०,०००	१,४२०,०००	७,१००,०००
शिक्षा	९८३१५० ००	२९,६४०,०००	२१,७५५,०००	२९,५६०,०००	३२,११५,०००	३५,६७०,०००	१४८,७४०,०००
स्वास्थ्य तथा पोषण	२४९५१० ००	३७,११५,०००	३५,५२५,०००	४३,२६५,०००	४३,३१५,०००	४६,११५,०००	२०५,३३५,०००
खानेपानी तथा सरसफाई	२४५००० ०	७,३२५,०००	६,३२५,०००	१३,०७५,०००	९,८७५,०००	७,५५०,०००	४४,१५०,०००
युवा तथा खेलकुद	५५००००	९,२९५,०००	७,७४५,०००	८,२४५,०००	९,९४५,०००	७,०१०,०००	४२,२४०,०००
महिला		९,३२२,०००	९,३०२,०००	९,३०२,०००	९,३०२,०००	९,२८७,०००	४६,५१५,०००
बालबालिका तथा किशोरकिशोरी		२,४७०,०००	२,४७०,०००	२,४७०,०००	२,४७०,०००	१,९९०,०००	११,८७०,०००
जेष्ठनागरिक	२७०५४० ००	१३,६१५,०००	१३,६१५,०००	१३,९६०,०००	१३,७३५,०००	१३,५६०,०००	६८,४८५,०००
अपांगता		५,७०८,१००	४,७६०,६००	४,८१८,१००	५,७१८,१००	६,१०८,१००	२७,११३,०००
सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण		२१,१७७,०००	२१,१७७,०००	२१,१७७,०००	२३,४२७,०००	२३,४२७,०००	११०,३८५,०००
पूर्वाधार क्षेत्र	८९७९३० ००	१२२,९५३,०००	१०८,७२७,०००	११२,३०१,०००	१३१,९०८,०००	१५४,६९२,०००	६३०,५८१,०००
उर्जा तथा वैकल्पिक उर्जा	८५३०००	२,९५३,०००	३,४७७,०००	२,३०१,०००	४,९०८,०००	१,९९२,०००	१५,६३१,०००
यातायात पूर्वाधार	६६०००० ००	६२,०५०,०००	६६,९५०,०००	६८,१००,०००	७०,५००,०००	७७,९००,०००	३४५,५००,०००
केवलकार, रज्जुमार्ग तथा अन्य यातायात	१२०००० ००	२,६८५,०००	२,८८५,०००	२,६८५,०००	५,१८५,०००	५,१८५,०००	१८,६२५,०००
सञ्चार तथा सूचना प्रविधी पूर्वाधार	९४००००	४१,५६५,०००	२७,०६५,०००	३२,५६५,०००	३९,५६५,०००	४९,८६५,०००	१९०,६२५,०००
प्रादेशीक तथा स्थानीय पूर्वाधार		८,७५०,०००	४,८००,०००	३,१००,०००	५,२००,०००	५,७००,०००	२७,५५०,०००
विज्ञान तथा प्रविधी		१५०,०००	२५०,०००	२५०,०००	२५०,०००	२५०,०००	१,१५०,०००

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

शिर्षक	आधार वर्ष	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	जम्मा
सामाजिक सुधार	७७८०००	१,०००,०००	१,०००,०००	८००,०००	२,५००,०००	२,५००,०००	७,८००,०००
सामाजिक साँस्कृतिक विविधता		९४०,०००	१,५४०,०००	१,५४०,०००	१,५४०,०००	१,५४०,०००	७,१००,०००
विपद व्यवस्थापन	२३५०००	९९०,०००	९९०,०००	९९०,०००	९९०,०००	९९०,०००	४,९५०,०००
यातायात		१,६५५,०००	१,१५५,०००	१,१५५,०००	१,१५५,०००	१,१५५,०००	६,२७५,०००
जलवायु परिवर्तन	५१२०००	१,०४४,०००	१,०४४,०००	१,०४४,०००	१,०४४,०००	१,०४४,०००	५,२२०,०००
सामुदायिक साभेदारी र गैरसरकारी संस्थाहरु	१०००००	१५४,०००	१५४,०००	१५४,०००	१५४,०००	१५४,०००	७७०,०००
योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मुल्यांकन	५३३८९८१	१,३०५,०००	१,३०५,०००	१,३०५,०००	१,३०५,०००	१,३०५,०००	६,५२५,०००
योजना तर्जुमा	४०६०००	६५५,०००	६५५,०००	६५५,०००	६५५,०००	६५५,०००	३,२७५,०००
अनुगमन तथा मुल्यांकन		६५०,०००	६५०,०००	६५०,०००	६५०,०००	६५०,०००	३,२५०,०००

५ वर्षे आवधिक योजनाको आय अनुमान (प्रक्षेपन)

आ. व. २०७६/२०७७ (२०८०/२०८१

शिर्षक	चालु आ.व. (आधार वर्ष) को वजेट	पहिलो वर्षको आम्दानी अनुमान	दोस्रो वर्षको आम्दानी अनुमान	तेश्रो वर्षको आम्दानी अनुमान	चौथो वर्षको आम्दानी अनुमान	पाँचौ वर्षको आम्दानी अनुमान	जम्मा
कुल आय	३७०४८९८१५	४१२३९५५१५	४१८१४१०७०	४४९४५०३६६	४९४१५९४८०	५४१७६१८९६	२३१५९०८३२७
संघीय सरकारवाट प्राप्त आय	२५७४९९०००	२९५५९८९००	३१६७२८७९०	३४८४०१६६९	३८३१९८८३५	४२०५५१७१८	१७६४४७९९१२
प्रदेश सरकारवाट प्राप्त आय	२१०३९०००	२३१४२९००	२५४५७१९०	२८००२९०८	३०८०३१९८	३३८८३५१७	१४१२८९७१३
अन्य स्रोतवाट प्राप्त आय (दातृ संस्था लगायत)	२११९०००	३२६०९००	३५१५९९०	३७८५५८९	४०७१४४७	४३७४२६१	१९००७८८७
जम्मा आन्तरिक आय	८९८३२८१५	९०३९२८१५	७२४३९१००	६९२६०२००	७६०८६३००	८२९५२४००	३९११३०८१५
अन्य आन्तरिक आय	११७९१८१५	११७९१८१५	१२११००००	३१२००००	४१२५०००	५१३००००	३६२७६८१५
आन्तरिक राजश्व	७८०४१०००	७८६०१०००	६०३२९१००	६६१४०२००	७१९६१३००	७७८२२४००	३५४८५४०००
अचल सम्पत्तिमा लाग्ने कर	८०००००	१२९००००	१३५००००	१४१००००	१४८००००	१५४००००	७०७००००

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

शिर्षक	चालु आ.व. (आधार वर्ष) को वजेट	पहिलो वर्षको आम्दानी अनुमान	दोश्रो वर्षको आम्दानी अनुमान	तेश्रो वर्षको आम्दानी अनुमान	चौथो वर्षको आम्दानी अनुमान	पाँचौ वर्षको आम्दानी अनुमान	जम्मा
व्यक्तिगत सम्पतीमा लाग्ने वार्षिक कर	१०००००	२५००००	२६००००	२८००००	३०००००	३२००००	१४१००००
संस्थागत सम्पतीमा लाग्ने वार्षिक कर	१०००००	१७००००	१८००००	१९००००	२०००००	२१००००	९५००००
एकीकृत सम्पति कर	१०००००	२५००००	२७००००	२८००००	३०००००	३१००००	१४१००००
भूमिकर/मालपोत	५०००००	६२००००	६४००००	६६००००	६८००००	७०००००	३३०००००
खुद सम्पतीमा लाग्ने कर							
घर बहाल कर	१५००००	२१००००	२२५०००	२४००००	२५५०००	२७००००	१२०००००
घर बहाल विटौरी कर	१०००००	१६००००	१७००००	१८००००	१९००००	२०००००	९०००००
बहाल विटौरी कर	५०००००	५०००००	५५००००	६०००००	६५००००	७०००००	३००००००
विशेष सेवामा लाग्ने कर							
शिक्षा सेवा शुल्क (शैक्षिक संस्था)	३५०००	३५०००	४२०००	४९०००	५६०००	६३०००	२४५०००
शिक्षा सेवा शुल्क (वैदेशिक अध्ययन)	२५०००	२५०००	३००००	३५०००	४००००	४५०००	१७५०००
पूर्वाधार सेवाको उपभोग तथा सवारी साधनमा लाग्ने कुल	१०००००	१०००००	१२००००	१४००००	१६००००	१८००००	७०००००
सवारी साधन कर (पटके)	२०००००	२०००००	३०००००	४०००००	५०००००	६०००००	२००००००
पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	१०००००	१०००००	१५००००	२०००००	२५००००	३०००००	१००००००
मनोरञ्जन कर							
सिनेमा/डकुमेन्ट्री	६०००००	६०००००	७५००००	९०००००	१०५००००	१२०००००	४५०००००
विज्ञापन कर	२५००००	२५००००	३०००००	३५००००	४०००००	४५००००	१७५००००
अन्य मनोरञ्जन कर	१०००००	१०००००	१५००००	२०००००	२५००००	३०००००	१००००००
व्यवशायले भुक्तानी गर्ने							
व्यवशाय रजिष्ट्रेशन	१००००००	१००००००	१६०००००	२१५००००	२७०००००	३२५००००	१०७०००००
रेडियो/एफ.एम. सञ्चालन	०	०	१०००००	१५००००	२०००००	२५००००	७०००००
कृषि तथा पशुजन्य कारोवारमा लाग्ने कर							
कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको व्यावशायिक व्यावसायिक कारोवारमा लाग्ने कर	११००००	११००००	२६१००	३३२००	४०३००	४७४००	१५८०००
हाड, सिङ्ग, छाला, प्वाँखमा लाग्ने कर	०	०	५०००	६०००	७०००	८०००	२६०००
भाडा र रोयल्टी	०	०	५०००	६०००	७०००	८०००	२६०००
सरकारी सम्पतीको बहालबाट प्राप्त आय	१०००	१०००	११००	१२००	१३००	१४००	६०००
प्रशासनिक सेवा शुल्क							
न्यायिक दस्तुर	७५०००	८५०००	१०५०००	१२५०००	१४५०००	१६५०००	६२५०००
परिक्षा शुल्क	१०००००	१०००००	१५००००	२०००००	२५००००	३०००००	१००००००
परीक्षा शुल्क	१५००००	१५००००	२०००००	२५००००	३०००००	३५००००	१२५००००

**“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस
पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”**

शिरषक	चालु आ.व. (आधार वर्ष) को वजेट	पहिलो वर्षको आम्दानी अनुमान	दोश्रो वर्षको आम्दानी अनुमान	तेश्रो वर्षको आम्दानी अनुमान	चौथो वर्षको आम्दानी अनुमान	पाँचौ वर्षको आम्दानी अनुमान	जम्मा
अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	५००००	६००००	७००००	८००००	९००००	१०००००	४०००००
दस्तुर	१८५०००	१८५०००	२६००००	३३९०००	४०२०००	५२३०००	१७०९०००
पार्किङ्ग शुल्क	०	०	५०००	१००००	१५०००	२००००	५००००
नक्सा पास दस्तुर	०	०	५०००	६०००	७०००	८०००	२६०००
सिफारिस दस्तुर	१५००००	१५००००	२०००००	२५००००	३०००००	४०००००	१३०००००
व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	१००००	१००००	१५०००	२००००	२५०००	३००००	१०००००
नाता प्रमाणित दस्तुर	१५०००	१५०००	२००००	२५०००	३००००	३५०००	१२५०००
अन्य दस्तुर	१००००	१००००	१५०००	२००००	२५०००	३००००	१०००००
अन्य राजश्व	५०००	५०००	६०००	७०००	८०००	९०००	३५०००
साना सवारी कर	५०००	५०००	६०००	७०००	८०००	९०००	३५०००
अन्य राजश्व	०	०	०	०	०	०	०
राजश्व बाँडफाँड	७६६०००००	७६६०००००	५८०५००००	६३६०००००	६९१५००००	७४७०००००	३४२९०००००
बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मूल्य अभिवृद्धि कर	५९६०००००	५९६०००००	५५००००००	६०००००००	६५००००००	७०००००००	३०९६०००००
वन रोयल्टी	०	०	०	०	०	०	०
खानी रोयल्टी	०	०	०	०	०	०	०
जलश्रोत रोयल्टी	०	०	५००००	१०००००	१५००००	२०००००	५०००००
घर जग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	२५००००००	२५००००००	३००००००	३५०००००	४००००००	४५०००००	४०००००००
अन्य बाँडफाँड हुने राजश्व	०	०	०	०	०	०	०
अन्य आय	११७९१८१५	११७९१८१५	१२११००००	३१२००००	४१२५०००	५१३००००	३६२७६८१५
साविक स्थानीय निकायबाट हस्तान्तरण भई प्राप्त रकम	१०००००००	१०००००००	१०००००००	०	०	०	२०००००००
बेरुजू रकम	१०००००	१०००००	११००००	१२००००	१२५०००	१३००००	५८५०००
गत वर्षको नगद मौज्जात	१६९१८१५	१६९१८१५	२००००००	३००००००	४००००००	५००००००	१५६९१८१५
संघीय सरकारबाट प्राप्त अनुदान	२५७४९९०००	२९५५९८९००	३९६७२८७९०	३४८४०९६६९	३८३९९८८३५	४२०५५९७९८	१७६४४७९९९२
वित्तीय समानीकरण अनुदान	७५९०००००	८४३०००००	८४३०००००	९२७३००००	१०९९६००००	११९९८९०००	४७४४७९०००
सशर्त अनुदान	१२९९९९०००	१४२९९८९००	१५७२९८७९०	१७३०२८६६९	१९०३३१५३५	२०९३६४६८८	८७३०२२५८२
राजश्व बाँडफाँड	५९६०००००	६८३०००००	७५९३००००	८२६४३०००	९०९०७३००	९९९९८०३०	४९६९७८३३०
विशेष अनुदान र समपुरक अनुदान	०	०	०	०	०	०	०
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान	२१०३९०००	२३१४२९००	२५४५७९९०	२८००२९०८	३०८०३९९८	३३८८३५१७	१४९२८९७९३
न्यूनतम अनुदान	०	०	०	०	०	०	०
वित्तीय समानीकरण अनुदान	३३०९०००	३६३९९००	४००३८९०	४४०४२७८	४८४४७०५	५३२९९७५	२२२२९९४८
सवारी साधन करबाट	४२३००००	४६५३०००	५११८३००	५६३०९३०	६१९३९४३	६८१२४५७	२८४०७०३०

“वैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेशी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

शिर्षक	चालु आ.व. (आधार वर्ष) को वजेट	पहिलो वर्षको आम्दानी अनुमान	दोश्रो वर्षको आम्दानी अनुमान	तेश्रो वर्षको आम्दानी अनुमान	चौथो वर्षको आम्दानी अनुमान	पाँचौ वर्षको आम्दानी अनुमान	जम्मा
प्राप्त राजश्व							
समपुरक अनुदान	०	०	०	०	०	०	०
विशेष अनुदान (थप अनुदान)	१३५०००००	१४८५००००	१६३३५०००	१७९६८५००	१९७६५३५०	२१७४९८८५	९०६६०७३५
विभिन्न विकास साभेदार तथा दातृ निकायबाट प्राप्त सहयोग	२११९०००	३२६०९००	३५१५९९०	३७८५५८९	४०७११४७	४३७४२६१	१९००७८८७
सडक बोर्ड	०	१००००००	११०००००	१२०००००	१३०००००	१४०००००	६००००००
गरिवसंग विशेषकर कार्यक्रम	०	०	०	०	०	०	०
प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम	१०१४०००	१११५४००	१२२६९४०	१३४९६३४	१४८४५९७	१६३३०५६	६८०९६२७
स्थानीय स्वात्त शासन तथा सामुदायिक विकास कार्यक्रम	३०५०००	३३५५००	३६९०५०	४०५९५५	४४६५५०	४९१२०५	२०४८२६०
समावेशी विकास कार्यक्रम	७०००००	७०००००	७०००००	७०००००	७०००००	७०००००	३५०००००
कृषि सेवा विकास कार्यक्रम	१०००००	११००००	१२००००	१३००००	१४००००	१५००००	६५००००

“बैज्ञानिक दृष्टिकोण, समावेसी विकास मानव संशाधन परिचालनस पर्यटन, कृषि र समाजवाद उन्मुख दिगो विकास बेलडाँडीको रुपान्तरण”

अनुसुची ५: योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा योगदान गर्ने सरोकारवालाहरूको नामावलि विश्लेषण तथा विषयगत समिति अनुसार प्राथमिकिकरण

सरोकारवालाहरूको प्राथमिकिकरण विश्लेषण

